

11

LIMBA ROMÂNĂ

LILIA GOVORNEAN,
IOANA ENĂCHIUȘ, LUDMILA ROTARU

2019

Lilia Govornean
Ioana Enăchiuc
Ludmila Rotaru

LIMBA ROMÂNĂ 11

REȚINEȚI!

SINTAXA - este partea gramaticii care include o sumă de reguli despre structura și valoarea îmbinărilor de cuvinte, a propozițiilor și frazelor.

PROPOZIȚIA - este un enunț cu un singur predicat. Ea este unitatea sintactică fundamentală, delimitată prin conținut și structură.

DISCURS *discursuri*, s. n. Specie a genului oratoric, constând dintr-o expunere făcută în fața unui auditoriu pe o temă politică, morală etc.; cuvântare. Tratare în scris a unui subiect de natură științifică sau literară. – Din fr. discours, lat. discursus.

FRAZA reprezintă o unitate superioară a sintaxei, rezultat al relațiilor stabilite între două sau mai multe propoziții legate între ele prin înțeles. Unitatea de bază a sintaxei este propoziția.

CUVÂNTUL - este unitatea sintactică minimală și în același timp element component al unităților sintactice majore. El este succesiunea relativ stabilă de sunete, având cel puțin un sens, capabil să îndeplinească o funcție în comunicare – elementul de bază.

TEXTUL - este ansamblul de enunțuri orale sau scrise, care au între ele o legătură de sens și sunt produse de emițător cu intenția de a comunica.

Temelia gramaticală a unei propoziții o constituie părțile ei principale: subiectul și predicatul.

PROPOZIȚIA - este cea mai mică unitate sintactică prin care se exprimă o comunicare. Propoziția are un singur predicat. Cele mai multe propoziții au predicatul exprimat. Acestea pot fi alcătuite numai din predicat, din predicat și subiect, din predicat, subiect și părți secundare.

FRAZA - este un enunț alcătuit din două sau mai multe propoziții.

ENUNȚUL - este o comunicare (propoziție sau frază) structurată în jurul unuia sau mai multor predicate („El este programator, iar eu sunt un computer.”). Există și enunțuri nestructurate, constituite din elemente echivalente cu un predicat („Desigur”, „Da.”)

Unitatea sintactică, alcătuită din câteva propoziții gramatical independente una de alta, se numește frază formată prin coordonare. Unitatea sintactică, alcătuită din propoziții gramatical independente și propoziții subordonate, se numește frază formată prin subordonare.

REȚINEȚI!

SUBIECTUL - este partea principală de propoziție care arată cine face sau suferă acțiunea exprimată de un predicat verbal activ sau pasiv sau cui i se atribuie o însușire sau o caracteristică exprimată de un predicat nominal.

PREDICATUL - este partea principală de propoziție care atribuie subiectului o acțiune, o caracteristică sau o însușire. Se află în relație de interdependență cu subiectul.

ATRIBUTUL - este partea secundară a propoziției care determină un substantiv sau o altă parte de vorbire cu valoare de substantiv cu scopul de a-l caracteriza.

COMPLEMENTUL - este partea secundară a propoziției care determină, de regulă un verb și indică un obiect sau o circumstanță a acțiunii.

COMPLEMENTUL INDIRECT arată obiectul asupra căruia se exercită în mod indirect o acțiune.

COMPLEMENTUL DIRECT este partea secundară de propoziție care determină un verb tranzitiv sau o interjecție verbală și indică obiectul asupra căruia se răsfrânge o acțiune. Complementul direct răspunde la întrebările: pe cine? pe ce?

Expansiunea constă în transformarea unei părți de propoziție în propoziția subordonată corespunzătoare cu păstrarea intactă a sensului.

Contragerea - este procesul prin care o propoziție subordonată se transformă într-o parte de propoziție corespunzătoare.

Noțiunea de artă. Provenit din latinescul ars și are următoarele semnificații: „activitate a omului care are ca scop producerea unor valori estetice și care folosește mijloace de exprimare cu caracter specific.”

Unitatea sintactică, alcătuită din câteva propoziții gramaticale independente una de alta, se numește frază formată prin coordonare.

Unitatea sintactică, alcătuită din propoziții gramaticale independente și propoziții subordonate, se numește frază formată prin subordonare.

Unitatea sintactică, care conține atât propoziții coordonatoare, cât și propoziții subordonate, se numește frază mixtă.

Lilia Govornean, Ioana Enăchiuc, Ludmila Rotaru

LIMBA ROMÂNĂ

(nivelul de profil)

**Manual pentru clasa a 11-a cu limba română de predare a
instituțiilor de învățământ general**

Recomandat de Ministerul Învățământului și Științei al Ucrainei

Львів
Видавництво «Світ»

2019

УДК 811.135.1(075.3)

Г 57

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ МОН України від 12.04.2019 № 472)*

Видано за державні кошти. Продаж заборонено

Говорнян Л.

Г 57 Румунська мова (профільний рівень) : підруч. для 11 кл. з навч. румунською мовою закл. заг. серед. осв. / Л. Говорнян, І. Єнекюк, Л. Ротару. – Львів : Світ, 2019. – 248 с.

ISBN 978-966-914-194-1

Підручник призначений для учнів 11 класу з навчанням румунською мовою закладів загальної середньої освіти. Підручник відповідає вимогам «Державного стандарту базової і повної середньої освіти» та навчальній програмі з «Румунської мови (профільний рівень)» для учнів 10-11 класів з навчанням румунською мовою закладів загальної середньої освіти. Принцип подачі навчального матеріалу традиційний – у вигляді параграфів, які об'єднують різні аспекти його вивчення – теоретичний, практичний та пошуково-творчий. Дидактичний матеріал орієнтується на роботу у парах, групах. Практичні завдання та частково теоретичний матеріал поглиблюють та доповнюють знання учнів як із функціональної, так і з практичної стилістики та культури мови. Запропоновані вправи спрямовані на формування мовних, мовленнєвих, інтелектуальних і творчих умінь одинаціятикласників.

Підручник враховує вікові, психологічні особливості учнів 11-го класу.

УДК 811.135.1(075.3)

ISBN 978-966-914-194-1

© Говорнян Л.С., Єнекюк І.С., Ротару Л.М., 2019
© Говорнян С.Л., художнє оформлення, 2019
© Видавництво «Світ», оформлення, 2019

DRAGI ELEVI ȘI ELEVE!

Manualul de „Limba română” își propune să ofere atât profesorilor de limba și literatura română, cât și elevilor un număr mare de exerciții, pentru a se asigura competențele reale de comunicare, în conformitate cu programa școlară. De aici diversificarea exercițiilor,

fiindcă ne-a interesat viziunea comunicativ – pragmatică, abordarea funcțională și aplicativă a cunoștințelor de limba română.

Exercițiile sunt diverse de tip analitic (de recunoaștere, de grupare, de motivare, de descriere, de diferențiere, de construcție). Pentru majoritatea exercițiilor se presupune și actualizarea cunoștințelor de morfologie și sintaxă.

Manualul constituie un auxiliar prețios în îmbogățirea și orientarea lecturii elevilor, în formarea gustului pentru lectură, în educația moral – cetățenească a acestora, conține material de referință în care puteți găsi ușor o informație succintă la unele teme de maxim interes din cultura și civilizația neamului nostru.

Conceput în raport cu obiectivele generale și specific ale studiului limbii române în învățământul școlar, manualul cuprinde un număr însemnat de texte literare valoroase. În alcătuirea manualului s-a ținut seama de criteriile și principiile care călăuzesc procesul de studiere a limbii române.

La fiecare oră am propus un Moment ortografic – exerciții de scriere corectă și de punctuație – care facilitează însușirea unor norme de exprimare orală și scrisă, atât de necesare în contextul actual în care tot mai mulți vorbitori au dificultăți în scrierea și exprimarea corectă în limba română.

Sperăm ca astfel să aducem un plus de corectitudine lingvistică în viața de zi cu zi.

Vă dorim să studiați cu interes „Limba română”, să dobândiți cunoștințe noi și să învățați a le aplica în viață.

Fiți fericiți, dragi prieteni!

Autori

Синтакса

§ 1. NOȚIUNI DE SINTAXĂ (ACTUALIZARE). UNITĂȚI SINTACTICE (ÎMBINĂRILE DE CUVINTE, PROPOZIȚIA, FRAZA). ÎMBINĂRILE DE CUVINTE. TIPURILE ÎMBINĂRILOR DE CUVINTE (LIBERE ȘI STABILE)

I TERMINOLOGIE

- **синтакса**
- **îmbinarea de cuvinte**
- **пропозиція**
- **фраза**

II REPERE TEORETICE

Синтакса este partea gramaticii care include o sumă de reguli despre structura și valoarea îmbinărilor de cuvinte, a propozițiilor și frazelor.

Provine acest termen de la grecescul **syn** (împreună cu) și **taxis** (aranjament).

III REAMINȚIȚI-VĂ!

Unitățile sintactice sunt:

1. Cuvântul;
2. Îmbinarea de cuvinte;
3. Propoziția;

4. Fraza;
5. Textul.

Cuvântul este unitatea sintactică minimală și în același timp element component al unităților sintactice majore. El este succesiunea relativ stabilă de sunete, având cel puțin un sens, capabil să îndeplinească o funcție în comunicare – elementul de bază.

Grupul de cuvinte compus dintr-un cuvânt determinat și un determinativ care împreună denumesc concret obiectul sau acțiunea se numește **îmbinare de cuvinte**. În îmbinare cuvântul *determinat* este considerat drept cuvânt principal, iar cuvântul *determinativ* urmează, de regulă, după cuvântul determinat. (literatură populară, institutul pedagogic, mână lungă, pădure deasă, casă părintească).

Citiți poezia și spuneți din ce sunt alcătuite grupurile de cuvinte evidențiate.

Limbă strămoșească,

Glas de voinicie,

De pe-ngălbenite

Foi cronicărești,

Din cenușa vremii

Faci să reînvie

Gloria străbună,

Vechile povești. (*N.Costenco*)

Cuvântul determinativ din îmbinare se leagă de cel determinat după sens. Această legătură se poate stabili pe baza întrebării, orientate de la determinat spre determinativ.

În îmbinare cuvintele se leagă și din punct de vedere gramatical, cu ajutorul desinenței, articolului, prepoziției. După gradul de legătură semantică dintre termenii lor îmbinările de cuvinte se împart în:

a) **Îmbinări stabile** de cuvinte (frazеologisme, locuțiuni):

De exemplu: a spune verzi și uscate, a trage mâța de coadă, a purta cu vorba, a-și mușca limba, a-i scoate cuiva vorbe, a se simți cu musca pe căciulă.

b) **Îmbinări libere** de cuvinte:

De exemplu:

Crengi verzi, crengi uscate, a trage o linie, a trage de sanie, măr roșu, carte interesantă, casă îngrijită. Îmbinările stabile de cuvinte se studiază la lexicologie, iar cele libere sunt studiate la sintaxă. Deosebirea dintre ele se face mai ușor dacă reținem următoarele:

1. Îmbinările stabile au un caracter fix. Ele nu-și schimbă nici forma, nici conținutul. Din componența lor nu poate lipsi nici un cuvânt, fără a li se schimba sau anula sensul inițial.

De exemplu: a o lua din loc (cu sensul de a pleca) nu poate lipsi pronumele personal feminin în acuzativ **o**, spunându-se **a lua din loc**. Fără pronumele **o** nu mai avem o îmbinare stabilă de cuvinte.

2. Cuvintele din îmbinările stabile de cuvinte nu pot fi substituite prin sinonimele lor.

3. Legătura de subordonare dintre elementele îmbinării de cuvinte este de trei feluri: *acord, recțiune, aderare*.

Acordul este legătura de subordonare dintre două cuvinte în care subordonatul ia aceeași formă de gen, număr și caz ca și regentul. Se pot lega prin acord numai părțile de vorbire flexibile (*buturugă mică, lampă aprinsă, primii ghiocei*.)

Recțiunea este legătura de subordonare dintre doi termeni în care cuvântul regent are însușirea de a cere de la cel subordonat să se afle la un caz oblic (*a însuși definiția, a pluti deasupra apei*).

Aderarea este legătura de subordonare în care termenul subordonat se alipește pur și simplu la cel regent. El nu are categoriile gramaticale de gen, număr și caz. Aderă, de obicei părți de vorbire invariabile (*ziua de mâine, a ieșit la arat, a veni seara*).

EXERSAȚII!

1. Găsiți perechile de sinonime din exemplele de mai jos:

2. Ce tipuri de îmbinări de cuvinte ați observat?

3. Cu unele din ele alcătuiți îmbinări libere de cuvinte.

a se potrivi ca nuca de perete

a iscodi

a trage de limbă

a se îmbărbăta

a se face mort în păpușoi

a nu se potrivi

a-și lua inima în dinți

a vorbi fără rost

a bate apă-n piuă

a se preface

4. Cum se analizează îmbinările de cuvinte?

5. Construiți schema îmbinărilor de cuvinte.

6. Indicați partea de vorbire prin care se exprimă fiecare termen al îmbinării: Ramurile tale, înaltul munte, a se duce undeva, verdele câmpiei, vorbele bunicului, plin de bucurie, banca a doua, succesele noastre, ziua de mâine, nucul de la poartă, meleag natal, versurile mele, clasă luminoasă, prietenie adevărată, frățiorii mei, casa ei.

De exemplu: ramurile tale = R (regent) + S (subordonat), (ramurile substantiv + tale pron.pos.); prieten adevărat = R + S, (prieten substantiv + adevărat adjectiv).

Propoziția este un enunț cu un singur predicat. Ea este unitatea sintactică fundamentală, delimitată prin conținut și structură.

După rolul în frază, propoziția este:

- **principală** – când nu depinde de altă propoziție;
- **secundară** sau **subordonată** – când depinde de altă propoziție.

Fraza este un enunț alcătuit din două sau mai multe propoziții.

În frază propozițiile se leagă după sens și din punct de vedere gramatical.

De exemplu: Văd poeți ce-au scris o limbă ca un fagure de miere.
(M. Eminescu)

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Împărțiți fraza în propoziții.
2. Numiți felul propozițiilor.

Frumoasă mi-e țara străveche,
Întinsă pe munți și pe văi,
Cu fete cu flori la ureche,
Cu mândri și ageri flăcăi!
Frumoasă mi-e țara cea nouă,
Când râde cu râs tineresc,
Cum râde grădina când plouă
Și florile când înfloresc. (Otilia Cazimir)

3. Alcătuiți o propoziție în care cuvântul **grădina** din text să-și schimbe valoarea gramaticală.
4. Să se analizeze sintactic și morfologic cuvintele subliniate din poezie.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Puneți semnele de punctuație în exemplele următoare și motivați-vă răspunsul:
 - a) Știi i-am spus eu în treacăt recepționarului cu o involuntară bunăvoință am dormit ca un prunc pe lespedea voastră de granit. Sper că ați dormit bine mi-a spus fără nici o intenție.
 - b) Dacă trăiești în așa fel încât nimeni să nu-și amintească de tine veimuri singur și chipul tău va muri o dată cu tine. (W. Shakespeare)

2. Cu omonimele date *cele, pară, lac, broască, liliac, poartă, port, bancă, sare, mare, mai*, alcătuiți îmbinări de cuvinte, respectând modelul: vară (anotimp) – vară ploioasă (R+S), vară (rudă) – vară dreaptă (R+S).

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Explicați de ce următoarele proverbe constituie o propoziție:
 - a) Vorba lungă, sărăcia omului.
 - b) Vorba lungă, sărăcia-n pungă.
2. Delimitați textul în propoziții, explicați cum ați procedat:
 - a) „Se făcuse o tăcere grea în vagonul în care luminile galbene, aprinse singure, se legănau mereu și aruncau umbre ciudate când încoace, când încolo.” (*L. Rebreanu*)
 - b) Toamnă târzie, frunze moarte, ploaie și vânt, primele semne ale iernii, primul fulg și aerul înghețat.
 - c) Nu i-ai spus că l-am căutat? Că avem o afacere foarte importantă și să ne aștepte?

- Ba, da...

- Și ce-a zis? (*I. L. Caragiale*)

3. Motivați aspectul pozitiv sau negativ al propozițiilor:

„Vezi rândunelele se duc

Se scutur frunzele de nuc.

Se lasă bruma peste vii

De ce nu-mi vii; de ce nu-mi vii.” (*M. Eminescu*)

4. În îmbinările de mai jos aflați ce fel de termen (regent sau subordonat) sunt formele nominale ale verbului.

gândul de a ciopli

casă de locuit

stele lucinde

pleoape închise

lacrimi căzânde

casă văruiță

visul de a citi

crengi de ars

CURIOZITĂȚI... despre planeta Pământ.

Ziua Pământului a fost sărbătorită în 1970 în Statele Unite. În fiecare an pe data de **22 aprilie** se sărbătorește **Ziua Pământului**. Pământul este destul de bătrân, specialiștii estimând că acesta are în jur de „5 milioane de ani”. Pământul este rotund, așa cum obișnuim să spunem. 70% din suprafața totală este acoperită cu apă.

Distanța dintre Pământ și Soare este de 150 de milioane de kilometri. Atmosfera Pământului este compusă din nitrogen (77%), oxigen (21%) și alte gaze precum dioxid de carbon. La început, Pământul a fost compus doar din hidrogen și heliu.

Pământul este singura planetă din sistemul solar pe care se găsește apa în trei stări: lichidă, gazoasă și solidă. Durează 8 ½ minute pentru ca lumina soarelui să ajungă pe Pământ.

Inima Pământului este alcătuită din fier și nichel. Cea mai veche rocă de pe Pământ are două milioane de ani și a fost descoperită în Marele Canion. Cel mai înalt munte de pe Pământ este Everest, cel mai fierbinte deșert este Sahara, marea cea mai mare este Marea Caspică, cel mai lung râu este Nil. Cu cantitatea de sare din oceane s-ar putea acoperi suprafața Pământului de 500 de ori etc.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Ce studiază sintaxa?
2. Care sunt unitățile sintactice?
3. Ce numim îmbinare de cuvinte?
4. Propoziția este...?
5. Alcătuiți propoziții al căror aspect negativ să fie accentuat de locuțiuni adverbiale și adverbe: *Cătuși de puțin, în ruptul capului, de loc, nu prea, cam așa.*
6. Delimitați textul în propoziții și arătați structura lor:
„Luna tremură pe codri, se aprinde, se mărește,/Muchi de stâncă, vârf de arbori, ea pe ceruri zugrăvește.” (*M. Eminescu*)
7. Era voinică Agripina, tânără și vânjoasă, dar povara cu care se lupta era peste puterile unei femei. (*G. Galaction*)
8. Alcătuiți fraze în care propozițiile să fie introduse, pe rând, prin următoarele elemente de relație: *că, să, dacă, unde, când, ce.*
9. Formați îmbinări cu cuvintele: *soare, limbă, mama, țară, copac.*
10. De la care cuvânt punem întrebarea într-o îmbinare de cuvinte? Dați câteva exemple.
11. Transformați îmbinările verbale în substantivale.
A veni la baștină, a traversa strada, a preîntâmpina pe cineva, a combate părerea, a pedepsi vinovatul.
12. În care îmbinări de cuvinte s-a schimbat cazul cuvântului subordonat.
Înlocuiți verbul *a face* din următoarele îmbinări prin sinonimele lui potrivite: *a face bucate, a face o colivie, a face un ordin, a face o casă, a face un desen.*
13. Din textul Curiozități despre planeta Pământ identificați câteva îmbinări de cuvinte.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Imaginați-vă că localitatea în care locuiți ar purta un nume de floare. Alegeți acest nume, apoi descrieți localitatea. Puteți începe cu următoarele cuvinte: locul meu natal este foarte minunat. Este un loc în care nu mă plictisesc niciodată. Consătenii mei sunt niște gospodari buni. Îmi plac obiceiurile și sărbătorile din satul meu natal. Nu pot uita amintirile pe care le-am petrecut cu toți cei dragi...

2. Alcătuiți o prezentare despre sat (în format PPT).

§ 2. DISCURSUL. RELAȚIA TEXT, FRAZĂ, PROPOZIȚIE

I TERMINOLOGIE

- **discurs**
- **text**
- **propoziție**
- **frază**

II REPERE TEORETICE

Discurs *discursuri*, s. n. Specie a genului oratoric, constând dintr-o expunere făcută în fața unui auditoriu pe o temă politică, morală etc.; cuvântare. Tratare în scris a unui subiect de natură științifică sau literară. – Din fr. discours, lat. discursus.

III REAMINȚIȚI-VĂ!

Textul este ansamblul de enunțuri orale sau scrise, care au între ele o legătură de sens și sunt produse de emițător cu intenția de a comunica.

Textul este o succesiune de caractere conform unei limbi și care are drept scop transmiterea de informații. În literatură, textul este o creație a imaginației autorului. Textul poate să aibă diferite dimensiuni.

Comparativ cu îmbinările, propozițiile, frazele, textul este o unitate sintactică superioară. În componența textului intră propoziții și fraze

legate după sens și din punct de vedere gramatical.

Principalele semne de punctuație folosite în text sunt: *punctul*, *semnul întrebării*, *semnul exclamării*, *virgula*, *două puncte*, *linioara dedialog*, *ghilimelele*.

Fraza reprezintă o unitate superioară a sintaxei, rezultat al relațiilor stabilite între două sau mai multe propoziții legate între ele prin înțeles. Unitatea de bază a sintaxei este propoziția.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Indicați forma corectă:

- Doamna învățătoare la/l-a invitat pe Gigel la/l-a tablă.
- La/l-a rugat pe lup să vină la/l-a pomană.
- Petale albe sau/s-au roz au început să danseze în aerul cald al primăverii.

2. Completați cu *la/l-a*:

Înainte de a pleca, tataîntrebat pe fratele meu:

- ... ce gară va veni bunica?
- ... gara cea mai apropiată.

L-am dus pe fratele meu ... gară, împreună cu tata pentru a o întâmpina pe bunica.

3. Alcătuiți două propoziții cu ortograma „l-a” și două cu „la”.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

Citiți textul:

Nuferii sunt plantele cu cele mai multe semnificații în mitologie, simbolizând: forța de creație, nemurirea, sănătatea, gloria sau pacea sufletească. Pentru egipteni, nuferii erau cele mai frumoase flori. Legendele lor spun că soarele a răsărit prima dată dintr-o floare de nufăr.

Astăzi, nufărul, cunoscut și sub denumirea de lotus, este planta ce dă un farmec aparte lacurilor, creând un veșmânt de flori, într-o mare varietate de culori de la alb la albastru, roz sau chiar roșu, ce acoperă luciul apei.

Nufărul alb și nufărul galben sunt cele două specii ce se regăsesc în țara noastră, fiind întâlnite în lacurile sau apele line din zonele de câmpie, dar și în spații special amenajate cum ar fi parcuri, iazuri. Rădăcina este cea care se fixează în mълul de pe fundul apei, frunzele și

florile sunt cele care plutesc la suprafața apei. Dacă nufărul alb crește în ape de 1 – 2 m adâncime, nufărul galben poate fi întâlnit și în ape de până la 3 m. Frunzele destul de groase iau forma unor inimi sau cercuri cu un diametru de până la 40 – 60 cm, în funcție de specie. Spre deosebire de nufărul alb, cel galben crește și în zonele umbrite. De la o specie la alta diferă și momentul în care florile sunt deschise (fie doar noaptea, fie doar ziua, fie permanent).

Cerințe:

1. Transcrieți din text două propoziții principale și două subordonate.
2. Precizați numărul de sunete din următoarele cuvinte: *ochi, veghe, mitologie, rădăcina, fixează*.
3. Transcrieți, din text, trei cuvinte care conțin cel puțin un diftong și două cuvinte care includ câte un hiat.
4. Alcătuiți două enunțuri prin care să ilustrați omonimia cuvântului *unde*.
5. Numiți funcția sintactică a cuvintelor subliniate în enunțul: Astăzi, nufărul, cunoscut și sub denumirea de lotus, este planta ce dă un farmec aparte lacurilor, creând un veșmânt de flori...
6. Care este tema textului? Dar ideea?
7. Întocmiți planul textului.
8. Culegeți din internet informații despre nufăr.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Încercați să țineți un discurs în fața clasei pe o temă liberă.
2. Citiți propozițiile neintegrate în fraze din următorul text și indicați felul acestora după înțeles, structură și aspect.

Toamna târzie își îngrămădea norii negri și mișcători deasupra muntelui. După două zile petrecute la cabană, coboram de pe creastă ca să luăm trenul spre casă. Era liniște. Deodată, Ioana, sora mea mai mică, a scos un strigăt cumplit. Ne-a arătat îngrozită culmea din față, unde, pe două cercuri auriu, se plimbau omuleți stranii, pe care-i înconjurau niște mașinării geometrice.

- Nu mai mișcați! Ioana a întrebat în șoaptă:
 - Sunt extraterestri?
 - Aș vrea să-ți pot răspunde.
- Ce ar putea fi?...

3. La ce stil se referă acest text?
4. Ce este textul?
5. Care sunt particularitățile lui?
6. Din ce este alcătuit?

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. *Explicați pe scurt sensul fiecărui proverb.*

a) Are-o gură cât o șură. b) Are limbă lungă și minte scurtă. c) Apucă cu gura pe dinainte. d) Bate apa-n piuă. e) Vorba lungă sărăcia omului.

2. *Alcătuți o compunere în baza imaginii de mai sus.*

3. *Având conținutul dat al compunerii continuați-vă gândurile despre Cetatea Neamțului.*

Câteva case răzlețe stau pitite, înfricoșate ai zice, amenințate întruna de primejdia bolovanilor uriași care atârnă pe coastă. Dealul de piatră sfărâmicioasă totdeauna, la ploi, pornește șuvoaie care îneacă grădinile acestor gospodari mărginași; cu șuvoaiele de ape vin și șuvoaiele de

pietriș măcinat, care acoperă cu solzi albaștri pământul. În unele grădini, zac stânci prăvălite de sus; unele case abia se zăresc, pe jumătate înmormântate în pământ. Și printre căsuțele acestea, printre crețurile coastei sălbatice și pustii, prin negrul pădurii care

acopere măgura, se zărește trista rămășiță a cetății Neamțului. Stă neclintită în moartea ei, își zugrăvește lămurit colțurile rupte pe pânza limpede a cerului.

§ 3. TIPURI DE PROPOZIȚII (ACTUALIZARE). CLASIFICAREA PROPOZIȚIILOR DUPĂ ÎNȚELES, DUPĂ SCOPUL COMUNICĂRII, ASPECT ȘI STRUCTURĂ

I TERMINOLOGIE

- după înțeles
- după scopul comunicării
- după aspect
- după structură

II REPERE TEORETICE

Propozițiile se clasifică după următoarele criterii:

1. **După scopul comunicării:**

- **enunțiative propriu-zise:** Oamenii iubesc pictura.

- **optative:** Aș citi multe cărți de știință. Să fi avut toate cărțile dorite!

- **imperative:** Nu pierde timpul! Să nu pierzi timpul!

- **exclamative (afective):** Ce minunat a fost!

- **interogative propriu-zise:** La ce oră sosești? Ce poștești de la mine, Făt-Frumos?

- **optative:** Ai vrea o dulceață?

- **exclamative (afective):** Ce se întâmplă acolo?

2. După aspectul verbului care exprimă predicatul:

- **afirmative:** Voi merge la mare.

- **negative:** Nu vom merge la mare.

Semnul distinct al propozițiilor negative este adverbul **nu** care precedă verbul predicativ sau verbul copulativ. De aici se văd munții păduroși. De aici **nu** se vede nimic.

În unele propoziții, negația este întărită prin adverbul **nici**, așezat înaintea adverbului **nu**: *Dacă n-ar fi, nici nu s-ar povesti.*

ATENȚIE!

Adverbul **nu** care indică aspectul negativ al predicatului, precum și adverbul **nici** care întărește negația se iau împreună cu predicatul.

Propozițiile în care se neagă altă parte de propoziție decât predicatul nu sunt negative.

3. După structură (alcătuire)

- simple (au numai părțile principale: subiect și predicat sau numai predicat). **De exemplu:** Sora pictează. Ninge.

- dezvoltate (au și părți secundare: atribut și complement).

De exemplu: Mama admiră priveliștea din fața noastră.

4. După înțelesul lor în frază:

- principale au înțeles deplin.

- secundare (subordonate) înțelesul lor depinde de altă propoziție.

De exemplu: Elevii trebuie să învețe zi de zi.

REAMINTIȚI-VĂ!

După structura temeliei gramaticale propozițiile se împart în:

a) **bimembre** – când de față sunt ambele părți principale.

De exemplu: Oamenii muncesc. Păsările ciripesc.

b) **monomembre** – când e prezentă o singură parte principală.

De exemplu: Plouă. Scrie. Vorbește. Dansază.

Atât propozițiile bimembre cât și cele monomembre pot fi:

a) **nedezvoltate** când sunt alcătuite numai din părți principale;

b) **dezvoltate** când pe lângă părțile principale întâlnim una sau mai

multe părți secundare.

De exemplu: Se auzeau glasuri puternice. (propoziție dezvoltată)
Gerul șuieră. (propoziție nedezvoltată.)

EXERSAȚII!

1. Aflați propozițiile simple și pe cele dezvoltate.

- Brâncuși e cunoscut în lumea întreagă. (*L. Blaga*)
- Văd și acum vorbele zburate / Ca un roi de fluturi. (*A. Maniu*)
- Vântul de la miază noapte bate cu furie. (*A. Russo*)
- Lache și Mache sunt tineri cu carte. (*I.L. Caragiale*)

2. Citiți cu atenție textele și îndepliniți cerințele de mai jos:

Vulturul

a) S-a ridicat, deodată, din prăpastia întunecoasă, umedă, a munților falnici. Și doritor de lumină, în această dimineață scaldată de soare, a întins aripile, ca o flamură, deasupra brazilor bătrâni. S-a înălțat mai întâi drept în sus, ca o săgeată, apoi a rămas

acolo, s-a legănat în aer, îmbătat de plăcerea să fluture la înălțime uriașă; a plecat capul și a privit în jos. Pe câmpiile lucii, satele împrăștiate, ca grăunțele, scoteau sclipiri repezi ca a prundișului spălat de ape. Oamenii nu se zăreau; deasupra, dedesuptul lui, primprejur, nici o vietate. I se păru că lumea aceasta frumoasă, încântătoare, peste care primăverile se aștern cu spuză de flori, e a lui, a lui singur. Apoi i se păru că ceva flutură mai jos, ceva mic, prea neînsemnat pentru ca să îndrăznească să se suie până la el: se repezi și, în ciocul gata să frângă, prinse o pană căzută chiar din aripa lui. Zbură cu dânsa sus, sus, apoi îi dădu drumul și urmări cu ochi strălucitori lunecarea ușoară, ca pe o apă, a penei care cândva îl ajutase să se ridice. Luă munții în lung. Și așa a mers până după-amiază, privind în toate părțile cu ochii lui ca două scânteii.

b) O văz, ca prin vis. O văz limpede, așa cum era. Naltă, uscățivă, cu părul alb și creț, cu ochii căprui, cu gura strânsă și cu buza de sus crestată în dinții de pieptene, de la nas în jos. (*B. Șt. Delavrancea*)

Cerințe:

- identificați subiectele și predicatele;
- numerați propozițiile;
- indicați ce fel de propoziții ați găsit după structură și după înțeles.

Să vorbim și să scriem corect!

Aceeași este o formă a pronumelui și a adjectivului demonstrativ la genul feminin, numărul singular. **Aceiași** este formă a pronumelui și a adjectivului demonstrativ la genul masculin, plural.

a) Alegeți forma corectă.

În fiecare dimineață aceeași /aceiași elevi trec spre școală.

CURIOZITĂȚI...

Bunele maniere reprezintă cartea de vizită a fiecărui om. Pentru a crește manierați și independenți, copiii trebuie să învețe și să exerseze zilnic regulile de etichetă.

Copiii deprind aceste maniere mult mai ușor dacă le văd la părinții lor. Înainte de masă este obligatoriu să ne spălăm pe mâini. La masă ne așezăm la locul nostru și nu începem să mâncăm decât după ce s-au așezat și ceilalți și au fost serviți. Nu ne ridicăm până când nu au terminat toți de mâncat. Masa începe cu „Poftă bună!”. Pe durata mesei trebuie să stăm așezați. Mâncăm cu gura închisă. Nu vorbim cu gura plină. Nu fredonăm, nu scoatem sunete. Dacă copilul vrea un platou din celălalt capăt al mesei, învățați-l să ceară de la ceilalți, spunând „Vă rog!” și „Mulțumesc!” atunci când primește. Nu ne întindem peste masă. Copiii pot participa la discuții în timpul cinei, dar nu trebuie să îi întrerupă pe ceilalți. Nu este manierat să criticăm felurile de mâncare servite. Dacă mâncăm acasă, copiii trebuie implicați în strângerea mesei. Încheiem masa mulțumind bucătarului pentru efortul depus. Regulile de bune maniere pentru copii au fost introduse pentru prima dată în anul 1889, în școlile din Queensland, Anglia. Acestea se refereau la normele de conduită care se aplică în cadrul școlii, acasă, la un spectacol de teatru, la masă, pe stradă.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Identificați în textul de mai sus câteva propoziții afirmative și negative, principale și secundare.
2. Construiți câte o propoziție după modelele propuse.
 - a) Subiect + atribut + predicat + complement circumstanțial.
 - b) Predicat + complement circumstanțial de loc.

c) Subiect + complement circumstanțial + predicat + complement direct.

3. Caracterizați propozițiile obținute.

4. Analizați felul propozițiilor după scopul comunicării și după aspectul pozitiv sau negativ al predicatului.

a) Nici nu voiau **pădurenii** să steie de vorbă cu **dânsul**. Cei mai mulți ziceau că nu rămân pe aici, că trec în Banat, unde ziua se plătește **mai bine**.

b) Ce minunat e vântul! Îți mângâie obrații! Câteodată parcă ți-i sărută...

c) Acuma ce-**ai rămas** cu calul între urechi? Se miră Moromete, călcând încet printre crengile salcâmului. (M.Preda)

d) Nimeni n-a aflat locașul... (M.Eminescu)

e) Ce cer? Întreabă Lăpușneanul. (C.Negruzzi)

f) Faceți analiza morfologică a cuvintelor evidențiate din exemplele de mai sus.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Cum se clasifică propozițiile după înțeles?

2. Care propoziții se numesc bimembre și care monomembre?

3. Când o propoziție se numește afirmativă?

4. Despărțiți fraza în propoziții și precizați felul acestora după rolul în frază, după alcătuire, după aspect și după scopul comunicării:

Când s-a născut fratele meu mai mic, pe care toți îl iubim, tata a hotărât să ne mutăm într-un apartament mai mare, pentru că suntem o familie numeroasă și nu putem sta doar în două camere.

5. Efectuați analiza frazei după cerințele propuse mai jos.

Cu toate că n-auzea nimic, nu vedea nimic, simțea că lumea din jur se deosebea de cea de până acum, că era populată de vietăți străine, necunoscute și hotărî să cerceteze locurile după ce va isprăvi treaba de care se apucase. (J.London)

Cerințe:

a) analizați pronumele din text;

b) alcătuiți un enunț în care cuvântul **nimic** să îndeplinească o altă funcție sintactică decât cea din text;

c) analizați predicatelor exprimate prin verbe la diateza reflexivă.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Dintr-un text literar spicuiți câteva fraze, având diferite tipuri de propoziții. Analizați-le.

§ 4. SINTAXA PROPOZIȚIEI. PĂRȚILE DE PROPOZIȚIE (PRINCIPALE ȘI SECUNDARE)

I TERMINOLOGIE

- părți de propoziție
- părți principale
- părți secundare

II REPERE TEORETICE

Temelia gramaticală a unei propoziții o constituie părțile ei principale: **subiectul și predicatul**.

Unitatea de bază a sintaxei este *propoziția*.

Unitatea sintactică superioară propoziției este *fraza*.

Îmbinând logic mai multe propoziții și fraze obținem *un text*.

Subiectul este partea principală de propoziție care arată cine face acțiunea sau cui i se atribuie o stare, o caracteristică, o însușire. **De exemplu:** *Bunica* stă pe prispa din fața casei. *Copacii* au desfrunzit.

Predicatul este partea principală a propoziției care indică ce face subiectul sau ce se comunică despre el și răspunde la întrebările ce face? ce a făcut? ce va face? ce este? cum este? cine este? Pământul *este rotund*. Elevii *scriu* la limba română un eseu. Copiii *dansează*.

Atributul este partea secundară de propoziție care lămurește un substantiv și răspunde la una din întrebările: care? ce fel de? (al, a, ai, ale) cui? cât? câți? câte? În pământul *negru* se face pâinea albă.

Complementul este partea secundară de propoziție care lămurește un verb și răspunde la una din întrebările: pe cine? ce? despre cine? despre ce? unde? când? cum? Ochii prietenului *rareori* se înșeală.

III REAMINTIȚI-VĂ!

SINTAXA PROPOZIȚIEI

Propoziția este cea mai mică unitate sintactică prin care se exprimă o comunicare. Propoziția are un singur predicat. Cele mai multe propoziții au predicatul exprimat. Acestea pot fi alcătuite numai din predicat, din predicat și subiect, din predicat, subiect și părți secundare.

De exemplu: *Povestește*. *Fetele discută*. *Nică a furat pupăza din tei*.

REȚINEȚI!

Etapele de parcurs în analiza unei fraze:

1. Citirea și înțelegerea frazei;
2. Sublinierea predicatelor (ele arată numărul propozițiilor);
3. Încadrarea în dreptunghi a elementelor coordonatoare și încercuirea celor subordonatoare;
4. Delimitarea propozițiilor;
5. Stabilirea felului lor și a raporturilor dintre ele;
6. Schema frazei.

Raporturile dintre părțile de propoziție

Între părțile de propoziție există două feluri de raporturi:

- raport de coordonare
- raport de subordonare

Raporturile de **coordonare** se stabilesc (între părți de propoziție de același fel) realizat prin:

a) alăturare (juxtapunere)

De exemplu: Mii de fluturi mici, albaștri, mii de roiuri de albine / Curg în râuri sclipitoare...

b) joncțiune (legare) cu conjuncțiile: *și, nici, dar, iar, însă, ci, sau, fie.*

De exemplu:

a) În vacanță mergem la mare **sau** la munte.

b) Vom fi liberi **și** fericiți.

Raport de subordonare în propoziție (între părțile secundare și cuvintele pe care le determină) realizat prin:

a) **juxtapunere:** **Ochii copilului** străluceau.

b) **joncțiune** cu prepoziții: Un cer **de** cristal se ridica **deasupra** văii.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

Codrule, Măria ta,

Lasă-mă sub poala ta,

Că nimica n-oi strica

Fără num-o rămurea,

Să-mi atârn armele-n ea. (*Codrule, Măria ta*)

a) Numiți semnele ortografice și de punctuație folosite în poezie lămurii de ce s-au folosit anume aceste semne.

b) Alcătuiți câteva enunțuri cu cuvintele *Măria ta, armele, ea.*

EXERSAȚI!

1. Explicați punctuația.

Un pușcaș din avangardă alergă spre poartă răcnind:

- Iată-i că vin, iată-i că vin!
- Gata sunteți, copii? Strigă prințul.

– Gata! Răspunseră sute de glasuri.

2. Copiați fraza în caiete și îndepliniți cerințele propuse mai jos.

Am ascultat istoria asta și mi-a venit deodată în minte că mi-a spus ceva și dânsa, zicând că odată i s-a stricat fierea; și înțelegeam de ce-a stat tăcută o după-amiază, fără o vorbă, când mai înainte fusese așa de vorbăreată.

Cerințe:

a) numerotați propozițiile;

b) încercuiți conjuncțiile coordonatoare și pe cele subordonatoare;

c) faceți analiza morfologică a următoarelor cuvinte **am ascultat, istoria, și, ceva.**

3. Citiți cu atenție curiozitățile despre albine și culegeți informații despre apicultura din zona voastră. Întificați două fraze din text.

CURIOZITĂȚI...

Albinele sunt esențiale pentru natură. Ele sunt responsabile de polenizarea majorității plantelor. Fără albine nu am mai putea mânca fructe sau legume.

Albinele, precum furnicile, sunt insecte incredibile, cu o viață socială complexă, care continuă să surprindă oamenii de știință. Sunt singurele insecte din lume care produc hrană pentru om. Într-un stup locuiește un singur roi de albine. Roiul este alcătuit din trei tipuri de albine: regina (matca), lucrătoarele și trântorii.

Regina este singura femelă dezvoltată din stup. Este hrănită doar cu lăptișor de matcă, o substanță produs în capul albinelor lucrătoare, în cantități foarte mici. Trăiește între 3 și 5 ani și este singura care depune ouă. Într-o singură zi, matca depune până la 2000 de ouă, de două ori greutatea ei. Vara este perioada cea mai epuizantă pentru regină. Când stupul devine prea aglomerat, albinele decid să mai creeze o regină. Între timp regina veche împreună cu o parte din roi, părăsește stupul actual și pleacă în căutarea altuia, unde să înceapă o nouă colonie. După 8

zile de la acoperirea cu ceară, prima regină tânără iese din celulă. Ea poate să părăsească stupul împreună cu o parte din roi, la fel ca mama ei, sau poate decide să rămână în stupul de baștină. În acest ultim caz, ea își va ucide surorile înțepând cu acul fiecare celulă ce conține larve-regină.

Trântorii: Sunt în număr de câteva sute într-un singur stup. Se pot asocia în grupuri ce pleacă în căutarea reginelor dornice de împerechere.

După împerechere, mor. Se hrănesc cu polen și miere, furnizate de albinele lucrătoare. Nu au ac cu care să înțepe.

Albinele lucrătoare:

Prezintă 2 ochi compuși și 3 ochi simpli, situați pe creștet. Au șase picioare și două perechi de aripi. Aripile prezintă dinți, care permite alipirea celor două aripi de fiecare parte în timpul zborului, 2 stomace: într-unul acumulează nectarul și apa, iar celălalt este pentru digestia proprie.

Albinele prezintă 170 de tipuri de receptori olfactivi. Simțul mirosului este foarte bine dezvoltat și are rol atât în descoperirea surselor de hrană cât și în comunicare socială etc.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Transcrieți exemplele.

Tu ești Ștefan, Domn cel Mare,
Care-n lume seamăn n-are... (*V. Alecsandri*)
Iar flăcăii treceau cu inimile împietrite. (*M. Sadoveanu*)
Fântâna era adâncă. (*I. Creangă*)

Cerințe:

- a) Identificați subiectele și predicatelor din enunțurile de mai sus.
- b) Precizați ce exprimă fiecare predicat.
- 2. Alcătuiți enunțuri, în care verbele: a fi, a părea, a rămâne, a ieși să îndeplinească funcția sintactică de predicat verbal.**
- 3. Analizați morfologic câteva subiecte și predicatelor din textele date:**
 - a) Dormi!... Un vâl de aer umed am adus cu mine-n casă.
Tremurând s-a stins văpaia lumânării de pe masă,
Iar acum numai ochiul de jărătic din cămin
Licărește-n umbra dulce, ca o piatră de rubin. (*G. Topârceanu*)

b) Privind mereu fuga lanurilor de grâu, uitându-se la coama pădurii frământată și sură, ascultând cântecul potolit al copacilor de pe marginea pădurii, Nicu își uita nu numai de oițele lui, ci și să mai mănânce. (I. Agârbiceanu)

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Alcătuiți câte o propoziție dezvoltată enunțiativă propriu-zisă, optativă, imperativă.

2. Alcătuiți câte o propoziție enunțiativă propriu-zisă, simplă, negativă care să corespundă cerințelor de mai jos:

a) Să existe raport de coordonare realizat prin juxtapunere între: două nume predicative, două atribute.

b) Să existe raport de subordonare prin joncțiune între: un verb și un complement, un substantiv și un atribut.

3. Analizați fraza parcurgând toate etapele:

Când auzeam noi pe moș Luca pomenind cu drag de casă și când mai vedeam cum rămân satele și locurile natale în urmă și toate altele necunoscute se înfățoșază înainte-ne, supărarea noastră creștea la culme. (Ion Creangă)

4. Indicați părțile principale. Ce raport există între ele?

a) N-a trecut pe-aici drăguță un flăcău ca rupt din soare?

b) Toate păsările nopții au zburat în urma lui. (L. Deleanu)

5. Alcătuiți 2-3 propoziții ce ar viza timpul de afară. Subliniați părțile principale de propoziție. La ce mod sunt ele și ce arată?

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Scrieți un eseu pe tema: „Fericirea, oare ce este fericirea?” Continuați gândul.

Acolo unde sufletele cântă același cântec de iubire, nu mai sunt necesare vorbe pentru a se putea înțelege unul pe altul, pentru a se putea îmbrățișa și a se îngemăna, pentru a simți la fel, fiindcă așa cum a spus Victor Hugo:

„Când dragostea a strâns laolaltă și a contopit două suflete într-o unitate sfântă și îngerească, aceste ființe au găsit taina vieții.”

Iubirea de multe ori îți vorbește cu glasul inimii și sufletului, cu glasul iubirii divine...

§ 5. PREDICATUL. PREDICATUL VERBAL. EXPRIMAREA PREDICATULUI VERBAL

I TERMINOLOGIE

- **predicat**
- **predicat verbal**
- **predicat nominal**

II REPERE TEORETICE

Predicatul este partea principală de propoziție care atribuie subiectului o acțiune, o caracteristică sau o însușire. Se află în relație de interdependență cu subiectul.

Predicatul poate fi **verbal** și **nominal**.

PREDICATUL VERBAL

Predicatul verbal se exprimă prin:

1. **verb predicativ** la un mod personal și la toate cele trei diateze.
2. **modul indicativ**: vorbesc, vorbeam, vorbiți, am vorbit, vorbisem, voi vorbi;
3. **modul conjunctiv**: să vorbesc, să fi vorbit;
4. **modul condițional-optativ**: aș vorbi, aș fi vorbit;
5. **modul imperativ**: vorbește!

Verbele la modurile personale (predicative), pot îndeplini funcția sintactică de predicat verbal.

De exemplu: Mama *ne-a vorbit* despre rude. Albumul *este păstrat* de către mama. *Mă gândesc* la bunica.

6. **locuțiune verbală**: *Mi-am dat seama de greșelile făcute.*

7. **adverbe și locuțiuni adverbiale predicative**: *Imposibil* să nu vină. *Fără doar și poate* că-mi iubesc familia; adverbele și locuțiunile adverbiale sunt predicative când sunt urmate de conjuncțiile subordonatoare *că* sau *să*;

8. **interjecții predicative**: *Iată* un os! *Câinele tuști!* după el.

Într-o frază, predicatul verbal poate fi subînțeles: el *se joacă* afară și ea, în casă.

III REAMINȚIȚI-VĂ!

Predicatul verbal răspunde la întrebările: *ce se spune despre subiect? ce face subiectul? ce a făcut subiectul? ce va face subiectul?*

Predicatul nominal: *cine este subiectul? ce este subiectul? cum este subiectul?*

Să vorbim și să scriem corect!

1. Evitați acordurile greșite de felul acesta:

a) Cartofii se vinde cu kilogramul. b) Apropierea geografică și politică au adus avantaje ambelor popoare. c) O mulțime de exerciții a fost rezolvată. d) Ce-s cu aceste cărți? (Corect: se vând, a adus, au fost rezolvate, -i).

2. Faceți acordul cuvintelor evidențiate:

- a) Trei milioane este/sunt o sumă mare.
- b) Este oprit/oprită staționarea mașinilor în această zonă.
- c) Tata și mama sunt bine dispuși/dispuse.
- d) Florile și pomii sunt îngălbeniți/îngălbenite.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Copiați exemlele și subliniați predicatelor verbale și pe cele nominale.

a) Un om fusese o frunză și numai om cu om

Au izbutit să crească și să se facă pom. (T. Arghezi)

b) Multe sunt de făcut și puține de vorbit, dacă ai cu cine te înțelege.
(I. Creangă)

2. Analizați morfologic predicatelor verbale:

a) Voi intrați aici, prieteni. (Al. Davila)

b) Noi atunci am pârlit-o la fugă. Iar el, zvârr! cu o scurtătură în urma noastră. (I. Creangă)

c) Fără îndoială că l-am văzut, răspunse cerbul. (M. Sadoveanu)

3. Identificați predicatelor verbale, indicând modul și timpul verbelor prin care sunt exprimate:

a) Veniți mai aproape! (L. Blaga)

b) Se poate să aibă dreptate poetul. (D. Zamfirescu)

c) Să știți, oameni buni, că pieirea mea e poruncită de turci...

(M. Sadoveanu)

4. Analizați verbele a fi, a ieși, a rămâne, a se face și spuneți dacă formează predicatelor verbale sau dacă intră în alcătuirea predicatelor nominale:

a) Tăcerea se izbește de trunchiuri, se-ncrucășă, se face depărtare, se face nisip. (N. Stănescu)

b) La mijloc de codru des / Toate păsările ies. (M. Eminescu)

c) Dacă ar fi să iasă toți învățați... (I. Creangă)

d) În pădurea de stejari se făcu noapte. (M. Sadoveanu)

e) De ce m-ați dus de lângă voi, / De ce m-ați dus de-acasă?

Să fi rămas fecior la plug, / Să fi rămas la coasă. (O. Goga)

CURIOZITĂȚI... Adevărata iubire

1. De aș vorbi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător.

2. Și de aș avea darul prorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt.

3. Și de aș împărți toată avuția mea și de aș da trupul meu să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește.

4. Dragostea îndelung rabdă; dragosea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufeste.

5. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul.

6. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr.

7. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă.

8. Dragostea nu cade niciodată. (*Corinteni cap.13*)

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Se dă textul:

Și de la o vreme nemaiauzind nici o foșnitură de păpușoi, nici o scurmătură de găină am țâșnit o dată cu țărâna în cap și tiva la mama acasă; și am început a-i spune cu lacrimi că nu mă mai duc la școală măcar să știe bine că m-ar omorî. (*I. Creangă*)

a) *Subliniați toate predicatele.*

b) *Încercuiți toate elementele joncționale.*

c) *Împărțiți fraza în propoziții identificați felul lor.*

d) *Să se analizeze sintactic și morfologic cuvintele **nemaiauzind, nici o, acasă, a spune.***

e) *Formați două enunțuri cu **o dată – odată** și să se precizeze valorile lui morfologice.*

2. *Construiți câte un enunț în care verbul **a fi** să îndeplinească funcția sintactică de predicat verbal și să aibă sensul de: a exista, a se produce, a se împlini, a dura, a costa, a semnifica, a proveni.*

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Exprimați-vă punctul de vedere în legătură cu un spectacol care l-ați văzut. În redactare să țineți cont și să respectați următoarele cerințe:

- părerea mea este;
- în opinia mea;
- formularea să fie clară, coerentă și concisă;
- susținerea acesteia cu argumente în primul rând;
- în al doilea rând, fiindcă, deoarece, cu toate că, chiar dacă;
- exprimarea unor emoții, a unor stări care vă determină să aveți o opinie.

§ 6. PREDICATUL NOMINAL. VALORILE SINTACTICE ALE VERBULUI A FI

I TERMINOLOGIE

- **predicat nominal**
- **verb copulativ**
- **nume predicativ**
- **verb predicativ**
- **verb auxiliar**

II REPERE TEORETICE

PREDICATUL NOMINAL

REȚINEȚI!

Predicatul nominal atribuie subiectului o însușire, o caracteristică sau calitate și arată cine este, ce este sau cum este subiectul.

Predicatul se află în relație de interdependență cu subiectul.
Predicatul este **verbal** și **nominal**.

! REAMINȚIȚI-VĂ!

Predicatul nominal răspunde la întrebările: *cine este subiectul? ce este subiectul? cum este subiectul?*

Identificarea predicatului se poate face prin recunoașterea părților de vorbire prin care se exprimă acesta și a modurilor verbale.

Predicatul nominal este alcătuit din **verb copulativ + nume predicativ**. Verbul copulativ are rolul sintactic de a lega numele predicativ de subiect și rolul semantic, de a stabili o echivalență între subiect și nume predicativ (*Munca înseamnă totul*). (*El este harnic*.)

Predicatul nominal poate fi o expresie impersonală ca: *e bine, e rău, e rușine, e imposibil, e plăcut, e recomandabil*.

De exemplu: E rușine să nu știi limba ta. (*C. Negruzzi*)

E greu să desenezi fără hârtie transparentă. (T. Arghezi)

În asemenea cazuri, subiectul e o propoziție subordonată sau un infinitiv. Nu e lesne a-l convinge (astăzi însă folosim conjunctivul: să-l convingi).

În construcțiile: E noapte; mi-e sete, „a fi” este predicativ, căci substantivele sunt subiecte gramaticale ale propoziției. Verbul *copulativ* „a fi” poate lipsi adesea în proverbe, în construcții impersonale sau în cele poetice.

De exemplu: Vorbă multă, sărăcia omului. Ochii fetei-iezere curate/De cerbi în miez de codru cercetate.

Valorile sintactice ale verbului a fi sunt:

1. Valoare predicativă, atunci când are înțeles de sine stătător și pot îndeplini la un mod predicativ funcția de predicat verbal.

Poate fi înlocuit cu verbele: **a se afla, a se găsi, a exista, a se întâmpla**. Era pe la începutul secolului nostru.

Verbele *a fi, a părea, a rămâne, a însemna, a ieși, a ajunge* pot fi: **predicative și copulative**.

2. Valoare copulativă, atunci când nu are înțeles de sine stătător și intră în alcătuirea unui predicat nominal împreună cu un nume predicativ sunt lipsite de sens lexical fac legătura dintre numele predicativ și subiect. El **este student** în anul I la Filologie.

3. Valoare auxiliară sau ajutătoare atunci când nu are înțeles de sine stătător și intră în alcătuirea unor forme verbale compuse – *moduri, timpuri, diateza pasivă*: Copilul va fi bucuros de cadou.

EXERSAȚII!

1. Precizați felul verbului a fi (predicativ, copulativ, auxiliar) în următoarele enunțuri.

a) Astăzi este un an de la acest eveniment. b) Actorii au fost apreciați de public. c) Livada era îmbelșugată. d) Copiii au fost încântați de povestea bunicului. e) Mi-e milă de cățelușii abandonati.

2. Citiți textul și îndepliniți cerințele propuse mai jos.

Orfeu și Euridice

În Tracia muntoasă a viețuit, se spune, primul dintre aezi, cel dintâi cântăreț de innuri din Elada. Cântărețul acesta a fost numit Orfeu. Mama lui a fost gingașa Caliope, muza ce inspira poezia epică și arta de a vorbi frumos și mișcător...

Născându-se copilul, mama i-a pus pe limbă trei stropi curați de rouă și a rostit o vrajă. I-a hărăzit să poată s-alcătuiască stihuri, iar vorbelesă-i curgă din gura lui ca mierea. Tatăl, zeul Apolo, i-a dăruit o liră și i-a urât să cânte dintr-înșua mai frumos ca vântul când foșnește

prin frunzele pădurii, mai cald și mai duios decât privighetoarea în nopțile cu lună. Să nu fie trecut de nici un om pe lume, când și-o nstruna el lira. Să cânte melodii la fel de armonioase, cum sânt acelea care îl desfată pe Zeu la ospete-n Olimp. Crescând Orfeu mai mare a început să umble prin țara lui Eagru cu lira subțioară. Toți câți îl întâlneau se minunau de vorba plăcută ce-o avea, ca și dențelepciunea pe care-o dovedea cu orișice prilejuri feciorul lui Apolo.

„Orfeu o salvează pe Euridice din infern”, pictor Camille Corot, 1861

Astfel se povestește c-atunci când se certau, din pricini felurite, supușii lui Eagru îl chemau pe Orfeu să le facă dreptate. Iar el, cu vorbe bune și sfaturi înțelepte, împăca pe vrăjmași și-i făcea să-și dea mâna.

Cerințe:

- identificați subiectele exprimate și neexprimate din text;
- descoperiți predicatelor verbale și cele nominale.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Alcătuiți câteva enunțuri cu aceste ortograme **ați/a-ți**.

Ați (forma scurtă a verbului *aveți*) se scrie astfel, pentru că este un cuvânt cu sens deplin. Este verb auxiliar care servește la formarea timpului trecut (perfect compus) și a modului condițional.

De exemplu: Iosif și-a adus aminte de visurile, pe care le visase cu privire la ei și le-a zis: „Voi *sunteți* iscoade, ați venit numai ca să cercetați locurile slabe ale țării.”

A-ți se scrie prin cratimă, căci reprezintă două cuvinte ce se rostesc într-o silabă: *a* – prepoziție cu care se formează infinitivul și – *ți* – pronume personal, pers. II, sg, cazul Dativ, forma neaccentuată.

De exemplu: „Dacă *poțtești*, *stăpâne*, pot a-ți cânta și alte cântece frumoase.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Analizați predicatelor din următoarele enunțuri:

- E ușor a scrie versuri / Când nimic nu ai a spune / Înșirând cuvinte goale / Ce din coadă au să sune. (M. Eminescu)
- Altul este al tău suflet, / Alții ochii tăi acum, / Numai eu, rămas același, / Bat mereu același drum. (M. Eminescu)

c) Patria este pământul care hrănește. Patria este acolo unde ești iubit. Patria sunt eu, ești tu, e tot ceea ce iubim, tot ceea ce visăm, tot ceea ce va fi când nu vom mai fi noi.

2. *Citiți textul și îndepliniți cerințele propuse mai jos.*

Iorgovan ar fi vrut să spuie că și-a uitat pușca necurățată, că nu-i prea știe rândul, că trebuie să rămâie la secerători, dar cu popa Furtună multă vorbă nu se poate face. (I.Slavici)

Cerințe:

- despărțiți fraza în propoziții și identificați toate subiectele și toate predicatul;*
- indicați prin ce sunt introduse propozițiile subordonate;*
- analizați substantivele din text.*

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Aflați predicatul nominal și analizați morfologic verbele copulative:*

- Soldatul părea a se înfrupta din toate bunurile pământeste. (D. Zamfirscu)*
- Deodată ochiul devine gol pe dinăuntru. (N. Stănescu)*
- Pământul Arșitenilor e nisipos și sterp. (Em. Gârleanu)*

2. *Găsiți patru exemple de propoziții în care predicatul verbal să fie exprimat prin verbe la diateza pasivă.*

3. *Identificați funcțiile sintactice ale verbului a fi:*

- Caut nume, fie-o mie / Să-ți arăt ce-mi ești tu mie. (L. Blaga)*
- Unde-i boul lui cuminte, unde-i vulpea diplomată?*

S-au dus toți s-au dus cu toate pe o cale ne-nturnată. (M. Eminescu)

c) *Sufletul cu ceața lui / Acum este, acum nu-i, / Sufletul cu a sa viață, Parcă-i ceață, parcă-i ceață. (M. Sorescu)*

d) *A fost odată ca-n povești / A fost ca niciodată / Din rude mari împărătești / O prea frumoasă fată. / Și era una la părinți / Și mândră-n toate celea / Cum e fecioara între sfinți... (M. Eminescu)*

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

4. *Alcătuți propoziții în care verbele copulative să aibă nume predicative exprimate prin pronume, numeral, verbe la infinitiv.*

Alcătuți o compunere despre Patrie.

Patria este neliniștea fericită a inimii mele. (Gr. Vieru)

Patria este vatra strămoșească a întregului neam.

§ 7. NUMELE PREDICATIV SIMPLU ȘI MULTIPLU

I TERMINOLOGIE

- **verb copulativ**
- **nume predicativ simplu**
- **nume predicativ multiplu**

II REPERE TEORETICE

Predicatul nominal este alcătuit din verb copulativ + nume predicativ.

Numele predicativ este:

- **simplu** – când este alcătuit dintr-un singur termen.

Prietenii mei *sunt buni*.

- **multiplu** – când este alcătuit din mai mulți termeni:

Cornelia *este frumoasă și înțeleaptă*.

! REAMINȚIȚI-VĂ!

Numele predicativ se exprimă prin:

1. **Adjectiv în cazul nominativ:** Dorina *este foarte amabilă*.
2. **Locuțiune adjectivală:** Băiatul acesta e *cu scaun la cap*.
3. **Substantiv în cazul**
 - a) nominativ: Daniela *este sora* lui.
 - b) acuzativ cu prepoziție: Rochia *este de pânză*.
 - c) dativ cu prepoziție. Ea e *asemenea* părinților.
 - d) genitiv cu prepoziție. Mama și tata *sunt contra fumatului*.
4. **Locuțiune substantivală:** Fotografiile *sunt aduceri-aminte*.
5. **Pronume în cazul**
 - a) nominativ: Fratele a rămas *același*.
 - b) acuzativ cu prepoziție: Darurile *sunt de la ele*.
 - c) dativ cu prepoziție: El *este asemenea alor săi*.
 - d) genitiv cu prepoziție: Toți au fost *contra lui*.
6. **Numeral cu valoare substantivală în cazul**
 - a) nominativ: Unchii mei *sunt cei doi* de acolo.
 - b) acuzativ cu prepoziție. Florile *sunt de la cei trei*.
7. **Verb la modul**
 - a) infinitiv cu sau fără prepoziție: Dorința lui *este de a urma* un liceu.
 - b) supin: Succesele ei *erau de admirat*.
8. **Locuțiune verbală la modul**

- a) infinitiv: Obiceiul lui e *de a-și aduce aminte*.
- b) supin: Observația lui este *de băgat în seamă*.

9. Adverb:

- a) în construcții personale: El este *astfel*.
- b) în construcții impersonale: Este *bine* că înveți.

10. Locuțiune adverbială: E cu puțință ca el să vină.

11. Interjecție: El e *tiu-tiu*.

Verbul copulativ se acordă cu partea de vorbire cu funcție sintactică de subiect în **persoană și număr**.

Adjectivul prin care se exprimă un nume predicativ se acordă în **gen, număr și caz** cu partea de vorbire cu funcție sintactică de subiect.

EXERSAȚII!

1. Alcătuiți enunțuri în care numele predicativ să fie exprimat prin următoarele părți de vorbire:

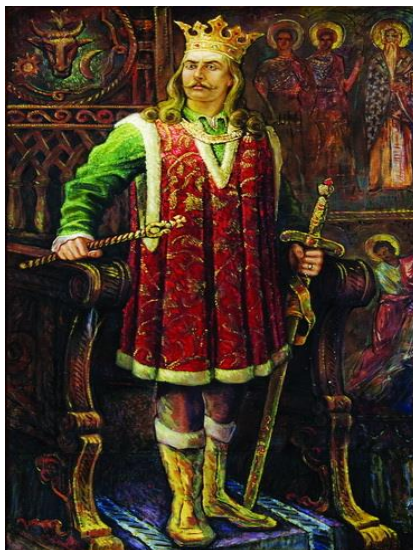
- a) verb la supin;
- b) substantiv în genitiv;
- c) locuțiune adjectivală;
- d) adverb.

2. Identificați numele predicativ din următoarele exemple:

Acesta era scaunul țării. Ștefan cel Mare l-a mutat la Suceava la Iași, pentru ca astfel să-și poată apăra țara mai bine chiar din mijlocul ei împotriva atacurilor turcilor și tătarilor, fiindcă vedea bine că nu-i era lesne s-o facă din Suceava, care se afla mult mai departe de hotarul dintre turci. (D. Cantemir)

Cerințe:

- a) Să se analizeze substantivele proprii;
- b) Să se analizeze funcția sintactică a pronumelui demonstrativ **acesta** din textul dat;
- c) Să se alcătuiască propoziții în care cuvântul **atac** să fie pe rând: subiect, apoi complement direct și nume predicativ.

Ștefan cel Mare și Sfânt. Tablou după litografia lui Costin Petrescu din 1904

IV

MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Efectuați analiza sintactică a frazei și aplicați virgulele cerute.

Precum într-un sat ne bucurăm toți de oarecare bunuri care sunt ale tuturor și ale nimănu – uliți, grădini, piețe –, tot astfel și în republica limbilor sunt drumuri bătute care sunt ale tuturor. Adevărata avere proprie o are însă cineva acasă la sine; iar acasă la dânsa limba românească este o bună gospodină și are multe de toate. (M.Eminescu)

1. Completați spațiile punctate cu adjectivele potrivite din paranteză, făcând acordul:

a) S-a trezit în câmpiile... (întinsă), ... (acoperită) de ierburile... (deasă),... (culcată) de vânturi, ale Ungariei. (Em.Gârleanu)

b) Se potolise neastâmpărul... (copilărești) și năvălnicia adeseori... (sălbatic), și fata ei era așezata, înțeleaptă și duioasă... (I.Slavici)

CURIOZITĂȚI...

Beneficiile consumului de ciuperci pentru organism

Ciupercile comestibile au o multitudine de beneficii pentru sănătatea omului. Conțin o serie de nutrienți, unii dintre aceștia fiind un real suport terapeutic.

Spre exemplu, conform unor studii de laborator, anumiți compuși din ciuperci au capacitatea de a anihila proliferarea celulelor tumorale.

Unele specii de ciuperci acționează favorabil asupra unor boli, contribuie la scăderea riscului de accident vascular cerebral.

Mai mult, asigură o digestie eficientă, sunt foarte bune pentru creșterea imunității, scad riscul de boli cronice de la nivelul intestinului și diminuează riscul dezvoltării anumitor tipuri de cancer, precum cel de sân și cel de colon.

Ciupercile sunt importante surse de fibre, vitamine și minerale conținând vitamina B1, B2, B6, acid folic, dar și minerale precum: potasiu, magneziu, sodiu, cupru, fier și fosfor.

1. *Identificați frazele în textul dat. Faceți schema.*

2. *Culegeți noi informații din cărți, ziare, internet despre ciuperci.*

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Construiți enunțuri în care verbele de mai jos să fie, pe rând, copulative și predicative.

A ajunge (predicativ, copulativ), a ieși (predicativ, copulativ), a face (copulativ, predicativ), a însemna (predicativ, copulativ), a rămâne

(predicativ, copulativ).

2. *Explicați punctuația sau legătura dintre elementele numelui predicativ multiplu. Spuneți la ce mod, timp și persoană sunt verbele din exemplele următoare.*

a) Moșneagul era scurt, îndesat, cu ȋtari albi, cu cămașă fără flori și c-un ilic negru peste cămașă. (*M. Sadoveanu*)

b) Valea era îngustă și mlăștinoasă. (*Al. Vlahuță*)

c) Dulapul, masa și scaunele din bucătărie erau albastre, de o nuanță plăcută la vedere.

d) Mi-e foame de tine și de ochii tăi

 Mi-e sete de tine și de gura ta. (*Folclor*)

3. *Explicați subînțelegerea predicatului verbal sau a verbului copulativ al predicatului nominal:*

a) – Dormi, Mură?

 – Ca Oltul și ca stelele, mămucă. (*G. Galaction*)

b) Lauda minciunosului, bucuria nebunului. (*Folclor*)

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Citiți textul:*

Pentru aceștia, lumea e clară, ca un pahar de apă, viața e o chestie pe care trebuie s-o trăiești, și îndoielile - niște nourași care pătează efemer albastrul nemărginit al existenței lor senine. (*A. Busuioc*)

Cerințe:

a) *Delimitați propozițiile.*

b) *Analizați structura predicatelor.*

c) *Conjugați verbul **trăiești** la modul indicativ, timpul prezent și la un aspect al timpului trecut care doriți.*

2. *Extrageți din enunțurile ce urmează predicatele nominale și precizați părțile de vorbire prin care se exprimă numele predicative.*

a) Pentru fiecare om sunt altcineva. / Pentru tatăl meu sunt singurul fecior. / Pentru cititor sunt câteva rânduri din cartea mea. / Pentru acest trecător sunt un grăbit trecător. (*L. Deleanu*)

b) Nici costumația localnicilor nu era cea de peste zi.

c) O vizită în plus nu era de lepădat.

d) Apa oceanului e agitată de furtună.

e) Domnul nu era nici vesel, nici trist, nici bătrân. (*M. Sadoveanu*)

f) La a zecea zi, unde se scutură odată calul, și se făcu frumos gras ca un pepene și sprinten ca o căprioară. (*P. Ispirescu*)

3. *Efectuați analiza sintactică a enunțurilor.*

a) Drumul spre casa unui prieten nu e niciodată prea lung. (*Proverb*)

- b) Bucuria omului e omul. Între ei se înfiripă prietenia care umple cel mai întins deșert al sufletului nostru. (*Jacques Benigne Bossuet*)
 c) Fericiți cei a căror inimă cunoaște pasiunea prieteniei. Numai ea știe să ne facă singurătatea mai puțin ucigătoare și viață suportabilă. d) Un prieten adevărat te prinde de mână și îți atinge inima. (*Gabriel Garcia Marquez*)
 e) Timpul verifică prietenii așa cum focul verifică aurul. f) Limbajul prieteniei nu constă în vorbe, ci în înțelesuri. (*Henry David Thorea*)
 g) Este îngrozitor să nu ai un prieten căruia să-i spui cât ești de fericit sau de trist. (*Panait Istrati*)
 h) Prietenia înseamnă a fi frate și soră, două suflete ce se ating fără să se confunde, două degete ale acelei mâini. (*Victor Hugo*)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Alcătuieți un eseu pe tema: „Nici o avere nu e mai de preț, decât un prieten adevărat”.

§ 8. SUBIECTUL. SUBIECTUL EXPRIMAT (SIMPLU, COMPUS, MULTIPLU)

I TERMINOLOGIE

- **subiectul exprimat:**
- **simplu**
- **compus**
- **multiplu**

II REPERE TEORETICE

SUBIECTUL EXPRIMAT

Subiectul este partea principală de propoziție care arată cine face sau suferă acțiunea exprimată de un predicat verbal activ sau pasiv sau cui i se atribuie o însușire sau o caracteristică exprimată de un predicat nominal.

! REAMINTIȚI-VĂ!

Felurile subiectului:
subiect exprimat:

subiect neexprimat:

- simplu
 - compus
 - multiplu
- inclus
 - subînțeleș
 - nedeterminat

REȚINEȚI!

Subiectul exprimat printr-un singur cuvânt, o singură parte de vorbire se numește **subiect simplu**. (*Cartea este cel mai bun prieten al omului*).

*Copacul cu rădăcini adânci nu se teme de furtună.
Poetul ne-a fixat o limbă literară românească.*

Subiectul exprimat prin mai multe cuvinte, mai multe părți de vorbire ce constituie un singur înțeleș se numește **subiect compus**.

Subiectul compus are o structură foarte variată exprimându-se prin:

a) **substantiv** sau **pronume** la cazul nominativ și alt substantiv (sau pronume) la cazul acuzativ, precedat de conjuncția **și**, prepoziția **cu** sau locuțiunea **împreună cu**: *Lenuța și cu Maria* au devenit prietene bune.

b) diferite îmbinări (mai mult sau mai puțin stabile) de cuvinte:

Mii de fluturi mici albaștri,

Mii de roiuri de albine

Curg în râuri sclipitoare. (M. Eminescu)

c) *George Bacovia* este un poet interbelic.

d) *Moș Teacă* este un personaj dintr-o carte cu povești.

e) *Luciri de falnice coroane* le luminează dreptul drum.

Substantivele la cazul acuzativ, precedat de prepoziția **cu**, din cadrul unui subiect compus pot fi confundate cu un complement indirect.

De exemplu: 1. *Bogdan cu Dănuț* au participat la concurs. **Cu** face parte din subiectul compus. 2. *Bogdan s-a dus cu Dănuț* la concurs. **Cu Dănuț** este complement indirect.

Subiectul exprimat prin două sau mai multe părți de vorbire distincte, aflate în raport de coordonare, se numește **subiect multiplu**.

De exemplu: *Vasile și Mircea* sunt copii cuminți. (subiect multiplu)
Copacii, florile și animalele se bucură de venirea primăverii. (subiect multiplu)

Exemplu: Ronțăind pietriș cu gușa,
Porumbeii, găinușa,
Bufnița și pitpalacul
Parcă fac pe dracu-n patru. (*M. Sorescu*)

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Scrieți forma de nominativ – acuzativ plural, articulată cu articol hotărât, a substantivelor: *câmpie, vie, exercițiu, uliu, copil, fiu, hangiu, propoziție.*
2. Puneți forma/formele de genitiv – dativ singular a substantivelor: *Florica, Mihai, brăduț, neică, mămică, floritică, Carmen, Ioana, Toadere, Ana, Ștefan.*
3. Scrieți forma de vocativ a substantivelor: *băiat, bunică, cumnat, bărbat, Maria, Ion, fete, frați, Vasile, tată.*

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Subliniați subiectele compuse. Explicați exprimarea lor.
 - a) Profesorul de matematică cu profesorul de istorie au trecut pe lângă mine tăcuți.
 - b) Tustrei feciorii babei umblau în cărăușie.
2. Care substantive se numesc compuse? Dați câteva exemple.
3. Citiți exemplele. Găsiți subiectele (simple și compuse) și explicați locul pe care-l ocupă ele în propoziție.
 - a) În dimineața aceea mama împreună cu o cumătră de-a ei cărau saci la moară. (*S. Vagheli*)
 - b) Vântul și ploaia m-au ținut în casă.
 - c) O grămadă de cărți și de ziare îi acoperă biroul.
4. Realizați o reclamă distractivă și subliniați subiectele și predicatul.
5. Scrieți un dialog, între doi prieteni, pe tema unui concurs sportiv. Identificați părțile principale de propoziție. Analizați-le după modelul dat:

Au câștigat = predicat verbal exprimat prin verb predicativ, modul indicativ, timpul trecut, aspectul perfect compus, pers. a III- a, numărul plural.

CURIOZITĂȚI... despre Ștefan cel Mare, domn al Moldovei între 1457 și 1504, se spune că a fost apărătorul creștinătății, al Europei împotriva

turcilor și a islamului. A ctitorit 44 de biserici și mănăstiri, tradiția spunând că după fiecare victorie înălța un lăcaș de cult. Figura domnitorului moldovean reprezintă o temă importantă în istoriografia, dar și în mitologia românească. Cel mai mare argument utilizat în favoarea calității de sfânt este faptul că Ștefan cel Mare a luptat cu păgânii și a ctitorit zeci de biserici.

Datele istorice demonstrează că Ștefan cel Mare nu a luptat doar cu turcii și tătarii, dar și cu muntenii, cu ungurii și cu polonezii.

Ștefan cel Mare și Sfânt

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Argumentați valoarea stilistică a subiectului multiplu.

Nimeni, nimeni, nimeni,

Cu atât mai bine

Și de-atâta vreme,

Nu știe de mine –

Nimeni, nimeni, nimeni. (G. Bacovia)

2. Descoperiți subiectele și predicătele, din exemplele:

a) Melodiile au fost cântate de solista preferată.

b) Porțile cetății sunt deschise de către plăieși.

c) Florile sunt dăruite de copii, părinților.

d) Sosit era bătrânul Grui / Cu Sanda și Rusanda lui / Cu Ținteș, cel cu trainic rost / Cu Lia lui sosit a fost. (G. Coșbuc)

3. Subliniați cu o linie subiectele simple și cu două subiectele multiple din fragmentele următoare:

a) O rază de soare, o suflare de vânt, un clătinat de frunze, o picătură de rouă, un fir de iarbă, un mângâiat de vânturi ușoare, un fluture (...) au, în sufletul meu, un răsunet de poezie mai dulce, mai curată și mai nevinovată decât toată literatura poetică la un loc. (C.Hogaș)

b) Lampa era stinsă în schimb o altă lampă plină de ciucuri de cristal, atârnată de înaltul tavan. (G.Călinescu)

c) Răsunau dealurile și văile și apele râului pe unde trecea mândra ceată de voinici. (Al.Odobescu)

d) Văzduh și port, pescari și vameși au ațipit în spațiul cald. (L.Blaga)

4. Analizați sintactic-morfologic un subiect simplu și un subiect multiplu din enunțurile anterioare.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Alcătuți un eseu pe tema: „*Să ne prețuim strămoșii*”.

Frumoasă țară ne-au lăsat strămoșii,

Plătind un greu tribut de sânge.

Ei dorm somn lin sub pașii noștri

Izvoare limpezi, azi mai prind a-i plânge.

Monumentul lui Alexandru cel Bun, Iași (România)

§ 9. SUBIECTUL NEEPRIMAT (SUBÎNȚELES, INCLUS, NEDETERMINAT)

I TERMINOLOGIE

- **subiectul neexprimat**
- **subînțeles**
- **inclus**
- **nedeterminat**

II REPERE TEORETICE

Subiectul care nu apare în propoziție se numește **subiect neexprimat**.

Subiectul neexprimat poate fi:

- **subînțeles**
- **inclus**
- **nedeterminat**

III REAMINTIȚI-VĂ!

De exemplu: *Lili* însă nu auzea nimic și umbla cu ochii, blândă ca o oaie bolnavă, după Felix. (*G. Călinescu*)

Subiectul subînțeles

Dacă subiectul a mai fost exprimat în decursul frazei sau într-o frază anterioară, menționarea lui nu mai este necesară.

Subiectul inclus poate să nu fie exprimat, deoarece el poate fi dedus din desinența verbului (la persoanele I și a II-a, singular și plural).

De exemplu: Învățăm în fiecare zi. (subiectul *noi*)

Subiectul nedeterminat. Există propoziții (puține la număr) ale căror subiecte sunt neprecizate, neidentificabile.

De exemplu: Scrie în ziarul de dimineață. A transmis și la radio.

AFLAȚI MAI MULT!

Subiectul nedeterminat este un subiect neexprimat, care nu poate fi identificat, când verbul este la persoana a III-a, diateza activă. Scrie la ziar. Poate fi raportat la orice persoană, când acțiunea are valoare generală și verbul este la persoana a II-a, singular. (Cum îți vei așterne, așa vei dormi). La persoana I plural. (Nu ne luăm după vorbe). Reflexiv impersonal (Aici se doarme bine).

NU UITAȚI!

Nu au subiect (subiect inexprimabil) propozițiile al căror predicat este un verb impersonal (acțiunea pe care o exprimă nu poate fi atribuită unei persoane).

De exemplu: Și plouă și ninge / Și ninge și plouă. (*G. Bacovia*)
Se luminează încet, încet... (*Em. Gârleanu*)

EXERSAȚI!

1. *Identificați subiectele și explicați topica lor:*

a) Zarea-și picură argintul

Pe ovezele de aur,

Ostenit, din aripi bate,

Ca un vis pribeag, un graur. (*O. Goga*)

b) A vorbi despre viața lui Ion Creangă era până mai ieri un lucru destul de greu. (*M. Sadoveanu*)

c) La un semn deschisă-i calea... (*M. Eminescu*)

2. *Dați câte un exemplu de propoziție în care subiectul să fie: oricare, toți, orice.*

IV MOMENT ORTOGRAFIC

1. Explicați folosirea cratimei în sintagma *se-nțelege*.

2. Scrieți forma corectă a neologismelor: *Gez, hobi, Șiler, Niuton*.

1. Ce funcție sintactică are cuvântul **mână** în frazele:

- Sunt cinci degete la o mână și nu-s toate totuna.
- Mâna mânecă singură-și coase.
- Bucățica din mâna străină pare mai mare.
- Dai cu mâinile și alergi cu picioarele.
- Decât o mie de vrăbii în streășină, mai bine una în mână.

2. Identificați categoriile de subiecte învățate.

Cucoșul s-a apropiat, s-a uitat cu un ochi la cărăbuș și a trecut mândru înainte. – Am scăpat! Gândi cu bucurie cărăbușul, și se întoarse să privească după cucoș. (Em. Gârleanu)

Nu mi-e frică de furtună. Îți place înghețata cu alune? Nu ne trebuie dicționarul acela. Vi se cuvin laude pentru reușită. Îi preocupă starea vremii.

3. Citiți curiozitățile despre Păpădie și identificați subiectele și predicatelor înscrieți-le în caiet.

CURIOZITĂȚI... despre Păpădie

În timp ce mulți oameni cred că păpădia (*Taraxacum officinale*) este o buruiană plictisitoare, experții în plante consideră că este o plantă valoroasă, care poate fi folosită ca un produs alimentar și medicament. Păpădia este o sursă bogată de vitamine A, C, D și complexul de

vitamine B, precum și de minerale ca: fier, potasiu și zinc. Frunzele de păpădie sunt folosite pentru a adăuga aromă la salate, sanvișuri și ceaiuri, iar florile sunt folosite pentru a se face vinuri.

În mod tradițional, rădăcinile și frunzele de păpădie au fost folosite pentru a trata probleme hepatice. Până în prezent nu a existat nici un studiu științific de bună calitate privind păpădia. Astăzi, rădăcinile sunt folosite în principal pentru stimularea apetitului, precum și pentru problemele cu ficatul și vezica biliară. Frunze de păpădie sunt folosite ca un diuretic pentru a ajuta corpul să scape de excesul de lichid etc.

1. Arătați ce categorii de subiect neexprimat apar în textele alăturate.

a) Mă-ntorc acum ca albina la stup. (*L. Blaga*) b) Smărăndița a mâncat papara și pe urmă stătea cu mâinile la ochi și plângea ca o mireasă... (Ion Creangă)

2. În textul: „Cum treci Siretul, apa-i rea și lemnele pe sponci...”
(Ion Creangă)

- a) două subiecte simple exprimate;
- b) un subiect multiplu exprimat;
- c) un singur subiect simplu exprimat.

3. Construiți propoziții în care verbul **a uimi** să fie folosit întâi cu valoare de verb personal, apoi cu valoare de verb impersonal, având de fiecare dată subiectul exprimat.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Scrieți un eseu pe tema: „Sănătatea stă în mâinile noastre”.

§ 10. PĂRȚI DE VORBIRE PRIN CARE POATE FI EXPRIMAT SUBIECTUL. ACORDUL PREDICATULUI CU SUBIECTUL

I TERMINOLOGIE

- părțile de vorbire prin care se exprimă subiectul:
- substantiv
- pronume
- numeral cu valoare substantivală
- verb la infinitiv
- verb la supin
- acordul logic
- acordul prin atracție

II REPERE TEORETICE

Prin ce poate fi exprimat subiectul

Subiectul poate fi exprimat prin substantiv, prin pronume (care de regulă substituie substantivul) sau prin orice altă parte de vorbire cu rol de substantiv.

De exemplu: *Privighetoarea* cântă și *liliacul* a dat în floare.

Substantiv provenit din adverb: *Binele* cu bine se răsplătește.

Substantiv provenit din adjectiv: *Scumpul* mai mult păgubește, *leneșul* mai mult aleargă.

Prin pronume: *Eu* să fiu a ta stăpână *tu* să fii stăpânul vieții mele.
(M. Eminescu)

Ai mei pierduți sunt, pașă, toți. (G. Coșbuc)

Am un copac cu patru crăci: *una* înverzește, *alta* rodește, *una* vestejește și *alta* se usucă. (Folclor) *Nimeni* nu se naște învățat.

Prin numeral: Când *doi* se ceartă *al treilea* câștigă.

Verb la infinitiv: E ușor *a scrie* versuri/Când nimic nu ai a spune.
(M. Eminescu)

E mai bine a ști puține și bine. (Folclor)

Verb la gerunziu: Se aude *cântând* în depărtare.

Verb la supin: E ușor de zis, dar greu de făcut.

Prin interjecție: (dacă predicatul este exprimat prin verbul reflexiv impersonal *a se auzi*). În acel moment se auzi *trosc!*

EXERSAȚI!

Citiți textul:

Îleșit-a semănătorul să semene sămânța sa. Și când semăna el, o parte a căzut lângă drum și a fost călcată cu picioarele și păsările cerului au mâncat-o.

Altă parte a căzut în loc pietros și, dacă a răsărit, s-a uscat, pentru că nu avea umezeală.

Altă parte a căzut în mijlocul spinilor, și spinii, crescând cu ea odată, au înăbușit-o. Iar altă parte a căzut în pământul cel bun și, crescând, a făcut rod însutit. (Noul Testament)

Cerințe:

- Ce simbolizează grâul în parabola biblică?
- Subliniați subiectele și predicatul din acest text.
- Arătați prin ce părți de vorbire sunt exprimate subiectele.
- Faceți analiza morfologică la următoarele cuvinte: **semănătorul, să semene, pământul.**

REAMINTIȚI-VĂ!

Acordul predicatului cu subiectul

1. Acordul în *număr* și *persoană*. Atât predicatul verbal exprimat printr-un verb la diateza activă ori reflexivă, cât și verbul copulativ al predicatului nominal sau verbal auxiliar al diatezei pasive se acordă în

număr și persoană cu subiectul. *El plecaseră la odihnă. Băieții erau silitori. Noi fuseserăm chemați de diriginte.*

NOTĂ!

a) Când unul dintre elementele subiectului multiplu îl exclude pe celălalt, predicatul se pune la singular: *Ori sora ori fratele vine la gară.*

b) Când elementele subiectului multiplu sunt pronume de persoane diferite, persoana I are preponderență față de persoanele a II-a și a III-a și persoana a II-a față de cea de a III-a. *Eu, tu și el mergem la școală. Tu și el luați cărțile acestea.*

2. Acordul în gen, număr și caz.

Numele predicativ adjectiv și participiul verbului de conjugat din diateza pasivă se acordă cu subiectul *în gen, număr și caz*. *Pomii înfloriți sunt frumoși. Cărțile sunt citite de elevi.*

NOTĂ!

a) Când subiectul multiplu este alcătuit din substantive nume de persoane care sunt de genuri diferite, masculinul are precădere asupra femininului; numele predicativ adjectiv se pune *la plural masculin*. *Elevii și elevele sunt silitori.*

b) Când subiectul multiplu este alcătuit din substantive nume de lucruri, acordul se face astfel:

- numele predicativ adjectiv se acordă cu substantivul cel mai apropiat când substantivele sunt la plural, indiferent de genul lor. *Garoafele și trandafirii sunt frumoși. Trandafirii și garoafele sunt frumoase.*

- când substantivele sunt de genul neutru și masculin, numele predicativ adjectiv stă la neutru, dacă masculinul e la singular.

Muntele și dealurile sunt frumoase.

- la masculin, când substantivul masculin e la plural și cel neutru la singular. *Dealul și munții sunt frumoși.*

3. Excepție de la regulile acordului.

a) *Acordul după înțeles*. Când subiectul este exprimat printr-un substantiv cu sens colectiv la singular, determinat de un substantiv la plural care impune ideea de pluralitate, predicatul stă la plural, acordul făcându-se după înțeles cu substantivul la plural: *Au venit o mulțime de oameni. Dacă subiectul exprimat printr-un substantiv colectiv la singular nu este determinat de un atribut la plural, predicatul se poate pune la plural în cazul când determinarea subiectului este subînțeleasă: Un sfert au fost ascuțiți în recreație.*

b) *Acordul prin atracție*. Câteodată, când predicatul se află înaintea subiectului multiplu, acordul se face cu primul component al acestuia.

A fost odată o babă și un moșneag.

Predicatul verbal se acordă cu subiectul **în persoană și număr**.

Într-o propoziție cu subiect multiplu, predicatul se pune la **plural**.

Verbul copulativ se acordă cu subiectul **în persoană și număr**.

Numele predicativ exprimat prin adjectiv se acordă cu subiectul **în gen, număr și caz**.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

Evitați formele incorecte în care prepoziția **la** (cazul acuzativ) se folosește înaintea unui substantiv în cazul genitiv sau dativ, de exemplu: *din cauza la prețuri, mama la copii aceia, dau la mama*. Corectă este forma: *din cauza prețurilor, mama acelor copii, dau mamei*.

1. Alcătuiți câteva enunțuri cu ortogramele mie/mi-e, ceai/ce-ai, car/c-ar.

ATENȚIE!

Nu confundați sufixul adverbial **-ește** cu cel adjectival **-esc!**
Românește – adverb, românesc – adjectiv.

1. Scrieți câteva enunțuri cu adverbele bărbătește, vulturește, voinicește.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

Citiți textul:

Aș vrea să plâng de fericit

Că simt suflarea ta divină,

Că pot să văd ce-ai plăsmuit! (*George Coșbuc*)

Cerințe:

- Subliniați predicatele și indicați felul lor;
- Delimitați propozițiile și precizați felul acestora, indicând raporturile sintactice care se stabilesc între ele;
- Analizați sintactic și morfologic cuvintele: *aș vrea, suflarea, ta, ce*;
- Scrieți câte un sinonim pentru cuvintele: *moșie, a plăsmui, suflare, divin*;
- Despărțiți în silabe cuvintele: *exemplu, funcționar, inegal, punctuație*.

1. Construiți enunțuri în care cuvântul *fericit* să fie, pe rând, adjectiv și adverb, îndeplinind în ambele situații funcția de nume predicativ.

- Ce este un predicat nominal și care este structura lui?*
- Prin ce se poate exprima numele predicativ în cadrul predicatului nominal?*
- Prin ce se acordă numele predicativ cu subiectul?*

CURIOZITĂȚI... Călinul se găsește sub formă de arbust stufos (ca și alunul) și poate ajunge la o înălțime de aproximativ 4 metri. Înflorește în lunile mai-iunie. Când Călinul este tânăr are o scoarță verde-cenușie cu textura netedă. La maturitate, tulpina plantei are culoarea cenușie, iar textura se transformă în una poroasă cu crăpături. Frunzele au forma ovală, au între 3 și 5 lobi dințați și între 2 și 5 glande roșietice vizibile. Toamna, planta, face fructe roșii, iar frunzele își schimbă culoarea în roșu. Florile sunt de culoarea verde deschis având diametrul de 5–7 cm. Crește în special în pădurile de la câmpie, dar poate fi găsit și în regiunile deluroase ajungând chiar și în zonele de munte. Recoltarea se face primăvară, înainte de a înflori, când seva începe să circule mai intens. Coaja de Călin se usucă în straturi subțiri, în aer liber sau în uscătorii la temperatura de 40–45 grade C. Din 3 kg coajă proaspătă se obține 1 kg de produs uscat etc.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Alcătuiți propoziții în care subiectul să fie exprimat prin numerale, verbe la infinitiv, participiu, supin.
2. Motivați reluarea subiectului:
3. Dar *eu, eu* cu lumea mea sporesc a lumii taină. (*L. Blaga*)
4. Descoperiți prin ce părți de vorbire sunt exprimate subiectele, explicați rolul conjuncție *nici*.

La-nceput pe când ființa nu era, nici neființă,

Pe când totul era lipsă de viață și voință,

Când nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns,

Când pătruns de sine însuși, odihnea cel nepătruns. (*M. Eminescu*)

5. Explicați acordul predicatului cu subiectul:

a) Viscolul frământă lumea! Lupii suri ies după pradă,

Alergând, urlând din urmă-i prin potopul de zăpadă;

Turmele tremură, corbii zbor, vârtej, răpiți de vânt

Și răchitele se-ndoaie lovindu-se de pământ. (*V. Alecsandri*)

b) Era un vis misterios / Și blând din cale-afară / Și prea era de tot frumos, / De-a trebuit să piară. (*M. Eminescu*)

c) Nemaipricepând ce-a fost,

Zmeu cam rămăsese prost

Și cu buzele umflate

Despre cele întâmplate. (*T. Arghezi*)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Alcătuieți un eseu pornind de la versul „Noi suntem semințe și pământul e al nostru” de Nichita Stănescu

§ 11. ATRIBUTUL (ACTUALIZAREA CUNOȘTIȚELOR). ATRIBUTUL ADJECTIVAL. EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- **atribut: acordat**
neacordat
- **adjectival;**
- **substantival;**
- **pronominal;**
- **verbal, adverbial, interjecțional**

II REPERE TEORETICE

ATRIBUTUL

Atributul este partea secundară a propoziției care determină un substantiv sau o altă parte de vorbire cu valoare de substantiv cu scopul de a-l caracteriza.

Atributul îl aflăm cu ajutorul întrebărilor: **care? ce fel de? (al, a, ai, ale) cui? cât? câți? câtă? câte?** După părțile de vorbire prin care sunt exprimate, atributele sunt: adjectivale (floare *roșie*, prieten *adevărat*), substantivale (fetele *moșului*, casa *părintească*), pronominale (un copil *al ei*, sora *mea*), verbale (bani *de dat*, cu ochii *lucind*), adverbiale (Am citit despre viața *de zi cu zi.*), interjecționale (Împăratul avea o fată *mm!*)

III REAMINTIȚI-VĂ!

ATRIBUTUL ADJECTIVAL

Atributul adjectival se exprimă prin:

- **adjectiv propriu-zis** la toate gradele de comparație (Omul *cel mai harnic* era părintele).
- **provenite din verbe la participiu** (Preotul *îmbătrânit* era respectat de toți sătenii).
- **provenit din verb la gerunziu** (Fata *suferindă* privea trist).
- **provenit din adverb** (Mi-am luat haine *gata*).
- **adjectiv pronominal** (Satul *acela* era sărac).
- **locuțiune adjectivală** (Omul *de treabă* lucrează).
- **numeral cu valoare adjectivală** *Prima* schimbare a făcut-o în casă.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Indicați părțile de vorbire prin care sunt exprimate atributele adjectivale în textele următoare.

- a) Păsările negre suie în apus... (*T. Arghezi*)
- b) Sat cu gospodari tot unul și unul... (*I. Creangă*)
- c) Eu n-aș alege lira vibrândă de iubire... (*M. Eminescu*)

d) Înalt, spătos, cu tâmplele cărunte și cu fruntea boltită și cu ochii albaştri, în costumul moale de stofă englezească, semăna aidoma cu personajele gravurilor din prospectele companiilor de voiaj și de turism. (*C. Petrescu*)

REȚINEȚI!

Conform felului de legătură a atributului cu termenul regent distingem două feluri de atribute: **acordate și neacordate**.

Atributul care se leagă de regentul său prin acord se numește **acordat**. Atributele se acordă *în gen, număr și caz* cu termenul regent și se exprimă prin: (*adjectiv, pronume, participiu, numeral, gerunziu*.)

De exemplu:

Uite – o frunză ca un astru
S-a urcat pe ram tip-til
Pân – la geamul meu albastru,
Cum e cerul în april.

Atributul care se leagă de termenul regent prin recțiune sau aderare se numește **neacordat**. Acest tip de atribut se întâlnește mai rar. De

obicei se plasează în postpoziție față de termenul regent. Dacă vrei să vezi soarele strecurându-se printre stânci (...), este destul să urci în munții Făgărași. (*A. Blandiana*) Cele trei ferestruice ale lui Onache Cărăbuș au prins a lumina tot mai plin, tot mai târziu. (*I. Druță*)

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Corecțai greșelile din următoarele fraze:

- Vreau ca să plece mai repede.
- Aflați despre mine căci sunt sănătos.
- Au promis ca a doua zi să meargă la el.
- Pot pentru ca să spun adevărul.
- L-au întrebat că ce caută acolo.
- I-am spus ca să plece.
- L-a întrebat că cine este prietenul lui.
- Mi-a spus că ce frumoasă sunt.

2. Explicați ortografia cuvintelor scrise prin cratimă.

Noaptea cu miresme-ncete, s-a oprit la tine-n plete, ți-a trecut peste sprâncene... (*R.Gyr*)

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Determinați atributele prin ce sunt exprimate?

- Avea o față uscățivă, prelungă, ochi albaștri și cu păr creț, tuns scurt și încărunțit pe la tâmple.
- Istoria noastră se află în tradițiile poporului în hrisoavele, în urice și, în sfârșit, în cronicile Grecenilor, Popeștilor, Urecheștilor, Costineștilor și atâtor alți bărbați. (*N.Bălcescu*)
- Se face un amurg de toamnă într-un codru bătrân, de stejari, prin care trece un rădvan în clinchetele vesele de zurgălăi.

2. Imaginați-vă că ați fi un locuitor al altei planete. Redactați, în cel mult zece rânduri, un buletin meteorologic. Va trebui ca în text să existe cel puțin câte o propoziție cu subiect subînțeles și inclus. Propoziții cu predicate nominale și diferite tipuri de atribute.

CURIOZITĂȚI... Pe teritoriul Ucrainei se află 300 de muzee, șapte rezervații naționale istorice și culturale și peste 150 de exemple diferite de cultură, istorie, arheologie, orașe, palate, parcuri și arhitectură. Aici se află 80% din artefactele și monumentele lăsate în urmă de epoca Rusia Kieveană, printre care se numără Mănăstirea Peșterilor și Catedrala Sf. Sofia.

Kiev, capitala Ucrainei este un oraș cosmopolit, având o populație de

peste 2 milioane de locuitori. Orașul Vechi din Kiev este plin de clădiri istorice, cea mai apreciată fiind Catedrala Sf. Sofia, cu mozaicurile și frescele sale superbe. Catedrala are 13 domuri aurite și a fost construită în secolul al XI-lea.

Așezat de-a lungul fluviului Nipru, Kievul a fost fondat în secolul al VIII-lea d.Hr., iar spre sfârșitul secolului al IX-lea d.Hr., principii săi au extins teritoriul, pentru a crea Rusia Kieveană. Important oraș industrial, Kievul este și un centru educațional și cultural; găzduiește Universitatea Națională „Taras Șevchenko” și Academia de Științe a Ucrainei. Alte atracții turistice în Kiev, potrivit „Enciclopediei statelor lumii”, sunt: Poarta de Aur, construită în 1037 de prințul Iaroslav cel Înțelept, care după atacul mongolilor în 1240 a început să se deterioreze; pe vechile ruine, specialiștii au reconstruit Poarta de Aur, astăzi fiind muzeu; catedrala Sf. Vladimir; Casa cu Himere, a cărei fațadă este decorată cu cele mai surprinzătoare simboluri animaliere, de la sirene până la antilope sau trompe de elefanți; Opera din Kiev; Muzeul Național de Artă, Muzeul Miniaturilor, Muzeul Arhitecturii Populare și a Vieții Rurale din Kiev Muzeul Aviației, Muzeul Național al Istoriei Marelui Război Patriotic, Muzeul Cernobîl, Muzeul „Mikhail Bulgakov” consacrat celebrului scriitor, găzduit de casa în care acesta s-a născut.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Subliniați atributele din textul următor:*

Noaptea împărăția nuferilor nu se mai zărește, dar toată beatitudinea ei devine sonoră, un cor de broaște, uriaș-torențial, exaltat, amețitor, își trimite cântecul spre cer... (G. Bogza)

2. *Indicați funcția sintactică a cuvintelor marcate din enunțurile:*

a) Mersul *agale* este odihnitor. b) Clasa *de acolo* e a mea. c) El a mizat pe *întâlnirea de azi*.

3. *Alcătuți enunțuri în care să fie atribute exprimate prin:*

- substantiv cu prepoziție în genitiv;
- adverb de mod;
- adjectiv pronominal posesiv.

4. *Identificați atributele adjectivale exprimate prin adjective propriu-zise însoțite sau nu de articolul adjectival (demonstrativ):*

a) Dar lucrul cel mare e că Mara nu-ți iese niciodată cu gol în cale...

(Ion Slavici)

b) În marginile limbii simple și înțelepte Neculce a adunat în cronica lui comori de frumuseți artistice. (Mihail Sadoveanu)

c) Iedul cel mare și cu cel mijlociu dau prin băț de obraznici ce erau.

(Ion Creangă)

5. *Subliniați atributele adjectivale exprimate printr-o locuțiune adjectivală.*

6. *Gasiți pentru fiecare locuțiune adjectivală adjectivul potrivit:*

a) ...Când ai ști ce oameni de treabă suntem! (Calistrat Hogaș)

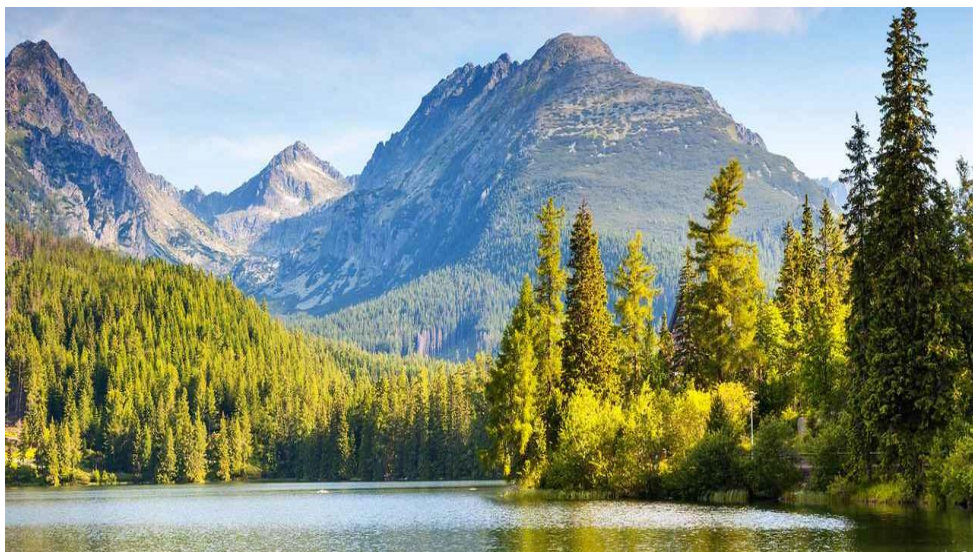
b) Toți priveau cu milă la cal numai piele și oase rămase.

7. *Analizați sintactic și morfologic atributele adjectivale din ex. (a, b).*

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Exprimați-vă atitudinea față de afirmația de mai jos într-o minicompunere. „Nu sunt atâția ochi pe pământ câtă frumusețe în jur.” (Grigore Vieru) Subliniați atributele.

Ce este frumos? Tot ceea ce există în natură este frumos și perfect. Toate vietățile dansează împreună jocul vieții, depind unele de altele și creează acea lume minunată în care trăim. Fiecare este deosebit și frumos în felul său. De la fiecare avem de învățat, chiar și de le insecte: de la furnici – munca în echipă, de la albine – cum să fim harnici, de la păsări și gâze – zborul, de la șarpe – răbdarea și așa mai departe. Fiecare ne poate demonstra o calitate pe care ar fi bine să ne-o însușim.

§ 12. ATRIBUTUL SUBSTANTIVAL. EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- **atribut substantival:**
- **genitival;**
- **prepozițional;**
- **în dativ fără prepoziție.**

II REPERE TEORETICE

TRIBUTUL SUBSTANTIVAL

Atributul substantival este atributul exprimat prin substantive, numerale cu valoare substantivală.

III REAMINTIȚI-VĂ!

Atributul substantival poate fi:

- Atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv în cazul genitiv. El poate răspunde la întrebările (al, a, ai, ale cui?) Părerea *copilului* este interesantă. Lupta *contra lenei* este necesară.
 - **Atribut substantival prepozițional**, exprimat prin substantiv în cazul acuzativ cu prepoziție: Țăranii *din satul* meu sunt harnici.
 - **Atributul substantival** poate sta și **în cazul dativ**: (Preot *deșteptării* noastre, *semnelor* vremii profet. Acordarea de premii *olimpicilor* ne-a bucurat.)
 - **Cu locuțiune prepozițională**. Grădina *din fața casei* este frumoasă.
1. Ce parte de vorbire sunt cuvintele evidențiate?
 2. Care dintre ele determină un substantiv nearticulat și care determină un substantiv articulat?

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTIȚELE!

1. *Identificați atributele substantivale din exemplele de mai jos.*
2. *Ce observați la cuvintele cu funcție sintactică de atribut substantival genitival?*
3. *În ce caz stă fiecare dintre aceste substantive?*
 - a) Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi
Răspândind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi. (V. Alecsandri)
 - b) Coboară așa arhanghelul din împărăția nesfârșită a Domnului... (M. Sadoveanu)
 - c) Las povârnișul viei să cadă-n prag de soare. (I. Pillat)
 - d) Locul de întâlnire cu Aron Vodă fu fixat la marele han din Târgul

Trotuș, situat la ieșirea spre Borzești. Boierii menționară în scrisoare că vor face tot ce se putea pentru a-l aduce domnitor la casa domnească a tatălui său de la Borzești, unde Ștefan Vodă venea cu plăcere, amintindu-și de puținii ani senini din copilăria lui.

4. *Construiți trei enunțuri în care să folosiți, antepuse, adjectivele derivate de la substantivele cărămidă, cenușă, trandafir, pe lângă substantive de genul masculin, la numărul plural.*

REȚINEȚI!

Substantivul în genitiv, cu funcție sintactică de atribut, poate fi însoțit de articolul posesiv sau genitival: *al, a, ai, ale*. Articolul se acordă cu substantivul pe care îl determină atributul. (pe **ai** țării umeri, împărăția nesfârșită a Domnului).

Atributul exprimat prin substantiv în cazurile: acuzativ, genitiv, dativ, construite cu prepoziție se numește *atribut substantival prepozițional*.

Atributul care se leagă de termenul regent prin recțiune sau aderare se numește **neacordat**.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. *Faceți acordul atributelor din paranteze cu substantivele determinate de ele:*

a) Femei și fete cu cațaveici de vulpe și cu fuste de lână, (dungat) cu vrâste (galben) și (roșu) pe fond (negru), veneau la liturghie. Femeile aveau broboadă cafenie pe cap, fetele erau cu capetele (gol) gătite cu flori de grădină. Unele erau frumoase și spionau cu priviri (ager) pe cei trei oșteni. Veneau și răzeși în urma lor, (îmbrăcat) în straiile cu care aveau obiceiul să iasă la oaste, ciubote de piele (roșu), pantaloni (larg și încrețit) în jurul mijlocului dintr-un șiac (cafeniu) și ilice (negru) cu nasturi (rotund) de argint și cu mânecile (larg).

2. *Găsiți câteva arhaisme.*

3. *Completați fragmentele date cu adjectivele potrivite din paranteze, făcând acordul:*

a) Trecea prin codri (pustiu), prin munți cu fruntea (nins) și, (mort), și când răsărea dintre stânci (bătrân) luna cea (palid) ca fața unei fete (mort), atunci vedeam din când în când câte o streanță (urias) (atârnat) de cer. (*M. Eminescu*)

b) Dimineața trecuse (călduros) și sosi de-amiaza ucigător de (arzător). Soarele își ridicase de pe față zăbranicul (sa) de aburi (roșiatic) și ajuns în răscrucile cerurilor, își cumpănea, parcă

(neclintiți), pe albastrul (ștearsă), al adâncurilor, discul (sa) (albi) de lumină (topit); iar din ceruri peste pământ, ca dintr-o sită (imens), mâni (colosal) și (nevăzut) cerneau o ploaie de foc (mistuitoare). (*C. Hogaș*)

4. *Selectați din textele de la exercițiile anterioare, adjectivele care sunt obținute prin conversiunea unor verbe la modul participiu.*

V

PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. *Explicați valoarea stilistică a atributelor: epitete, metafore, personificări, enumerații.*

a) Când văzui a lor mulțime, câtă frunză, câtă iarbă, /Cu o ură ne-mpăcată mi-am șoptit atunci în barbă... (*M. Eminescu*)

b) În plânsu-ți moare o-ntreagă lume de petale / De trandafiri, / De chiparoase, / De nuferi albi, / Și crizanteme. (*I. Minulescu*)

c) Acești ostași cu fețe ofilite,

Cu zâmbet mort, cu suflete trudite,

S-or ridica ei, care au fost străjerii,

Amarului și-ai morții și-ai durerii. (*O. Goga*)

2. *Descoperiți imaginile artistice din versurile de mai sus.*

3. *Citiți cu atenție textul și identificați attributele.*

Satul cu casele mari acoperite cu stuh, case curate, răzășești, se întindea într-o vâlcică, sub poală de pădure. Apa Răutului curgea la vale, subțire și limpede, scăzută de secetele vremii. Nuci mari se ridicau în vii și un grangur cânta în pacea satului, în lumina dimineții. Era o zi de duminică și toaca începu să sune în clopotnița bisericii albe c-o durere melodioasă. (*M. Sadoveanu*)

4. *Analizați și identificați toate attributele din textul de mai jos.*

CURIOZITĂȚI... Războiul de țesut a fost o prezență permanentă în spațiul românesc. Cercetările arheologice au scos la iveală unele unelte, instrumente sau părți componente ale războiului de țesut în majoritatea așezărilor geto-dacice. Războiul de țesut se compune din *două tălpi*, sprijinite pe *două picioare*, care se leagă prin *stinghii* prevăzute cu pene de lemn, unite între ele cu ajutorul celor *două bețe ale sulului*, unul în spate, pentru a înrola *urzeala*, celălalt în față, pentru învelirea *pânzei*, a țesutului.

Vatalele susțin *spata*, în dosul căreia se află *ițele*. *Scripeții* mențin *vatalele* în poziție verticală. După ce gura *pânzei* a fost legată, *sulul* din față se oprește cu ajutorul *slobozitorului*, un băț de lungimea stativelor,

ascuțit în partea din spate. Acesta se introduce într-o gaură a sulului situat în spate.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Argumentați ce fel de atribute sunt în text:*

a) El nu înseamnă numai magazinele de artizanat și muzica populară de la radio, sentimentul național este memoria vie a orgoliului lui Decebal și a persistenței latine, a titlurilor lui Mircea cel Bătrân, a nopții de 24 ianuarie 1859... (*A. Blandiana*)

b) Cu vaste cunoștințe de drept penal, cu o mare experiență, bun și spontan cunoscător de oameni, conștiincios și foarte inteligent, el era întotdeauna angajat în cele mai celebre procese penale ale timpului.

(*Demostene*)

c) Ce dor i-a fost poetului

De freamătul brădetului

De murmurul izvorului

De fluierul păstorului

De glasul păsărilor

Și de vecinul stelelor. (*Șt. O. Iosif*)

2. *Analizați morfologic atributele substantivale din textele de mai jos:*

a) Dormi!... Un vâl de aer umed am adus cu mine-n casă.

Tremurând s-a stins văpaia lumânării de pe masă,

Iar acum numai ochiul de jăratric din cămin

Licărește-n umbra dulce, ca o piatră de rubin. (*G.Topârceanu*)

b) Privind mereu fuga lanurilor de grâu, uitându-se la coama pădurii frământată și sură, ascultând cântecul potolit al copacilor de pe marginea pădurii, Nicu își uita nu numai de oițele lui, ci și să mai mănânce. (*I.Agârbiceanu*)

c) Departe de București, între două șiruri de dealuri, de care satele se agață ca niște cuiburi de rândunele sub streșinile caselor, se așterne o vale... (*A.Macedonski*)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Scrieți un text argumentativ despre copilărie, pornind de la afirmațiile: *Copilăria e cadoul pe care ni-l dă viața.*

Copilărie, floare de cais

Îmi locuiești în suflet ca un vis

Pe care îl trăiesc din când în când

Un sens aparte lucrurilor dând...

Puteți folosi și aceste enunțuri în compunere.

Viața este o floare. Această floare are o petală catifelată care poartă numele Copilăria. Ea este împodobită cu zâmbete de copil și poartă culoarea bucuriei. Ea este ca o pasăre călătoare care ne părăsește cu timpul. Copilăria e o stare fără vârstă, ea ține de infinit, este singura felie care topește întregul univers înconjurător. Copilăria... mai întotdeauna ea trezește în sufletul omului un sentiment de melancolie: lumea tihnei în care visează gingaș și cu sfială mugurul omenesc ce abia se deschide la viață.

§ 13. ATRIBUTUL PRONOMINAL. EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- **atribut pronominal:**
- **genitival**
- **prepozițional**
- **în dativ fără prepoziție**
- **apozitional**

II REPERE TEORETICE

ATTRIBUTUL PRONOMINAL

Atributul exprimat prin pronume se numește **atribut pronominal**.

El poate fi:

- atribut pronominal genitival, exprimat prin pronume;
- atribut pronominal prepozițional, exprimat prin pronume în cazul acuzativ, dativ cu prepoziție, genitiv cu prepoziție;

- atribut pronominal în dativ fără prepoziție;
- atribut pronominal apozitional.

Formele neaccentuate de dativ ale pronumelui personal pot exprima ideea de posesie (dativ posesiv). Aceste forme îndeplinesc funcția sintactică de atribut pronominal în dativ. El este legat prin cratimă de un substantiv, de un adjectiv, numeral sau participiu, de un verb sau de o interjecție.

De exemplu:

- a) Simt apa-*mi* curgătoare și zarea-*mi* ce se schimbă. (*Ion Pilat*)
- b) Ce frumoasă, ce nebună / E albastra-*mi* dulce floare. (*M. Eminescu*)
- c) Te-aș privi o viață-ntregă în cununa *ta* de raze... (*M. Eminescu*)
- d) Pe frunza-*i* ca de nufăr s-așează brotăceii.
- e) Uite-*mi* hainele ca spuma (*G. Coșbuc*)

Atributul care este exprimat prin pronume în cazul nominativ se numește *atribut pronominal apozitional*.

De exemplu: Pe Dorin, *pe el*, l-am văzut ieri.

Atributul exprimat prin pronume în cazurile: acuzativ, genitiv, dativ, construite cu prepoziție, se numește *pronominal prepozițional*.

De exemplu: Unul *dintre ei* plecă. Purtarea *față de ea* n-a fost respectuoasă.

Atributul exprimat prin pronume în cazul genitiv se numește *atribut pronominal genitival*.

De exemplu: Casa *lui* este mare și frumoasă. Respect obiceiurile *alor mei*. Dorința *fiecăruia* a fost respectată.

EXERSAȚI!

1. *Construiți patru enunțuri în care, pe rând, câte un pronume demonstrativ, nehotărât, negativ și interogativ să aibă funcția sintactică de atribut pronominal genitival.*

2. *Analizați pronumele prin care sunt exprimate atributele pronominale.*

a) Dar, cum am spus, omul nostru era un om de aceia căruia-i mâncau câinii din traistă și toate trebile câte le făcea, le făcea pe dos. (*I. Creangă*)

3. *Copiați exemplele. Identificați atributele acordate și arătați prin ce sunt ele exprimate.*

a) Tramvaiul își semnalează trecerea nocturnă cu sunet de clopoțel și huriit de ferărie, apucând-o pe ultimul drum înspre bariera Sculeni. Prin geamurile deschise năvălește mireasma plăcută a salcâmlor înfloriți, picură luminițele felinarelor. (*G. Meniuc*)

b) De multe ori am fost în casa aceasta, dar de sărbători pentru prima oară. (*Al. Vlahuță*)

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. *Îndreptați greșelile de acord:*
 - a) Băiatului acesta i-am dat niște cărți care nu erau a mele.
2. *Alcătuți enunțuri cu următoarele construcții: într-o, într-un, dintr-o, dintr-un, printr-o, printr-un.*
3. *Transcrieți corect textul. Puneți semnele de punctuație care lipsesc: a sunat clopoșelul maria alin și valentina intră din recreație urmează ora de comunicare maria ții ai făcut tema da dar nam înțeles al doilea exercițiu hai să ți explic a spus valentina.*

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. *Explicați atributele apoziționale, din text:*

Văd poeți ce-au scris o limbă ca un fagure de miere:
Cichindel, gură de aur, Mumulean, glas cu durere. (M. Eminescu)
2. *Analizați atributele:*

Umbra ta răcoritoare, adormită, parfumată,
Stă aproape de lumină, prin pășune tupilată. (V. Alecsandri)
3. *Explicați acordul atributului cu regentul său:*

Și-păreride rău trecute
Cad pe inima-i trudită
Ca un stol de păsări mute,
Pe-o grădină părăsită. (G. Topârceanu)
4. *Descoperiți toate atributele.*
 - a) „Locuitorii aceștia de sub brad sunt niște făpturi de mirare.
Iuți și nestatornici ca apele, ca vremea; răbdători în suferințe ca și-n ierni cumplite, fără griji în bucurii ca și-n arșițele lor de cuptor, plâcându-le dragostea și beția, și datinile lor de la-nceputul lumii.”
(M.Sadoveanu)
 - b) „Acum fata pricepu și chiar se roși toată ca o cireasă până în albul sfios al ochilor de cicoare.” (C.Petrescu)
 - c) „Răstimp de tăcere. Și pe urmă alt glas, o plângere adâncă, o rugare chinuită, de departe...Din casa cea mare se auzi înecat în lacrimi plânsul tremurat al nevastei pădurarului. Gavril aprinse lumânarea de ceară; bolnavul o cuprinse strâns cu mâna dreaptă, apoi șopti foarte încet.” (M. Sadoveanu)

CURIOZITĂȚI...

știati că sănătatea este și a fost considerată, din toate timpurile, cel mai prețios dar al omului. Sănătatea este urarea noastră supremă când

ne felicităm între noi, este salutul pe care ni-l adresăm atunci când ne întâlnim sau ne luăm la revedere, este formula magică pe care o spunem când ciocnim un pahar sau chiar și atunci când strănutăm...

Știți că sănătatea trebuie păstrată, deoarece ea se reface foarte greu.

Dar voi oare faceți totul pentru păstrarea sănătății? Probabil că nu. Uneori nu vă alimentați cum trebuie, mâncați prea multe dulciuri, abuzați de emisiunile televizate sau de jocurile pe calculator, vă aflați prea puțin la aer curat, vă e lene să vă căliți. Din această cauză apar neplăceri cu sănătatea. Bine că părinții, medicii sunt gata întotdeauna să vă ajute. Dar nimeni nu vă poate da sănătate, nici s-o cumpărăm nu e posibil.

NU UITAȚI! Sănătatea e cea mai mare avere. Într-un corp sănătos o minte sănătoasă.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Completați spațiile libere din textul de mai jos cu articolul genitival:*
Razele calde soarelui încălzesc plaiurile înverzite țării. Sămânța rodnică grâului încolțește în brazdele adânci ogoarelor.

2. *Realizați acordul adjectivelor, cu funcție sintactică de atribut adjectival, cu substantivele determinate:*

- Liniștea (adânc) din grădină mi-a amintit de vacanța (minunat) din Ardeal.
- Abia aștept ploile (cald)..... de vară.
- Mama mi-a făcut prăjitura (preferat) și am mâncat-o gândindu-mă la fructele (dulce) din ograda bunicii.

3. *Subliniați atributul pronominal din fiecare propoziție și arătați cazul și partea de vorbire prin care este exprimat:*

- Zâmbetul lui îmi amintea de clipele minunate petrecute împreună.
- Zvonurile despre tine m-au dezamăgit.
- Nu sunt de acord cu purtarea ei.
- Nu voi mai avea prieteni ca tine.
- Ea este verișoara colegului meu.
- Lauda de sine nu miroase a bine.

4. *Alcătuți enunțuri astfel încât cuvintele date să fie atribute. Menționați tipul de atribut obținut .*

- Vesel, băiat, tine, copt, mașină.

5. *Descoperiți atributele exprimate prin pronume, prin adjective pronominale și prin locuțiuni adjectivale.*

- a) Și mama-mi coasă

Șorț cu flori, minune mare

Nu-s eu fată ca oricare.

Mama poate fi făloasă

Că mă are. (G. Coșbuc)

b) Ce urmă lasă șoimii-n zbor?

Ce urmă peștii-n apa lor? (G.Coșbuc)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Alcătuieți un eseu despre natură. *Avem nevoie de o natură cât mai curată, cât mai sănătoasă...*

§ 14. ATRIBUTUL VERBAL. ATRIBUTUL ADVERBIAL. EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- **atribut verbal:** verb;
locuțiune verbală;
- **atribut adverbial:** adverb;
locuțiune adverbială;
topica, punctuația

II REPERE TEORETICE

ATRIBUTUL VERBAL

Atributul exprimat prin verb la infinitiv, supin sau gerunziu se numește **atribut verbal**.

ATENȚIE!

Gerunziul poate fi **atribut verbal** sau **adjectival**.

1. Haina-i *măturând* pământul
Și-o târăște-abia, abia (*G. Coșbuc*)
2. Măști *râzânde* puse bine... (*M. Eminescu*)

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

a) Care este funcția sintactică a celor două forme de gerunziu subliniate mai sus.

b) Cum deosebim gerunziul – atribut adjectival de gerunziul – atribut verbal?

III REAMINTIȚI-VĂ!

Atributul verbal se poate exprima prin:

- **verb** la modul

a) infinitiv cu sau fără prepoziție

De exemplu: Gândul *de a pleca* l-a frământat mult. Avea înfățișarea *a nu pricepe* nimic.

b) supin

De exemplu: Drumul *de parcurs* era lung.

- **locuțiune verbală** la modul

c) infinitiv cu sau fără prepoziție

De exemplu: Dădea impresia *a nu-și da seama* de situație.

d) supin

De exemplu: Semnul *de adus aminte* l-a făcut pe deget.

e) gerunziu

De exemplu: Îi plăcea mirosul mâncării *dând* pe răscoale.

ATRIBUTUL ADVERBIAL

Atributul exprimat prin adverb se numește adverbial.

El se exprimă prin **adverb** cu sau fără prepoziție. Cu prepoziție (de obicei **de** sau **din**) sau prin locuțiune adverbială:

De exemplu: Vântul *de afară* e rece. El a mizat pe întâlnirea *de azi*. Casa *de acolo* e a mea.

EXERSAȚI!

1. Găsiți *atributele adverbiale și verbale*.

a) Pe malul dimpotrivă (...) se desfăcea în lumină un plai înat.

b) Apărea în stele dințate chipul tău de atunci, numai contur.

(*N. Stănescu*)

- c) Din mesteacănul de-afară/ Flori îngălbenite curg. (*O. Goga*)
- d) Am citit despre viața de zi cu zi a oamenilor din vremea lui Pericle.
- e) Negară avea flăcău de însurat și fată de măritat. Fericirea de a iubi, de a avea grijă de om, de a scăpa din pericol pe cineva îi este infiltrată delfinului în sânge. (*I.Druță*)
- f) Nădejdea te face să visezi, îți alină durerile, îți trezește încrederea în ziua de mâine. (*G.Meniuc*)
2. Alcătuiți propoziții în care să folosiți atribute verbale exprimate prin locuțiuni verbale la infinitiv.
3. Alcătuiți trei propoziții în care să aveți verbe la infinitiv (conjugarea I, a III-a, a IV-a) cu funcția de atribute verbale și trei propoziții cu verbe la supin cu aceeași funcție sintactică.
4. Alcătuiți enunțuri în care să folosiți următoarele locuțiuni adverbiale cu funcția sintactică de atribut adverbial: **cu de-a sila, oră de oră, an de an, în veci, pe înserate, din loc în loc.**

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

E corect să ne exprimăm astfel:

- Magazinul e deschis de la 8.00 până la 22.00.
- Magazinul funcționează fără pauză de prânz.
- Magazinul are program de la 8.00 până la 22.00.
- Am cumpărat două kilograme de crenvurști.
- Dați-mi vă rog, un baton de salam.
- Mama a pregătit cârnați de casă.
- Mie îmi plac, mezelurile afumate.

E greșit și de aceea nu ne vom exprima în nici un caz astfel:

- Magazinul lucrează...
- Am cumpărat un băț de salam...
- Eu iubesc mezelurile afumate, mămăliga...

Citiți textul:

Pădurea Letea...

Deoparte, spre mare, erau stufării, nisipuri; de cea lal tă parte, se întindeau bălți, păpurișuri, câmpuri de nisip. În mijlocul întinderilor, în mijlocul nisipurilor potopite de soare, pădurea Letea se ridica stăpânind depărtările, tăcută, neclintită ca un sfinx. Părea o pădure fantastică, o nălucire uriașă, plutind pe imensitatea de nisipuri și stufării.

Jur-împrejur, stăruia liniștea adâncă a pădurii; de jur împrejur, pe mari depărtări, cerul bătea în verde, oglindind în el pădurea. Nisipurile

păriau și iele acoperite cu un abur verde, reflectând zidurile înalte ale pădurii. De undeva, de pe uscat, pădurea aceasta se putea zări ca un țarm îndepărtat, împădurit, de cealaltă parte a Mării; putea fi asemuită cu crestele înalte, verzi, ale valurilor mării.

Cerințe:

Identificați greșelile din text și înscrieți-le corect în caiet.

FIȚI ATENȚI!

Topica și punctuația

Atributele așezate lângă substantivul determinat nu se desparte de acesta prin virgulă dacă ele sunt necesare pentru a identifica sau pentru a califica obiectul denumit prin substantivul determinat. Am o carte frumoasă.

Atributele care determină un substantiv propriu sau un pronume personal sunt de obicei izolate: Ana, sora mea, ...; noi, copiii, ...; noi, cei sosiți de ieri, ... A poziția izolată simplă sau dezvoltată se desparte de regentul său prin virgulă sau se izolează prin virgulă de restul propoziției: Ion, prietenul meu, a venit astăzi.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

- Spuneți la ce moduri sunt verbele care alcătuiesc atributele verbale:*
 - De ce, de ce nu știu, dar știu că au pus fiecare bilet de închiriat. (I. L. Caragiale)
 - Pomii suferind de gălbinare ne ies în drum. (L. Blaga)
 - El avea nesocotința de a părăsi această minunată poziție și de a lua în goană pe transilvăneni... (N. Bălcescu)
- Arătați prin ce sunt exprimate atributele adverbiale:*
 - Se poate ca bolta de sus să se spargă... (M. Eminescu)
 - Boierii călări au alergat la sania din față. (C. Petrescu)
- Identificați atributele, spuneți ce fel de atribute sunt și analizați topica și punctuația lor.*
 - Gruie, vechiul meu tovarăș, pavăza și brațul meu, Iacă zorile ce-n neguri le zăream doar tu și eu. (Al. Davila)
 - Frumos odor e Fulga. (V. Alecsandri)
- Dați câte un exemplu de atribut exprimat prin verb la gerunziu*

acordat și neacordat cu substantivul. Spuneți ce fel de atribut este fiecare dintre ele.

5. Ce deosebire este între atributele tipărite cursiv, în privința acordului și a felului atributelor: Creionul *acela* e aici. Creionul *aceluia* e aici.

6. Îndreptați greșelile de acord din exemplul: *Băiatului acesta i-am dat niște cărți care nu erau a mele.*

CURIOZITĂȚI...

Fluierul – unul din cele mai răspândite instrumente populare care constă dintr-un tub mic de lemn cu câteva găuri. Anume cu acest tub se identifică în basmele populare capacitatea magică a omului de a acționa asupra forțelor ostile focul ce s-a dezlănțuit, de a îmblânzi animalele sălbatice, de a lupta cu răul spre triumful binelui.

Fluierul are o mulțime de variante de diferite mărimi, cu don sau fără don cu un număr variat de găuri sau fără ele, cum e tilinca sau de dimensiuni mai mari cum e cavalul. O altă variantă a fluierului cândva larg răspândită era fluierul îngemănat compus din două tuburi paralele fixate unul de altul la care se putea cânta cu note duble.

Fluierul rămâne un instrument melodic pe o singură voce care se folosește și ca instrument solistic în cadrul orchestrei de muzică populară. În timpurile trecute la fluier se practica cântatul pe două voci de tipul polifoniei burdonice, când interpretul își însoțea cântecul cu un sunet reținut, care reprodus de gât, crea fondul pentru desfășurarea melodiei.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Subliniați atributele și indicați prin săgeată substantivele determinate.*

a) Un asemenea poet nu ar putea împrumuta forma, căci sentimentele și ideile fiind izvorâte din propria-i personalitate, nefiind calculate, cântărite, căutate, se vor manifesta conform cu ele însele, deci într-o formă proprie. (*G.Ibrăileanu*)

b) Apoi ce trebuință îi face unuia ca dânsul poveștile mele? A răspuns femeia ridicând spre noi mila ochilor ei castanii. Las'că nici nu-s povești, îs dureri ale vieții mele. Ce să facă el cu dânsule. (*M.Sadoveanu*)

c) La moartea părintelui ei, bunului Petru Rareș, care-zice hronica – cu

multă jale și mândniciune a tuturor, s-au îngropat în Sf. Monăstire Probota, zidită de el, Ruxanda rămăsese în fragedă vârstă, sub tuturatul a doi frați mai mari, Iliăș și Ștefan. *(C.Negruzzi)*

2. *Analizați atributele verbale, arătând prin ce moduri sunt exprimate.*

a) Fântâna era adâncă și nu avea nici roată, nici cumpănă, ci numai o scară de coborât până la apă. *(I.Creangă)*

b) Când văzu argintarul cloșca cloncănind și puii piuind, cu totul și cu totul de aur... înțelese că trebuie să fie lucru măiestru. *(P.Ispirescu)*

c) De-oi mai scăpa și din asta cu viață, apoi tot mai am zile de trăit. *(I.Creangă)*

d) Într-o seară ca cea de astăzi, el șezu să se odihnească pe unul din pietroaiele măcinate de pe Dealul Ulmușorului... Acolo se adăposteau odinioară, în vremea de demult, fiarele cele aripate. *(Al.Odobescu)*

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Scrieți o compunere cu titlul „În grădina botanică”. Vă puteți orienta după planul de mai jos:

- Unde se găsește grădina botanică?
- Cum ați petrecut acolo?
- Cu ce impresii ați rămas?

§ 15. ATRIBUTUL INTERJEȚIONAL. APOZIȚIA. EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- **atribut interjețional:**
interjecție;
- **apozitia**

Atributul interjecțional

Atributul interjecțional se exprimă prin interjecție și apare în propoziții exclamative.

Moș Trofim avea o rață *oho!* (*I. Druță*) *Se aude un glas piu, piu, piu!* (*I. Al. Brătescu-Voinești*)

III REAMINTIȚI-VĂ!

APOZIȚIA

Apoziția este un atribut exprimat printr-un substantiv (sau un substituit al acestuia) care stă în cazul nominativ, indiferent de cazul termenului regent. (Mama mare, pe nume Zenobia, a avut și ea, la rându-i, Mamă mare, pe care o chema Nastasia). În cabinetul cel mare noi, șoferii, intram numai când erau adunări ale întregului colectiv).

Atributul substantival care exprimă identitatea dintre termenul regent se numește atribut substantival apozițional sau apoziție.

Locul apoziției este întotdeauna după termenul determinat. *Apoziția* stă de obicei în cazul nominativ, dar poate prelua și cazul termenului regent. (El, Sobieski ... să fie nevoit pentru a doua oară să dea pas turcilor... (*C.Negruzzi*)).

Apoziția este *simplă*, când este exprimată printr-un substantiv simplu sau compus și *dezvoltată*, când este exprimată printr-o îmbinare de cuvinte între care se stabilesc raporturi de subordonare. (Care-și făcea cuib, de mulți ani, într-un teiu foarte bătrân și scorbuos, pe coasta dealului, la moș Andrei, fratele tatei cel mai mic. (*I.Creangă*))

Fratele tatei cel mai mic – apoziție dezvoltată.

1. Cum se numește atributul exprimat prin substantiv în cazul nominativ?

2. Dar cel exprimat prin substantive în G. și Ac.?

ATENȚIE!

Părțile de vorbire care formează o apoziție dezvoltată sunt analizabile.

EXERSAȚI!

1. *Subliniați cu o linie ondulată toate tipurile de apoziții (simple, compuse, dezvoltate).*

- a) Tustrele, mama, fiica și bunica, îmi zâmbeau.
- b) Mihai Viteazul, domnitorul venerat al celei dintâi uniri, a fost asasinat.
- c) Poemul „Luceafărul” a apărut în anul 1883.
- d) „O pupăză își făcuse cuib la moș Andrei, fratele tatei cel mai mic”.
- e) „D-apoi cu moș Chiorpec ciubotarul, megieșul nostru, ce necaz aveam!”
- f) Pe fratele lui, doctorul, nu-l cunoscusem.
- g) De el a fost spart geamul, de Ionică.
- h) Ale ei sunt desenele, ale Ancăi.

2. Copiați exemplele. Subliniați apozitiile simple cu o linie, iar cele dezvoltate – cu două. Găsiți cuvintele determinate de ele și indicați cazul lor. Identificați semantica apozitiilor.

a) Când mama nu mai putea de oboseală și se lăsa câte oleacă ziua să se odihnească, noi băieții, tocmai atunci ridicam casa în slavă. Bădița Vasile a zâmbit, iar noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții. (I.Creangă)

b) Valentina, Doamna învățătoare, îl ascultase atunci atent, fără să scape un cuvânt. (V.Matei)

3. Construiți cinci propoziții, în care cuvintele artist, student în anul trei, tâmplar, centru cultural, Erou al Maidanului, să aibă funcție de apozitie.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Ai sau a-i?

ai (articol: ai mei, interjecție: ai!) și a-i (prepoziție + pronume pentru a-i vedea);

2. Al sau a-l?

a-l (prepoziție + pronume: pentru a-l revedea) și al (articol: al meu);

3. A-și sau ași?

a-și (prepoziție + pronume: pentru a-și aminti) și ași (substantiv: doi ași);

4. C-a sau ca?

c-a (conjuncție + verb: știu c-a venit sau conjuncție + articol: știu c-a mea e bună) și ca (adverb: ca la munte, conjuncție: ca să, prepoziție: ca elev);

5. Ce-a sau cea?

ce-a (pronume + verb: ce-a spus?) și cea (articol: cea mare).

➤ Alcătuiți enunțuri cu câteva ortograme indicate mai sus.

1. Citiți cu atenție textul:

Pare-că și trunchii vecinici poartă suflete sub coajă,
 Ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă.
 Iar prin mândrul întuneric al pădurii de argint
 Vezi izvoare zdrumicate peste pietre licurind;
 Ele trec cu harnici unde și suspină-n flori molatic,
 Când coboară-n ropot dulce din tăpșanul prăvălatic,
 Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace,
 În cuibar rotund de ape, peste care luna zace. *(Mihai Eminescu)*

Îndepliniți cerințele:

- Găsiți în text atributele și analizați-le.
- Identificați câteva imagini artistice din poem.
- Ce figuri de stil ați descoperit în vers?

2. Identificați atributele interjecționale și indicați prin săgeată substantivele determinate.

a) ... nu se auzea decât cântecul greierilor: fiiiiir-fiiiiir, aceleași două note lungi și tremurate, ici, colo, pretutindeni... *(I. Al. Brătescu-Voinești)*

b) M-au trezit glasurile scutarilor din fundul depărtat al pădurii: „hăă-ăp!... hăă-ăp!

3. Construiți trei enunțuri în care să aveți un atribut interjecțional, un atribut adverbial precedat de prepoziție, un atribut adverbial exprimat prin adverb de mod.

4. Comparați propozițiile: Am cunoscut o altă fată frumoasă și Am cunoscut o altă fată, frumoasă. Ce rol are virgula în plan semantic?

5. Analizați sintactic și morfologic atributele din următoarele texte:

a) Prieteni cu care schimbam din când în când păreri asupra lumii, aveam pe doi țărani din satul de-aproape. *(M.Sadoveanu)*

- Ca-n basme-i a cuvântului putere;
 El lumi aavea-ți face din păreri;
 Și chip etern din lumea care pierе,
 Și iarăși azi din ziua cea de ieri. *(Al.Vlahuță)*

CURIOZITĂȚI... despre olărit. Materia primă utilizată în olărit este, în general, argila. Cea mai răspândită și mai întrebuințată argilă în olărie este așa-zisul lut galben. El este cu atât mai nisipos cu cât se găsește mai la suprafața pământului și cu atât mai lutos cu cât se găsește mai la adâncime. Pregătirea materialului are în vedere îmbunătățirea calității acestuia prin mai multe operații; astfel, se curăță lutul de corpuri străine, se taie, se lasă să se dospească și se frământă

(pentru omogenizarea argilei). De obicei, vasele sunt realizate (fasonate) cu ajutorul roții olarului. În timpul lucrului, olarul își înmoaie mereu mâinile în apă pentru ca degetele să nu i se lipească de lut și totodată pentru a șlefui suprafața. De asemenea, se ajută și de instrumente care au denumiri diferite, după regiuni; de exemplu, maiul – ciocan de lemn greu, cuțitoaia, pieptenul sau fichieșul sau piaptăn – o bucată de lemn subțire sau de os pentru netezirea suprafeței vasului, pensula de vopsit, cornul – pentru scurgerea culorii ș.a. Prin uscarea se îndepărtează apa din timpul fasonării, se întărește vasul și se face oarecum nedeformabil; uscarea are loc în mai multe faze, încheindu-se cu cea din cuptor și arderea propriu-zisă. Principalele tipuri de cuptoare folosite la arderea oalelor sunt cele tronconice, cu geneză cucuteniană, folosite pentru ceramică neagră, și cele semisferoidale-ovoidale, folosite pentru arderea ceramicii roșii.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Încercuiți răspunsul corect:

În propoziția *Cum mi se întâmpla și cu alte jocuri sau plăceri există*:

- b) un atribut adjectival;
- c) un atribut substantival;
- d) un atribut verbal.

2. Atributele subliniate în secvența „*a devenit o asemenea pasiune, încât mi s-a spus în repetate rânduri că ar trebui să-mi fie interzis*” sunt exprimate prin adjective provenite din următoarele părți de vorbire:

- a) adverb de mod, respectiv verb la participiu;
- b) adverb de mod;
- c) verbe la participiu.

3. Atributul din: „*îmi aduc aminte de numărate clipe*” se află în cazul:

- a) acuzativ;
- b) dativ;
- c) nominativ.

4. Funcția sintactică a cuvântului subliniat din structura *sportul acesta m-a prins cu totul* este de:

- a) atribut pronominal;
- b) atribut adjectival;
- c) subiect.

5. În secvența *eram plecat din zori și până-n noapte, cu o bucată de pâine în cutia pentru plante, fără să mă întorc la masă* există:

- a) trei atribute;
- b) două atribute;
- c) un atribut.

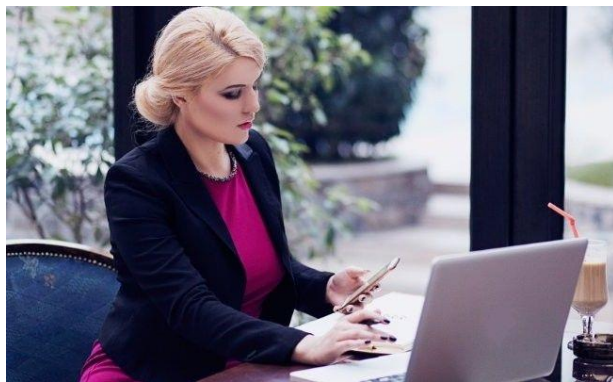
6. Alcatuiți enunțuri în care să aveți verbe la modurile *infinitiv, gerunziu și supin* cu funcția sintactică de *atribut verbal*.

7. Analizați atributele din următoarele texte:

a) Veninul strâns l-am preschimbat în miere, / Lăsând întreagă dulcea lui putere. (*T.Arghezi*) b) Din partea-mi ,am ramas pe poziție, dar hotărâi să nu mai fac uz de trezirea mea. (*L. Blaga*) c) Și să-nlesnești îndătinata vrajbă / De-a scoate-n urmă-ți bobul însutit. (*T. Arghezi*) d) În mine e plăcerea de a aspira feminitatea candidă încă a sufletului ei și curiozitatea ascuțită a unei experiențe de psihologie pe sufletul ei și mai cu seama pe al meu. (*G.Ibrăileanu*)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Redactați o compunere în care să prezentați una dintre pasiunile voastre. Utilizați toate tipurile de atribute studiate.

§ 16. COMPLEMENTUL. COMPLEMENTELE NECIRCUMSTANȚIALE. COMPLEMENTUL DIRECT. EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- **complemente necircumstanțiale**
- **complementul**
- **complementul direct**
- **complementul de agent**
- **topica**
- **punctuația**

II REPERE TEORETICE

Complementele necircumstanțiale. Complementul direct

Complementul este partea secundară a propoziției care determină, de regulă un verb și indică un obiect sau o circumstanță a acțiunii.

Complementul răspunde la întrebările: *pe cine? ce? la ce? unde? când? de ce? cum? etc.*

De exemplu: Mircea însuși mână-n luptă vijelia-ngrozitoare/
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare. (*M. Eminescu*)

III REAMINȚIȚI-VĂ!

Complementul direct este partea secundară de propoziție care determină un verb tranzitiv sau o interjecție verbală și indică obiectul asupra căruia se răsfrânge o acțiune.

Complementul direct răspunde la întrebările: *pe cine? pe ce?*

a) Eram cinci inși la precupeața Lenca Liuchici și aveam două pături și o masă. (*I. Slavici*)

b) Mi-l amintesc mic de statură, purtând o pijama albastră.

c) Dar până atunci n-ați o palmă, ca să ții minte...

d) Băgat-ai în cap vorbele mele? (*I. Creangă*)

e) Nici una, nici două, haț! Pe ied de gât... (*I. Creangă*)

Complementul direct determină:

- **un verb:** L-am cunoscut pe prietenul lui Vasile. (pe cine am cunoscut? pe el, -l).
- **o locuțiune verbală:** A luat peste picior o fată și a fost pedepsit (pe cine a luat peste picior? – pe o fată).
- **o interjecție:** Auzeam pic, pic în geam (auzeam ce?- pic, pic).

Complementul direct se exprimă prin:

- **substantiv** (cu sau fără prepoziție): Citesc o carte.
În cazul acuzativ cu prepoziția *pe*: Nepoței o ajută *pe bunicuța*.
- **pronume** (cu sau fără prepoziție): L-am ajutat *pe acesta*.
- **numeral cu valoare substantivală** (cu sau fără prepoziție):
Pe cei doi i-am ajutat.
- **verb la infinitiv:** Știe *a cânta* la pian foarte bine.
- **gerunziu:** Am auzit *sunând*.
- **supin:** Termin repede *de scris*.

REȚINEȚI!

Complementul de agent determină un verb la diateza pasivă (exprimat prin verbul *a fi + participiu*) și arată de cine este făcută acțiunea exprimată de verbul determinat.

De exemplu: Această strâmtoare fu aleasă de Mihai-Vodă.

Deseori complementul de agent determină un participiu rareori un supin cu sens pasiv.

De exemplu: A fost lăudat de amândoi. Florile au fost culese de mama.

Ca și subiectul, complementul de agent poate fi subînțeles.

De exemplu: Furtuna a fost puternică. Unii pomi au fost smulși din pământ.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Identificați complementele de agent din textele următoare.

a) Zmeul, sforăind, purta acest blestem pe deasupra capului, fiind pândit de toți băieții mahalalelor și, când din văzduh, devenea pradă lor. (*V. Alecsandri*)

b) În zadar flamura verde o ridică înspre oaste, /Căci cuprinsă-i de pieire și în față și în coaste. (*M. Eminescu*)

c) Dar știi că nici o stea/N-a fost făcută de mâna ta. (*L. Blaga*)

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să scriem și să vorbim corect!

Scriem **iii**:

a) la finalul formei de plural articulat al substantivelor și adjectivelor masculine cu singularul în -iu (fiu-fiii, cafegiu-cafegiii, auriu-auriii, propriu-propriiii), al substantivului copil (copiii) și a adjectivului roșu (roșiii); b) la anumite forme ale verbelor care se termină în -ii (a se sfii – Eu mă sfii să îți spun adevărul).

„Pe atunci se botezau copiii într-o fântână sub un munte. Și fiindcă de câțva timp se iviseră niște tâlhari pe acel munte, care pândeau pe cei care veneau să-și boteze copiii, strașnică poruncă dădu împăratul să pună oaste împrejurul fântânii, să păzească și să apere pruncul, când va fi să se ivească tâlharii.” (*P. Ispirescu*)

1. Alcătuiți câteva enunțuri cu scrierea unor substantive cu trei de -**iii**.

2. Observați modelul și complecțați-l.

Un copil – niște copii – toți copiii

Un fiu –

Un geamgiu –

Un palavragiu –

EXERSAȚI!

1. Precizați valorile morfologice ale cuvintelor cu funcția sintactică de complement direct (Cd) din exemplele următoare:

- Cumpără zilnic tot felul de ziare.
- Ne-au chemat la școală duminică.
- N-a adunat nimic toată viața.
- Primăvara cu brațe de miresme, a sădit razele albe ale soarelui neuniform prin crâng; apoi a așezat pe ramuri frânturi de curcubeie cu aripi de triluri. Trecând, mlădioasă, printre copaci, a desenat în fiecare buchet de frunze... degeaba mai voiți a strica orzul pe găște. Vedeți bine că nu-l ducem noi la spânzurătoare numai așa, de flori de cuc, să-i luăm năravul. Cum chitiți? Un sat întreg n-ar fi pus oare mână de la mână ca să poată face dintr-însul ceva? Dar ai pe cine ajută? (*I. Creangă*)

2. Citiți exemplele. Identificați complementele și arătați, prin ce părți de vorbire sunt exprimate.

a) Școala are menirea să asigure elevilor cunoștințe profunde și deprinderi practice temeinice, care ar permite tinerilor să se orienteze just în multiplele probleme înaintate de viață. (*Din ziare*)

b) Eminescu ne-a dăruit fulgerătoarea sa poezie, iar poeziei i-a dat inimă și viață. (*A. Suceveanu*)

c) Adevărul vieții nu numai alimentează creația, el stimulează varietatea talentelor, altoindu-le ca pe un trunchi de obârșie, pe tăria vitală a poporului. (*M. Cimpoi*)

d) Pasărea trebuie să învețe a zbura, ca să-și poată dobândi înălțimile azurului. (*E. Gârleanu*)

3. Compuneți propoziții după schemele:

CD+PV+C; C+AA+PV+CD (îmbinare de cuvinte) C+apozitie+PVS+CD+A

Topica și punctuația

Complementul direct poate sta atât după regent, cât și înaintea lui. Când se află imediat după regent, nu se desparte prin virgulă; așezat înaintea lui, se desparte sau nu prin virgulă după gradul legăturii lui cu regentul. Să se compare: Pe colega mea am văzut-o ieri (nu pe prietena ei) cu Pe colega mea, am văzut-o ieri.

PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Aflați complementele directe și analizați morfologic regentul lor:

- Eu chem degrabă chelnerul.
- Plec, după ce salut frumos pe cei doi tineri camarazi. (*I.L. Caragiale*)
- Băbuța-și caută la răspântii satul.

Băieții, casa, fetele, bărbatul. (T. Arghezi)

d) Și iată-i pe o culme nocturnii călători,

Lucind sub cerul palid în mantie de nori! (V. Alecsandri)

2. Explicați de ce unele complemente directe sunt construite cu prepoziția *pe* și altele fără prepoziția *pe*. Arătați ce loc ocupă ele față de regentul lor.

a) Eu să te întreb pe dumneata, nu dumneata pe mine. (I.L. Caragiale)

b) Amicul meu salută foarte familiar pe domnul din trăsură.

(I.L. Caragiale) c) Ochii ei mici nu păraseau pe o clipă pe nevasta lui Lipan. (M. Sadoveanu)

3. Construiți enunțuri în care complementul direct să fie exprimat prin:

- substantiv propriu în acuzativ cu prepoziție;
- pronume demonstrativ în acuzativ cu prepoziție;
- numeral cardinal cu valoare substantivală;
- verb la modul supin.

4. Spuneți ce funcție sintactică au verbele la supin: E ușor *de spus*. Am *de scris* foarte mult.

CURIOZITĂȚI... Prima lampă cu gaz a fost inventată în Lviv, Ucraina. În apropierea localității Klevan din Ucraina există o linie de cale ferată care este acoperită cu bolte formate din crengile copacilor. Ramurile formează o cupolă și tunelul se întinde pe raza a 3 km din linia ferată. Este un loc preferat de îndrăgostiți pentru poze romantice și plimbări și a fost numit „tunelul dragostei”. Cea mai adâncă stație de metrou din lume se află în Kiev, la o adâncime de 105 metri. A fost construită în 1960. Centrul geografic al Europei se află în Ucraina.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Citiți cu atenție textul dat și răspundeți cerințelor următoare:

„După ce Dumnezeu făcu pământul și-l împodobi cu ape, munți, păduri și șesuri, făcu animalele, apoi creă pe om și se gândea ce mai are de făcut ca opera lui să fie desăvârșită.

Apoi Dumnezeu creă vântul.[...]

Și când văzu toamna că mâna-i nimicitoare, începu să sufle mai cu putere.

Nu putea suferi, privind frunzele galbene, florile ofilite, lacurile care din cauza lipsei de soare nu mai aveau acea lucire argintie când văzu

ploile căzând necurmat, nimicind ultimile podoabe ale verii, vântul începu a șuiera tainic.[...]

Într-o dimineață, sculându-se, a văzut totul acoperit de neaua albă și rece. [...]

Și umblă vântul așa, până ce într-o zi, dete de o fată minunată. [...]

Vântul o cunoscă că este primăvara. Și luând-o cu el, se întoarseră împreună în locurile părăsite.” (*Legenda vântului*)

Cerințe:

1. Selectați complementele directe exprimate prin substantive articulate cu articolul hotărât.
2. Rescrieți un complement direct exprimat prin verb la modul supin și indicați termenul regent al acestuia.
3. Selectați complementul direct din enunțul: „*Atunci Dumnezeu creă vântul.*” și precizați cazul substantivului prin care se exprimă.
4. În enunțul „*Și când văzu toamna cu mâna nimicitoare...*” substantivul subliniat are funcția sintactică de:
a) complement direct; b) subiect; c) complement indirect.

Încercuiți litera răspunsului corect.

5. Rescrieți două complemente directe exprimate prin articole hotărâte fiind la genuri diferite.
6. Selectați două complemente directe exprimate prin substantive nearticulate și precizați cazul acestora.
7. Transcrieți două complemente directe exprimate prin pronume personale de genuri diferite și precizați cazul și forma acestora.
8. Explicați rolul virgulelor din enunțul „*Nu putea suferi privind frunzele galbene, florile ofilite, lacurile...*”.
9. Citiți curiozitățile și descoperiți toate categoriile de atribute și complementele directe.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Alcătuieți o compunere în care să descrieți un fenomen al naturii, folosind cel puțin cinci complemente directe, cinci atribute exprimate prin diferite părți de vorbire.

§ 17. COMPLEMENTUL INDIRECT. EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- **complementul indirect**
- **verbe intransitive**
- **topica**
- **punctuația**

II REPERE TEORETICE

Complementul indirect

Complementul indirect arată obiectul asupra căruia se exercită în mod indirect o acțiune.

Complementul indirect răspunde la întrebările: *cui? pentru cine? pentru ce? de cine? cu cine? cu ce?*

III REAMINȚI-VĂ!

Regentul complementului indirect poate fi:

- a) **un verb tranzitiv sau intransitiv:**

I-am spus *surorii* că plec. (verb tranzitiv) – D

Te-am anunțat *despre organizarea seminarului?* (verb tranzitiv) – Ac

Mă gândesc la tine. (verb intransitiv) – Ac

- b) **locuțiune verbală**

Îmi aduc aminte de colegii mei.

- c) **adjectiv**

Copacii plini de fructe au fost culeși.

- d) **adverb**

Gara se afla *departe* de sat.

- e) **Interjecție**

Vai de mine și de mine ce frig este!

- f) **substantiv nearticulat**

Cinste lor!

REȚINEȚI!

Complementul indirect poate fi exprimat prin:

- a) **substantiv** în dativ: Călătorului îi șade bine cu drumul.

în acuzativ: Mi-e frică de lupi.

în genitiv: Profesorul se apleacă asupra cărții.

- b) **pronume**

Nouă ne pare rău.

Nu mă încred în voi.

c) adjectiv precedat totdeauna de prepoziție:

Din galben s-a făcut verde.

d) numeral cardinal în cazurile Acuzativ, Dativ, Genitiv:

A telefonat celor doi.

e) numeral ordinal în cazurile Acuzativ, Dativ, Genitiv:

S-au aliat împotriva celui de-al doilea.

f) verb la modul infinitiv:

Era obișnuit a nota schimbările. Băiatului nu-i era frică a porni noaptea la drum.

g) verb la modul gerunziu:

S-a plictisit tăcând. El s-a mulțumit învățând lecția din carte.

h) verb la modul supin:

Se va sătura de scris. S-a apucat de făcut avioane de hârtie.

EXERSAȚI!

1. Subliniați complementele indirecte și cuvintele determinate de ele în fragmentele următoare:

a) Iară mie îmi părea bine, fiindcă mi se umplea căciula de nuci și puteam să-i fac parte mereu și ei... (*I. Slavici*)

b) Dați-mi mie de bunăvoie moșia voastră, căci eu mi-am pus obrazul pentru voi și v-am cerut iertare de la Vodă! (*M. Sadoveanu*)

2. Se dă textul:

Porojan

Amice,

Am pierdut în zilele trecute un tovarăș de copilărie care purta un nume mai mult de șatră decât de salon, căci se numea Porojan! El a fost unul din robii noștri, țigan lingurar de soiul lui, însă pitar de meserie.

Mărturisesc că m-am simțit cuprins de-o adâncă mâhnire când am aflat că el s-a mutat cu șatra pe cea lume, ca mulți din contimpuranii mei, boieri, țărani și țigani, cu care m-am încălzit la soarele Moldovei timp de jumătate de secol și mai bine! – Am pierdut în Vasile Porojan pe cel de pe urmă martur al începutului vieții mele,

rivalul meu în jocul de arșici și în azvârlitura de petre pe deasupra bisericii Sfântului Ilie din Iași, vecină cu casa părintească.

Cerințe:

Analizați complementele indirecte din textul de mai sus arătând:

- prin ce părți de vorbire sunt exprimate;
- genul, numărul, și cazul fiecăreia dintre acestea;
- care dintre ele sunt precedate de prepoziții.

3. Identificați complementele și atributele din exemplele de mai jos și indicați felul acestora:

a) Lulu este un maidanez foarte lăptos pe care familia Georgescu l-a luat de la ecarisaj înainte de a fi ucis. De curând, câinele le-a mulțumit în felul său. Doamna Georgescu mătura curtea și avea grijă de grămezile de frunze fumegânde când a observat că băiețelul ei a dispărut. Speriată, s-a îndreptat spre lacul mic din apropiere. Lulu era în apă și lătra, exprimându-și dorința de a chema pe cineva. Băiețelul neastâmpărat reușise să se agațe de gâtul lui și astfel a fost salvat.

b) Dinu Păturică, cum se instalează în postul de vătaf pe care-l dorise atât de mult, chemă pe toate slugile curții și le ținu un cuvânt prin care le spuse că în timpul fostului vătaf, se făcuse mare risipă în curtea stăpânului său și că el nu va suferi să urmeze și în timpul său asemenea fapte. (*Nicolae Filimon*)

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

Scriem **oa** sau **ua**?

- La început de cuvânt scriem totdeauna **oa**: **oare**, **oameni**, **oaste**.
- După consoană scriem și pronunțăm **oa**: **coadă**, **doar**, **foarte**, **joacă**, **moară**, **poartă**, **soare**.
- Scriem și pronunțăm **ua** în cuvântul **trotuar**.
- După vocală scriem și pronunțăm:
oa când alternează cu **o**: **cuvioasă/cuvios**, **respectuoasă/respectuos**;
ua când nu alterează cu **o**, ci cu **uă**: **a doua/două**, **piua/piuă**, **roua/rouă**, **ziua/ziuă**.

1. Încercuțiți litera din dreptul șirului care conține numai cuvinte scrise corect:

- oarecare, uameni, oaste, oase;
- răcoare, rumoare, moare, cicoare;
- doare, duarme, coase, sfuară;
- culoar, trotuar, fermoar, patinoar.

Topica și punctuația

Complementul indirect poate să stea atât după regentă, cât și înaintea lui.

Când stă imediat după regentă nu se desparte prin virgulă; când se află înaintea regentului, folosirea virgulei e în funcție de legătura dintre acesta și regent. Să se compare: De lucrul acesta (nu de altul) mi-am dat seama. cu: De lucrul acesta mi-am dat seama (după cum ai văzut).

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Analizați complementele indirecte din următoarele propoziții:
 - a) Se teme de ploaie.
 - b) Vorbeam despre cei trei.
 - c) S-au ofensat împotriva celor doi.
 - d) Se gândește a te căuta.
 - e) S-a săturat de așteptat.
 - f) Le-am dat celor doi premii.
 - g) Își repetă mereu reproșurile făcute.
 - h) Nu complotază împotriva nimănui.
 - i) Luptăm împotriva nedreptăților.
2. Construiți câte o propoziție în care să se afle complemente indirecte care determină un verb, un adjectiv, un adverb și o interjecție.
3. Construiți câte o propoziție cu complemente indirecte exprimate prin substantivele copil, fiu și fiică, la numărul plural, în D. fără prepoziție și în Ac. cu prepoziție.
4. Identificați complementele indirecte, faceți analiza morfologică la un verb și la un substantiv.
 - a) Fiind cea mai mare, Marina se simțea datoră să ajute părinților creșterea surorilor sale. (*I.Druță*)
 - b) Pentru cei străini taina era dezlegată fără prea multă bătaie de cap. (*S.Saca*)
 - c) Hai mai bine despre copilărie să povestim, deoarece ea singură este veselă și nevinovată. Și drept vorbind, acesta-i adevărul. (*I.Creangă*)
5. Scrieți câte două propoziții cu verbele **a scrie**, **a declama**, **a ara**, după care să urmeze complemente directe și indirecte.
6. Alcătuiți propoziții după schemele următoare:
S+PV+CD, CD+S+PV+CI

CURIOZITĂȚI...

Denumirea munților Carpați vine de la denumirea unui trib de daci din Moldova care se numeau carpi în traducere ar însemna pietre. Munții Carpați fac parte dintr-un lanț muntos ce are o lungime de peste 1500 km. Acesta se numește tot Carpați și se întind pe teritoriul a opt

țări: Austria, Cehia, Slovacia, Polonia, Ungaria, Ucraina, România și Serbia. Cel mai înalt vârf din tot lanțul carpatic se găsește în Slovacia și are o altitudine de 2 655 m. Din lanțul carpatic izvorăsc mai multe râuri mari cum sunt: Nistrul, Tisa, Prutul, Siretul, Mureșul, Oltul ș.a. În muntele Puciosul sunt niște „peșteri ucigătoare” care emană sulf, folosite de localnici în tratarea reumatismului. În Carpați se află forme de relief deosebite etc.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Construiți câte o propoziție în care să se afle complemente indirecte exprimate prin substantivele familie, civilizație, declarație, la singular, în G. precedat de una dintre prepozițiile: asupra, contra, împotriva.
2. Construiți câte două propoziții cu complemente indirecte exprimate prin verbe la infinitiv, la supin și gerunziu.
3. Formați cuvinte noi cu ajutorul următoarelor sufixe: - **ar:** - **tor:** - **ătate:** - **aș:** - **andru:** - **ist:** - **esc:** - **el**.
4. Identificați complementele indirecte din textele de mai jos și analizați părțile de vorbire prin care se exprimă:
 - a) Nu ar trebui să se permită oricui să vadă o casă căreia i se ridică acoperișul... (*C. Petrescu*)
 - b) Caragea, cu toată furia de care era stăpânit, nu-i răspunde nimic la toate înfruntările ce arunca bătrânul cu atâta aprindere și curaj asupra favoritului său. (*N. Filimon*)
5. Precizați cazurile substantivelor care îndeplinesc funcția sintactică de complement indirect în exemplele următoare:
 - a) Au luptat contra dușmanilor.
 - b) Se gândesc la copiii lor.
 - c) Le-ai dat lor scrisorile.
 - d) Nu se mai satură visând.
 - e) Au adresat mulțumiri profesorilor.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Alcătuți un eseu în scris pe tema: „Ani de școală, ani frumoși.”

Să nu uitați!

Învățătura e averea

Ce pururea o porți în gând

Și, fără raza ei, puterea
E doar un colb purtat de vânt! (Nicolae Tăutu)

§ 18. COMPLEMENTELE CIRCUMSTANȚIALE. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC. EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- **complementele circumstanțiale**
- **complementul circumstanțial de loc**
- **exprimarea**
- **topica**
- **punctuația**

II REPERE TEORETICE

Complementul circumstanțial de loc (CCL)

Complementul circumstanțial de loc este partea secundară de propoziție care arată locul acțiunii sau al însușirii.

Complementul circumstanțial de loc răspunde la întrebările: **unde?**
de unde? până unde? încotro?

Complementul circumstanțial de loc determină:

- **un verb:** Ieri seară *am mers* la teatru.
- **locuțiune verbală:** *A șters putina* de la locul faptei.
- **interjecție cu valoare verbală:** *Ș-apoi huștiuliuc* și eu în baltă.
- **un adjectiv:** Dă-mi cartea *așezată* deasupra caietului.

Complementul circumstanțial de loc (ccl) poate fi exprimat prin:

- **substantiv** (Ac)

Doi tineri s-au urcat *într-o barcă*. M-am așezat *pe o piatră* cu fața la sat.

- **pronume** (Ac) *Într-alta* sunt încă doi tineri.
- **numeral ordinal** (Ac) *Într-a treia* erau doi copii.
- **pronume relativ** (Ac) *În sala în care* am intrat, se dădea examen.
- **adverb de loc** cu sau fără prepoziție. Se uită *în pod*. Soarele s-a înfipt în creștetul cerului și *de acolo* dogorăște. (Em. Gârleanu)
- **locuțiune adverbială de loc**

Umblă *de colo până colo*. *De jur împrejur* sunt numai livezi.

• **adjectiv pronominal posesiv** precedat de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale specializate pentru cazul genitiv.

Înainte mea e o școală. *În spatele* meu, se află stadionul.

- printr-un **verb la supin**

Ba și pe la scădat am tras o raită.

III REAMINȚIȚI-VĂ!

Felurile complementelor

Complementele se împart **în două grupe mari**.

Complementele necircumstanțiale, care arată obiectul asupra căruia se exercită acțiunea sau obiectul căruia i se atribuie ceva: (complementul direct și complementul indirect.)

Complementele circumstanțiale arată, în general, împrejurările în care se petrece o acțiune: de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop, condițional, concesiv, consecutiv.

ATENȚIE!

Topica și punctuația

De obicei complementul circumstanțial de loc (ccl) stă după elementul regent, dar poate sta și înaintea acestuia.

Complementul circumstanțial de loc (ccl) nu se desparte de regent, se desparte prin virgulă, când îl precede. Atunci, din depărtări, se vedea Valea Bistriței. Oameni, în pădure, intrau destul de rar.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Faceți o descriere în care să folosiți complemente circumstanțiale de loc. Complementele să determine verbe sau interjecții și să arate locul acțiunii, punctul de plecare, direcția sau limita acțiunii.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

Să nu confundați complementul circumstanțial de loc exprimat printr-un substantiv cu prepoziția **pe** cu complementul direct precedat de aceeași prepoziție.

De exemplu: Crezând că deasupra apei e o floare, se lăsă pe râtultrandafiriu. (*Em. Gârleanu*) Unde se lăsă? pe râtul (c.c.l.)

Greuceanu strânse o dată pe zmeu... (*P. Ispirescu*) Pe cine strânse? pe zmeu (com. direct)

Țineți minte: complementul direct precedat de prepoziția **pe** nu răspunde niciodată la întrebarea pe ce?

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Subliniați complementele circumstanțiale de loc din textele următoare, notați-le cu literele (ccl), numerotați-le și face-ți schema raporturilor sintactice numai pentru verbele care au mai multe complemente.

a) Natanail sări pârleazul grădinii și-o apucă pe cărare la deal, spre Pocrov, printre flori care abia atunci se deschideau primei clipe de viață și morții apropiate. (*M. Sadoveanu*)

b) Spre răsărit, către Valea Siretului, zarea avea ceva trandafiriu. Înspre apus, către munții cei mari, dincolo de păduri de fag și brad, înălăbăstreau pâcle. De undeva, din pădure, din Piatra Corbului se vedea în Pătru-Vodă și Ceahlău. (*M. Sadoveanu*)

c) Dar doctorul Pavel Ștefănescu nu poate ajunge până acolo. El stă aici, în odăița asta, și ziua și-o petrece la capătul culoarului, în laborator, în fața microscopului. (*L. Demetrius*)

d) Cât ieșeau din iarnă și până aproape de sfântul Niculaie, Moromeții mâncau în tindă la o masă joasă și rotundă, așezați în jurul ei pe niște scăunele cât palma. Fără să se știe când, copiii se știe când, copiii se așezaseră cu vremea unul lângă altul, după fire și neam. Cei trei frați vitregi, Paraschiv, Nilă și Achim, stăteau spre partea dinafară a tindei, ca și când ar fi fost gata în orice clipă să se scoale de la masă și să plece afară. De cealaltă parte a mesei, lângă vatră, jumătate întoarsă spre străchinile și oalele cu mâncare de pe foc, stătea întotdeauna Catrina Moromete, mama vitregă a celor trei frați, iar lângă ea îi avea pe ai ei, pe Niculae, pe Ilinca și pe Tita, copii făcuți cu Moromete. Dar Catrina fusese și ea măritată înainte de a-l lua pe Moromete: bărbatul acesta îi murise

în timpul războiului, dar nu pe front, fiindcă nu împlinise încă anii ca să fie luat militar, ci acasă de apă la plămâni; îi lăsase o fată (pe care Catrina o născu după moartea lui) și când plecă din casa socrilor n-o luă cu ea, o lăsă bătrânului Năfliu, bătului, cum îi spuneau cu toți, cu care însă Catrina nu se avea bine. (M.Preda)

CURIOZITĂȚI...

Odesa (în limba ucraineană: Одеса) este centrul administrativ al provinciei Odesa Oblast, situat în sudul Ucrainei. Orașul este un important port maritim, situat pe malul Mării Negre și al patrulea, cel mai mare oraș din Ucraina, cu o populație de aproximativ 1,029,000 de persoane. Arhitectura sa istorică

are un stil mediteranean, dar care a fost puternic influențat de stilurile franceze și italiene. Odesa este destul de accesibilă pentru turiști, pentru că aeroportul din Odesa oferă conexiuni directe cu Istanbul, Viena, Varșovia, Budapesta, Praga și alții. Cel mai interesant lucru pe care îl puteți vedea în Odesa este însuși orașul vechi.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Descoperiți regentul complementului circumstanțial de loc.
 - a) Privea în zare cum pe mări
Răsare și străluce,
Pe mișcătoarele cărări
Corăbii negre duce. (M. Eminescu)
 - b) Tot e alb, pe câmp, pe dealuri, împrejur, în depărtare,
Ca fantasme albe plopii înșirați se pierd în zare. (V. Alecsandri)
 - c) Pe boltă sus, e mai aprins
La noi bătrânul soare,
De când pe plaiurile noastre
Nu pentru noi răsare. (O. Goga)
2. Explicați topica și punctuația complementului circumstanțial de loc:
 - a) Acolo, lângă izvoare iarba pare de omăt
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămâiet. (M. Eminescu)
 - b) În suflet seamănă-mi furtună
Să-i simt în matca-i cum se zbate
Cum tot amarul se revarsă
Pe strunele înfiorate. (O. Goga)

c) Și atunci întorcându-se, au lăsat oaste cu bucate în cetate, în Neamț și în Suceava, în mănăstirea arminească și în mănăstirea în Agapie, și în Săcul, și în Câmpulung, în Hangu. (*I. Neculce*)

d) Sus, în deal, peste câmpie,/În pustiul Bărăgan, Este scumpa mea moșie. (*Al. Odobescu*)

3. *Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în exemplele următoare:*

a) Pe fața lui se ivise un zâmbet. b) În față nu mai ajunsese niciunul.

c) În fața lui apăruse din senin o mașină.

4. *Identificați complementele circumstanțiale de loc și arătați prin ce părți de vorbire sunt exprimate.*

Titu a fost invitat la masă, la ora opt, în strada Academiei, la Enache. S-a dus la gazda lui, apoi a luat masa la Gavrilaş, agent secret în poliția capitalei, care se ocupa cu controlul hotelurilor. A cunoscut-o pe Marioara, fata lui Gavrilaş, elevă la școala profesională. Aceasta i-a spus că nu e prea bună la limba română, și Titu s-a oferit să o mediteze. După masă, s-a dus la gazda lui, Elena Alexandrescu, care avea o fiică Mimi, căsătorită cu Vasile Popescu, un doctor în Pitești, iar doamna trăia cu Jean Ionescu, copist la interne. Titu i-a spus că este invitat în oraș de către Iuga, la Enache, iar doamna și-a adus aminte de timpurile pe când ea mergea cu soțul ei la Enache și luau masa. (*L. Rebreanu*)

5. *Găsiți complementele circumstanțiale de loc. Stabiliți, ce cuvinte determină și la ce întrebări răspund.*

a) Codrii se întindeau până hăt departe, prinde lanțurile cu livezi și vii. (*Al. Vlahiță*) b) Pupăza zbrrr! Pe o dugheană și, după ce se mai odihnește puțin, își ia apoi drumul spre Humulești. (*I. Creangă*) c) Noi am luat-o

repejor pe la marginea satului spre coliba din camp, unde mai rămăsese doar niște copaci despicați. (*M. Sadoveanu*) d) Nu departe de bordeiul lui

badea Onache, dincolo, peste vale fugea, până hăt departe un lan de păpușoi. (*I. Druță*)

6. *Faceți o descriere orală a pădurii din satul natal, folosind complementele circumstanțiale de loc, exprimate prin substantivele **pădure, sat, școală**, precedate de diferite prepoziții. Alterând prepozițiile, schimbați nuanțele locative ale aceluiași complement circumstanțial.*

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Alcătuți un eseu despre frumusețea vieții.

Fiecare om are misiunea sa în viață, iar ea nu este întotdeauna cea pe care el și-ar fi dorit-o. (Hermann Hesse)

§ 19. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP. EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- complementul circumstanțial de timp
- exprimarea
- topica
- punctuația

II REPERE TEORETICE

Complementul circumstanțial de timp (CCT)

Complementul circumstanțial de timp este partea secundară de propoziție care determină un verb și arată timpul când se petrece acțiunea, durata, limita sau frecvența acțiunii. Răspunde la întrebările: când? de când? până când? cât timp?

Complementul circumstanțial de timp determină:

- **un verb:** *Ne-a vizitat ieri.*
- **o locuțiune verbală:** *Și-a adus aminte de mama azi.*
- **o interjecție:** *Lată acum vor veni și ei!*
- **un adjectiv:** *Mitruță este bolnav de o săptămână.*

Complementul circumstanțial de timp se exprimă prin:

- **adverb de timp** cu sau fără prepoziție: *Vino mâine!*
- **locuțiune adverbială de timp:** *Ne întâlnim din când în când.*
- **substantiv în cazul acuzativ, genitiv:** *A plecat într-o zi de primăvară. A sosit înaintea mamei.*
- **locuțiune prepozițională:** *De-a lungul timpului s-a schimbat.*
- **pronume** în cazul acuzativ: *A sosit după el.*
- **numeral cu valoare substantivală** în cazul acuzativ: *A ajuns după cei doi.*
- **adjectiv:** *De tânără picta.*
- **verb la modul infinitiv, gerunziu:** *A plecat înainte de a răsări soarele. Ajungând acasă, s-a odihnit.*

III REAMINTIȚI-VĂ!

Topica și punctuația

Ca și celelalte complemente, complementul circumstanțial de timp poate sta după verbul determinat sau înaintea acestuia.

De exemplu: Au trecut de-atunci mulți ani. De atunci au trecut mulți

ani. De obicei se despart prin virgulă complementele circumstanțiale de timp antepuse, mai ales cele verbale.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Alcătuiți enunțuri în care complementul circumstanțial de timp să determine următoarele părți de vorbire: verb, locuțiune verbală, interjecție, adjectiv.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Corecți greșelile din textul următor:

Copii mai mici privesc prin fereastră minunea de-afară, ce-i mai mărișori iasă și în curte să vadă, dar repede li se înroșesc urechile.

O dată cu încetarea ninsorii sa înseninat și sa pus pe un pui de ger să li se lipească degetele pe clanța de fier a ușii. Intrau curând

în casă tropotind din cizmulițele tivite la tureac, sus, cu piele roșie, și căroră în sat li se spune: călțuni. Nu mai fetițele purtau cizmulițe.

Cerul se înălțase tare deasupra satului, și din hoarnele ce ieșeau prin acoperișurile albe se înălțau suluri drepte de fum. Nu mișca nimic în văzduh. Vânturile, după ce spulberară câteva zile zăpada, ridicând troiene lungi și înalte, ca niște întărituri ale iernii, se mistuiră unde va după orizont.

FIȚI ATENȚI!

Formulări corecte:

Aceasta e declarația **pe care** o dau acum.

Care este autorul **pe care**-l preferi.

Ajutorul **pe care** l-au dat acelor copii le-a adus un strop de bucurie.

Important!

Folosirea greșită a formelor **care/pe care** poate duce la schimbarea înțelesului comunicării.

De exemplu.

Mama s-a întâlnit cu prietena pe care o aprecia foarte mult.

Mama s-a întâlnit cu prietena care o aprecia foarte mult.

Din prima propoziție înțelegem că mama o aprecia pe prietenă, în timp ce, din a doua, înțelegem că prietena o aprecia pe mama.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Alcătuiți propoziții în care adverbele **aici, acolo, înainte, înapoi** să fie complemente circumstanțiale de loc.

2. Alcătuiți patru propoziții în care complementele circumstanțiale de loc să fie exprimate prin două substantive și prin două pronume.

3. Alcătuiți propoziții în care adverbele **atunci, uneori, devreme, târziu, seara, dimineața, vara** să fie complemente circumstanțiale de timp.

4. Alcătuiți două propoziții cu complemente circumstanțiale de timp exprimate prin substantive în cazul acuzativ, precedate de prepoziții și fără prepoziții.

5. *Găsiți complementele circumstanțiale de loc și timp. Stabiliți, ce cuvinte determină.*

Dimineața Titu s-a prezentat la redacție, Roșu i-a spus că au început revoltele, în Bucovina, împotriva arendașilor greci(și el era grec). Ziarele trebuiau să scrie minciuni, doarece nu vroiau să se creeze panică. Belciug a plecat de frică, înapoi acasă în Pripas. Revoltele se întindeau tot mai mult prin țară, pe zi ce trecea. 5. Nadina s-a hotărât să meragă la Amara în dimineața aceea. (L.Rebreanu)

CURIOZITĂȚI... Numele „Ucraina” provine din termenul *ukraina* din slava veche răsăriteană, termen ce înseamnă „teritoriu de graniță”.

Ivan Cotliarevski este considerat părintele literaturii în limba ucraineană, iar Taras Șevcenko este simbolul renașterii naționale. Ucraina produce aproape toate tipurile de vehicule de transport și nave spațiale. Ucraina este de asemenea casă pentru mai multe orașe frumoase din Europa, precum Kiev, Lvov, Odessa.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Analizați complementele circumstanțiale de timp și spuneți ce regent au:

- a) Îl vede azi, îl vede mâni,
Astfel dorința-i gata;
Iar el privind de săptămâni,
Îi cade dragă fata. (M. Eminescu)

b) Dar acu vei vrea cu oaste și război ca să ne certți?

Ori vei vrea să faci întoarsă de pe-acuma a ta cale... (M. Eminescu)

2. Fixați în coloane diferite, complementele circumstanțiale de timp care arată durata și limita.

a) Sufletul lui e în căutare, de totdeauna și până la cele din urmă hotare. (L. Blaga)

b) – Ia eu, fac ce fac de mult
Iarna viscolul ascult,
Crengile-mi rupându-le
Apele astupându-le. (M. Eminescu)

c) Pe urmă ne vedeam din ce în ce mai des. (N. Stănescu)

3. Analizați părțile de vorbire, prin care sunt exprimate complementele circumstanțiale de timp.

a) La sânul tău vin în amurguri, / Sfioase fetele fecioare
Mă văd în pragul zilelor mai bune

b) O casă-n deal cu streșine plecate. (O. Goga)

c) O leoaică arămie /Cu mișcările viclene, /Înc-o vreme și-nc-o vreme... (N. Stănescu)

4. Explicați oral unui coleg unde locuiți. Remarcați diferite posibilități de a indica adresa, folosind complemente circumstanțiale de loc și de timp.

5. Descrieți, în limita de 10-12 rânduri, drumul pe care îl faceți în fiecare zi până la școală. Subliniați complementele circumstanțiale și indicați tipul lor.

6. Subliniați complementele circumstanțiale de timp și arătați prin ce părți de vorbire sunt exprimate și la ce întrebări răspund.

a) Parcă mai dăunăzi se desprimăvăra, dar cât de mult s-a schimbat de atunci veșmântul codrilor. (I. Bejenaru)

b) Din ziua tristă a despărțirii noastre numai duminicile ne mai întâlneam la curte cu Porojan. (V. Alecsandri)

c) Soarele, ieșind din răsărit, privea la noi cu drag. (M. Eminescu)

d) Când era înspre seara zilei a treia, buzduganul, căzând, se izbi de o poartă de aramă. (M. Eminescu)

e) Târziu, după miezul nopții, pe Onache l-a trezit un mărfar. (I. Druță)

7. Alcătuiți câte o propoziție cu complemente circumstanțiale de timp, exprimate prin adverbele **toamna, vara, iarna, luna, seara, noaptea, dimineața**; paralel formați propoziții, în care aceste cuvinte ar fi substantive și arătați funcția lor sintactică.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Scrieți un eseu pe tema: „Dacă aș fi eu un profesor de limba română...”

§ 20. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD. EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- complementul circumstanțial de mod
- **topica**
- **punctuația**

II REPERE TEORETICE

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD (ccm)

Complementul circumstanțial de mod arată cum sau în ce măsură se desfășoară o acțiune ori se prezintă o stare, o însușire și răspunde la întrebările: *cum? în ce fel? în ce măsură? cât (de)?*

EXERSAȚI!

1. Alcătuiți propoziții în care adverbele **agale, așa, repede, vulturește** să fie complemente circumstanțiale de mod.

2. Alcătuiți patru propoziții cu complemente circumstanțiale de mod exprimate prin substantive.

3. Identificați complementele circumstanțiale de loc, timp și mod.

Dulce și liniștitoare, noaptea se statornicește. Umbre încărcate de somn, sfioase, moi și încete, lunecă deasupra pământului ca o apă.

Sfioase, moi și încete, se desfășoară, cresc, ca aburii purtați de vânt deasupra unei prăpăstii, se strecoară printre arbori, se târăsc spre înălțimi. Luminile biruite, decolorate, palide, albe, ofilesc, descresc și dispar. Un ritm ascuns prezidă și rânduiește năvala aceasta mută a tonalităților încărcate de vis ce se așază. Un farmec mistic trece prin aer...

4. Textul de mai sus reprezintă un tablou din natură, argumentați-vă răspunsul.

5. Modul de expunere folosit pentru redarea unui tablou se numește...

6. Identificați complementele circumstanțiale de mod.

Ia, poftim de încalecă pe Balan, jupâneasă! zise părintele, de tot posomorât, să facem pocinog sfântului Nicolai cel din cui.

Și cu toată stăruința lui Moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mâncat papara, și pe urmă ședea cu mâinile la ochi și plângea ca o mireasă, de sărea cămășa de pe dânsa. Noi, când am văzut asta, am rămas înlemniți. Iar părintele, ba azi, ba mâine, aducând pitaci și colaci din biserică, a împărțit la fiecare, de ne-a îmblânzit... (I. Creangă)

REAMINTIȚI-VĂ!

Complementul circumstanțial de mod poate fi: **propriu-zis, comparativ, de măsură.**

a) **Complementul circumstanțial de mod propriu-zis poate fi exprimat prin:**

• **adverb** (precedat sau nu de prepoziție) de exemplu: Recită minunat.

• **locuțiune adverbială** (*Pleacă în grabă*).

• **numeral cu valoare adverbială** (*Se plimbă doi câte doi*).

• **substantiv precedat de prepoziție** (*cu, fără, de, pe, în, după, din*), (*Vorbește cu bucurie*).

• **un verb la infinitiv precedat de prepoziția fără** (*A plecat fără a mai anunța*).

• **verb la gerunziu** (*Zboară vuind*).

• **prin interjecție** (*Merge țupa-țupa. Și odată pornesc ei, teleap, teleap, teleap!*)

b) **Complementul circumstanțial de mod comparativ poate fi exprimat prin: substantiv, pronume, adjectiv, verb la participiu sau la infinitiv** precedate de adverbe de comparație (cu valoare de prepoziții sau de locuțiuni prepoziționale (*ca și, asemenea, în chip de*), când sunt *de egalitate*, și de adverbe cu valoare de prepoziție (decât, ca) și prepoziția *de*, când sunt de *inegalitate*. Doarme ca un copilăș legănat de vise. (*Șt. O. Iosif*) Mai dulce decât toți arborii foșnește plopul. (*Z. Stancu*)

c) **Complementul circumstanțial care arată măsura poate fi exprimat prin substantiv** (care indică unități) **însoțit de numeral** (care arată valori, greutate, dimensiuni) precedat, mai ales, de prepoziție (*cu, de, pentru, pe, până la*). I-a dat cu trei grivne mai mult. Zăpada era înaltă de un metru.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Indicați verbe sinonime pentru următoarele locuțiuni: *a-i sări țâfna, a lua în râs, a-i părea rău, a ajunge la sapă de lemn.*

2. Înlocuiți expresiile date cu un singur cuvânt.

A fi fără căpătâi, a fi în floarea vârstei, a fi în stare, a fi om de omenie, a fi cu dare de mână, a fi bun la inimă, a fi ascuțit la minte, a fi cu ochii în patru, a fi lumina ochilor, a fi cu capul în nori.

MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

3. Explicați de ce cuvintele următoare s-au scris cu liniuță de unire: *ce-o fi, c-un fel, rotindu-și, v-am găsit, luare-aminte, s-a instaurat, s-a menținut, sprijinindu-se*.

4. Alcătuiți cu fiecare ortogramă de mai sus câte un enunț.

REȚINEȚI!

Topica și punctuația

Complementul circumstanțial de mod stă de obicei după cuvântul determinat.

El poate sta însă și înaintea acestuia: *Zboară lin. Lin zboară.*

Când complementul de mod stă înaintea adjectivului sau a adverbului determinat, el se leagă de acesta prin prepoziția de... *Zboară ca vântul de lin.*

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Analizați complementele circumstanțiale de mod din textul următor:

Cerul încărunți de nori, vântul începu a geme rece. (...) Șerpi roșii rupeau trăsbind poala neagră a norilor (...), tunetul cânta adânc ca un proroc al pierzării.

2. Subliniați complementele circumstanțiale de mod din textele următoare și analizați-le arătând felul lor.

De-a mai mare dragul să fi privit pe Davidică, flăcău de munte: cu barba în furculiță și favorite frumoase, cu pletele crețe și negre ca pana corbului, cu fruntea lată și senină, cu sprâncenele tufoase, cu ochii mari, negri ca murele și scânteietori ca fulgerul; cu obrajii rumeni ca doi bujori, nalt de stat, lat în spete, subțire la mijloc, mlădios ca un mesteacăn, ușor ca o căprioară și rușinos ca o fată mare. (*I. Creangă*)

3. Faceți o descriere de natură sau un portret în care să folosiți complemente circumstanțiale de mod cu valoare stilistică de epitet și de comparație. Subliniați-le și analizați-le din punct de vedere gramatical și stilistic.

4. Demonstrați prin ce sunt exprimate complementele circumstanțiale de mod evidențiate. Ce cuvinte determină?

a) Onache se gătea de drum **fără nici o tragere de inimă**. (*I. Druță*)

b) **Gogâlt, gogâlt, gogâlt** îi mergeau sarmalele întregi pe gât lupului. (*I. Creangă*)

c) Directoarea școlii se uită la Valeriu **lung, mirat, neștiind**, ce să-i spună. (*Din ziare*)

d) Și hârsita de mătușă nu mă slăbea din fugă **nici în ruptul capului**. (*I. Creangă*)

e) Vorbește **mai puțin** și învață **mai mult**. (*Prover*)

5. Construiți propoziții cu complimente circumstanțiale de mod, exprimate prin expresiile frazeologice *a uita de la strachină până la*

gură, cu vârf și îndesat, de florile mărunții, cu ochii în patru, de para focului, în gura mare.

CURIOZITĂȚI...

Crăciunul

Dincolo de faptul că este una dintre cele mai importante sărbători creștine, Crăciunul e așteptat cu mare entuziasm de toată lumea, indiferent de vârstă, uneori chiar și de religie. Sigur te gândești cu drag la cadourile lui Moș Crăciun, la colinde, la mirosul de brad și la vâscul din pragul ușii. Și, cu siguranță, experiențele personale au încărcat astfel de clipe magice cu semnificații proprii. Dar mai mult decât atât, tradițiile legate de Crăciun aduc simboluri naturale vechi de sute de ani.

Timp de veacuri neamul țese datina de la bătrâni
Și sub pajera cu cruce, dezmiardându-și visul său
Sufletul i-o face una cu credința-n Dumnezeu. (Al. Davila)

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Construiți trei propoziții cu complementele circumstanțiale de mod exprimate prin adverbe formate cu sufixul „-iș” și câte o propoziție cu complementele exprimate prin adverbele și locuțiunile adverbiale. Degrabă, întruna, de-a valma, de-a fir-a-păr.

2. Spuneți ce funcție sintactică au cuvintele tipărite cursiv: cum le-ați deosebit?

- El este *ca un elev* model.
- El se poartă *ca un elev* model.
- El este *frumos*.
- El cântă *frumos*.

3. Explicați punctuația:

Unde-ajung par văruițe zid, podele, ca de cridă.

Pe-unde nu-părea că umbra cu cărbune-i zugerăvită. (M. Eminescu)

4. Grupați complementele circumstanțiale de mod, arătând regentul, întrebarea la care răspunde și prin ce parte de vorbire este exprimat.

- Să nu spui minciuni, dar Ipate se îmbogățise însutit și înmiit. (I. Creangă)
- Dușmănit vei fi de toate, fără-a prinde chiar de veste... (M. Eminescu)

- c) Gogâlt, gogâlt, gogâlt îi mergeau sarmalele întregi pe gât. (I. Creangă)
d) Toți care știu de dânsul spun multe, dar șoptind. (V. Alecsandri)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Alcătuți un eseu pe tema: „Să fie *pace* în lume.”

Pacea-i cel mai scump cuvânt, / Dintre toate pe pământ,

Fără pace nu-i nimica

Fără pace nu e școală,

Fără pace e doar boală,

Nu e zbor de ciocârliei,

Nu e râset de copii.

§ 21. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ. EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- **complementul circumstanțial de cauză**
- **exprimarea**
- **topica**
- **punctuația**

II REPERE TEORETICE

Complementul circumstanțial de cauză (CCZ)

Complementul circumstanțial de cauză este partea secundară de propoziție care arată cauza (motivul) unei acțiuni sau a unei însușiri. Răspunde la întrebarea din ce cauză?

Complementul circumstanțial de cauză determină:

- **verbe la moduri personale sau nepersonale.**

Tremură *de emoție*. Codru clocoti *de zgomot și de arme și de buciom*.
(M. Eminescu)

- **o locuțiune verbală:** Nu și-a dat seama de greșeală *din cauza atenției*.

- **un adjectiv:** Era roșu *din pricina furiei*. Nevestele plecaseră negre *de amărăciune*. (M. Sadoveanu)

Complementul circumstanțial de cauză arată un fapt care s-a petrecut sau se va petrece înaintea celui arătat prin cuvântul determinat. Numai iaca se trezește înaintea lui cu o babă gârbovă *de bătrânețe*. (I. Creangă)

ATENȚIE!

Topica și punctuația

Ca și celelalte complemente, complementul circumstanțial de cauză poate fi așezat după cuvântul determinat sau înaintea acestuia.

III REAMINTIȚI-VĂ!

Complementul circumstanțial de cauză poate fi exprimat prin:

- **substantive în Ac. ori în G.**

Moare *de dragoste* i-a spus el jupânesei. (*M. Sadoveanu*)

• **adjective posesive în Ac.** cu prepoziții sau locuțiuni prepoziționale. Am întârziat *din cauza lui*.

Ochii ni se măriseră *de uimire*. (*Z. Stancu*)

Din pricina lui am amânat excursia. *Din pricina ta* am întârziat.

- **adjective propriu-zise** precedate de prepoziția **de**:

Aș vrea să plâng *de fericit*. (*G. Coșbuc*)

Când mama nu mai putea *de obosită*, noi băieții tocmai atunci ridicam casa în slăvi. (*I. Creangă*)

- **prin verbe la gerunziu.**

Fata împăratului se miră... *văzând* frumusețile câmpului. (*P. Ispirescu*)

Lupului îi scăpărau ochii și-i sfârâia gâtlejul *de flămând*. (*I. Creangă*)

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Completați spațiile libere de mai jos cu prepoziții sau locuțiuni prepoziționale diferite care să intre în componența complementelor circumstanțiale de cauză: N-am putut merge la film ... lipsei de bani. Păsările au murit ... foame. S-a lovit ... neatenție. Este frânt ... oboseală.

2. Puneți virgulele necesare în următorul text:

Întârziind trenul n-am prins legătura și bunica îngrijorându-se i-a dat telefon mamei. Din pricina ei toată familia a intrat în panică.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. *Analizați complementele circumstanțiale de cauză din fragmentele următoare, arătând părțile de vorbire prin care sunt exprimate; genul, numărul și cazul (la cele care au aceste categorii gramaticale).*

a) Modificarea asta a adus-o chiar Vasile, de frică să nu dăm de bănuț... (*M. Preda*)

Moșneag albit de zile negre,

Așa îl pomenise satul,

Pe pieptărelul lui de lână

Purtând un ban de la-mpăratul. (*O. Goga*)

b) În zadar viforul, vijelia și uraganele se izbiseră oarbe în clădirea zburliță de crengi uriașe a întăriturilor mele, căci nu izbutiră decât să se sfâșie și să urle de durere și de ciudă. (*C. Hogăș*)

c) Deasupra criptei negre a sfântului mormânt

Se scutură salcâmi de toamnă și de vânt... (*M. Eminescu*)

d) Nu de moarte mă cutremur, ci de veșnicia ei. (*Al. Vlahuță*)

2. În exemplele de mai jos indicați prin ce este exprimat complementul circumstanțial de cauză.

Gemea pământul de grozăviile ce se petreceau pe fața lumii. (*B.P. Hașdeu*) Din pricina arșiței porumbul își sucea frunzele vestejite. (*Em. Gârleanu*) Numai din pricina voastră am răcit casa. (*I. Creangă*) Codrii se înfiorează de atâta frumusețe. (*M. Eminescu*) Numai iaca se trezește înaintea lui cu o babă gârbovă de bătrânețe. (*I. Creangă*) Nu puteam vorbi de flămând și înghețat ce eram. Necunoscând bine drumul, am rătăcit. Mi se uscau buzele de sete. Și când ne-a văzut bunica, de bucurie a și tras un bocet. (*I. Creangă*) De strigăte și gălăgie, Mihai, nu mai putea înțelege nimic. (*C. Petrescu*) Câmpia, cutremurată de atâta credință, s-a înseninat, și- ridicat fruntea sus. (*I. Druță*) Negăsindu-i pe vecini acasă, m-am întors înapoi. Și fiul craiului, nemaiputând struni calul și neîndrăznind a mai merge înainte, se întoarnă rușinat la tată-său. (*I. Creangă*) Norii roșesc de rușine și fug, iar vântul se culcă între codri și munți. (*M. Eminescu*) Și cum ajunge la fântână, ursul începe a bea lacom la apă și a-și linge buzele de dulceața și bunătatea ei. (*I. Creangă*)

3. Formați propoziții cu componente circumstanțiale de cauză, exprimate prin cuvintele **de rușine, din cauza frigului, de obosit, din neatenție, negăsind răspuns, încremenit, înmărmurit, trezit, înlemnit.**

4. Compuneți o scrisoare către un prieten, în care ați motiva refuzul unei invitații în ospete, întrebuițând, după posibilități, componente circumstanțiale de cauză.

CURIOZITĂȚI...

Umanitatea a fost creată cu ajutorul valorilor, care în timp au devenit atât de numeroase și de complexe încât este foarte greu de stabilit care sunt cele mai importante dintre ele.

Iubirea este cu siguranță una dintre valorile fundamentale umane și

nimeni nu ar trebui să se ferească de ea, ci ar trebui, pe cât posibil, să o caute și să o primească în viața sa. Fără iubire viața de multe ori nu are farmec. **Respectul** este poate una dintre cele mai des menționate valori pentru că este necesar în absolut toate interacțiunile sociale. Fie că este vorba de respectul de sine, fie despre respectul față de alții, acesta joacă un rol important în viața de zi cu zi. **Încrederea** în tine și în alții trebuie să fie neapărat precizată. Speranța că poți schimba ceva de unul singur sau că poți face orice îți dorești dacă muncești și crezi în tine, te va ajuta să faci multe lucruri în viață. De asemenea, trebuie să ai încredere și în apropiații tăi, pentru ca și ei să se încreadă în tine.

Prietenia nu trebuie să lipsească din viața unui om și chiar dacă ai un singur prieten adevărat, trebuie să știi că ești mai câștigat decât dacă ai avea sute de cunoștințe. Alegeți cu grijă prietenii pentru a vă bucura pe deplin de ceea ce înseamnă o relație sinceră de prietenie.

Bunătatea sufletească și **generozitatea** îi impresionează chiar și pe cei mai răi oameni, iar în timp, îi poate chiar schimba în bine.

Omul este o ființă mult prea complexă pentru a putea însurui toate valorile și principiile pozitive după care ar trebui să se ghideze, astfel că rămâne ca voi, dragi elevi, să completați această listă cu ceea ce credeți de cuviință că ar putea fi o valoare.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Se dă textul:

Fratele mamei este un vânător pasionat. Plictisindu-se singur, deseori îl ia la vânătoare și pe vărul meu, Sandu. Acesta sare în sus de bucurie când pleacă.

Când se întoarce acasă este rupt de oboseală și lihnit de foame.

Uneori se vaită de frig sau de ploaie. Nefiindu-i frică, merge iarna și la vânătoare de urși.

Din cauza zăpezii și a viscolului, rătăcește câteodată drumul. El moare de frică, dar nu zice nimic, de teamă că unchiul său nu-l va mai lua și altă dată.

Cerințe:

1. Subliniați complementele circumstanțiale de cauză și numiți cuvintele determinate de ele.

2. Prin ce părți de vorbire sunt exprimate complementele.

3. Alcătuiți patru propoziții în care să existe cel puțin câte un complement circumstanțial de cauză.

4. Spuneți ce sunt din punct de vedere sintactic și morfologic următoarele cuvinte: *fratele, este un vânător, Sandu, acesta, de frică, unchiul său.*

Se dă textul:

Oamenii se miră de cutezanța lui, și își simțeau sufletul mai larg, mai mândru, deși femeile plângeau cu hohote.

Sătenii își aduceau aminte de viața lui din trecut, căutând să înțeleagă felul lui de viață de azi; le părea rău că se prăpădește un om așa de scump, dar nu puteau pricepe ce durere, sau ce bucurie, ce lucru ascuns au pus stăpânire pe sufletul lui. (*I. Agârbiceanu*)

Cerințe:

a) *Analizați substantivele din text.*

b) *Identificați toate complementele circumstanțiale, arătând ce categorie este.*

c) *Numerotați propozițiile.*

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Alcătuiți o compunere narativă cu titlul: „*O excursie de neuitat*”. În realizarea compunerii trebuie:

- să adaptați conținutul la titlul propus, respectând cerințele unei compuneri;
- să relatați întâmplările într- o succesiune logică;
- să folosiți un stil adecvat (cel puțin două moduri de expunere și câteva figuri de stil).

§ 22. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP (FINAL). EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- **complementul circumstanțial de scop**
- **exprimarea**
- **topica**
- **punctuația**

II REPERE TEORETICE

Complementul circumstanțial de scop (CCS, CCF)

Complementul circumstanțial de scop este partea secundară de propoziție care arată scopul unei acțiuni și răspunde la întrebările cu ce scop? în ce scop?

III REAMINTIȚI-VĂ!

Complementul circumstanțial de scop determină:

- **un verb:** În scopul scrierii unei compuneri, am citit un articol. Voi căuta un alt făgaș pentru a-mi îndeplini rostul pe lume. (*Z. Stancu*)

- **o locuțiune verbală:** A luat-o la picior spre a nu întârzia.
- **o interjecție:** Haide la plimbare!

Complementul circumstanțial de scop poate fi exprimat prin:

- **substantiv** sau **un înlocuitor al substantivului** cu prepoziție:

La curte se făcuse mare pregătire pentru ospățul acesta. Datoria noastră este să avem în vedere oricând o invazie posibilă și să ne pregătim de rezistență. (*C. Petrescu*)

Am consultat pentru aceasta toate dicționarele noastre. (*Al. Odobescu*)

- **verbe la infinitiv** precedate de prepozițiile „*pentru*” sau „*spre*” ori la supin cu diferite prepoziții.

Și *spre a ajunge* înapoi la sălciile bătrâne, muncea o zi și o noapte, trăgând barca împotriva apelor.

Lupul puse să-i ascută limba și dinții *pentru a-și subția* glasul... (*I. Creangă*) Când punea mama laptele *la prins*, eu ... de pe a doua zi și începeam a linchi grosiorul de pe deasupra oalelor. (*I. Creangă*)

EXERSAȚII!

1. Analizați complementele circumstanțiale de scop:

a) „Cât îi mic, prinde muște și toată ziulica bate prundurile după scăldat”. (*I. Creangă*)

b) Dar Mihai Viteazul șade-ngenuncheat

Și își pleacă capul, spre a fi tăiat. (*D. Bolintineanu*)

c) Oameni, femei, copii, bătrâni erau împinși înainte ca niște turme de vite proaste spre a fi vânduți în târg. (*N. Bălcescu*)

d) Spre a merge la Almaș pe drumul mare, ar fi trebuit să suim Dealul Balaurului... De la o vreme cotirăm de la Dărmănești, la stânga spre Gârcina, pentru a tăia peste dealuri, pe drumul de picior. (*G. Hogaș*)

2. Selectați complementele circumstanțiale finale, indicând cuvântul determinat, partea de vorbire, prin care este exprimată, și întrebarea la care răspunde. Grădinarul culegea harbujii pentru vânzare. Cu

neastâmpăr aștepta Duca-Vodă ivirea dimineții, pentru a porni urgia. (B.P. Hașdeu) Ștefan a tăbărât acolo spre răsuflarea oștilor. (C.Negruzzi) Lupul puse să-i ascută limba, pentru a-și subția glasul. (I.Creangă) În vederea ocrotirii naturii sunt organizate „ patrulă verzi”. (Din reviste) Pentru a nu răzläți feciorii de pe lângă sine, baba mai dură încă două case alătura. (I.Creangă) Pasagerii au început să se îmbrace pentru îmbarcare.

3. Formați câte o propoziție conform schemelor propuse:

C+PV+CCT+CCF. PV+CCT+C_CCF. C+PV+CCF. PV+CCM+CCF+C.

4. Scrieți o compunere despre un spectacol văzut recent (serbare, emisiune TV, manifestare cultural-artistică), în care ați folosi și unele componente circumstanțiale finale.

ATENȚIE!

Topica și punctuația

Complementul circumstanțial de scop poate sta după verbul determinat sau înaintea acestuia.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Analizați oral (morfologic și sintactic complementele).

- În aer un popor întreg de rândunele se pregătește de plecare.
- Intră în șopron după secure.
- Mă duc după câștig.
- Câte unul rămânea la făcut bucate, iar ceilalți doi se duceau la vânat.
- Încălecai spre a putea ține mai aproape de părintele Ghermănuță.
- Vom pleca mâine la munte. Pentru aceasta suntem toți pregătiți.

2. Caracterizați componentele circumstanțiale conform ordinii:

- ce tip de complement este; b) prin ce se exprimă; c) ce parte de vorbire determină; d) la ce întrebare răspunde.

a) Asemeni ramului ce ține

Lumina fructului în pom,
Cuvântu-i osul sfânt pe care
Trăiește sufletul în om.

În grai istoria încape,
Ne-arată așa precum suntem:

Cu tot cu dușmani, cu prieteni,
Cu ce-am avut, cu ce avem. (V. Romanciuc)

b) Pace, pace tuturora:

La copaci și la câmpii,
Crească tot mai largă hora,
Hora noastră de copii. (A. Ciocanu)

- c) Ploaie, ploaie, cazi pe lan
Cum cădeai și în alt an;
Cazi pieptiș, cazi pe o coastă
Peste pâinea nouă-a noastră. (I. Filip)

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Subliniați complementele circumstanțiale de scop. Numiți partea de vorbire prin care sunt exprimate și precizați cuvintele determinate.*

- a) Ș-avea o față – fata lui / Icoană-ntr-un altar s-o pui / La închinat. (G. Coșbuc) b) D-apoi vara, în zilele de sărbătoare,... după cules răchițică..., cine umbla? (I. Creangă) c) La curte se făcuse mare pregătire pentru ospățul acesta. (C. Negruzzi)

2. Se dă textul:

Leul și delfinul

Un leu rătăcea pe țărmul mării și văzu un delfin care sălta prin valuri. Leul îi propuse o alianță și-i zise: „Ne potrivim în totul, să fim prieteni și aliați, căci tu domnești peste animalele marine, iar eu peste cele terestre”. Delfinul se învoi mulțumit, dar leul, războindu-se de multă vreme cu taurul sălbatic, chemă delfinul în ajutor. Delfinul se chinui să iasă din mare, dar nu putu, și leul îl învinui de trădare. Delfinul răspunse: „Nu mă învinui pe mine, ci natura care, făcându-mă pentru apă, nu-mi îngăduie să merg pe pământ”.

Tot astfel și noi, când legăm prietenie, trebuie să ne alegem prieteni pe cei care, în primejdie, pot să ne fie alături. (Esop)

Cerințe:

1. Citiți cu atenție textul.
2. Identificați toate tipurile de componente studiate.
3. Faceți analiza sintactică la câteva fraze.

3. Alegeți varianta corectă:

- a) Ne înfruntăm *pentru găsirea* unei soluții. (c.i./c.c. scop)
b) Venea fluierând. (c.c. mod/ c.c. timp)

- c) *De aceea* a venit, că era singură acasă. (c.c. scop/ c.c. cauza)
 d) *De aceea* a venit, ca să nu fie singură acasă. (c.c. scop/ c.c. cauza)
 e) A venit *pentru aceasta*. (c.c. cauză/ c.c. scop)
 f) S-a așezat *în dreapta publicului*. (c.c. loc/ c.c.mod)

4. Realizați corespondența dintre complementele circumstanțiale de scop și enunțuri:

1. A luat niste cărți	a) spre a se relaxa.
2. Sacul de dormit îl va folosi	b) pentru aceasta.
3. Și-a adus minge	c) cu scopul de a nu se plictisi.
4. A fost la munte	d) pentru a nu răci noaptea.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Redactați o compunere în care să vă exprimați sincer gândurile și sentimentele legate de **noțiunea de limbă**. **Limba** este tezaurul cel mai prețios pe care-l moștenesc copiii de la părinți, depozitul cel mai sacru lăsat de generațiile trecute și care merită să fie păstrat cu sfințenie de generațiile ce-l primesc. (*V. Alecsandri*)

NU UITAȚI!

Toate victoriile încep cu victoria asupra ta.

§ 23. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL. EXPRIMAREA LUI

I TERMINOLOGIE

- **complementul circumstanțial condițional**
- **exprimarea**
- **topica**
- **punctuația**

II REPERE TEORETICE

Complementul circumstanțial condițional (CCT)

Complementul circumstanțial condițional este partea secundară de propoziție care exprimă o condiție de a cărei îndeplinire depinde realizarea acțiunii din propoziție.

Răspunde la întrebările **cu ce condiție?**

Complementul circumstanțial condițional poate fi exprimat prin:

a) substantiv care arată ideea de condiție (caz, condiție, ipoteză, eventualitate) precedat, de obicei, de prepoziția **în**: Niculae spune că în cazul ăsta să poftescă Zdroncan cu președintele la o ședință pe care s-o țină câteștrei. (*M. Preda*)

b) substantiv precedat de locuțiunea prepozițională **în caz de**: În caz de mobilizare vă rog a vă prezenta în termen de 48 de ore. (*C. Petrescu*)

c) substantiv cu pronume în genitiv precedat de locuțiunea prepozițională **în locul**, când arată înlocuirea ipotetică de persoane: În locul spătarului Ghica, eu nu-ți trăgeam palme cum a făcut el... (*C. Petrescu*)

d) adverbele altfel, altminteri, când exprimă o idee contrară celor afirmate înainte: Imediat să părăsești primăria, altfel te arestez. (*L. Rebreanu*)

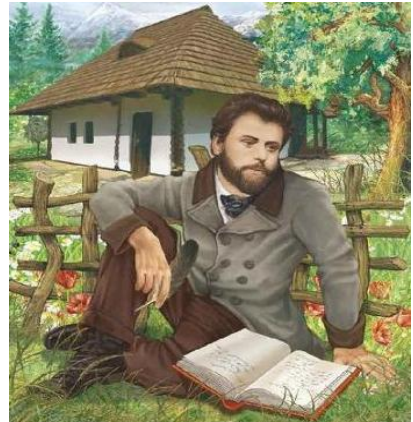
e) verb la gerunziu: Ascultându-l, ai înțelege mai bine situația.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

➤ Citiți textul:

- Identificați complementele circumstanțiale.
- Numiți partea de vorbire pe care o determină.
- Numiți tipurile de complemente întâlnite în text?

Și, scurtă vorbă, ne adunăm, cu rudele lui Zaharia, cu ale mele, în ogradă la moș Luca, sărutăm noi mâna părinților, luându-ne rămas bun cu ochii înecați în lacrimi, și după ce ne suim în căruță, supărați și plânși, ca vai de noi, Luca Moșneagu, harabagiul nostru, dă bici cailor... Era dimineața... când ieșeam din Humulești, și fetele și flăcăii, gătiți frumos, ca în zi de sărbătoare, foiau prin sat în toate părțile, cu bucuria zugrăvită pe fețe! Numai eu cu Zaharia, ghemuiți în căruța lui moș Luca, ne duceam surgium, dracului pomană, ca mai bine n-oi putea zice. (*Ion Creangă*)

REAMINTIȚI-VĂ!

Regentul complementului circumstanțial condițional poate fi:

- un verb la un mod personal: În locul lui I-aș fi primit. Învățând în fiecare zi vei reuși la examene.

ATENȚIE!

Topica și punctuația

Complementul circumstanțial condițional precedă în general termenul regent și se desparte de acesta prin virgulă.

Când stă după regent, nu se desparte prin virgulă.

De exemplu: În locul tău, aș merge cu el.

Numai văzând și făcând, vei putea să înțelegi totul.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

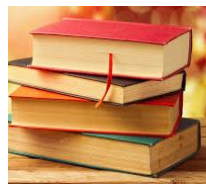
Să vorbim și să scriem corect!

E **corect** să ne exprimăm astfel:

- Mâine îți voi da un telefon și-ți voi spune dacă pot merge în excursie.
- Să nu **mă suni** după ora 10!
- Pot **să-ți telefonez** dis-de-dimineată?

Așadar:

- A da un telefon (cuiva);
- A suna (pe cineva);
- A telefona (cuiva).

Alte expresii inventate de vorbitori sunt greșite („a face un telefon”, „a face un sunet”, „a da un sunet”).

1. Identificați și corectați greșelile din enunțurile de mai jos, explicând în ce constă acestea:

- I-au fost adresate fetei aceasta numai cuvinte de laudă.
- Le-am oferit copiilor aceștia tot sprijinul de care aveau nevoie.
- Actriței aceleia i s-a oferit un nou contract.
- Numai fetei aceea nu i s-a ascuns adevărul.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Identificați complementele condiționale, analizați-le, arătați prin ce sunt exprimate și găsiți raporturile sintactice.

a) Nu te-am știut că-mi ești de aceștia... Dar trăind și nemurind, te-oi sluji eu, măi bade. (*I. Creangă*)

b) Altul, în locul lui, ar fi murit și ar fi înviat de bucurie. Ungureanu a pus însă banii în desagă și și-a văzut de drum.

2. Alcătuiți trei propoziții cu complementele circumstanțiale condiționale care să fie exprimate prin verbe.

3. *Identificați complementele circumstanțiale condiționale, analizați morfologic cuvintele prin care sunt exprimate.*

a) Aici e testamentul meu. Tot ce am, al matală să fie. În caz de moarte vei sta în casa aceasta. (*P. Bujor*)

b) Discuția este interesantă și utilă cu condiția să se evite confuziile. (*G. Călinescu*)

c) Se vede că sunteți ofițer de rezervă, altfel n-ați vorbi așa despre o crimă. (*L. Rebreanu*)

4. Alcătuiți câte o propoziție cu complementele circumstanțiale condiționale exprimate prin adverbele: *altfel, altminteri*.

CURIOZITĂȚI...

Cetatea Camenița se sprijină pe o formațiune calcaroasă înconjurată de valea râului Smotrâh. Prin urmare, fundația i-a fost construită folosind calcar, precum și cărămidă și piatră locală și de import. Ca urmare, numele cetății provine din radicalul *kamin'*, de la cuvântul slav pentru „piatră”. Cele două părți principale ale cetății,

Cetatea Veche (ucraineană *Старий замок*, transliterat: *Starîi zamok*) și Cetatea Nouă (ucraineană *Новий замок*, transliterat: *Novîi zamok*), au fost construite în perioade diferite. Cetatea Veche protejează zona dinspre orașul vechi Camenița, și a fost construită pentru a proteja împotriva atacurilor directe ale

oștilor inamice. Cetatea Nouă a fost ridicată în timpul numeroaselor modernizări ulterioare; scopul său a fost de a oferi protecție față de armatele inamice de câmp și a fost concepută pentru a sprijini invențiile mai noi de tehnică militară, cum ar fi tunurile cu rază lungă de acțiune. Mare și important complex de fortificație, cetatea Camenița a avut chiar și 12 turnuri, dintre care unele s-au adăugat mai târziu în timpul modernizărilor.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Spuneți ce funcție sintactică au cuvintele tipărite cursiv din cele două exemple de mai jos:*

a) Eu, *în locul tău*, m-aș fi supărat.

b) Am venit *în locul tău*.

2. Citiți și extrageți complementul circumstanțial împreună cu termenul regent. Arătați întrebarea la care răspunde și tipul de legătură sintactică.

a) Sus pe munte-n codru verde

O turmă de oi se vede:

De oițe frumoșele,

Cum pasc rând, înșirățele

Prin tufe, doricele,

Prin plopi și pălținași,

Sub molizi și brădănași. (Folclor)

b) Acum, după toate cele întâmplate, boierul, văzând că n-are ce-i mai face, i-azvârle punguța. Cucoșul o ia de jos cu bucurie, se duce în treaba lui și lasă boierul în pace. (I. Creangă)

c) Tata când a văzut deasupra satului covor de fum, a alergat acasă.

3. Identificați din textul *Curiozități Cetatea Căminuța de mai sus două predicate nomonale și două verbale, trei atribute și cinci componente circumstanțiale demonstrați prin ce părți de vorbire sunt exprimate fiecare parte de propoziție.*

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Ce înseamnă pentru voi părinții?

Scrieți un eseu, folosind începutul dat pe tema: „Părinții, cei mai buni prieteni din lume!”

„Pe măsură ce creștem ne dăm seama câtă valoare au... Părinții sunt izvorul vieții și al bunăstării noastre, atât fizice cât și intelectuale. De la fiecare în parte învățăm să iubim și să înțelegem lumea, să ne bucurăm de viață, să ne îndeplinim visurile...”

**NU UITAȚI!
CINSTIȚI ȘI IUBIȚI PĂRINȚII!**

§ 24. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV. EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- **complement circumstanțial concesiv**
- **exprimarea**
- **topica**
- **punctuația**

II REPERE TEORETICE

Complementul circumstanțial concesiv

Complementul circumstanțial concesiv este partea secundară de propoziție care exprimă **concesia** sau faptul care ar fi putut să împedice realizarea unei acțiuni. (ccv)

NOTĂ!

Complementul concesiv este însoțit de cuvintele: **deși, cu tot (cu toată), în ciuda, contra, împotriva, fie.**

Complementul circumstanțial concesiv determină **un verb** sau **un adjectiv**.

De exemplu: Cu toată osteneala, greierul le cântă în cinstea lor un imn al dimineții. (*Em. Gârleanu*)

În ciuda mâhnirii din sufletul lui părea vesel.

III REAMINTIȚI-VĂ!

Complementul concesiv poate fi exprimat:

Complementul concesiv poate fi exprimat:

a) **printr-un substantiv la acuzativ** precedat de locuțiunea prepozițională **cu tot (cu toată, cu toți, cu toate)**;

De exemplu: Cu toate greutatele drumului, a ajuns la timp. Cu toate loviturile primite, fata nu scoase nici un cuvânt... (*M. Preda*)

b) **adjectiv sau verb la gerunziu** precedat uneori de adverbul **chiar** (negativ nici) sau verb la infinitiv cu prepoziția **fără**:

De exemplu: Chiar bolnav, tot nu se dă bătut. Chiar alergând, tot nu-l mai ajunge. Fără a face zgomot mare, m-a trezit totuși din somn.

c) **pronume sau numeral cu valoare substantivală.**

De exemplu: În ciuda alor săi, ea tot a dansat. Chiar fără el, noi tot am biruit.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. După **ch, gh** se scrie:

- **ea** când alterează cu **e**: cheamă/chem, blochează/blochez, gheată/ghete, veghează/veghez, gheață/gheturi;

- **ia** când nu există forme alternati ve: chiar, maghiar, ghiaur.

2. Se scrie întotdeauna **cea, gea** când fac parte din aceeași silabă:

Ceapă, ceas, acea, geantă, geacă, fugea, tăcea.

Scriem **cia, gia** în secvențe pronunțate în silabe diferite:

Lucian- Lu-ci-an, Ligia- Li-gi-a, cianură-ci-a-nu-ră.

3. Corecți textul:

Răspunsul v-ai avea-o neașteptat și succesul tău va fi deplin când te-ai lăuda ai noștri; Vorbi-i cu câțiva dar m-am convins că nu ori cine poate așa lămurii exact problema; Fiind că mam convins cine-i de vină, nu-mi m-ai aduce-ți explicații inutile.

ATENȚIE!

Topica și punctuația

Complementul concesiv stă de obicei înaintea cuvântului determinat, ca în exemplul următor. El poate sta și după cuvântul determinat: Am urcat, *cu toată vremea* nefavorabilă.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. *Subliniați complementele concesive și indicați cuvintele determinate.*

a) Plângea și în ciuda mâniei, ochii ei rămâneau mari și curați. (M. Preda) b) Bietul meu tovarăș! El niciodată nu și-a putut da seama ce caută pe Hălăuca, eu însă, cu toată strășnicia împrejurărilor, făceam haz, în vreme ce el bombănea mereu. (G. Hogaș) c) Într-acea noapte, armata noastră, cu toată osteneala bătăliei, nu se odihni deloc. (N. Bălcescu)

2. *Alcătuieți propoziții cu diferit tipuri de complemente circumstanțiale. Analizați-le.*

3. *Analizați oral părțile principale de propoziție din punct de vedere morfologic.*

a) În livezile mănăstirii mai erau încă meri înfloriți; soarele îi pătrundea de o aburire trandafirie. Slujba dintâi se mântuise la biserica cea mare din cetățuie, când toaca bătut din nou în turnul de la poartă, după care clopotul cel bătrân începu a suna rar, numai într-o dungă.

(M. Sadoveanu)

b) Să nu te rușinezi a învăța ceva de la cel mai mic. (Proverb)

c) Ivane, când te-ai sătura de umblat prin lume, atunci să vii să slujești și la poarta mea. (I. Creangă)

4. *Identificați și analizați complementele circumstanțiale concesive din texte:*

a) Cu toate acestea, ambii, împreună cu profesorul Radu, au fost determinați a da o nouă versiune românească a cărții.

b) Nu l-aș fi primit în casă, în clipa aceea, pentru nimic în lume, dacă n-ar fi avut grijă, de la început, să-mi spună că a venit să-mi vestească o vânătoare.

c) În ciuda curajului ei, bătrâna își șterse o lacrimă.

5. Aflați complementele circumstanțiale exprimate prin verbe la infinitiv precedate de prepoziția fără, spuneți ce fel de complemente circumstanțiale sunt și cum ați reușit să le deosebiți:

a) Orice licean îi zice: „părintele literaturii românești” – iar Hașdeu l-a caracterizat definitiv în aceste cuvinte: „Fără a fi destul de istoric, fără a fi destul de poet, fără a fi destul de teolog, el a fost totuși un sublim amestec de aceste trei elemente...” (*L. Blaga*)

CURIOZITĂȚI...

„Un zâmbet cald este limbajul universal al bunătății.” William Arthur Ward

Din păcate, stresul cotidian ne pune tuturor probleme în a zâmbi. Cel mai adesea suntem prea îngrijorați și preocupați de problemele personale și profesionale pentru a ne aminti să zâmbim. Zâmbetul este însă un lucru deosebit de important, care ne poate ajuta să ne schimbăm starea de spirit.

1. Zâmbetul este prima expresie facială pe care o fac bebelușii. Chiar înainte să înceapă să plângă.

2. Există 19 tipuri diferite de expresii faciale ale zâmbetului, care exprimă 19 sentimente diferite.

3. Oamenii tind să zâmbească mai mult atunci când sunt înconjurați de mai mulți prieteni.

4. Zâmbetul este contagios. Oamenii de obicei nu se pot încrunta atunci când îi văd pe alții zâmbind.

5. Zâmbetul poate să reducă presiunea din sânge.

6. Statistic, angajatorii tind să promoveze mai des oamenii care zâmbesc la locul de muncă în locul celor încrunțați. Zâmbetul te poate așadar ajuta și în carieră.

7. Zâmbetul ajută la înlăturarea stresului. De aceea, când te simți obosit și stresat, zâmbește.

8. Dacă te forțezi să zâmbești îți poți îmbunătăți starea de spirit. Totodată, zâmbetul îți ajută și sistemul imunitar.

9. Este mai ușor să zâmbești decât să te încrunți. Zâmbetul necesită acțiunea a mai puțini mușchi decât încruntarea.

10. Zâmbetul este cunoscut la nivel mondial drept semnul universal al fericirii și acceptării.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Unii prieteni se miră de ce te desparți pentru totdeauna de dâșii în clipa când ți-au dovedit că nu ți-au fost niciodată prieteni.*

a) Subliniați predicatele și numerotați propozițiile (ce tipuri de propoziții avem după structură, aspect și înțeles).

b) Găsiți sinonimele și antonimele cuvintelor următoare: *prieten, a se despărți, a dovedi, niciodată.*

c) Alcătuiți familia lexicală a cuvântului **prieten**.

d) Faceți analiza morfologică a cuvintelor: *unii, te, au fost.*

2. *Spuneți ce funcție sintactică au verbele la gerunziu:*

a) *Alergând* oricât de tare, tot nu mă poți ajunge.

b) Băiatul se depărta *alergând* foarte tare.

c) *Văd venind* un camion.

d) *Venind* la mine poți învăța mai bine decât în altă parte.

e) *Făcând* minuni de vitejie, se întoarce la ai săi plin de trofee și fără a fi rănit. (N. Bălcescu)

3. *Construiți câteva complementele circumstanțiale concesive exprimate prin substantive precedate de locuțiunile prepoziționale în pofida, în contra.*

4. *Alcătuiți propoziții cu complementele circumstanțiale concesive, propuse și explicați, prin ce sunt exprimate ele.*

Cu toată bunătatea, deși marinar, necătând la timpul nefavorabil, contra așteptărilor, în pofida dușmanilor, deși bolnav, împotriva obiceiului, în ciuda tuturor obstacolelor, împotriva așteptărilor, cu toată frica.

5. *Descoperiți complementele concesive.*

Deși vântat de frig, copilul nu vroia să se îmbrace mai cald. Cu toată frica, el i-a spus prietenului adevărul. Cu toate eforturile depuse, echipa noastră a pierdut meciul final. În ciuda brumelor devremi, toate legumele de toamnă au fost salvate.

6. *Demonstrați prezența ideii de concesive în construcțiile din exemple*

următoare. Prin ce părți de vorbire sunt exprimate aceste complemente cecesive?

Chiar obosit nespus, prietenul meu avea răbdare cu mine la antrenamente. Fără a mă cunoaște, directoarea muzeului m-a primit în audiență. Chiar dormind, în nopțile de vară auzeam cântecul măiestos al priveghetorilor. Fie ploaie, fie ninsoare-drumul nu șade.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Alcătuți o compunere pe temă liberă în care să folosiți cât mai multe complemente. Faceți analiza morfo-sintactică la un verb, un substantiv și un adjectiv din compunerea alcătuită.

§ 25. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONSECUTIV. EXPRIMAREA

I TERMINOLOGIE

- **complement circumstanțial consecutiv**
- **exprimarea**
- **topica**
- **punctuația**

II REPERE TEORETICE

Complementul circumstanțial consecutiv

Complementul circumstanțial consecutiv determină un verb, un adjectiv sau un adverb și arată consecința (urmarea) acțiunii sau a însușirii exprimate de cuvântul determinat, precum și măsura intensității acțiunii ori a însușirii respective. Răspunde la întrebările cât? În ce măsură?

Regentul complementului circumstanțial consecutiv poate fi: **un verb, o locuțiune verbală sau un adjectiv:**

De exemplu:

... *torceam* eu *de-a mai mare dragul*, pe întrecute cu Măriuca. (I. Creangă) Căzu la pat *bolnavă de moarte*. (I. Creangă)

REAMINTIȚI-VĂ!

Complementul circumstanțial consecutiv poate fi exprimat prin:

a) **substantive în cazul Ac.** cu prepozițiile *la, spre, de*: A muncit până la epuizare.

b) **verbe la moduri nepersonale:**

• **infinitiv cu prepoziția *pentru***: Era prea ironic *pentru a crede* în el sau în alții. (*N. Iorga*)

• **gerunziu**: Atunci mi se clătinașe și mie cugetul, *neștiind* să mai fac deosebirea răspicată între real și ireal. (*C. Petrescu*)

• **supin**: Cu furca-n brâu, cu gândul dus, / Era frumoasă *de nespus* / În portu-i de la țară. (*Șt. O. Iosif*)

c) **locuțiuni adverbiale**: A procedat astfel, mulțumindu-i pe toți.

d) de obicei, prin expresii de felul: *de minune, de-a mai mare dragul, de speriat etc.*

De exemplu: Popa se liniștește și povestește cu el de-a mai mare dragul. (*I. Agârbiceanu*)

NOTĂ! Unele dintre expresiile de mai sus pot avea și înțelesul de superlativ afectiv: bolnav de moarte = foarte bolnav; frumoasă de minune = foarte frumoasă. Complementul consecutiv se recunoaște mai ușor când cuvântul determinat este însoțit de un adverb cantitativ cu rolul de corelativ al complementului consecutiv, adică un adverb strâns legat de conținutul acestui complement.

ATENȚIE!

Topica și punctuația

Oricare ar fi modul de exprimare a complementului circumstanțial consecutiv, acesta stă totdeauna după termenul determinat. Locul obligatoriu după cuvântul determinat se explică prin faptul că circumstanțialul consecutiv arată urmarea celor exprimate prin termenul pe care îl determină.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Citiți cu atenție textul:

„Și de la o vreme nemaiauzind nici o foșnitură de păpușoi, nici o scurmătură de găină, am țâșnit o dată cu țărână în cap și tiva la mama acasă, și am început a-i spune cu lacrimi că nu mă mai duc la școală, măcar să știe bine că m-ar omorî.”

Cerințe:

✓ subliniați predicatle din text;

- ✓ încercuiți elementele joncționale;
- ✓ precizați valoarea morfologică a cuvântului **bine** din text și alcătuiți un alt enunț în care să demonstrați schimbarea valorii gramaticale a cuvântului bine.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Indicați forma corectă a verbelor: *el este/ el ieste; tu iești/ tu ești; tu ierai/tu erai; noi eram/noi ieram.*
2. Indicați enunțul în care verbul este scris corect: a) Eu **iau** un măr./Eu **i-au** un măr. b) Colegii **i-au** adus Anei tema. Colegii **iau** adus Anei tema. c) Maria **ia** stiloul din penal./ Maria **i-a** stiloul din penar. d) Andrei **i-a** trimis mamei o felicitare. Andrei **ia** trimis mamei o felicitare.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. *Identificați complementele circumstanțiale consecutive.*
 - a) Scoțând bolovanul din gură, l-a fulgerat... în crucea unei ferestre cât masa de mare, de s-a zdruncinat până-ntr-atât, spărgând geamurile toate.
 - b) Și figura marelui om se înălța covârșitoare, întunecând cu încetul pe ceilalți, pe toate gloriile de o zi. (*D. Anghel*)
 - c) A văzut în casă la Moldoveanu pe nepoata acestuia..., fată frumoasă de neînchipuit. (*I. Al. Brătescu-Voinești*)
 - d) Cu furca-n brâu, cu gândul dus,/Era frumoasă de nespus/În portu-i de la țară... (*Șt.O.Iosif*)

2. Se dă textul:

„Dacă învingi momentul acela când îți trece prin cap că e zadarnic să te mai ascunzi, îți merge mintea scânteie. Aproape că îți vine și ție să crezi că nu s-a întâmplat nimic și că pistolarul acela s-a dat de bunăvoie viu și nevătămat. Dacă nu știi tare în secundele acelea, te zăpăcești și spui tot, chiar dacă din gură taci, ca să-ți smulgă secretul nu mai e pentru el decât o chestie de răbdare. (*M. Preda*)

Cerințe:

- a) să se împartă fraza în propoziții, să se arate felul lor și raporturile dintre ele;
- b) să se analizeze sintactic și morfologic cuvintele: *momentul, acela, merge;*
- c) să se arate prin care procedee de îmbogățire a vocabularului sunt formate cuvintele *bunăvoie și nevătămat;*

d) locuțiunea conjuncțională *chiar dacă* introduce o consecutivă să se construiască o propoziție cu această locuțiune;

e) să se alcătuiască enunțuri cu înțeleșurile proprii, secundare și figurate ale cuvintelor *scânteie și gură*.

3. *Motivați funcția de complement consecutiv din următoarele exemple:*

Din locul acestor năprasnice dezlănțuirii drumul Oltului devine de nerecunoscut: o albie haotică. (*G. Bogza*) Era prea ironic, pentru a crede în el sau în alții. (*N. Iorga*) De câțiva ani tupii ieșiră de minune. Mă simțeam abătut până la deznădăjde. Pâraiele din acele locuri, umflate de puhoaietele năvalnice, cară bolovanii în cantități neașteptate, închinând trecătorile. (*M. Sadoveanu*)

NU UITAȚI!

Oricât de deștept ai fi, întotdeauna se va găsi unul mai deștept.

Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face.

În caz de pericol acționați hotărât!

CURIOZITĂȚI...

Fotbal (în engleză „foot” – „picior” și „ball” – minge”) joc sportiv de echipă cu mingea. Fotbalul este cel mai popular joc din Ucraina. De el se pasionează milioane de ucraineni. O faimă internațională a câștigat echipa de fotbal „Dinamo” (Kiev), care a câștigat Cupa Cupelor (1975, 1986) și Supercupa Europei (1975). Fotbaliști ucraineni Oleg Blohin, Igor Belanov, Andrei Șevcenko au devenit deținătorii trofeului european „Mingea de Aur”.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Anlizați morfologic și sintactic cuvintele tipărite cursiv, spuneți ce funcție sintactică au și explicați cum ați reușit să le deosebiți:*

- Fusese rănit *de moarte* în ultimele zile ale războiului.
- Era de-a mai mare dragul să-l vezi *interpretând un rol*.
- Cânta de-a mai mare *dragul*.

2. Alcătuți propoziții cu circumstanțialele consecutive exprimate prin expresiile *de speriat, de minune*.

3. *Subliniați complementele consecutive și indicați partea de vorbire prin care este exprimat.*

A văzut în casă la Moldoveanu pe nepoata acestuia..., fată frumoasă de neînchipuit. Chiar dacă am reduce la jumătate această cifră, ea ni se

pare destul de mare pentru a apăsa conștiința autorului ei moral.

4. *Identificați construcțiile gerunziale sau participiale cu funcție de complement circumstanțiale.*

Ascultându-l, mă gândeam că tot legea asta mi-a povestit-o un cioban de pe muntele Ceahlău. (*A.Vlahuță*) Și-auzind din depărtare/ Vocea lui tiranică/Toți ciulinii pe cărare/Fug cuprinși de panică. (*G.Topârceanu*)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Scrieți un eseu pe tema: „Pe căi fugare și răzlețe se duc și nu se mai întorc anii de școală”... Folosiți toate tipurile de complemente studiate.

§ 26. FRAZA. SINTAXA FRAZEI

I TERMINOLOGIE

- **sintaxa**
- **fraza**
- **enunțul**

II REPERE TEORETICE

Pentru exprimarea diverselor informații omul apelează nu numai la propoziții, ci recurge frecvent și la construcții sintactice mai complexe ca structură, alcătuite din două sau mai multe propoziții.

Fraza este o unitate sintactică, formată din două sau mai multe propoziții, care constituie un ansamblu unitar semantic, gramatical și intonațional.

Citiți fragmentul:

Și, scurtă vorbă, văzând, că *m-am pus rău* cu mama, îi *jurui* ei, că *ce-am făcut*, *n-oi* mai *face*, apoi *îmblu* cu binișorul pe lângă dânsa și nu *ies din cuvântul* ei afară nici cu fapta, nici cu vorba, căci vorba dulce, mult *aduce*.

În fragmentul dat avem șapte predicate, de aceea distingem șapte propoziții, care se află într-o legătură coerentă semantică, gramaticală și intonațională. Luată izolat, majoritatea propozițiilor din această frază exprimă judecăți răzlețe și, principalul, manifestă funcțional o lipsă de integritate.

III REAMINȚIȚI-VĂ!

Propoziția este o comunicare cu un singur predicat. Ea poate fi simplă (formată din subiect și predicat; numai din subiect și dezvoltată (în care enunțul este completat cu părți secundare de propoziție.)

Radu a câștigat. Radu a câștigat trofeul concursului.

Enunțul este o comunicare (propoziție sau frază) structurată în jurul unuia sau mai multor predicate („El este programator, iar eu sunt un computer.”). Există și enunțuri nestructurate, constituite din elemente echivalente cu un predicat („Desigur”, „Da.”)

Citiți versurile:

„Din zei de-am fi coborâtori,

C-o moarte toți suntem datori!

Totuna e dac- ai murit

Flăcău ori moș îngârbovit,

Dar nu- i totuna leu să mori

Ori câine-nlănțuit! (G. Coșbuc)

1. Identificați predicatele și arătați felul lor.
2. Delimitați propozițiile, precizați felul lor după înțeles și indicați raporturile sintactice dintre ele.
3. Analizați sintactic și morfologic cuvintele evidențiate.
4. Alcătuiți trei enunțuri în care cuvântul „**i**” să aibă altă valoare morfologică decât cea din text.
5. Construiți enunțuri pentru fiecare sens al cuvintelor omonime: *leu*, *moș*.
6. Indicați cel puțin câte un sinonim pentru următoarele cuvinte:

coborător, moarte, datorie, a îmbunătăți, a-și închipui, a înapoia.

Fraza, ca unitate sintactică complexă, posedă următoarele trăsături gramaticale caracteristice:

a) Conține componenți, care ca aspect structural, se aseamănă cu propozițiile simple, dar se deosebesc funcțional, deoarece nu exprimă aparte gânduri definite;

b) Poartă unitate de sens, ce nu se reduce la suma sensurilor componenților, dar constituie o integritate structurală și semantică;

c) În vorbirea scrisă, ca și propoziția, se izolează de restul comunicărilor prin anumite semne de punctuație, iar în vorbirea orală fraza este reliefată ca unitate autonomă intonativ.

Determinarea numărului propozițiilor din componența unei fraze se face, de regulă, pe baza predicatelor: în cele mai multe situații, numărul propozițiilor dintr-o frază coincide cu cel al predicatelor.

De exemplu: în fraza **Tractorul cântă/ - brazde se aștern,/câmpia-mbracă** strai de sărbătoare,/ distingem trei predicate și respectiv trei propoziții.

Uneori, însă, predicatul este omis în propoziție, subînțelegându-se ușor, și atunci numărul propozițiilor din frază se determină pe baza jonctivelor:

Nimeni nu știa, /de unde,/ când /și cum a venit omul acesta în satul nostru./ (*Poveste populară*)

În fraza citată, deși sunt exprimate numai două predicate (**nu știa** și **a venit**), vom distinge patru propoziții, deoarece există patru comunicări, propozițiile 2 și 3 având predicatele neexprimate, dar comune cu propoziția a 4 a – **a venit**: Nimeni nu știa,/ de unde (a venit),/când (a venit)/ și cum **a venit** omul acesta în satul nostru.

EXERSAȚII!

1. Precizați numărul de propoziții neintegrate în fraze și numărul frazelor din textul următor:

„Milton nu s-a căsătorit niciodată, deși are aproape 40 de ani. Zicea că nu a găsit femeia potrivită. Într-o zi, mi-a spus: „O voi găsi până la urmă, Joe. O voi găsi pe cea mai bună. Vreau să cunosc dragostea curată și tu mă vei ajuta. Am obosit să te tot perfecționez pentru ca tu să poți rezolva problemele lumii. Rezolvă problema mea. Găsește-mi doar fata ideală.” Am întreat: „Dar ce e dragostea adevărată?”

„Lasă, nu-ți bate capul. E ceva abstract. Găsește-mi doar fata ideală.”

a) Subliniați propozițiile principale din text.

b) Transcrieți o propoziție afirmativă și una negativă.

2. Analizați frazele de mai jos, faceți schema lor și indicați prin ce sunt introduse subordonatele.

a) De-abia scăpat din mâinile jupânesei, cu chica topor și cu obrazii bujorați de palme, el alerga la mine și, uitând usturimea, mă îndemna să ne jucăm în puf. Eu îl mângâiam, dându-i câteva parale turcești ca să cumpere halviță și simit, două friandize, cum zic francezii, două Delicatessen, cum zic nemții, pentru care Porojan era în stare să-și vândă căciula, dacă ar fi avut-o, și eu în stare să-mi dau papucii din picioare. (*V. Alecsandri*)

b) Ulițele satului s-au ridicat, astupând și pâraie și șanțuri și podețele de la intrarea curților: nici nu mai semănau a ulițe, ci a fășii late de câmpie acoperite de covorul alb și gros. Toate casele din sat par mai mici – ca și când s-ar fi cufundat – și au căzut într-un somn adânc sub acoperișurile grele de zăpadă, cu strașinile mai aproape de pământ.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Copiați frazele, numerotați propozițiile și construiți schema lor.

1. Am prânzit singură pe cerdac, nu am intrat în casă decât când s-a întunecat de tot; atunci m-am uitat împrejurul odăii, care era acum a mea, așa cum examinezi pe cineva cu care, întâmplător, ești sortit să trăiești... (*H. Papadat-Bengescu*)

2. Fiindcă azi mi-era silnică marea cum ți-e uneori porția **zilnică**, m-am așezat jos pe nisip, cu brațele pe după **genunchi** și mă simțeam ca un păstor antic care și-a păstrat turma pe coastele sărate cu ierburi sărace și s-a așezat pe mal cu ochii spre mare. (*H. Papadat-Bengescu*)

a) Subliniați predicatele și indicați-le tipul.

b) Analizați morfologic și sintactic cuvintele evidențiate.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Puneți semnele de punctuație în exemplele următoare și motivați-vă răspunsul:

a) Demi părea bine

b) Dar sențelege cămi părea bine

c) Când mil aduc aminte pe dânsul mi se desfășoară înaintea ochilor întreaga lume a tinerețelor cu toate farmecele ei acuma pierdute pentru totdeauna și nici unul dintre noi toți care împreună am trecut prin acea lume nu poate să gândească la tinerețele sale fără ca săi treacă așezat retras și întotdeauna înțelept Budulea Taichii pe dinaintea ochilor, pentru că Budulea nu era numai al Taichii ci și al nostru al tuturor.

1. *Citiți cu atenție textul:*

- a) Identificați subiectele și predicatele.
- b) Delimitați propozițiile.
- c) Explicați prezența cratimei în cuvintele din text.

„Pe lângă plopii fără soț

Adesea am trecut;

Mă cunoșteau vecinii toți –

Tu nu m-ai cunoscut.” (*Mihai Eminescu*)

d) „... Împăratul acela, aproape de bătrânețe... a scris frate frățâne său craiului, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase împărat în locul său după moartea sa.” (*I. Creangă*)

e) „Cațavencu: Iertați-mă, fraților, dacă sunt mișcat, dacă emoțiunea mă apucă așa de tare...” (*Ion Luca Caragiale*)

2. *Citiți cu atenție enunțurile date:*

„ – Din partea mea, dar să-ți fie, dragul tatei, dar mi-i de-a mirare de unde ai să le iei, dacă n-are ființă pe lume”. (*I. Creangă*)

Cerințe:

- a) identificați predicatele;
- b) delimitați propozițiile și arătați felul lor.

3. *Construiți două fraze în care adverbul relativ „unde” să introducă alte tipuri de subordonate decât cea din text.*

4. *Contrageți ultima propoziție.*

5. *Analizați morfologic și sintactic cuvintele: împăratul, craiul, mișcat, emoțiunea.*

6. *Alcătuți familia lexicală a cuvântului „frate”.*

7. *Explicați mecanismul de formare a cuvintelor : bătrânețe, ființă.*

8. *Alcătuți două propoziții în care cuvântul „foc” să fie folosit o dată cu sens propriu și o dată cu sens figurat; precizați ce figură de stil s-a obținut în cel de al doilea caz.*

CURIOZITĂȚI... despre Istoria Ceaiului.

Dupa apă, ceaiul este cea mai consumată băutură din lume. Simbol al prieteniei și ospitalității, ceaiul reprezintă un stil de viață, un mod de a fi, o filosofie. Integrat în numeroase religii, acest „food product” are o latură spirituală. Se crede că băutul ceaiului ar fi fost „inventat” în China, de împăratul

chinez Shen Nung, în anul 2737 î. Ch. În timpul unei călătorii, frunza unui anume copac ar fi ajuns în bolul cu apă fierbinte al împăratului, care a apreciat gustul și calitatea noii băuturi rezultate.

În timpul dinastiei Tang (618–907) băutul ceaiului devenise popular datorită gustului și a calităților sale medicinale, și se spune că și obiceiul

de a oferi ceai unui oaspete a început tot în China. *Există în jur de 1500 de tipuri de ceai*, toate obținute din mugurii, florile și frunzele tinere ale arborelui de ceai, *Camellia sinensis*, cu toate varietățile sale, care au fost supuse răsucirii, fermentării și uscării. Numeroase legende sunt asociate cu “aparitia ceaiului”.

15 decembrie este Ziua Internațională a Ceaiului, a doua cea mai populară băutură din lume.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Ce este fraza?
2. Cum se determină numărul propozițiilor din componența unei fraze?
3. Ce numim enunț?
4. Alegeți în enunțurile următoare, formele verbale corecte: Ion *absolvise /absolve liceul anul trecut. Se așază/ se așează* cu grijă pe scaun. Nici un lucru pământesc *nu dăinuiește/ nu dăinuie*. *Dacă te rezemi/reazemi* de zid se dărâmă.
5. Delimitați textul în propoziții și arătați structura lor:
Moș Nichifor avea o biciușcă de cele de cânepă, împletită de mâna lui și cu sfichiul de mătase, cu care pocnea de-ți lua auzul. (*I. Creangă*)
6. Alcătuiți fraze în care propozițiile să fie introduse, pe rând, prin următoarele elemente de relație: *unde, ce, cum*.
7. Identificați rolul virgulei din fraza data: „După ce-i povestiră despre casă și copii, mama i-a arătat albumul”;
a) leagă două regente; b) desparte subordonata circumstanțială așezată înaintea regentei; c) leagă două subordonate circumstanțiale; d) desparte subordonata circumstanțială așezată după regent.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Scrieți o compunere cu următorul mesaj: *De ce, natură, îți schimbi fața?*

§ 27. RELAȚIILE SINTACTICE ÎN FRAZĂ (INTERDEPENDENȚĂ, COORDONARE, SUBORDONARE)

I TERMINOLOGIE

- **interdependență**
- **coordonare**
- **subordonare**

II REPERE TEORETICE

Propozițiile se introduc în fraze prin două modalități: prin **coordonare** și **subordonare**.

Raporturile de coordonare pune propozițiile relativ independente una față de alta pe acelaș plan sintactic în frază și are loc atât între propoziții principale, cât și între propoziții subordonate.

Coordonarea propozițiilor în frază se realizează prin joncțiune, prin juxtapunere sau mixte, adică și prin joncțiune și prin juxtapunere.

De exemplu: Badea Cozma dădu bici cailor și porni înainte.
(*G.Malarciuc*)

Va fi o livadă țara mea toată, tot omul va fi o floare curată.
(*V. Levițchi*) Dar s-a lăsat amurgul, pornise a se întuneca și în Valea Răzeșilor domnea liniștea. (*I. Druță*)

Unitatea sintactică, alcătuită din câteva propoziții gramatical independente una de alta, se numește frază formată prin coordonare.

Toate propozițiile din frazele formate prin coordonare se află pe acelaș plan sintactic – **pe osia orizontală a coordonării** și poartă o singură denumire – **propoziții coordonate**.

Propozițiile independente prin însăși natura lor identice întotdeauna se leagă în frază prin coordonare, situându-se pe osia orizontală a coordonării: Pământurile abureau a roadă/1 și tot înverzeau,/2 tot dădeau în floare./3 (*I. Druță*)

Schematic legătura prin coordonare a celor trei propoziții din fraza de mai sus se reprezintă astfel: 1 — 2 — 3

Legătura prin coordonare există și între propozițiile subordonate (dependente), dacă ele determină acelaș cuvânt din propoziția regentă și răspund la aceeași întrebare:

Bătrâna simte ,/1 că Nicandru n-a murit, că trăiește în fiecare faptă de vitejie și dragoste de țară./3 (*M. Sadoveanu*)

1
2 — 3

Raportul de subordonare pune propozițiile din frază în dependență semantică și gramaticală, făcându-se să-și piardă identitatea. Propozițiile subordonate se leagă prin conjuncții, cuvinte conjunctive și prin juxtapunere.

De exemplu: Serbăm în sat, colindând, că a sosit Crăciunul. Fata plutea în lumea minunată a sunetelor, ce se revărsau peste sat ca o vrajă sfântă și înălțătoare. (*Al. Vlahuță*)

Peste sat în amurg se-nfiripă șuvițe de fum fugare – mă bucur: mama a pus de mâncare. (*I. Anton*)

În prima frază propoziția subordonată se leagă de regenta ei prin conjuncția **că**, în a doua – prin cuvântul conjunctiv **ce**, iar în a treia propozițiile 2 și 3 sunt juxtapuse și se introduc respectiv prin tireu și două puncte.

Unitatea sintactică, alcătuită din propoziții gramatical independente și propoziții subordonate, se numește frază formată prin subordonare.

III REAMINTIȚI-VĂ!

Spre deosebire de propozițiile din cadrul frazei formate prin coordonare, propozițiile din fraza formată prin subordonare nu sunt independente semantic și gramatical, ci se află în raport de dependență și se subîmpart în două categorii: propoziții principale (independente) și propoziții subordonate (dependente).

Propozițiile principale sunt (relativ) identice semantic și regentează propoziții subordonate, care le lămuresc, și se leagă prin anumite mijloace gramaticale.

De exemplu: Și atunci numai iaca și împăratul vine ca un leu-paraleu/₁ să-și eie fata pe seamă și,₂ când o găsește sub strajă,₄ după cum nu se așteptase,₅ numai îi scânteiau ochii în cap de ciudă,₃ dar nu avu ce face.₆ (*I. Creangă*)

În fraza dată mai sus propoziția 1 este principală pentru 2, care e o subordonată finală, propoziția 3 e principală regentă pentru 4, care e subordonată circumstanțială de timp, propoziția 4 este o subordonată regentă pentru propoziția 5, care e subordonată circumstanțială de mod, dar neregentă, și propoziția 6 e o neregentă, pentru că nu e lămurită de nici o subordonată.

Unitatea sintactică, care conține atât propoziții coordonatoare, cât și propoziții subordonate, se numește frază mixtă.

REȚINEȚI!

Relațiile sintactice pot fi:

de interdependență – la nivelul propoziției, între subiect și predicat (subiectul impune predicatului acordul, iar predicatul impune subiectului forma cazului nominativ).

De exemplu: Privighetoarea le cântă cu drag.

de coordonare – între părți de propoziție de același fel, între propoziții principale și între propoziții secundare dependente de același element regent. **De exemplu:** Te-am văzut și ieri pe cale, /M-am temut să te opresc. (*G. Coșbuc*) Ușor el trece ca pe prag/Pe marginea ferestii/**Și** ține-n mână un toiag / Încununat cu trestii. (*M. Eminescu*)

de subordonare – la nivelul propoziției, între atribut, complement și termenul regent, iar la nivelul frazei, între propoziția secundară și regenta acesteia.

De exemplu: Bogdan a programat întâlnirea la 14 februarie, deoarece era ziua îndrăgostiților.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

codru un voinic cu un buzdugan și cu paloș de două- zeci și cinci de puduri. Se zice, că era așa de voinic, că să fi avut pământul toartă, îl întorcea cu iarba în jos.

S-a dus voinicul la balaur și așa luptă s-a luptat, că pământul s-a hurducat, apele s-au tulburat, luna în sânge s-a închegat. Trei zile și trei nopți s-au luptat și nu se puteau dovedi nici unul. Iată de ce unii și astăzi zic, că Prutul îi din neam de balaur din vremea veche.

Cerințe:

Delimitați propozițiile coordonate de cele subordonate, orientându-vă după statutul lor semantic și lexical.

CURIOZITĂȚI... Castelul Schönborn din Mukachevo

Această clădire are un design unic. Un număr mare de turnuri mici, care sunt acoperite cu plăci excelente, decorează clădirea principală. Clădirea este realizată în stilul Austro-Ungariei. Castelul în sine este situat pe teritoriul Carpaților (regiunea Transcarpatică, Ucraina). Acest sanatoriu poartă același nume de mai mulți ani. Castelul Schönborn a fost construit în 1892.

În ceea ce privește cele mai multe castele ale timpului, Earl a decis să folosească structura astronomică a clădirii astfel încât să nu se evidențieze pe fundalul altor castele din

întreaga lume. Conte era foarte sânguincios față de proprietatea lui, astfel încât în el există 365 de ferestre, ceea ce simbolizează numărul de zile într-un an. Cincizeci și două de camere simbolizează numărul de săptămâni într-un an. Și douăsprezece intrări separate sunt asociate cu numărul de luni etc.

VI > VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Dezlegați întrebările și identificați subordonata din fiecare frază și numiți-o.

- a. Se știe că este conștiincios.
- b. Am citit cartea care e pe masă.
- c. Trebuie să înveți mai mult.
- d. Locul propozițiilor în frază reprezintă.
- e. Propunerea era să meargă în excursie.
- f. A răspuns ce trebuia.
- j. Elementele de legătură se numesc și elemente...
- h. I-a dat explicații cui dorea.
- i. Maria a prezentat un argument care m-a convins.
- j. Propoziția de care depinde o propoziție subordonată se numește...
- k. Ioana a devenit ce și-a dorit.

2. Citiți cu atenție textul dat:

Idealul virtuților

Toate popoarele au câte un bărbat, în care au **întrupat** idealul virtuților și însușirilor, ce ar dori să găsească în domnitorul lor; numele și faptele acestor bărbați **îndu-mnezeiți** se fac o fală, o proprietate națională și, din neam în neam, din veac în veac, aureola de slava ce-i înconjură, create și sporește mai mult și ce este mare, frumos, vitejesc se datorește geniului și brațului lor. Un asemenea bărbat a avut **Ștefan cel Mare: Bătălia de la Codrîi Cosminului, 1497**

Nici un domn înaintea sau în urma lui n-a ajuns la cinstea și la pomina sa; nici unul nu și-a păstrat între moldoveni și, pot zice, între români, un nume așa de drag, de curat, așa de popular ca al lui; încă astăzi, aproape de patru veacuri și jumătate după moartea sa, Ștefan cel Mare este idealul nostru; el întrupează patriotismul, vitejia, dreptatea, bunătatea, în sfârșit, toate însușirile unui mare Domn, al unui **geniu scutitor**. Numele său nu mai puțin răsună astăzi, decât în frumoasele timpuri, când steagurile sale fâlfâiau falnic din vârful Carpaților până la **țărmurile** Dunării și ale Mării Negre; încă și astăzi pe înaltul munților și în adâncul văilor, în orașe și în sate, în palaturi și în bordeie, pretutindeni numele său se pomenește cu mândrie și **recunoștință** de tot acela ce se zice român.

Locuitorul ce nu știe rugăciunea Duminicii îți va spune toate **isprăviile** sale și, ce este mai mult, va datori lui tot ce-i pare mai ciudat, mare, **vitejesc** și chiar neînțeles în pământul nostru. Orice cetate, orice

zid, orice val, orice șanț, întreabă-l cine le-a făcut, el îți va răspunde: Ștefan cel Mare. (V. Alecsandri)

Cerințe:

- Determinați numărul propozițiilor în fraze, numerotați propozițiile și analizați părțile lor principale.
- Faceți schemele raporturilor dintre propoziții pentru frazele 1, 3 și 4.
- Determinați, ce sunt ca părți de vorbire cuvintele evidențiate.
- Analizați structura lor morfologică, indicați funcția lor sintactică.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Explicați pe scurt sensul fiecărui proverb.

- Cine știe carte, ajunge departe.
- Învăță la tinerețe, ca să știi la bătrânețe.
- Vorba dulce, mult aduce.
- Dragostea de mamă e mai luminoasă ca soarele.
- După ce-ți frângi gâtul, mulți îți arată drumul.
- Nu-ți băga capul, când doi câini se mănâncă.

2. Alcătuiți o compunere în baza proverbului *Curățenia este mama sănătății*.

§ 28. TIPURI DE PROPOZIȚII ÎN FRAZĂ

I TERMINOLOGIE

- **principală**
- **subordonată**
- **regentă**

II REPERE TEORETICE

Propoziția

- ✓ **după structură:** simplă (bimembră, monomembră)
dezvoltată (bimembră, monomembră)
- ✓ **după aspect:** afirmativă, negativă
- ✓ **după scopul comunicării:** enunțiativă, interogativă, exclamativă.

REAMINTIȚI-VĂ!

Ce este propoziția?

Care este componența unei fraze?

Numărul de propoziții dintr-o frază este egal cu numărul de predicate.

FRAZA

Propozițiile unei fraze pot fi, din punct de vedere al înțelesului, **principale sau secundare**, iar din punctul de vedere al raportului cu alte propoziții, **regente sau subordonate**.

Propozițiile principale și propozițiile secundare

Propozițiile principale pot alcătui o comunicare fie singure, fie împreună cu alte propoziții.

Propozițiile secundare nu pot forma o comunicare decât împreună cu propozițiile principale. Propozițiile principale pot fi independente, coordonate cu alte propoziții principale sau regente față de propozițiile secundare. Propozițiile principale independente au înțeles de sine stătător.

De exemplu: Acum, din cerul deschis ca o fereastră a infinitului, curge un șuvoi de beteață. (*G. Bogza*)

Propozițiile principale coordonate alcătuiesc împreună o frază.

De exemplu: El s-așează lângă dânsa și o prinde de mijloc./Ea șoptește vorbe arse de al buzelor ei foc. (*M. Eminescu*)

Propozițiile principale pot fi legate între ele prin:

- cuvinte de legătură
- virgulă
- punct și virgulă

Propoziția principală

Propoziția principală este cea care are înțeles de sine stătător, fără a depinde de propozițiile secundare. (PP)

O frază poate include una sau mai multe propoziții principale, cărora li se adaugă și propoziții secundare. Există și situații în care fraza se compune numai din propoziții principale aflate în raport de coordonare

De exemplu: *Te-am văzut ieri/și mi-am amintit de tine./*

Propoziția secundară

Propoziția secundară, întâlnită și sub numele de „subordonată”, nu are înțeles de sine stătător. Sensul acesteia depinde în întregime de o altă propoziție (principală).

În cadrul unei fraze, propoziția secundară îndeplinește rolul unei părți de propoziție a regentei. Chiar și denumirile tipurilor de propoziții secundare sugerează această dinamică. Acestea sunt, după cum urmează:

- propoziția subordonată subiectivă,
- propoziție subordonată predicativă,
- propoziția subordonată atributivă,
- propoziția subordonată completivă directă,

- propoziția subordonată completivă indirectă.

Exemplu de frază ce conține o propoziție principală și una secundară:

Eu citesc cartea / pe care am cumpărat-o ieri./

(*Eu citesc cartea* – propoziție principală; *pe care am cumpărat-o ieri* – propoziție subordonată atributivă)

REAMINTIȚI-VĂ!

Fraza poate avea una sau mai multe propoziții gramatical independente, fiind regente, dacă guvernează subordonate, iar altele – neregente, dacă nu au subordonatele lor, precum și una sau câteva propoziții subordonate regente sau neregente, după cum au sau nu au subordonate, pe care le conduc.

Tipuri de propoziții subordonate în frază

O propoziție subordonată are sens insuficient de una singură, depinzând din punct de vedere gramatical de o altă propoziție (regenta sa).

Pe lângă regentă, propoziția subordonată îndeplinește astfel funcția unei părți de propoziție. Așa dar, există următoarele feluri de **propoziții subordonate (dependente)**:

- subiectivă, predicativă, atributivă, completivă.

Propoziția subordonată circumstanțială poate fi:

de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop, condițională, concesivă, consecutivă.

ATENȚIE!

Propozițiile sunt de două feluri dacă ne raportăm la importanța pe care o au în cadrul frazei și după conținutul lor:

- **propoziții principale**
- **propoziții secundare**

Propozițiile secundare, pe de altă parte, sunt insuficiente ca înțeles, ele depinzând de alte propoziții din frază.

Exemplu: *Nu arunca niciodată cărțile/1 pe care le-ai citit./2*

În acest context, *Nu arunca niciodată cărțile* poate constitui o propoziție de sine stătătoare, așadar se constituie în propoziție principală, pe când *pe care le-ai citit*, nu poate reprezenta un enunț, decât în situația în care propoziția principală este subînțeleasă.

În ambele situații, propoziția din urmă este o propoziție secundară.

Exemplu:

- Ai zis că-mi dai mie cărțile acelea...
- Care?
- *Pe care le-ai citit...*

III REAMINTIȚI-VĂ!

În funcție de raportul sintactic dintre două propoziții din cadrul unei fraze există două alte tipuri de propoziții:

- propoziție regentă – propoziție de care depinde o altă propoziție în frază;
- propoziție subordonată – propoziție care depinde sintactic de altă propoziție.

Propozițiile regente sunt propoziții (principale sau secundare) de care depind alte propoziții.

Termenul de propoziție regentă nu este echivalent cu cel de propoziție principală. Astfel, propozițiile principale pot fi doar propoziții regente, în timp ce, propozițiile secundare pot fi atât subordonate, cât și propoziții regente pentru alte propoziții subordonate.

De exemplu: Vedeam ce nu se vede, vorbea ce nu era. (*G. Bacovia*)
Vedeam și vorbeam sunt propoziții regent pentru propozițiile care le determină și care sunt subordonate.

Propozițiile secundare pot fi și ele regent, dacă de ele depind alte propoziții secundare.

De exemplu: Leonte Bumbu intrase să povestească repede nevastei ce-a aflat de la niște oameni care au trecut adineaori cu căruța spre Mozăceni. (*L. Rebreanu*)

EXERSAȚII!

- Delimitați frazele în propoziții și faceți schema raporturilor sintactice. Notați pe schemă, în dreptul fiecărei propoziții, felul ei.
- Cine a fost cumpănit a agonisit și are cât îi trebuie, cine a lenevit și a fost bețiv n-are. (*L. Rebreanu, Răscoala*)
- Cine-i vedea mersul, cine-i zărea chipul, cine-i auzea glasul nu putea să o privească și să nu o îndrăgească. (*Al. Odobescu*)

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

Cum să evităm greșelile în analiza propoziției și a frazei
Etapele analizei unei fraze

În analiza unei fraze, în stabilirea felului propozițiilor și a raporturilor dintre ele, un rol hotărâtor îl au nu numai însușirea

temeinică a unor noțiuni teoretice, ci și tehnica analizei, respectarea unor anumite etape ale demersului analitic.

- **În primul** rând, este necesară citirea cu atenție a textului până la asigurarea înțelegerii depline a conținutului său.

- **A doua** etapă o constituie sublinierea predicatelor.

- Urmează încercuirea elementelor relaționale de la nivelul frazei, cu atenție deosebită la cele coordonatoare care stabilesc raportul respectiv și în cadrul unei propoziții, precum și la unele dintre cele subordonatoare, cum ar fi conjunctiva ca ... să ai cărei termeni pot fi dislocați, conjunctiva să – numai marcă a conjunctivului, adverbul când... când și, iar, dar, nici , pot avea și alte valori morfologice.

- Etapa următoare constă în delimitarea frazei în propoziții și numerotarea lor. În realizarea acestei etape trebuie respectate următoarele reguli:

1. Într-o propoziție trebuie să existe un singur predicat.

2. Delimitarea se face înaintea unui element joncțional încercuit, deoarece, de obicei, cu el începe o nouă propoziție. Există însă situații în care conectivul nu apare pe primul loc în propoziție: N-a venit/1 mai ales (că) a fost bolnav/ 2.

3. Dacă există două elemente subordonatoare alăturate, ele trec în propoziții diferite: Le-a spus/1(că /2 (dacă) vrea/3, vine/2.

4. Când la începutul frazei există un element relațional coordonator urmat de unul subordonator, acestea se despart în mod obligatoriu, trecând în propoziții diferite:(Și)/1(fiindcă) n-a venit la timp/2, nu l-am mai așteptat/1.

5. Când elementul relațional coordonator urmat de cel subordonator se află în interiorul frazei, se desparte numai dacă înaintea celui coordonator nu există o subordonată de același fel cu cea introdusă prin conectivul subordonator alăturat, pe care elementul coordonator să le lege, în caz contrar nu se face delimitarea: M-am întâlnit cu el /1 (și) 2/ (când) m-a văzut/3, mi-a spus/3 (că) m-a căutat. /4 (Când) m-am întâlnit cu el/1 (și) (când) m-a recunoscut/2, s-a bucurat mult./3

6. E necesar să se observe eventualele discontinuități și intercalări de propoziții, având în vedere că o propoziție discontinuă (întreruptă) se reia, de obicei, unde nu mai există elemente joncționale: Hotărârea/1 (să) mergă acolo/2 am luat-o toți./1

Există și excepții: Mihai/1 trebuie trebuie/2 (să) mergă acolo./1

7. Urmează să se stabilească felul propozițiilor și raporturile dintre ele precizând:

la propozițiile principale:

- a) felul; b) dacă este coordonată cu altă propoziție din frază, felul coordonării și prin ce se realizează acest raport;
- c) dacă este regentă pentru altă propoziție din frază;
- d) felul ei ca propoziție independentă.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

Citiți cu atenție fraza:

Nu-i venea să creadă și nu putea să-și dea seama dacă e bucurie simțământul care o cuprinde la gândul că tot ar fi cu puțință să se întoarcă la ea copilul iubit.” (*I. Slavici*)

Cerințe:

1. Delimitați fraza în propoziții, precizați elementul regent al subordonatelor și felul fiecărei propoziții.
2. Precizați valoarea morfologică a elementelor introductive.
3. Indicați raportul dintre propoziții (schema frazei).
4. Contrageți a doua propoziție subordonată și realizați expansiunea unui atribut din text.
5. Alcătuiți două fraze în care conjuncția subordonatoare **că** să introducă alte propoziții decât cea din text.
6. Alcătuiți o frază în care locuțiunea verbală **a-și da seama** să fie element regent pentru altă subordonată decât cea din text.
7. Construiți trei fraze, în care propoziția subordonată **să se întoarcă la ea copilul iubit** să fie subiectivă, predicativă și completivă indirectă.

NU UITAȚI!

Cu cât îți sărbătorești viața mai mult și ești mai recunoscător, cu atât vei avea mai multe motive de sărbătoare în viața ta. (*Oprah Winfrey*)

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Numiți tipurile de propoziții în frază.
2. Ce este propoziția principală?
3. Ce este propoziția subordonată?
4. Despărțiți fraza în propoziții și precizați felul acestora după rolul în frază, după alcătuire, după aspect și după scopul comunicării:

Când știi să citești, intri într-o bibliotecă în scopul informării și, fără să te deplasezi, te întâlnești cu oameni de pretutindeni și de oricând.

5. Copiați frazele și arătați, în care conjunctiva **și** are valoare adversativă. De ce în aceste situații înaintea ei se pune obligatoriu virgula, deși nu se repetă?

Inima-mi crapă de foc, și lui îi arde de joc. Gospodarul are pâine pe masă, și leneșul – foame în casă. Nu-i la vie, și-i în casă cu paloșul gol pe masă. Tu lui laie, și el îi bălaie. Se mânie văcarul pe sat, și satul nu știe nimic. *(Folclor)*

6. Citiți cu atenție textul dat.

Povestea norocului

Demult, demult, pe când Soarele cernea nisip de aur în sită, pe când Luna torcea fire de argint, trăia pe lume Steluța, o singură stea care era fiica Soarelui și a Lunii. Deoarece era încă mică și abia-abia strălucea, părinții se temeau să n-o piardă. O legau cu fire de argint de torțile cerului și-o presărau cu praf de aur ca să lucească mai tare.

Steluța era ascultătoare. Nu ieșea din cuvântul părinților. Din veac în veac se făcea tot mai luminoasă și mai mândră. Dar era singuratică. Și-i era urât aici, în cerul pustiu. Într-o zi ea o rugă pe maică-sa:

– Mamă, dezleaga-mă din fire. Lasă-mă să cobor puțin mai jos. Vreau să văd lumea.

– Nu, draga mamei, nu se poate, că te vei pierde.

S-a făcut voinică, a crescut mare. Atunci s-a zmuncit o dată ca să scape de legături, dar n-a reușit. S-a zmuncit a doua oară, iar n-a reușit. Când s-a zmuncit a treia oară, firele s-au rupt și steaua a început să cadă. A încercat să se oprească, dar degeaba. Probabil că a ajuns-o blestemul părintesc din neascultare și poate că o distrugea în mii de fărâme... Dar trăia pe atunci și Pământul. Era tânăr, frumos, împodobit cu toate darurile cele bune. A observat-o Pământul pe frumoasa Steluța care cădea. A întins brațele și a prins-o. Așa a scăpat luminoasa stea de la moarte. Din acea clipă n-a mai vrut să se despartă de Pământ, căci le-a fost drag unuia de altul și au rămas pe veci împreună.

Parinții mereu își chemau fiica, dar ea n-a mai vrut să se întoarcă, în schimb le-a trimis nepoței și nepoțele ca să le aline bătrânețea. În curând cerul s-a umplut cu mii și mii de stelute luminoase. Spre seară, mândra Lună iese la plimbare cu nepoții, iar spre dimineață Soarele îi adună la culcare.

De atunci a ramas obiceiul: copiii, trebuie să se desprindă de părinți

la un timp oarecare, să-și găsească singuri drumul în viață ca și Steluța.

Dacă nu mă credeți, puteți privi și astăzi cerul înstelat și veți vedea cum, din când în când, mai cade câte-o stea înflăcărată. E steaua care-și caută norocul. Dacă vei observa-o, să-ți spui dorința cea mai arzătoare și ea neapărat se va împlini. (D.Bojescu)

Cerințe:

- a) segmentați frazele în propoziții;
- b) identificați propozițiile și precizați prin ce mijloace se leagă.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Dintr-un text literar spicuiți câteva fraze, având diferite tipuri de propoziții.

§ 29. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ. ELEMENTELE DE RELAȚIE. TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

I TERMINOLOGIE

- subordonată predicativă
- verbe copulative
- elemente regente
- elemente de relație
- topica
- punctuația

II REPERE TEORETICE

Propoziția care îndeplinește funcția de nume predicativ al unei propoziții regente se numește **propoziție predicativă. (PR)**

1. În propoziție numele predicativ este exprimat printr-o parte de vorbire. În frază numele predicativ poate fi exprimat printr-o propoziție.

De exemplu: Casa e neschimbată. Casa e/cum o știi.

2. Propoziția predicativă poate fi înlocuită printr-o parte de vorbire cu funcția de nume predicative. Această înlocuire poate fi folosită ca mijloc de verificare pentru funcția de nume predicative a propoziției respective.

De exemplu: Fata Chivului e/cum arar se mai află sub soare. (e foarte frumoasă) Obiceiul lui era/că citea cu glas tare/ce-i plăcea. (era de a citi).

Propoziția predicativă poate fi introdusă prin următoarele:

Elemente de relație

a) pronume sau adjective pronominale relative: *care, cine, ce, cât, cel ce*, în cazuri diferite:

De exemplu: Nelămurirea este/ *care* dintre elevi a copiat.

Întrebarea *este*¹ / (*cine*) *a fost* mai bine pregătit.²/

Întrebarea *este*¹ / (*care*) elev *a fost* mai bine pregătit.²/

b) pronume sau adjective pronominale nehotărâte: *oricine, oricare, orice, oricât*, în cazuri diferite:

De exemplu: Poți lua/ *orice* poștești. Banul *este*¹ / (al oricui) *îl muncește*.²/ Cartea *este*¹/(pentru oricine) *o dorește*.²/

adverbe relative: *cum, cât, când, unde, încotro* și compusele lor **nehotărâte** *oricum, oricât*:

De exemplu: Vacanța este/ *cum* și-a imaginat-o ea.

El *este*¹/(*cum*) *a fost* întotdeauna.²/

conjunții subordonatoare: *că, să, ca ... să, dacă, de*:

De exemplu: A munci neîncetat este/ *ca* și *cum* ai uita de tine./

Propunerea mea *este*¹/(*să*) *plecăm*.²/

locuțiuni conjuncționale: *după cum, ca și cum, ca și când, de parcă*:

De exemplu: Totul *era*¹/(*după cum*) *planificaseră*.²/

III REAMINTIȚI-VĂ!

Există o serie de verbe copulative care cer propoziția predicativă.

Acestea sunt: *a deveni, a se naște, a fi, a ajunge, a se constitui, a ieși, a se numi, a rămâne, a se chema, a părea, a se face, a însemna*.

Observați!

a) Verbele copulative *a fi, a rămâne* și *a părea*, pot fi utilizate și sub formă de verbe impersonale, necesitând a fi urmate de o propoziție subiectivă.

Exemple: Era/ *să* pierd autobuzul. – predicativă

Era/ tot ce visase. – subiectivă

b) În cazul unor anumite expresii impersonale, adverbul stă înaintea verbului *a fi*, caz în care propoziția subiectivă se poate confunda cu ușurință cu o propoziție predicativă.

Exemple: Se pare/ *că* a uitat de cearta lor. – subiectivă

El pare/ *că* a uitat de cearta lor. – predicativă

Termeni regenți

- **verbele copulative:**

- a deveni: El a devenit /ceea ce și-a dorit./

- a rămâne: Ea a rămas /cum o știam./
- a se face: Mihai s-a facut /ceea ce și-a propus./
- a părea: El pare /că este supărat./

REȚINEȚI!

Predicatul nominal incomplet este exprimat printr-un verb copulativ de care depinde o propoziție subordonată predicativă corespunzătoare unui nume predicativ.

S-a făcut¹/ceea ce l-au sfătuit profesorii.²
 Hotărârea lui *este*¹/(să) *învețe*.²/
 El *pare*¹/(că) este *obosit*.²/
 Mihai a rămas¹/(cum) îl *știi*.²/
 El a devenit ¹/(ce) și-a dorit. ²/
 Aceasta înseamnă ¹/(că) n-a fost atent. ²/
 Mihai a rămas ¹/(cum) îl *știi*. ²/

Elemente corelative

Nu are elemente corelative, nici elemente de relație specifice.

Topica și punctuația

Propoziția predicativă stă de obicei după verbul copulativ din regentă. Ea poate fi așezată și înaintea regentei, dacă vorbitorul vrea să scoată în evidență cele spuse prin propoziția predicativă.

De exemplu: Problema este **pe cine vor pune comandant**.

Eu sunt așa **cum sunt**. Copilul se făcea după **cum sperau părinții**. **Cum e acest/e** și celălalt./

NOTĂ!

O regentă poate avea două sau mai multe propoziții predicative coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncții.

Convingerea noastră este/*că a înțeles/și că își va face datoria*.

ATENȚIE!

Între două sau mai multe PR se poate stabili un raport:

- **de juxtapunere:** Datoria elevului este să învețe, să ia notițe, să fie atent.
- **adversativ:** Școala pare că este mică, dar că e luminoasă.
- **conclusiv:** Întrebarea este cine face referatul, așadar, cine va fi autorul.
- **disjunctiv:** Daniel a ajuns ce a vrut el sau ce au dorit părinții.
- **copulativ:** Problema este dacă a ajuns la cabană și dacă s-a instalat.

Extensia numelui predicativ

Modificări:

- Apare un predicat;
- Apare un element de relație (*ce, cum, dacă*);
- Apare o propoziție subordonată;
- Propoziția este echivalentul numelui predicativ.

El a devenit blond.

El a devenit cum bănuiam.

Contragerea PR

Modificări:

- Dispare un predicat;
- Dispare elementul de relație;
- Dispare o propoziție subordonată;
- Propoziția regentă primește un nume predicativ, echivalent al PR.

Nu este pentru cine se pregătește. – Nu este pentru prieteni.

Expansiunea constă în transformarea unei părți de propoziție în propoziția subordonată corespunzătoare cu păstrarea intactă a sensului.

Școala noastră este impunătoare.

Păreră noastră este că școala noastră este impunătoare.

Ion a devenit mecanic.

Întrebarea este ce va deveni Ion peste câțiva ani.

Contragerea este procesul prin care o propoziție subordonată se transformă într-o parte de propoziție corespunzătoare.

EXERSAȚI!

1. Delimitați propozițiile din versurile de mai jos și subliniați cu o linie predicatele și cu două linii subiectele.

a) „Iar tu de omor să nu le spui lor„

b) „Unu-i moldovan

Unu-i ungurean

Și unu-i vrâncean...”

2. Subliniați predicatele din versurile următoare și apoi completați tabelul:

a) „Iată însă că-ntr-o zi

Pintea la arat ieși,

Și, zău, nu știu cum greși!”

Felul predicatului	Partea de vorbire prin care este exprimată	Analiza morfologică a părții de vorbire
--------------------	--	---

3. Scrieți în spațiul liber din paranteze câte un sinonim potrivit pentru verbele subliniate, apoi precizați, în casete, felul predicatelor din care fac parte aceste verbe.

a) „Să-mi ari holdele din deal/Un' se face (...) grâul rar. (Pintea Viteazul)

b) Într-un incediu, totul se face(...) cenușă.

4. Identificați propozițiile predicative și verbele copulative sau semicopulative: transformați predicatele în nume predicative.

Când îi omul în doi peri, să te ferești de dânsul, c-atunci e cum mai rău. (I. Creangă) Singura schimbare a casei era că pianul venea acum de-a lungul peretelui de lângă fereastră. (M. Eminescu) Bade Mihalache cum s-a pomenit că are fată învățătoare, lăuda de dimineață până seara cârmuirea satului. (I. Druță) Și numai cerul era unicul, pe care nu trebuia să mi-l închipui, pentru că era așa, precum îl știam dinainte... (I. Anton)

5. Delimitați propozițiile subordonate predicative din frazele următoare și încercuiți elementele introductive de relație.

a) Avertismentul mioarei înseamnă că animalul are puteri supranaturale. b) Testamentul lui Pintea a fost ca haiducul să rămână în codru. c) Nunta cu natura este ca și cum omul se integrează în eternitatea universului. d) Pintea a ajuns ce și-a dorit. e) Preocuparea ciobănașului era să își protejeze mama.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Scrieți un text despre prietenie de 15-20 rânduri, în care să folosiți cât mai multe propoziții subordonate predicative, apoi subliniați-le.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Corectați greșelile, indiferent de natura acestora:

Bucuria mea este, că ai devenit profesor.

Nai fost cum am crezut.

Devenind, cum doreai, te-ai schimbat.

A eșit ce au visat bunicii lui.

A citi însemnează, a afla multe despre viață.

Ia sa făcut cum ie pământul de frică.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Comlectați propozițiile cu nume predicative potrivite:

a) Acum câțiva ani el a devenit ..., iar acum este ...

b) Cu cât învață mai mult, ei devin ...

c) Acum vremea este ..., dar în curând se va schimba.

d) Norii sunt..., iar soarele a dispărut.

2. *Transcrieți, din strofa următoare, propozițiile principale.*

a) Descoperiți două cuvinte omonime.

Din izvoare și din gârle

Apa sună somnoroasă

Printre ramuri a ei unde,

Ea în valuri sperioase

Se azvârle. (*M. Eminescu, Freamăt de codru*)

b) Scrieți o frază în care propoziția „cum n-a mai fost alta” să fie subordonată predicativă.

3. *Delimitați frazele următoare, stabilind propozițiile principale, regente și subordonate predicative; indicați natura elementului de relație subordonator al PR:*

a) Dacă însă Eminescu a fost angajat la Giurgiu, atunci însemna că peste iarnă n-a avut legături cu niciun teatru. (*G. Călinescu*)

b) Nu e pentru cine se gătește, ci pentru cine se nimerește.

c) Interesul tău e să te duci acolo unde te cheamă.

d) Adevărul este că ai ajuns să fii cum era bunicul tău.

e) S-a schimbat boierul nu e cum îl știi.

CURIOZITĂȚI... despre măr

Mărul este unul dintre cele mai populare fructe și un simbol puternic, prezent în multe legende sau în expresii uzuale. De la mărul Evei până la mărul lui Steve Jobs, istoria lumii a fost marcată de alte câteva astfel de simboluri, definitorii pentru o epocă sau un domeniu. Una dintre legendele ce are în centru acest fruct s-ar fi petrecut exact în urmă cu 709 ani, pe 18 noiembrie 1307. Mărul este o specie de plante din familia Rosacee. Această specie cuprinde între 44 și 55 de soiuri, care se prezintă ca pomi sau arbuști. Varietățile de măr cresc în zona temperată nordică din Europa, Asia și America de Nord, printre acestea existând un număr mare de hibrizi. Cea mai răspândită formă a mărului este mărul de cultură.

Probabil că cea mai cunoscută poveste ce are în centru un măr este cea biblică, de la începuturile lumii, cum se spune. Potrivit Vechiului Testament, Adam și Eva au fost primii oameni creați de Dumnezeu, care i-a lăsat să trăiască într-o grădină minunată, unde aveau tot ce le

trebuia. Creatorul le-ar fi spus că pot face absolut tot ce doresc în Eden.

Numai că acolo au voie să guste orice din grădină, dar li s-a interzis să mănânce fructe din cei doi pomi. Dar șarpele cel viclean a convins-o pe Eva să ia doar o mușcătură din fructul oprit, din Pomul Cunoașterii, iar aceasta l-a convins apoi și pe Adam să guste. Consecința a fost că primii oameni au fost dați afară din Grădina Raiului de către Dumnezeu, furios că îi nesocotiseră porunca – sau pentru a-i împiedica să ajungă și la celălalt copac interzis, Pomul Vieții, care le-ar conferi apoi viață veșnică. Despre fructul oprit se presupune că ar fi fost un măr, însă nu se precizează clar acest lucru.

Mărul a rămas, însă, în legendă și a fost reprezentat în legende sau opere de artă legate de acest mit.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Ce numim propoziție subordonată predicativă?
2. La ce întrebări răspunde propoziția subordonată predicativă?
3. Ce este numele predicativ?
4. Numiți verbele copulative.
5. Care sunt elementele de relație în propoziția predicativă?
6. Ce este expansiunea și contragerea ?
7. Explicați topica și punctuația în propoziția predicativă.
8. Transformați părțile de propoziții subordonate, păstrând sensul.

Exemplu: A venit cel așteptat. A venit (cine era așteptat).

1. Știe a cânta. 2. Mă gândesc la plecare. 3. S-a întors spre seară. 4. A căzut din cauza întunericii. 5. Elevul pare plictisit.
9. Delimitați textul în propoziții și arătați structura lor:

Câteva zile de soare cald au ispitit păsările cu picioare de trestie ale bălții să se întoarcă. Linii de puncte au însăilat cerul senin și tigheluri unghiulare l-au brăzdat pe margini și-n colțuri. Cârdurile veneau ca niște inscripții animate și se risipeau ca o frază dintr-un

text, înconjurând câteodată cu un chenar de siluete cifrate în zigzag pântecul albastru al marelui ulcior de azur întors cu gura spre pământ. (Tudor Arghezi)

10. Contrageți subordonatele introduse prin conjuncția *să* din frazele:

a) Este bine [să] muncești. b) Scopul este [să] ne înțelegem. c) Îmi făcusem planul [să]-i scriu o scrisoare. d) Începuse [să] citească. e) Mă gândeam [să]-i propun o colaborare. f) A plecat [să] se culce.

LUCRAȚI ÎN GRUP

Continuați proverbele. Identificați subordonatele.

a) Ce poți face singur, ... b) Cine învață la tinerețe ...

Grupa a II

a) Singurul mod de a avea prieteni este ... b) Ce ție nu-ți place,

Grupa a III

a) Cine seamănă vânt ... b) De ce îți este frică, ...

Grupa a IV

a) Lenea e cucoană mare ... b) Norocu-i ...

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Citiți cu atenție textul. Subliniați predicatele.

În orice colț de lume te vei duce vei găsi un loc minunat din natură care ți se va întipări adânc în memorie. Aflați în mijlocul naturii ne dăm seama că totul a fost creat cu înțelepciune. Natura a fost, este și va fi întotdeauna cel mai minunat, misterios și fascinant loc unde ne putem odihni.

În orice colț din natură mergem observăm că sunetele se îmbină cu culorile într-o măreață armonie. În mijlocul naturii sunt atâtea frumuseți, atâtea mistere, atâta liniște și pace.

Pornind de la textul dat, scrieți un eseu despre eternitatea naturii, pornind de la versurile:

„Iar noi locului ne ținem, / Cum am fost așa rămânem

§ 30. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ. ELEMENTELE DE RELAȚIE. TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

I TERMINOLOGIE

- subordonată subiectivă
- elemente de relație
- termenul regent
- topica
- punctuația

II REPERE TEORETICE

Propoziția subordonată care îndeplinește funcția de subiect pe lângă o regentă se numește **propoziție subiectivă (SB)**.
Ea răspunde la întrebările subiectului: *Cine? Ce?*

E ușor *a scrie* versuri. (subiect)

E ușor¹/(să) scrii versuri. ²/(subiectivă)

Cine seamănă vânt, culege furtună. (*Folclor*) În acest exemplu propoziția regentă *culege furtună* n-are un subiect propriu-zis și rolul acestuia îl ia propoziția subiectivală. *Cine seamănă vânt*, care desemnează subiectul general echivalent cu **oricine, fiecare** și răspunde la întrebarea subiectului: **cine** culege furtună? – **cine** seamănă vânt.

REȚINEȚI!

Elemente de relație

Propoziția subiectivă poate fi introdusă prin:

- **Pronume relativ în cazul N, D și Ac:**

De exemplu: Cine știe carte /are patru ochi. Ce-a fost verde/s-a uscat. *Cui* i-am spus, /a fost de aceeași părere.

- **Pronume nehotărât în cazul N, D, Ac** *câți, oricine, oricui*

De exemplu: Câți au auzit, /s-au mirat. Oricine-l vedea,/rămânea uimit.

- **Conjunțiile** *că, să, ca...să, dacă, de*

De exemplu: Se vede /că nu cunoști lumea. Nu-i rău /să știi carte. Bine ar fi /ca să mergeți în excursie. *Ar fi rău /dacă ar face așa.*

- **Adverbe relative** *unde, când, cum*

De exemplu: Se știe /când au plecat. Se bănuiește /unde s-au dus. E de mirare /cum au reușit. Pare de necrezut cum a trecut timpul.

• **Pronume relative-interogative** (*cine, care, ce, ca în exemplele de mai sus*);

De exemplu: Este adevărat că *acolo nu l-am căutat*. Este bine să-*l* *ajuti și pe el* (dacă îl *ajuti și pe el*). Trebuie să meargă la lucru. Poate că azi merg la fotbal.

NOTĂ!

Propoziția subiectivă poate fi cerută de: Verb sau expresie impersonală.

Trebuie să muncim mult. E bine să înveți.

Termeni regenți

- **verb personal:** Vine¹/(cine) poate.²/

- **verb impersonal:** este, trebuie.

Trebuia ¹/ (să) meargă.²/

- **verb personal devenit impersonal:** *a rămâne, a ajunge, a păsa, a plăcea, a veni etc.* Ajunge ¹/ (cât) ai alergat. ²/

Rămâne ¹/ (cine) vrea.²/

- **expresie verbală impersonală:** *e bine, e rău, e ușor, e greu, e lesne, e dificil, e posibil, e drept, e recomandabil, e cu putință, e de prisos, este de dorit, e de crezut, e culmea, e păcat, e un adevăr, e un noroc, una e, alta e, e un fapt etc.*

E bine ¹/(că) s-a întâmplat așa. ²/

- **verbe reflexive și impersonale:** *se cuvine, se cade, se întâmplă, se zice, se aude, se spune, se pare, se poate, se vede.*

Se zice ¹/ (că) plouă. ²/

Se cuvine ¹/ (să) fim civilizați.²/

- **verb impersonal cu pronume în dativ:** *a-i fi dat, a-i fi sortit, a-i fi hotărât, a-i fi scris, a-i părea, a-i rămâne, a-i da prin gând, a-i trece prin minte, a-i plăcea, a-i veni etc.*

I-a fost dat ¹/ (să) ajungă acolo.²/

Mi-a convenit ¹/(ce) s-a propus la ședință.²/

- **adverb sau locuțiune adverbială predicativă:** *desigur, firește, probabil, poate, negreșit, pesemne, cu siguranță, cu certitudine, fără îndoială, de bună seamă etc.*

Desigur¹/(că) vor veni și ei.²/

Elemente corelative

Nu are elemente corelative, nici elemente de relație specifice.

Topica și punctuația este

- antepusă (când răspunde la întrebarea cine?): (Cine)-i harnic ¹/are totul. ²/

- postpusă (când răspunde la întrebarea ce?): E rău ¹/ (ce) face. ²/

Propozițiile subiective care servesc ca subiect unor predicate expri-

mate prin verbe personale se introduc prin pronume relative și precedă de obicei, propoziția regentă.

Când predicatul regentei (verbal sau nominal) este exprimat prin verbe și expresii verbale impersonale prin conținut și unipersonale prin formă: *trebuie, se cuvine, se crede, se pare, se spune; este bine, este rău* etc., prin formele impersonale ale unor verbe personale: *pare, doare, rămâne* etc. sau prin adverbe predicative: *desigur, firește, poale* etc., propozițiile subiective se găsesc de obicei după regentă:

Trebuie să meargă la lucru. Este necesar (bine) să meargă la munte. Poate (desigur, firește) că azi merge la teatru.

Topica și punctuația

De obicei nu se desparte de regentă prin virgulă indiferent de locul pe care îl ocupă. Când stă înaintea regentei și este reluată prin pronume demonstrativ, se desparte întotdeauna prin virgulă (Cine) aleargă mai repede, ¹/ acela e câștigător. ²/

Nu-i frumos / cine se ține, / Ci-i frumos / cui îi stă bine. / (Folclor)

1. Propoziția subiectivă așezată înaintea regentei se desparte totdeauna prin virgulă dacă este reluată în regentă printr-un pronume demonstrativ:

Cine nu respectă pe alții, / acela nu merită / să fie respectat. /

2. Propoziția subiectivă așezată înaintea regentei, dacă nu este reluată în regentă prin pronume demonstrativ, nu se desparte prin virgulă:

Cine întreabă / nu greșește. / – (Proverb)

Care dintre voi se simte destoinic a împărăți... / are voie din partea mea / să se ducă... (*I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb*)

Cine a fost cumpănit / a agonisit... (*L. Rebreanu, Răscoala*)

3. Propozițiile subiective care arată **cine face acțiunea** sau **cine are caracteristica exprimată de predicatul regentei** se reiau prin pronumele **acela (aceea, aceia)**, iar cele care arată **un fapt** se reiau prin pronumele cu sens neutru **aceasta (asta)**.

4. Propoziția subiectivă se reia prin pronumele demonstrativ, de obicei, atunci când propoziția este prea dezvoltată; dar, mai ales, când între subiectivă și regentă se intercalează o altă subordonată sau când fraza are mai multe propoziții subiective:

Și (**care dintre cai a veni la jărat**) / să mănânce,) acela are să te ducă la împărăție. (*I. Creangă*)

Că ai fost acolo / sau **că n-ai fost**, / asta te privește pe line.

REAMINȚIȚI-VĂ!

Alcătuieți fraze cu subordonate subiective, ce ar avea în regente

predicate exprimate prin verbele și expresiile cu sens impersonal: se cuvine, se presupune, se vede, e dat, e cu neputință și explicați, prin ce mijloace au fost introduse subiectivalele.

EXERSAȚI!

1. *Despărțiți în propoziții frazele următoare și notați cu SB propozițiile subiective și cu R predicatelor regente:*

1. Cine știe carte are patru ochi. (*Proverb*)
2. Cine nu deschide ochii deschide punga. (*Proverb*)
3. Cine sapă groapa altuia cade singur în ea. (*Proverb*)
4. Trebuie să plec imediat la școală.
5. Fiecare elev trebuie să-și pregătească zilnic lecțiile.
6. Este necesar să păstrăm bunurile școlii.
7. Este bine să asculți totdeauna sfaturile părinților tăi.
8. Desigur că și noi venim astăzi la școală.
9. Probabil că mâine va ploua și va fi frig.
10. Se cuvine să fim politicoși cu toată lumea.
11. S-a auzit că vom face o excursie la Hotin și la Ujgorod.
12. Se crede că acolo ninge și viscolește.
13. Poate că veniți și voi cu noi la Ujgorod.
14. Este de mirare cum și-a amintit de mine.
15. Este bine cum spune el.
16. Nu se știe când se va reîntoarce acasă.
17. Încă nu s-a aflat unde vom face următoarea excursie.

Cerințe:

a) *Arătați prin ce fel de părți de vorbire sunt exprimate predicatelor regente din frazele de la exercițiul 1.*

b) *Arătați prin ce fel de părți de vorbire sunt introduse propozițiile subiective din frazele de la exercițiul 1.*

2. *Înlocuiți punctele cu propozițiile subiective potrivite:*

1. Este greu să...
2. Mi se pare că...
3. Lui Dan îi place să ...
4. Trebuie să
5. Se zice că...
6. Nu-i bine să...
7. Firește că ...
8. Este sigur că...
9. Nu este sigur unde...
10. Nu se știe când...

- Spuneți prin ce părți de vorbire sunt introduse propozițiile subiective de la exercițiul 2.
- Precizați care sunt predicatoarele propozițiilor regente de la exercițiul 2 și prin ce este exprimat fiecare dintre ele.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect! Confuzii semantice

Diverse construcții incorecte se aud zilnic și la tot pasul. Pentru a le evita este suficient să consultăm un dicționar explicativ, numai că, din păcate, multe persoane nici nu-și dau seama de aceste greșeli, iar altele consideră că în limba vorbită e permis aproape orice.

-MASS-MEDIA – PRESA?

De exemplu: N-a fost admis accesul *mass-media* în sală. – **greșit!**

Asistăm aici la două greșeli. Cuvântul *mass-media*, *scris cu cratimă și cu dublu s*, nu este sinonim cu presa, ci presupune presa și alte mijloace de informare în masă precum radioul, cinematograful, televiziunea etc. Conform noilor norme gramaticale publicate în DOOM forma de g.-d. A acestui cuvânt este *mass-mediile*.

Este corectă expresia *mijloace de informare în masă nu mijloace mass-media sau mass-mediile*.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Înlocuiți substantivele *harnicul, leneșul, scumpul* din propozițiile din dreapta paginii cu propozițiile potrivite scrise în stânga paginii:

Cine se scoală de dimineață

Harnicul departe ajunge.

Cine este leneș

Leneșul mai mult aleargă

Cine se scumpește

Scumpul mai mult păgubește.

2. Separați în propoziții fraza următoare și arătați felul propozițiilor (principale sau secundare):

- Așa-i, zise dascălul, e băiat foarte înțelept, și trebuie să meargă la lucru. (Ioan Slavici, Budulea Taichii)

3. Ce funcție sintactică îndeplinesc substantivele *harnicul, leneșul, scumpul* din proverbele de la exercițiul 1?

4. Suprimând aceste substantive, se pot subînțelege subiectele propozițiilor respective? Motivați răspunsul vostru.

5. Înlocuiți aceste substantive prin propozițiile scrise în stânga paginii, precizați despre cine este vorba în propozițiile: *departe ajunge; mai mult aleargă; mai mult păgubește*? Răspunsul trebuie susținut de demonstrație.

6. Ce funcție sintactică credeți că au, în frazele astfel obținute, propozițiile: *cine se scoală de dimineață; cine este leneș; cine se scumpește*?

7. *Trebuie* fiind un verb impersonal, propoziția al cărei predicat este acesta poate avea subiect o persoană sau un lucru?

8. *Subliniați predicatele și subiectele din exemplele următoare. Identificați propozițiile subiective, dacă propozițiile subiective sunt reluate printr-un pronume demonstrativ, subliniați-le și pe acesta cu două linii și explicați de ce a fost nevoie să fie reluate propozițiile respective.*

a) Cine ți-a vârat în cap și una ca asta, acela încă-i unul. (*I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb*)

b) Trimise deci oameni prin toate țările și răvașe prin orașe, ca să dea în știre tuturor că oricine se va găsi să scoată soarele și luna de la zmei, acela va lua pe fie-sa de nevestă și încă jumătate din împărăția lui, iară cine va umbla și nu va izbândi nimic, acela să știe că i se va tăia capul. (*P. Ispirescu, Greuceanu*)

c) Să-și puie cineva obrazul pentru unul ca tine și să te hrănească ca pe un trântor, mare minune-i și asta! (*I. Creangă*)

9. *Construiți patru fraze cu propoziții subiective așezate înaintea regentei și urmate de alte subordonate. Reluați propozițiile subiective printr-un pronume demonstrativ. Subliniați cu două linii propozițiile subiective și pronumele demonstrative prin care au fost reluate.*

10. *Construiți câte două fraze cu propoziții subiective așezate: după regentă; înaintea regentei, subiective nereluate prin pronume demonstrativ; înaintea regentei și reluate în regentă printr-un pronume demonstrativ. Subliniați propozițiile subiective și explicați punctuația.*

OBSERVAȚI!

1. Uneori verbul **a trebui**, ca predicat regent, este intercalat în interiorul propoziției subiective: Pentru că să vezi d-ta: **omul trebuie să învețe a munci**, ca să poată trăi. (*Ioan Slavici, Budulea Taichii*)

În cazul acesta și în altele asemănătoare, subiectul (aici *omul*), care precedă verbul impersonal, și determinanții acestuia aparțin subordonatei subiective, nu regentei.

2. Deși subiectul este o parte principală a propoziției, propoziția subiectivă este, în frază, o propoziție secundară.

Cine nu lucrează cu lipsa vărează și cu ea ierneză. (*Proverb*)

CURIOZITĂȚI... O floare pentru Mateevici

Mă gândeam la Mateevici stând acolo, la Căinari, la **baștina** poetului.

Văzusem o floare, una frumoasă, care ne zâmbea tuturor, zâmbea pământului și **acelei** dimineți cu soare fierbinte și roua ce se scutura. Un trandafir, o floare din care **se năștea** parcă poezia în acea zi de la sfârșitul **primăverii** la țară. Mateevici, îmi ziceam eu, care ne-a fost

părinte nouă și limbii noastre, părinte asemeni lui Neculce și Creangă, asemeni lui Alecsandri și Eminescu, asemeni tuturor celor care au muncit la rădăcina și **nemurirea graiului**. Alexe Mateevici a cântat ca nimeni altul limba noastră **alegând** cele mai potrivite cuvinte pentru a-i ridica în **înălțimi** frumusețea și bogăția **neasemuită**. Profesorii și elevii sapă adânc până ce descoperă comoara. O îngrigesc, **dezghiocând** rând pe rând **înțelepciune** plină de taine, îi dau strălucire, o **îm bogățesc** și se mândresc cu sunetele ei melodioase și cuvântul bogat în sensuri. (Haralambie Moraru)

ȚINEȚI MINTE! Limba noastră-i o comoară!

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Notați cu **SB** propozițiile subiective din textele următoare și cu **R** regentele lor:

a) Însă în cele din urmă tot trebuia să meargă la el, ca să-i mulțumească pentru învățătura lui Huțu și să-i spună că, iacă, Huțu a crescut mare, știe mai mult decât toți băieții din sat și trebuie să meargă la lucru.

b) Îi era greu să se hotărască și au trecut mai multe duminici până ce a putut să prindă destulă inimă, mai ales că el nu putea să meargă cu mâna goală și trebuia să aștepte până ce vin strugurii pârșgavi, cea mai potrivită cinste pentru un dascăl ca Clăiță. [...]

c) Lui Huțu nu-i lipsește decât atestatul; le are pe toate celelalte. Ar trebui să meargă la oraș, să stea doi ani, cum am stat și eu, și să-și ia și atestatul. (Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

c) Mare de inimă, iar de gură și mai mare, părintele Duhu nu se învrednicise de o viață mai bună; dar se vede că nici poftea el una ca asta, de vreme ce nu-și astâmpăra gura cătră mai-marii săi, măcar să-l fi picat cu lumânarea. (Ion Creangă, *Popa Duhu*)

2. Arătați prin ce sunt exprimate predicatoarele regente ale propozițiilor subiective din textele de la exercițiul 1.

3. Închideți într-un dreptunghi cuvintele care introduc propozițiile subiective din textele de la exercițiul 1 și arătați ce parte de vorbire este fiecare.

4. Arătați care dintre predicatoarele regente din textele de la exercițiul 1 sunt urmate de mai multe propoziții subiective. (Cu care dintre subiecte

se aseamănă acestea?)

5. Alcătuiți un text despre curcubeu, folosind subordonate subiective.

6. Schimbați topica frazelor următoare în așa

fel, încât predicatele regente să nu mai fie intercalate în propoziții subiective:

- a) Omul harnic trebuie să-și organizeze din timp activitatea.
- b) Cineva trebuie să facă și lucrul acesta.
- c) Ileana ar fi trebuit să plece ieri la bunica ei.
- d) Ilie va trebui să meargă după-masă la bibliotecă.

7. Alcătuiți:

a) patru fraze în care propozițiile subiective să fie introduse prin pronume relative;

b) patru fraze în care propozițiile subiective să fie introduse prin conjuncțiile **că și să**;

c) trei fraze în care propozițiile subiective să fie introduse prin adverbe relative.

8. Folosind următoarele predicate în propozițiile regente: se știe (foarte bine), s-a văzut (îndată), ar fi trebuit, desigur, este indicat, probabil, (îi) place, este posibil, alcătuiți diferite fraze în care să existe și una sau mai multe propoziții subiective introduse prin conjuncții, pronume sau adverbe relative.

9. Explicați ce deosebire este, din punct de vedere sintactic și ca înțeles, între:

Trebuie să plec imediat la școală. Și Îmi trebuie zece lei.

(Înlocuiți verbul *trebuie* cu un sinonim potrivit pentru fiecare din sensurile lui și vă veți lămuri mai ușor).

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Redactați o compunere în care să vă exprimați opinia despre prețul banului în viața omului. Folosiți, fraze cu propoziții subordonate subiective.

§ 31. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ. ELEMENTELE DE RELAȚIE. TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

I TERMINOLOGIE

- **subordonată atributivă**
- **termenul regent**
- **elemente de relație**
- **topica, punctuația**

II REPERE TEORETICE

Propoziția subordonată atributivă este subordonata care îndeplinește în frază funcția sintactică de atribut pe lângă un substantiv sau substitut al acestuia din propoziția regentă. (AT)

Întrebările la care răspunde: *care? cât? câte? ce fel de? al (a, ai, ale) cui?*

De departe satul pare o movilă albă, ce fumegă.

Învățat a muri tu, **care știai numai a omorî**. (C. Negruzzi)

În primul exemplu subordonata atributivă ce fumegă îi atribuie o calitate, o însușire substantivului din propoziția regentă – **o movilă** (care? ce fel de movilă? – **ce fumegă**), iar în exemplul al doilea atributivă **care știai numai a omorî** determină pronumele personal **tu** din regentă (care anume tu? – **care știai numai a omorî**).

III REAMINȚIȚI-VĂ!

Subordonatele atributive se împart în două tipuri: atributive **explicative** și atributive **determinative**. Subordonata atributivă explicativă completează, explică cuvântul determinat din regentă prin unele detalii, amănunte suplimentare, adeseori neesențiale pentru înțelesul general al frazei. Astfel stând lucrurile, secundara atributivă explicativă poate fi ușor omisă, fără a denatura sensul regentei, și deaceia această propoziție întotdeauna se izolează prin virgulă de regentă.

Pe urmă (Lăpușneanul) îi rugă să le fie milă de fiul său **Bogdan, pe care îl lasă moștean scaunului**. (C. Negruzzi)

În exemplul dat atributiva **pe care îl lasă moștean scaunului** nu este absolut necesară pentru întregirea înțelesului semantic al regentei: în ea esențial este acțiunea **să le fie milă de fiul său Bogdan** și nu faptul că-l lasă **moștean scaunului**.

Atributiva determinativă, însă, **nu explică**, ci **determină** în mod

strict un cuvânt din regentă (sau regenta în ansamblu), formând o integritate semantică cu regenta. Din aceste motive atributiva determinativă, de obicei, nu se izolează. **De exemplu:** Gandic terminase școala pedagogică chiar în vara când s-a început războiul. El era mulțumit de făgăduința ce câștigase.

Dacă am izola sau am omite atributivele din aceste fraze **când s-a început războiul și ce câștigase**, care determină respectiv substantivele la forma hotărâtă în vara și de făgăduința, regentele ar avea sens incomplet, ar fi parcă neterminate.

Se deosebesc aceste două tipuri de subordonate atributive și din punct de vedere formal: substantivul determinat din regentă, când subordonata este explicativă, e, de obicei, la forma nehotărâtă (a prins **o pasăre**, care avea aripa frântă), iar când atributiva e determinativă, substantivul lămurit e articulat (**pasărea** care avea aripa frântă era graur).

EXERSAȚII!

1. Găsiți propozițiile subordonate atributive și cuvintele din regente, determinate de ele.

2. Arătați, prin ce-s exprimate cuvintele determinate și la ce întrebări răspund atributivele.

a) Vlaga se ridica, năzuind parcă iar spre înălțimile de unde căzuse. Solemne și tainice sunt clipele de reculegere, când brațele trudite culeg sudoarea de pe frunte și rămân nemișcate pe genunchi. Mircea vorbise ceva cu bătrânul Onache, dar puțin îi păsa de cele

ce spunea, puțin îi păsa de cele ce auzea. (*Ion Druță*) b) El a lovit în brăzdarul roșu de pe nicovală, pe care-l așezase cu cleștele ucenicul său. (*M. Lutic*) c) În loc de o strajă numeroasă, se văzură ieșind șase oameni, din care trei duceau pe umerele lor pe alți trei, ce erau răniți. (*C. Negruzzi*)

Elemente de relație

Propoziția subordonată atributivă se introduce prin:

- **conjunții și locuțiuni conjuncționale subordonatoare:**

că, să, ca ... să, dacă, de, cum că, fără să, după ce, până să etc.

- **De exemplu:** Într-una din zile ^{1/} (până să) plec în concediu, ^{2/} m-a vizitat Grigore.¹ A luat ^{1/} (să) vină. ^{2/} Întrebarea ^{1/} (dacă) vine ^{2/} și-a pus-o și el. ^{1/}

- **pronume și adjective pronominale relative:** *care, cine, ce, cât, ceea ce, cel.* **De exemplu:** Primește premiul elevul ^{1/} (care) e silitor. ^{2/}

Am urmat sfatul ^{1/} (ce) mi l-ai dat. ^{2/}

• **pronume și adjective pronominale nehotărâte:** *oricare, oricine, orice, oricât;*

• **adverbe relative:** *unde, când, cum, cât, încotro, dincotro, unde, cât, cum, când, încotro.* **De exemplu:** Nu se știe ziua^{1/} (când) a plecat. ^{2/} Nu cunosc locul ^{1/} (unde) merge. ^{2/}

• **pronume interogativ:** Asculți muzica ^{1/} (pe care) ai ascultat-o și ieri? ^{2/}

• **adverbe interogative:** Nu cunosc locul ^{1/} (unde) merge? ^{2/}

Delimitarea propozițiilor atributive de cele circumstanțiale sau complete se face prin identificarea termenului regent; subordonata atributivă are de regulă un nume (substantive, pronume, numerale).

Termeni regenți

Propoziția subordonată atributivă are ca termen regent:

• un **substantiv** sau un substitut al acestuia (**un pronume** sau un **numeral** cu valoare substantivală).

De exemplu: În clasă au rămas cei trei^{1/} care nu joacă fotbal.^{2/} / Al doilea, ^{1/} (care) a întârziat^{2/} / a avut mai mult de așteptat^{1/}.

(substantiv) Ea este profesoara^{1/} care m-a lăudat.^{2/} / El este băiatul^{1/} (pe care) l-am căutat.^{2/}

(pronume) Aceia^{1/} care chiulesc^{2/} / nu vor ști.^{1/} / Acela ^{1/} (care) învață^{2/} / știe^{1/}.

Elemente corelative: nu are elemente corelative, nici elemente de relație specifice.

Topica și punctuația

Subordonata atributivă stă totdeauna după termenul regent, iar de multe ori imediat după aceasta. Din acest motiv, de multe ori, atributiva este intercalată în regentă.

Pe baza exemplelor folosite putem observa:

- propoziția subordonată atributivă se află după termenul determinat și este adesea intercalată;

- atributiva nu se desparte prin virgulă de regenta ei;

- când aduce o explicație suplimentară, atributiva se desparte prin virgulă sau linie de pauză de propoziția regentă (atributiva explicativă).

Felurile atributivelor

Propozițiile subordonate atributive se clasifică în:

• **neizolate (determinative):** sunt absolut necesare pentru a înțelege mesajul. Ele nu se izolează și nu pot fi omise din **enunț**;

• **izolate (explicative):** nu sunt absolut necesare, ele întregesc sensul enunțului din care fac parte. Este explicativă propoziția subordonată

atributivă care determină un **substantiv** ce are deja un **atribut**.

Punctuația. Ca regulă generală, atributiva nu se desparte prin virgulă de regentă, atunci când exprimă ceva necesar în identificarea sau calificarea substantivului determinat. Atunci când aduce o explicație suplimentară, propoziția subordonată atributivă se desparte prin **virgulă** de regentă. Dacă este determinativă (neizolată) nu se desparte prin virgulă, iar dacă este explicativă (izolată) se desparte prin virgulă de regenta ei. Atributiva explicativă intercalată se izolează prin virgule de regenta ei.

Propoziția apozitivă este de asemenea izolată prin virgule. Ea se referă la un cuvânt din regentă sau la toată propoziția regentă și poate fi juxtapusă cu propoziția regentă sau introdusă prin adverbele *adică*, și anume, prin conjuncțiile *că, să, ca să* și prin pronumele *ce, ceea ce*. Ea se desparte de regentă prin **două puncte**, liniuță sau virgulă.

Dorința mea era aceasta:¹/ să se facă vreme frumoasă.²/

Dorința mea era aceasta,¹/ *adică* să se facă vreme frumoasă.²/

Expansiune și contragere

Un **atribut** poate fi dezvoltat într-o subordonată atributivă:

Om bun este ca pâinea caldă.

Om¹/ care este bun²/ este ca pâinea caldă.¹/

La rândul ei, o subordonată atributivă se contrage într-un atribut:

Cartea¹/ pe care mi-a împrumutat-o²/ este foarte interesantă.¹/

Cartea împrumutată este foarte interesantă.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Puneți semnele de punctuație, cerute de subordonatele atributive, demonstrând, care-s explicative și care - determinative.

Toma Obadă locuia în mahalaua Frumușica de la marginea târgului, într-o fundătură sărăcăcioasă plină de ruine pe care le semănase războiul și pe care oamenii încă nu dovediseră să le măture de pe fața pământului. (I. Druță) Haturile dintre lanurile gospodarilor dispăreau în fața furnicarului de lucrători care purtau tot felul de mașini. (I. Anton) Drumușorul pe care a pornit Vlad era o cărare veche. (I. Druță) Trăim într-o perioadă când transformările se petrec în fața noastră cu o iuțeală nemaipomenită.

2. Contrageți subordonatele atributive în partea de propoziție corespunzătoare.

a) Satul în care s-a născut Mihai Eminescu este în județul Botoșani.

b) Pisica pe care am primit-o cadou s-a rățâcit.

c) Bogdan preferă filmele care au caracter istoric.

- d) Bucovina este o zonă în care clima este temperată.
3. Faceți expansiunea atributelor în propoziția subordonată corespunzătoare.
- a) Pisica blândă zgârie rău.
b) Trenul accelerat era întârziat.
c) Anișoara este o fetiță ascultătoare.
d) Merele dulci nu sunt pe gustul meu.

EXERSAȚI!

1. Identificați atributele și arătați felul lor:
- a) Omul harnic este un model pentru ceilalți.
b) Sfârșitul acesta de toamnă m-a fascinat.
c) Notele elevilor reflectă cunoștințele lor.
d) Respect obiceiurile alor mei.
e) Dădea impresia a nu-și da seama de gravitatea situației.
f) Casa de acolo este nouă.
g) Împăratul avea o față mm!
h) Dorința fiecăruia a fost îndeplinită de sărbători.
i) Creioanele de colorat sunt în ghiozdan.
j) M-a felicitat cu vocea tremurândă.

2. Realizați expansiunea atributelor subliniate.

Dădea impresia a nu-și da seama de gravitatea situației.

Omul harnic este un model pentru ceilalți.

3. Identificați termenii regenți.

- Omul¹ care vorbește mult² pierde vremea¹.
- Aducerile-aminte¹ care mă năpădesc² îmi alină durerea.¹
- Toți¹ câți vin la noi² nu mai pleacă¹.
- Primul¹ care a obținut un premiu² e Mihai¹.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Precizați forma corectă:

- a) Lucrările la amândoi colegi au fost premiate.
b) Lucrările amânduror colegilor au fost premiate.

2. Rescrie forma corectă: așează/așază, înșeală/înșală, aranjează/aranjază, cernăuțian/cernăuțean, așșean/apșșan, lingușeală/lingușală, creind/creând, eu însumi/eu însuși, cobori încet/coboară/ încet, anticameră/antecameră, bleumarin/bleumaren, delincvent/ delicvent.

Fiți atenți!

În limba română **când se scrie sufixul -eală și -ială:**

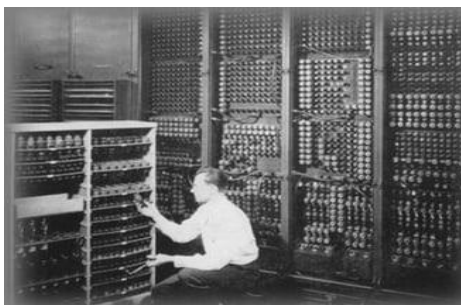
(greșeală, prăjeală și nu greșală, prăjală)

Sufixul **-eală** se scrie și se pronunță cu diftongul **ea** (nu cu **a**), precedat de orice cosoană: căptușeală, moleșeală, scrobeală.

Atunci când e precedat de vocală are varianta fonetică – **ială**: căpătuială, găfâială, șovăială.

CURIOZITĂȚI... Din istoria calculatorului

Pornind din 1939, când a fost fondată compania Hewlett Packard și parcurgând traseul evoluției computerului până în zilele noastre, descoperim o poveste interesantă, demnă de istorisit. La începuturile sale,

computerul avea dimensiuni impresionante, ocupând o încăpere întreagă, iar astăzi el încapă în palma unui copil. **Etapele evoluției.**

Deceniu dupa deceniu, iată câteva din etapele care au marcat traseul inovator ce a condus la performanțele tehnologice și aspectul computerului de azi: **1940** – apare primul computer, denumit pe scurt CNC (Complex Number Calculator), proiectat de către cercetătorul american George Robert Stibitz și finalizat în cadrul Bell Telephone Laboratories; **1958** – Japonia lansează și ea primul său computer, denumit NEAC 1101; **1988** – NeXT este primul computer care avea incorporat un driver pentru înmagazinarea de date optice și un limbaj adecvat, menit să simplifice programarea.

Tehnologia, încotro? Potrivit sursei citate, tehnologia continuă să demonstreze un ritm impresionant de transformări și perfecționări, menit să introducă opțiuni tot mai avansate și mai inovatoare în funcționalitatea, designul și operativitatea computerelor.

Cât de curând este așteptată dezvoltarea opțiunilor de proiecție holografică **3D** și a legăturilor interactive dintre om și computer, care vor da startul unei noi epoci inovative în domeniu.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Identificați subordonatele atributive din frazele:

- Tabăra în care ne vom odihni este recent construită.
- Sora mea coace plăcinte cum n-ați mai mâncat.
- Ziua în care am împlinit 18 ani a fost o zi specială.
- Filmul pe care-l urmărec este foarte interesant.
- Orașul în care vom călători este foarte frumos.

2. Rescrie enunțurile corectând greșelile:
- Tabloul care i-ai văzut este pictat de Nicolae Grigorescu.
 - Poetul al căreia opere a-i studiezi este preferatul meu.
 - Cartea unde află informații despre tren este Mersul trenurilor.
3. Completați spațiile punctate cu propoziții atributive:
- Întrebarea **ce** temă.....este frecventă.
 - Ascultă părerea **oricui**.....
 - Strada **unde**.....este pustie.
 - Întrebarea **dacă**.....este irelevantă.
 - Reluarea aceleiași probleme, **dacă**....., ne-a îngrijorat.
4. *Contrageți două propoziții subordonate atributive de la exercițiul anterior în partea de vorbire corespunzătoare. Analizați următorul enunț, identificând felul fiecărei propoziții, termenii regenți, elementele de relație și în final realizați schema frazei.*
- Dacă îți tot plângi de milă înseamnă că nu vei face față unei situații.
5. *Subliniați pronumele relative, ce introduc subordonatele atributive, și explicați, ce funcție sintactică îndeplinesc.*
- Stăteau împrejur tovarășii de copilărie ... cărora le trimitea scrisoare ... stăteau toți cei cu care avea de trăit o viață întreagă. (*I. Druță*) Patru ani trecuseră de la scena aceasta, în vremea cărora Alexandru Vodă ...nu mai tăiasse nici un boier. (*C. Negruzzi*) Ba și la câteva femei, ale căror bărbați îs pe front, a arat Ion a Marinei. (*Ion Vatamanu*)
6. În fraza: „*La vremea de care vorbesc, era însă pace în țară și între oameni bună-voire.*” (*M. Sadoveanu*) există:
- o principală și o atributivă; b) două principale și o atributivă; c) o principală și două atributive; d) o principală și o temporală.
7. Propoziția subliniată în frază „*Ei, și pe urmă, adaogi razeșul, după câte știi, Orheianu e de-al Movileștilor.*” (*M. Sadoveanu*), este:
- principală; b) completivă directă; c) principală incidentă; d) circumstanțială de timp.
8. În fraza „*Lucru vrednic de văzut este la visteria Domniei Sale când vin căpitanii să-și ieie lefile.*” (*M. Sadoveanu*) există: a) o subiectivă; b) o predicativă; c) o temporală; d) o atributivă.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

- Ce numim propoziție subordonată atributivă?
- La ce întrebări răspunde propoziția subordonată atributivă?
- Care sunt elementele de relație în propoziția atributivă?
- Care este topica și punctuația în propoziția subordonată atributivă?
- Alcătuiește opt fraze cu subordonate atributive, introduse prin **care, ce, cine, cum, când, unde, că, să**.

6. Alcătuiți patru enunțuri și analizați morfo-sintactic atributele.

7. Prin ce se deosebesc cuvintele conjunctive de conjuncțiile care introduc atributele?

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Scrieți o compunere pe tema: „**La monumentul eroilor**”, folosind subordonate atributive explicative și determinative în diferite poziții față de regentă.

§ 32. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DIRECTĂ. ELEMENTELE DE RELAȚIE. TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

I TERMINOLOGIE

- **completivă directă**
- **termenul regent**
- **elemente de relație**
- **topica**
- **punctuația**

II REPERE TEORETICE

Propoziția subordonată completivă directă este subordonata care îndeplinește în frază funcția sintactică de complement direct pe lângă cuvântul determinat din regentă.

Propoziția subordonată completivă directă răspunde la întrebările: **pe cine? ce?**

De exemplu:

A învățat a citi. (complement direct)

A învățat ^{1/}(să) citească. ^{2/} (completivă directă)

Termeni regenți:

Completiva directă determină următoarele:

- **verb tranzitiv**
Vreau^{1/} să merg la film.^{2/} (ce vreau?)

- **locuțiune verbală**

N-am băgat de seamă^{1/} că a venit seara.^{2/} (ce n-am băgat de seamă?)

- **interjecție cu valoare de verb predicativ** (uite, poftim, iată, iacă, iaca, iacătă) Iată^{1/} unde am ajuns din cauza ta.^{2/}

Elemente de relație:

Completiva directă se introduce în frază prin:

- **pronume relative** sau adjective pronominale relative (*care, cine, ce, cât, cel, ce*)

Ea ne-a povestit¹/ ce film a văzut.²/

- **pronume nehotărâte** sau adjective pronominale nehotărâte (*oricare, orice, oricât*)

- Ascult cu atenție¹/ pe oricine îmi dă sfaturi.²/

- **adverbe relative** (*unde, cum, când, cât, încotro*)

Voi n-ați știut¹/când veți veni.²/

- **conjunții subordonatoare** (*că, să, ca ... să, dacă, de*)
Au decis¹/ ca fiecare cadou să fie împachetat.²/ Am aflat 1/ că areușit la examen.

- **locuțiuni conjuncționale subordonatoare** (*cum că, cum de, precum că*)

- Au aflat de la televizor¹/ cum că va veni vreme rea.²/ Știe 1/ să rezolve acest exercițiu.

Confuzii cu alte subordonate

Subordonata completivă directă poate fi confundată cu propoziția subiectivă.

Știu¹/ că mâine va plouă.²/ (P2 – CD; „eu” știu – subiect subînțeles, el face acțiunea; ce știu?)

Se știe¹/ că mâine va ploua.²/ (P2 – SB; nu are subiect; ce se știe?)

Elemente corelative. Nu are elemente corelative, nici elemente de relație specifice. Poate fi reluată în regentă când determină un verb la mod nepersonal – nepredicativ.

Topica și punctuația

De obicei, propoziția completivă directă stă după regentă. Atunci când vorbitorul vrea să insiste asupra mesajului, completivă directă stă înaintea regentei.

Ce ai aflat acum,¹/ eu am aflat de ieri.²/

Cum am cântat,¹/ mi-a spus profesoara la final.²/

Propoziția completivă poate fi intercalată în regentă, atunci când determină un verb la mod nepersonal aflat înaintea regentei.

Văzând¹/ că mașina a plecat,²/ o apucă pe jos.¹/

- **postpusă:** Știu¹/ (ce) face. ²/

- **antepusă:** (Care) vine, ¹/nu știu nici acum. ²/

- **intercalată:** A dori ¹/ (să) fii altfel decât el, ²/ este o schimbare. ¹/

Punctuația. Când este antepusă regentei, se desparte, de obicei, prin virgulă. Când este intercalată, virgula se poate folosi după ea.

Atunci când stă după regentă, propoziția completivă directă nu se desparte prin virgulă. Când este intercalată virgula este pusă după propoziția completivă directă.

Presimțind¹/ că sfârșitul e aproape,²/ a recunoscut tot.¹/

Atunci când completiva directă se află înaintea regentei, se desparte, de obicei, prin virgulă.

Că nu mai puteam alerga,¹/ am simțit imediat.²/

Citește-mi o poveste. (o poveste – complement direct; ce să citești?)

Citește-mi¹/ orice dorești.²/(P2 – CT; ce să citești?)

A învățat a socoti. (a socoti – complement direct; ce a învățat?)

A învățat¹/ să socotească.²/ (P2 – CT; ce a învățat?)

REAMINTIȚI-VĂ!

Subordonata completivă directă are rolul complementului direct, la nivel de frază, pe lângă un verb tranzitiv sau o interjecție din regentă.

Răspunde la întrebările: pe cine? ce? puse verbului tranzitiv din regentă.

MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Precizați forma literară: a) fluture, roți, treburi, erbec; b) flutur, roate, trebi, berbec.

2. Scrierea corectă cu cratimă: De exemplu Mi-a dat (cartea): mi – pronume personal neaccentuat, a (dat) – verb auxiliar, ajută la formarea timpului perfect-compus; De exemplu mamă-ta/mă-ta: substantiv + pronume;

- Cratima leagă două, trei, uneori patru, cinci cuvinte: ducă-se-pe-pustii, lasă-mă-să-te-las, luare-aminte etc.

- Cratima marchează limitele silabelor rostite sacadat: Fă-țar-ni-cu-le!

- Cratima ajută la atașarea anumitor prefixe și sufixe: ministru.

- Cratima unește elementele unor cuvinte compuse: mai-mult-ca-perfect, prim-ministru. Cratima unește componentele unor locuțiuni: calea-valea. Cratima leagă articolul hotărât enclitic **sau** desinența de cuvintele greu flexionabile:

- În cazul literelor, numerelor: a-ul, x-ul, 10-le, 12-le;

- Cratima leagă formanții -lea, -a și -ime de numeralele ordinale și fracționale: al XI-lea, a 3-a, 8-imi.

- Cratima marchează omiterea unei secvențe din interiorul cuvântului în abrevierile discontinui: ad-ție (administrație), d-ta (dumneata), P-ța (Piața).

- Cratima se păstrează în abrevierile compuselor scrise cu cratimă: lt.-

maj. (locotenent-major), N-E.

• Cratima poate lega unele interjecții identice, repetate accidental: cioc-cioc-cioc, bla-bla-bla.

• Cratima poate lega unele cuvinte care se repetă identic: foarte-foarte, doar-doar, **Explicația ortogramelor „v-a” și „va”**

3. Se scrie **v-a** deoarece cratima marchează rostirea într-o singură silabă a două părți de vorbire diferite: „v” – pronume personal, forma neaccentuată, pers. a II-a, pl., „a” – verb auxiliar, pers. a III-a, nr. sg.

a) El **v-a** spus că trebuie să mergeți în vizită la bunici, dar nu l-ați ascultat.

4. Se scrie **va** atunci când este verbul auxiliar (pers. a III-a, sg.) care ajută la formarea timpului viitor.

Mihai **v-a** trimis o scrisoare care ar fi trebuit deja să ajungă.

5. Ce cadou frumos **v-a** făcut de Crăciun?

6. Geta **va** scrie o carte pentru copii.

CURIOZITĂȚI...

1. Soarele este o stea de dimensiune medie, responsabilă de clima, evoluția vieții și majoritatea fenomenelor de pe Pământ;

2. Are o vârstă de aproximativ 4.6 miliarde de ani și se află abia la mijlocul vieții;

3. Distanța de la Pământ la Soare este de 150 milioane de km;

4. Diametrul Soarelui este de 1.392.684 km și greutatea de 1.989 x 10³⁰ kg; are un diametru de 109 ori mai mare decât Pământul și este de 330.000 mai greu, fiind responsabil pentru 99.86% din masa Sistemului Solar;

5. Soarele este doar una dintre cele 100 de miliarde de stele din galaxia noastră;

6. Temperatura fotosferei (suprafața) este de aproximativ 6.000 de grade Kelvin; temperatura nucleului ajunge la 15 milioane de grade Kelvin;

7. În trecut, oamenii credeau că Soarele este o bilă de foc pusă pe cer de către zei;

8. Fără Soare, viața pe Pământ nu ar fi posibilă;

9. Se află la aproximativ 25.000 de ani lumină față de centrul galaxiei noastre;

10. Este alcătuit din 72% hidrogen, 26% heliu și 2% alte elemente (oxigen, carbon neon, azot, magneziu, fier.

1. Identificați propozițiile subordonate completive directe din frazele:
 - a) Toți au aflat când va avea loc ceremonia.
 - b) S-a aflat când va avea loc ceremonia.
 - c) Data când va avea loc ceremonia este cunoscută de toți.
 - d) Întrebarea este când va avea loc ceremonia.
2. Identificați în enunțul „*Nu este pace în lume*” funcția sintactică a substantivul „pace”:
 - a) subiect;
 - b) nume predicativ;
 - c) complement direct;
 - d) complement circumstanțial de mod.
3. Propoziția subordonată din fraza „*N-am găsit pe nimeni atât de priceput să te înlocuiască*” este:
 - a) completivă directă;
 - b) completivă indirectă;
 - c) circumstanțială consecutivă;
 - d) circumstanțială concesivă.
4. În enunțul: „*Este aproape cu neputință de tăgăduit*”, verbul aflat la un mod nepersonal are funcția sintactică de:
 - a) complement direct;
 - b) complement circumstanțial de mod;
 - c) subiect;
 - d) nume predicative.
5. Propoziția subordonată din fraza: „*Mă gândeam eu că-s frumoasă!*” este:
 - a) completivă directă;
 - b) completivă indirectă;
 - c) subiectivă;
 - d) circumstanțială de cauză.
6. Propozițiile subordonate din fraza: „*Trebuie să fi fost vreo patruzeci – cincizeci de mașini și se pare că numărul lor tot creștea, căci din când în când se mai auzea undeva în urmă un hureit de motor, întrerupt brusc și moale la tăierea contactului.*” sunt, în ordine:
 - a) completivă directă, subiectivă, cauzală;
 - b) completivă directă, subiectivă, circumstanțială de scop;
 - c) subiectivă, predicativă, cauzală;
 - d) subiectivă, subiectivă, cauzală.
7. Scrieți o compunere pe tema: „*Prieteni noștri mai mici*”, folosind fraze cu propoziții subordonate completive directe.

1. Ce numim propoziție subordonată completivă directă?
2. La ce întrebări răspunde propoziția completivă directă?
3. Care sunt elementele de relație în propoziția completivă directă?
4. Ce sunt cuvintele corelative?
5. Care este topica și punctuația în propoziția subordonată completivă directă?

6. Alcătuiți opt fraze cu subordonate complete directe și faceți schemele lor.

7. Copiați exemplele. Puneți semnele de punctuație necesare. Faceți schemele frazelor.

a) De unde era să știe că Angela a urmat din fragedă copilărie o școală de balet că încă atunci specialiștii erau încântați de aptitudinile ei. (*V.Malev*) b) Datinele poveștile muzica și poezia sunt arhivele popoarelor cu ele se pot reconstrui oricând trecutul istoric. (*A.Ruso*) c) Până a răsări soarele lingurarii erau în câmp. (*I.Creangă*)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Redactați un eseu, folosind cât mai multe subordonate complete directe, în care să arătați și să demonstrați stima și respectul față de o persoană mai în vârstă.

Folosiți următoarele cuvinte și îmbinări de cuvinte: *înțelept, regret, tinerețe, curiozități, capacități, stimă, respect, vise împlinite, povestea vieții, miracol, povestitor, povești nemuritoare, trecerea zile, copilărie.*

2. Continuați compunerea, folosind subordonate complete directe.

Bunica mea este o femeie născută și crescută la țară, într-un sat frumos. La fel ca o mamă m-a povățuit și m-a dojenit atunci, când am greșit, a avut răbdare cu mine și m-a înconjurat cu dragoste și bunătate. Este o țărăncă autentică: după vorbă și după port.

Cu mândrie și cu grijă, îmbracă portul popular, iar năframa și-o așează pe cap așa cum și-au așezat-o femeile de când locuiesc pe aceste pământuri. Frumusețea hainelor moștenite din străbuni este întrecută doar de frumusețea bunicii mele. Chiar dacă anii au trecut peste ea ...

§ 33. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ. ELEMENTELE DE RELAȚIE. TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

I TERMINOLOGIE

- **completivă indirectă**
- **elemente regente**
- **elemente de relație**
- **topica**
- **punctuația**

II REPERE TEORETICE

Propoziția subordonată completivă indirectă este o unitate sintactică în cadrul frazei având la nivel de frază rolul complementului indirect pe lăndă propoziția regentă.

Răspunde la întrebările: *pentru cine? cui? despre cine? de cine? cu cine? la cine? împotriva cui?*

De exemplu: Nu a mulțumit/ cui a meritat./

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Citiți cu atenție textul:

Am făcut un referat despre sărbătorile românești de primăvară și am dat materialul cui mi l-a cerut. M-am gândit să păstrez astfel vii obiceiurile de mărtișor și de Buna-Vestire.

a) Identificați predicatele și indicați felul acestora. b) Încercuiți elementele de relație și despărțiți frazele în propoziții.

Termeni regenți

Completiva indirectă determină:

- **un verb:** Mă tem/că întârzie./
- **o locuțiune verbală:** Nu mi-am dat seama/că am greșit./
- **un adjectiv:** Dinu era capabil/să facă un efort mare./
- **un adverb:** E bine/de cine muncește./
- **o interjecție:** E vai/de cine nu învață./

III REAMINTIȚI-VĂ!

Elemente de relație

Propoziția subordonată completivă indirectă poate fi introdusă prin:

- **pronume sau adjectiv pronominal relativ** sau **nehotărât** în

genitiv, dativ sau în acuzativ cu prepoziție. (*cui, la ceea ce, contra cui, ce, oricui, orice*)

De exemplu: Profesorul s-a oprit *asupra* cui i-a dat răspunsuri bune. Dau caietul *cui* mi-l cere. Nu-și dădea seama *de câte* minute se afla în spital.

• **conjunție** sau **locuțiune conjuncțională** (*că, cum că, să, ca...să, dacă, de* cu sensul „să” sau „dacă”, *ca nu cumva să*).

De exemplu: Era hotărât să nu se culce, ci numai să se odihnească. Mă tem ca nu cumva să întârzii.

• **adverb relativ:** (*unde, când, cum, cât*).

De exemplu: Mă mir unde a găsit costume populare așa vechi. Nu m-am gândit când să plec. Ea a doua zi se miră cum de firele sunt rupte. (*M. Eminescu*)

NOTĂ! Completiva indirectă (cu excepția celei introduse prin **cui**) poate fi ușor deosebită de completiva directă, înlocuind-o cu un substantiv nume de lucru. La completiva directă substantivul apare fără prepoziție, în timp ce la completiva indirectă apare cu prepoziție.

De exemplu: Văd că plouă (adică văd ploaia) = completivă directă. Mă gândesc să plec (adică mă gândesc **la** plecare) = completivă indirectă.

Elemente corelative

Propozițiile subordonate completive indirecte nu au elemente corelative, nici elemente de relație specifice. Poate fi însă reluată sau antepusă în regentă prin pronume personal forma neaccentuată.

Topica și punctuația

Propoziția subordonată completivă indirectă stă, de obicei, după regentă și, în cazul acesta, nu se desparte prin virgulă.

De exemplu: Sunt convins că vine.

Câteodată subordonata completivă indirectă poate sta înaintea regentei, în această situație, se desparte prin virgulă.

De exemplu: Că-mi ești prieten adevărat, mi-am dat seama de mult.

EXERSAȚII!

1. *Subliniați predicatele, despărțiți frazele în propoziții și numerotați propozițiile. Analizați felul tuturor propozițiilor și faceți schema raporturilor sintactice.*

a) Dar cine-mi ajută mie să lucrez răzășia, să samăn, să culeg? Nu-mi ajută oare un prieten ce-l am? (*M. Sadoveanu*)

b) Tincuța se uită la el, gândindu-se cum intră cineva din bun senin în intrigi, cum începe să mintă, să se treacă, fără nici un gând.

(*D. Zamfirescu*)

c) Ți-ai dat tu oare seama de timpuriu că totul se vinde pe lume, că voințele cele mai tari se înconvoaie, că un picur de aur căzut pe conștiința cea mai liniștită întinde cercuri la infinit? (D. Anghel)

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Enunțul corect este:

a) Am văzut casa a cărei ferestre erau mari. b) Am revăzut casa ale cărei ferestre erau mari. c) Am revăzut casa căreia ferestrele erau mari.

2. În fiecare dintre enunțurile următoare există câte o greșală, identificați-o:

a) Cartea vi-o dau mâine. b) Dai-o repede din mână. c) După aceasta, mai ne spune vreo două și pleacă.

3. Stabiliți valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvântului „i” în exemplele următoare, puneți cratima unde aceasta este necesară.

a) Nu i frumos ce i frumos, îi frumos ce-mi place mie. b) Acum i acasă. Pe fruntea i curată poartă o diademă. c) I am cerut cartea pe care i o împrumutasem. d) Nu i veni tu la mâna mea, pungașule? e) Nu i am întâlnit de câteva zile. f) Pune doi „i” la pluralul substantivului „fiu”.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Ucraina are o așezare geografică favorabilă, de aceea are o floră bogată și pământuri roditoare. Toate acestea favorizează la dezvoltarea diferitelor ramuri ale economiei. În țara noastră sunt condiții deosebit de favorabile pentru dezvoltarea agriculturii, în special a sectorului vegetal și celui zootehnic. Bogăția cea mai prețioasă a pământului ucrainean o constituie zăcămintele minerale...

2. Indicați propoziția subordonată completivă directă din textul din exercițiul 1.

3. Precizați ce parte de propoziție este cuvântul *fetei* din textul de la exercițiul 1 și dezvoltați-o în propoziție corespunzătoare.

4. Completați spațiile libere cu propozițiile CI necesare; atenție la punctuație:

a) Că era foarte sigură. b) Mă preocup doar de ce c) Pe unde habar n-am! d) Îi cerea oricui e) Ți-ai bătut joc tocmai de cine

5. Stabiliți felul propozițiilor din enunțurile următoare și menționați valoarea gramaticală a relațiilor ce introduc CI.

a) Bologa avu aceeași impresie, vru să-i mulțumească, dar simți că de va rosti o singură vorbă nu-și va putea stăpâni lacrimile și se va face de

râsul soldatului care se apucase să-i descarce bagajele și să așeze toate cum au fost acum o lună.

b) Această știre era destul de veche și Dănilă i-o spusese Agripinei, încă o dată, la începutul lui mai, supărat și mâhnit în inima-i că veștile cele mari pe care le aștepta nu mai veneau deloc.

6. Alcătuiți câte o propoziție completivă indirectă introdusă prin conjuncțiile **dacă, de, ca ... să** și prin pronumele nehotărât **oricine** la cazul dativ.

7. Extingeți în propoziții corespunzătoare complementele indirecte din următoarele enunțuri: a) Mă gândesc la examenul de admitere. b) Profesorul se bucură de rezultatul elevilor săi. c) Maria este recunoscută pentru îndemânarea ei. d) De priceperea în rezolvarea exercițiilor depinde nota finală. e) Părinții mei se tem de venirea frigului.

8. Se dau enunțurile:

a) „Nu-și dădea seama că de fapt nimic nu răzbătea în afară”.

b) El s-a interesat de unde poate obține un ajutor mai bun.

c) Pe urmă povestește cui vrea să-l asculte.

Cerințe: Grupați propozițiile complete indirecte, după modelul: propoziție CI, regentul, întrebarea, pronume relativ, conjuncții, adverbe relative.

9. Recunoașteți în exemplele următoare părțile de propoziție subliniate. Transformați-le, împreună cu cuvintele de legătură, în propoziții subordonate și precizați felul fiecărei subordonate.

a) Îi place a privi cerul. b) El s-a făcut ca varul. c) Nu poți greși la infinit. d) Ne luasem obligația de a aștepta oricât. e) E vrednic de laudă.

CURIOZITĂȚI...

Ikebana este tehnica artistică de aranjare a florilor, și altor părți ale plantelor, în vase, după anumite principii, arta aranjamentelor florale în stil japonez, arta tablourilor vii. S-a conformat întotdeauna, față de celelalte arte, dar și pretutindeni, situațiilor noi impuse de evoluția simțului estetic al japonezilor. Ikebana este aducerea vieții vegetale la dimensiunile unei încăperi, a unei vase. Elementele

florale dintr-un aranjament sunt puse în vază cu intenția transpunerii lor într-o nouă viață, încercându-se recrearea universului lor natural.

Aranjarea florilor este o expresie a vitalității, a competiției neîntrerupte dintre viață și moarte, o artă încărcată de simboluri care a devenit o parte indispensabilă a interioarelor japoneze. Plăcerea pentru aranjarea florilor caută să exprime pacea sufletească, echilibrul din natură și al naturii cu omul. În aranjamentul florilor se urmăresc câteva reguli specifice și necesare cum ar fi forma imperfectă, neregularitatea, asimetria, înfățișarea simplă, săracă, dar în același timp delicată și fragilă.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Ce numim propoziție subordonată completivă indirectă?
2. La ce întrebări răspunde propoziția completivă indirectă?
3. Care sunt elementele de relație în propoziția completivă indirectă?
4. Subordonata completivă indirectă poate avea corelative?
5. Care este topica și punctuația în propoziția subordonată completivă indirectă?
6. Extindeți complementele indirecte la structura unor propoziții complete indirecte.
 - a) Era convinsă de vinovăția copiilor voștri.
 - b) Își bătea capul cu primirea oaspeților.
 - c) Copiii arată respectul cuvenit vârstnicilor.
 - d) Smaranda era apreciată de tot satul pentru hărnicia și inteligența sa.
 - e) Se bucura de răbdarea ta.
7. Indicați propozițiile subordonate complete indirecte din textul următor:
8. Baba Dochia era o soacră rea, care, într-un an, de 1 martie, s-a gândit să-și trimită nora după fragi. Un moș i-a dat fetei o mână de fructe și Dochia nu și-a dat seama că încă n-a venit primăvara. Baba a urcat la munte și s-a bucurat că poate să arunce pe rând cele nouă cojoace pe care le avea. Nu s-a temut că plouă, dar apa s-a făcut gheață și ea a devenit o stâncă pe care oricine o poate vedea în Ceahlău.
9. Indicați ce parte de propoziție este cuvântul *fetei* din exemplele de mai sus. Faceți analiza morfologică la următoarele cuvinte: *un moș, a urcat, dar, nouă*.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Redactați o compunere raționament pe tema: „**Despre tot ce e frumos vorbește frumos.**”
2. Spicuiți câteva fraze din romanul „Clopotnița” de Ion Druță având

subordonate completive directe și indirecte. Delimitați propozițiile și faceți schema lor.

3. Alcătuiți un dialog cu dirigințele de clasă în care să discutați despre locul omului în societate, folosind după posibilitate subordonate completive directe și indirecte.

§ 34. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC. ELEMENTELE DE RELAȚIE. TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

I TERMINOLOGIE

- subordonata circumstanțială de loc
- elemente regente
- elemente de relație
- topica
- punctuația

II REPERE TEORETICE

Propoziția subordonată circumstanțială de loc este subordonata care îndeplinește în frază rolul unui complement circumstanțial de loc și arată locul în care se desfășoară o acțiune sau se manifestă o însușire. (CL)

Răspunde la întrebările: **unde?, de unde?, până unde?, încotro?**

De exemplu:

- a) O! tu, gerule năprasnic, vin, îndeamnă calul meu,
Să mă poarte ca săgeata, unde el știe și eu. (V. Alecsandri)
- b) Unde a căzut săgeata vătafului de copii, au făcut poarta.
- c) Unde este vorbă multă, acolo e treabă scurtă.

Termeni regenți

Circumstanțiala de loc determină:

- **un verb:** Merge/ unde i-a spus./
- **o locuțiune verbală:** A luat-o la sănătoasa/ încotro a putut./
- **interjecție:** Hai/ unde ne-am pornit!./
- **un adjectiv:** Lucrurile așezate/unde le-am lăsat/acolo le-am găsit./
- **un adverb:** A stat acolo/unde l-a pus./
- **locuțiune adverbială:** De jur împrejur,/oriîncotro priveai,/erau ciuperci./

REAMINTIȚI-VĂ!

Citiți textul:

Este un gând care îl va preocupa și pe Ion Vatamanu, nu doar în poezie, ci și în publicistică, unde îl întâlnim elucidat în felul următor: „Faptul că istoria de multe ori ne-a pus să ne pornim iară și iară de la pământ a făcut să ne vedem mai bine în oglinda de țărână, în adevărul pietrei și al apei, al frunzei, rotindu-ne cu aripa asupra casei și văzând în depărtare atât cât nu ne-ar desparte, ci ne-ar apropia...”

La nord, la baștina-i, pe care a cântat-o atât de frumos, înfloresc acum cireșii, exact ca în versurile sale, dar totuși altcumva.

Potopul lor de floare, cum l-a numit el, ni-l aduce printre noi, pe Ion Vatamanu, intelectualul care a consolidat spiritul adevărului, încercând să împace menirea poetului de a fi concomitent profet, sau vizionar și mesager al raționalității, acestea fiind calitățile cel mai greu de îmbinat de către un intelectual care îndepărtându-se nu face altceva decât să se apropie. Am putea spune că atât de îndepărtat de noi, Ion Vatamanu nicidecum nu a fost mai aproape de noi ca în această clipă, amintindu-ne de dragostea lui imensă de viață, revărsată în versuri, în lucrări cu

caracter științific, în urmașii săi, copii și nepoți, în faptele sale de intelectual implicat în tot ce a fost și în tot ce va fi în acest spațiu.

(M. Cimpoi)

Cerințe:

- Identificați subordonatele de loc și arătați ce cuvinte din regente lămuresc ele.
- Faceți schema ultimei fraze a textului de mai sus.

Elemente de relație

Propoziția subordonată circumstanțială de loc poate fi introdusă prin:

- adverbe relative:** *unde, încotro*, precedate uneori și de prepoziție:

De exemplu: Haiti! Lipsești dinaintea mea și du-te unde a dus surdul roata... (I. Creangă)

- compusele nehotărâte ale adverbelor relative** *unde și încotro (oriunde, orișunde, oriîncotro)*

De exemplu: Și de-acum înainte sunt gata să te întovărășesc oriunde mi-i porunci, stăpâne. (I. Creangă) De altfel pe aici, oriîncotro te întorci, numai moșii boierești ai să vezi. (L. Rebreanu)

- pronumele relative sau nehotărâte** precedate de prepoziții: *către cine, către ce, către oricine, la oricine, spre oricine, spre ce:*

De exemplu: Mă duc spre cine mă cheamă.

- adjective pronominale nehotărâte.**

De exemplu: Plec/din orice loc nu-mi place./

- adjective pronominale relative.**

De exemplu: Du-te/în ce direcție vrei./

ATENȚIE!

Confuzii cu alte subordonate.

1. Să nu se confunde propoziția circumstanțială de loc introdusă prin **unde** cu atributiva introdusă prin **unde**. Le putem ușor deosebi, dacă ținem seama de regentul fiecăreia dintre ele.

Să se compare:

Am ajuns pe strada *unde* locuiești (adică strada pe care locuiești): propoziție atributivă.

Am ajuns unde locuiești (unde am ajuns? – am ajuns unde locuiești): propoziție circumstanțială de loc.

Adverbele *unde, de unde, încotro* au funcția de complement circumstanțial de loc. Deci nu trebuie să vă conduceți după funcția adverbului în propoziție, ci după funcția propoziției subordonate.

2. Subordonata circumstanțială de loc poate fi confundată cu o completivă indirectă sau cu o concesivă.

De exemplu: Am plecat¹/ către cine mă strigă.²/ (P2 – CL; unde am plecat? către Ioana care mă strigă). M-am adresat¹/ către cine venise.²/ (P2 – CI; cui m-am adresat? Lui Ioana m-am adresat) Găsești același lucru¹/ oriunde te duci.²/ (P2 – CL; unde găsești?)

Tot același lucru găsești¹/ oriunde te-ai duce.²/ (P2 – CV; în ciuda cărui fapt găsești același lucru?)

▶ FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Arătați ce fel de propoziții introduce adverbul relativ **unde** în exemplele:

- Problema era unde a plecat Vasile.
- Mă gândesc unde a plecat Vasile.
- Bunicuța știa unde a plecat Vasile.
- Nu s-a aflat unde a plecat Vasile.
- Știu locul unde a plecat Vasile.

2. Despărțiți frazele în propoziții și analizați propozițiile.

- Pe unde sare capra trebuie să sară și iedul.
- Unde-și dă brazda rodul cel mai cald
Acolo-i sare vârful mai înalt. (*T. Arghezi*)
- Mă prăfuiuse timpul dormind peste hârtii...
Se întindea noianul, de unde nu mai vii;
O umbră, în odaie, pe umeri m-apăsa,
Vedeam ce nu se vede, vorbea ce nu era. (*G. Bacovia*)
- Și unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoaște
Și vremea-ncearcă în zadar,
Din goluri, a se naște. (*M. Eminescu*)

Elemente corelative

Propozițiile circumstanțiale de loc introduse prin adverbul relativ **unde** au de multe ori în regentă adverbul corelativ **acolo**.

De exemplu: Unde este ața mai subțire, acolo se rupă. Vin de acolo de unde vii și tu.

Topica și punctuația

Propoziția subordonată circumstanțială de loc stă, de obicei, după regentă și, în cazul acesta, nu se desparte prin virgulă.

De exemplu: Am plecat, unde puteam învăța.

Când stă înaintea de regentă, se desparte prin virgulă, dacă accentul nu cade pe ea. **Să se compare:** Unde plouă la timp, holdele cresc mari. Unde plouă la timp (nu în altă parte) cresc holde mari.

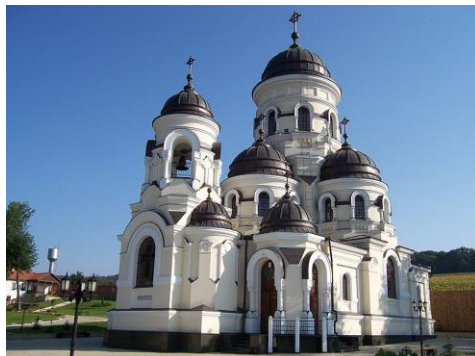
Ca și celelalte propoziții subordonate, propoziția circumstanțială de loc poate fi intercalată în propoziția regentă:

De exemplu: Am urcat și eu destul,/dar până unde a urcat el/n-am putut ajunge./ Pe dealuri,/pe unde pământul nu dă rod,/ pe acolo au și românii ceva ogoare ale lor. (Z. Stancu)

EXERSAȚI!

1. Citiți textul:

Căpriana e unul din cele mai vechi sate, pomenite încă de **cronicari**... Cândva, prin părțile acestea erau numai păduri. Singura așezare omenească cocoțată **acolo sus**, în vârful dealului. Se zice, că ridicată a fost **cocioaba** ceea de-un sărman călugăr, unul Daniil, alungat din mănăstire pentru **semeția** cuvântului sincer și deschis, pentru îndrăzneala de-a spune tuturora verde în fața ce avea de spus. Rău de gură cum era, mai mult își petrecea **vremea** prin **exiluri**, drept care a și fost poreclit Daniil Sihastrul.

Mulți ani s-o fi rugat călugărul cela acolo sus, în **vârful** dealului, până ce într-o noapte rece și ploioasă i-a zărit **lumina** domnitorul țării. Venea de la **război**, se întorcea după înfrângerea suferită la **Valea Albă**. Biruit de **păgâni**, rămas fără **oaste**, rănit la **picior**, domnitorul tocmai căuta un **adăpost** să-și odihnească oasele, **să-și limpezească** sufletul. Ademenit de **zarea** de lumină din vârful dealului, a venit, a bătut în **ușa** cocioabei, **rugându-se** să fie primit peste noapte. (Ion Druță)

Cerințe:

1. Transcrieți din text două propoziții principale și două subordonate.
2. Efectuați analiza sintactică a acestor propoziții principale și a subordonatelor.
3. Stabiliți la ce întrebări răspund cuvintele evidențiate din text.
4. Transcrieți, din text, trei cuvinte care conțin cel puțin un diftong și două cuvinte care includ câte un hiat.
5. Alcătuiți două enunțuri prin care să ilustrați omonimia cuvântului *mai*.
6. Numiți funcția sintactică a cuvintelor subliniate în enunțul:
Biruit de **păgâni**, rămas fără **oaste**, rănit la **picior**, domnitorul tocmai căuta un **adăpost** să-și odihnească oasele, **să-și limpezească** sufletul.
7. Care este tema textului? Dar ideea?
8. Întocmiți planul textului.

Să vorbim și să scriem corect!

1. Cuvintele hexagonal, neuniform, frecvent sunt despărțite corect în varianta: a) hex-a-go-nal, neu-ni-form, frecv-ent; b) he-xa-go-nal, neu-ni-form, frec-vent; c) hex-a-go-nal, ne-u-ni-form, fre-cvent; d) he-xa-go-nal, ne-u-ni-form, frec-vent.

2. Identificați pleonasmul din enunțurile:

- Mijloacele mass-media au deformat adevărul în legătură cu accidentul.
- Ortografia corectă a fost notată cu zece puncte.
- În fiecare zi avea niște dureri nevralgice insuportabile.
- Jandarmii vor asigura securitatea participanților.
- Îmi place marea, dar prefer mai bine muntele.
- Am mers până unde se bifurca drumul în două.

3. Alegeți seria de cuvinte scrise corect:

- a) cunoștiințe, neuroștiințe, ființe; b) va crea, va prevedea, va tăcea;
- c) desghetăt, anticipat, fregvent; d) greșală, așează, exerciții.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Citiți cu atenție versurile. Analizați morfologic și sintactic cuvintele evidențiate.

Eminescu

Cu nimbul geniului **pe frunte**
 Privești din ceruri **înspre noi**
 Și e privirea Ta o punte
Spre lumea veșnică de-apoi.
Pe raza ei pornim **spre Tine**
Peste vâltoarea de genuni,
 Lăsând **în urmă** lumi meschine-
 Să devenim un pic mai buni.

Tu ne ești veșnica chemare
Spre dragoste și **spre** sublim,
 De-aceea **pân- la bătrânețe**
 Noi Te cinstim și Te iubim.
 Tu ne ești veșnica chemare
 De nemurire, **pe pământ,**
Și-n piept Te poartă fiecare,
 Tu, Făt-Frumos de dor și gând!
 (Grigore Rotaru)

2. Indicați propozițiile subordonate de loc.

3. Comentați topica lor în cadrul frazelor.

Pe malul râpii, acolo, unde apa se învârtește în bulboană, s-a oprit.
 (I. Vatamanu) Oriunde te-ai duce, n-ai să poți fugi de tinerețea ta.
 (I. Druță) Pe unde ca panglica Nistru se-ntinde, îmi iese orașul din nou
 înainte. (L. Deleanu) Să știi, că merg cu tine, oriunde m-ai duce.
 (I. Creangă) Colo lângă lampă, într-un mic iatac, vezi o fată, care pune
 ață-n ac. (M. Eminescu) Muzicanții, după ce au tot schimbat priviri între

ei, au pornit a însăila încet de departe un cântec de jale, un cântec de dor. (*D. Covalciuc*) Noaptea o petreceau în câmp, acolo unde îi ajungea oboseala. (*G. Meniuc*) Colo, unde curge-n vale șipotul Măriei Sale Nistrul-cel zbătut și lin, ne oprim și noi oleacă.

4. Realizați analiza frazei, identificând elementele regente pentru propoziția circumstanțială de loc:

a) A plecat degrabă unde l-ai trimis. b) A luat-o la fugă speriat încotro a văzut cu ochii. c) Hai repede unde ne-am propus. d) S-a refugiat acolo unde se simțea acasă. e) De jur împrejur, unde priveai, vedeai pomi înfloriți. f) Cărțile găsite unde le-am lăsat erau prăfuite.

5. Realizați expansiunea complementelor circumstanțiale de loc din enunțurile de mai jos, evidențiind modificările realizate:

- Voi merge în vacanță în orașul recomandat.
- Mergem acolo cu drag.
- Am înaintat până la marginea pădurii.
- Hai la întâlnirea cu amicii tăi.

6. Realizați contragerea propozițiilor circumstanțiale de loc din frazele de mai jos în partea de vorbire corespunzătoare, evidențiind modificările realizate:

- S-au oprit unde stau bunicii lui.
- Plasată unde se termină strada, reclama nu se zărește bine.
- Am venit unde m-ai chemat.
- Nu am găsit nici o carte oriunde am căutat.

7. Identificați adverbele corelative din regentă, realizând, în prealabil, analiza frazei: a) Acolo a plecat, unde și-a propus. b) S-a deplasat acolo unde l-ai trimis. c) A rămas acolo unde locuiau bunicii săi. d) Pe oriunde vei trece, pe acolo vei cunoaște și oameni interesați.

8. Realizați analiza frazelor de mai jos, identificând felul fiecărei subordonate:

- a) Nu se știe unde au plecat prietenii tăi.
b) Mă gândesc unde voi merge în vacanță anul acesta.
c) Lenuța a aflat unde se va organiza concursul național de ortografie.
d) Întrebarea era unde vom merge în weekend.
e) Cunosc foarte bine locul unde și-a petrecut concediul.
f) Voi rămâne unde a rămas peste noapte și fratele meu.
j) „Pe dealuri, unde te-ntorci, / Cu ciocuri înfipte-n ogor sănătos / Sunt pluguri, pluguri, nenumărate pluguri.” (*L. Blaga*)
i) Și atunci numai iaca și împăratul vine ca un leu-paraleu să-și ieie fata pe samă și, când o găsește sub strajă, după cum nu se așteptase, numai îi scânteiau ochii în cap de ciudă, dar nu avu ce face. (*I. Creangă*)

CURIOZITĂȚI...

Busuiocul (*ocimum basilicum*) a fost întotdeauna considerat o plantă sacră. Tocmai de aceea, doar basileul avea dreptul să o culeagă, asociind acestui gest, un ritual plin de mister. În India, de unde este originar, busuiocul a fost ridicat la rangul de „plantă sacră” (tulsi), fiind cultivat numai în locuri special amenajate din jurul sanctuarelor. Secole la rând, busuiocul a „călătorit” în toată lumea, purtat fie de negustori, fie de emigranți. Acum mai bine

de 4000 de ani, a „plecat” din India și s-a răspândit în întreaga Asie, apoi în Egipt. Oamenii au inventat tot felul de obiceiuri legate de puterea pe care o dă consumul sau simpla atingere a busuiocului. Dincolo de ritualuri și superstiții, busuiocul este utilizat și în ritualurile ortodoxe. La începutul primăverii, mulți dintre bunicii noștri atârnau o crenguță de busuioc în tindă ca să alunge „moleșeala”. Se spune că atunci când preotul vine cu Botezul este așteptat în deosebi de fetele nemăritate, care cer o crenguță de busuioc preotului, pentru a o pune sub pernă spre a-și visa ursitul.

Vechii greci credeau că omul mânios se va liniști dacă va atinge această plantă. Mai mult, exista credința că cel care poartă această plantă va fi mereu îndrăgostit.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Alcătuiți fraze potrivite, înlocuind punctele cu regentele următoarelor propoziții circumstanțiale de loc:

..... unde era apa mai puțin adâncă.

..... pe unde am plecat ieri.

..... încotro urca poteca de munte.

..... de pe unde se recoltează multă seară.

2. Identificați în textele următoare, propozițiile subordonate CL și analizați-le.

a) Astăzi, capitala noastră, care-a stat pitită prin munți atâtea veacuri, sporește sigură și puternică în mijlocul câmpiei dunărene, ridicând palat lângă palat, pe unde-și păștea odinioară turmele legendarul Bucur. (Al. Vlahuță) b) Acolo unde nu e lege, nu e nici slobozenie, și acolo unde legea e numai pentru unii și ceilalți sunt scutiți de sub ascultarea ei,

slobozenia a pierit. (Al. Russo)

3. Faceți expansiunea cuvintelor subliniate după modelul dat, fiind atenți la faptul că apar modificări structurale; Folosiți-vă de propozițiile din coloana dreaptă.

a) Am ajuns la locul întâlnirii mai devreme. b) Am ajuns (Pv) mai devreme (PPr)/ unde avem (Pv) întâlnirea. (CL)/

S-a întors la locul plecării. unde-o vedea cu ochii.

S-au dus acasă la noi. de unde a plecat.

Pleacă oriunde. unde i-am chemat.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Scrieți un articol pentru ziar *despre atitudinea grijulie față de natură*. Potrivți titlul, alcătuiți planul.

§ 35. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP. ELEMENTELE DE RELAȚIE. TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

I TERMINOLOGIE

- subordonata circumstanțială de timp
- elemente regente
- elemente de relație
- topica
- punctuația

II REPERE TEORETICE

Propoziția subordonată circumstanțială de timp sau temporală este subordonata care îndeplinește în frază rolul unui omplement circumstanțial de timp și arată timpul când se desfășoară acțiunea din regentă. (CT)

Răspunde la întrebările: *când?, de când?, până când?, cât timp?*

Termeni regenți

Circumstanțiala de timp determină:

- **un verb predicativ:** A venit când l-ai chemat. Elevii învață după ce termină orele.
- **o locuțiune verbală predicativă:** A luat-o la rost/când a întârziat. Fetița și-a dat seama când a greșit.
- **interjecție predicativă:** Hai/ când pleci.
- **un adjectiv:** Este un rezultat, așteptat /de când mă știu.
- **un adverb:** Atunci /când l-a văzut, /a plecat.
- **locuțiune adverbială:** Din vreme în vreme se schimbau și se întorceau acasă bucuroși.

REȚINEȚI!

Acțiunea exprimată de verbul din regentă poate fi în raport de anterioritate, posterioritate sau simultaneitate față de acțiunea verbului din subordonată.

Raportul temporal de anterioritate. Acțiunea din regentă se petrece înaintea celei din subordonată. Propoziția temporală de anterioritate se introduce prin *conjunțiile și locuțiunile conjuncționale până (nu), până a (nu), până ce, până când, înainte (ca...) să:*

De exemplu:

- a) Florica nu se mai oprea până nu ajungea pe locurile de păscut.
- b) Frica ținea până ce dădeam de desigurile cu mure.
- c) Mă vei însoți la drum până când îți voi spune.
- d) Am ajuns în tribună înainte ca sportivii să fi apărut pe stadion.

Raportul temporal de posterioritate. Acțiunea din regentă se petrece după cea din subordonată. Propoziția temporală de posterioritate se introduce prin *locuțiune conjuncțională: după ce, îndată ce, imediat ce, o dată ce, pe dată ce, de când, de pe când, de cum sau adverb relativ (când, cum).*

De exemplu:

- a) După ce treburile se isprăveau... mama se așeza la fereastră. (I. Creangă)
- b) Îndată ce soarele scapătă după culme, luna... ieși în răsărit. (M. Sadoveanu)
- c) Însă imediat ce părăsi biroul dădu drumul î

ngrijorării și tensiunii... d) Când țaranul își mai veni în fire, subprefectul îl întrebă... (I. L. Caragiale) e) Cucoșul cum scăpă din mâinile moșneagului, fugi de-acasă... (I. Creangă) f) De cum se face ziuă și scot mînzatul afară/Un dor nespus m-apucă, și plîng, măicuță, plîng... (I. H. Rădulescu)

Raportul de simultaneitate.

Acțiunea din regentă se petrece în același timp cu cea din subordonată. Propoziția temporală de simultaneitate se introduce prin *locuțiune conjuncțională (în timp ce, în vreme ce, câtă vreme, cât timp, pe când) sau prin adverb relativ (când, cum, cât).*

De exemplu:

a) În vreme ce trăsura alerga pe cuburile de granit, Grigore Iuga ... privea furnicarul de oameni... (L. Rebreanu) b) Doar izvoarele suspină,/Pe când codrul negru tace. (M. Eminescu) c) Cât e noaptea-n lung și-n lat / Nu s-aude un lătrat. (L. Blaga)

NOTĂ!

Acțiunea din regentă se poate repeta ori de câte ori are loc acțiunea din subordonată. Asemenea propoziții temporale de simultaneitate se introduc prin locuțiunea conjuncțională (*ori*) de câte ori sau prin adverbul *oricând*.

De exemplu:

a) De câte ori, iubito, de noi mi-aduc aminte, / Oceanul cel de gheață mi-are înaintea. (M. Eminescu)

ATENȚIE!

Nu trebuie confundată propoziția circumstanțială de timp introdusă prin **când** cu propoziția atributivă introdusă prin **când**.

De exemplu:

a) Am venit când m-ai poftit. (Când am venit?) circumstanțială de timp.
b) Am venit în ziua când m-ai poftit! (În care zi am venit?) propoziție subordonată atributivă.

Elemente de relație

Propoziția subordonată circumstanțială de timp sau temporală poate fi introdusă prin:

adverbul relativ când, folosit singur sau cu prepoziții – *când, de când, de pe când, oricând, orișicând*.

De exemplu: a) Când însuși glasul gândurilor tace, / Mă-nghină cântul unei dulci evlavii. (*M. Eminescu*) b) De când era pe pământ își ducea rostul singur. (*Em. Gârleanu*) c) Îl poți vedea oricând vrei.

locuțiuni conjuncționale de timp: *în timp ce, în vreme ce, până ce, până să, după ce, îndată ce, înainte ca să, de câte ori, ori de câte ori*.

De exemplu: a) Petru Aron spumega, în timp ce răscoala Leului bântuia. b) Merse, merse, până ce i se sparse și opincile acestea.

adverbul cum (*cu sensul îndată ce*) și *cât* (*cu sensul cât timp*).

De exemplu: a) Cum îl scoli /cere de mâncare. Cât îi mic prinde muște cu ceaslovul. (*I. Creangă*)

Elemente corelative

Pot fi adverbe corelative (atunci, îndată etc.): Când nu vrei ceva, **atunci** se întâmpla. Cum ne-a văzut, **îndată** a fugit.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Observați care sunt elementele introductive ale propoziției subordonate circumstanțiale de timp din următoarele enunțuri:

a) Când nu te gândești, atunci te vizitează. b) Cum a plecat, a și început ninsoarea. c) Cum mă scol îndată mă apuc de făcut patul. d) Cum ne-a văzut, pe loc a luat-o la picior. e) Cum ajunge acasă, cum face lecțiile.

Topica și punctuația

Propoziția circumstanțială de timp poate sta atât înaintea cât și în urma regentei. Când stă înaintea regentei, se desparte prin virgulă dacă nu se insistă asupra ei.

Să se compare:

a) După ce am ajuns acasă, mi-am desfăcut bagajele. b) După ce am ajuns acasă mi-am desfăcut bagajele (nu înainte). c) Când este așezată după regentă, nu se desparte prin virgulă, decât atunci când regenta conține un complement circumstanțial sau când după ea urmează o propoziție circumstanțială.

Să se compare:

a) Ploaia începe când nici nu te gândești. b) (cu) Ploaia începe în munți, când nici nu te gândești.

Propozițiile circumstanțiale de timp intercalate între elementele regente se izolează prin virgulă: *Oamenii, după ce au mâncat, au pornit-o spre casă.*

EXERSAȚII!

1. Aflați propozițiile subordonate circumstanțiale de timp și lămuriiți

topica și punctuația lor.

- a) S-a întors când l-a chemat.
- b) Ia dat dreptate după ce i-a relatat întâmplarea.
- c) Este tăcut de când îl știu.
- d) E mult de atunci, Harietă, de când eram mici de tot și ne spuneau moșnegii povești.
- e) Măriuca și Vlad se îndemneau și se împingeau unul pe atul, până când intrau în roata pulberilor umede, ridicate din căderea șuvoiului, și, când se simțeau stropiți pe ochi, dădeau fuga înapoi, cu mare haz. (*G. Galaction*)

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Clișee lexicale

Sunt expresii stereotipe, niște formulări reproduse invariabil, care devin supărătoare atunci când se folosesc în exces și se caracterizează prin abateri de ordin semantic. De multe ori apar neologisme în contexte improprii:

De exemplu: Produsele se vând *la prețuri atractive*. Ucraina este o *țară atractivă*. Avem o legislație *atractivă*.

În cazul adjectivului *atractiv* se neglijează faptul că este sinonim atât atrăgător (cuceritor, fermecător), când se referă la însușirile unei persoane.

2. Scrieți corect neologismele pronunțate astfel: dizain, fer-plei, cau-boi, hobi, intermețo, dizel, menigiment.

3. Identificați greșelile din enunțurile:

- a) Datorită neglijenței părinților, copii au avut de suferit.
- b) Colegii de echipă îl alimentează cu mingi înalte pentru a marca.
- c) Mă dor foarte tare amigdalitele.
- d) Copilul a avut de scris decât două exerciții.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. *Analizați exemplele următoare, stabilind valoarea morfologică a regentului fiecărei subordonate CT.*

a) După ce a ruinat de ajuns pe nenorocitul de boier, care nu l-a lăsat să piară de foame pe drumuri, și după ce și-a luat rangul de pitar, la care nu era vătav să nu aspire, omul nostru caută un pretext și părăsește casa stăpânului, tocmai atunci când acesta simte mai mare nevoie de dânsul. (*N. Filimon*)

b) Și una e să mori la datorie, când te izbește un glonț sau o schijă și

alta e să fii legat de stâlp și să te execute plutonul de execuție. (M.Preda)

c) Și apoi, când venea moșneagul de unde era dus, gura babei umbla cum umblă melița. (I. Creangă)

d) Când tremurându-și jalea și sfiala/Un cânt pribeag îmbrățișează firea,/Și-un trandafir crescut în umbră moare/Și soare nu-i să-i plângă risipirea,/Eu plâng atunci... (O. Goga)

e) Iar Ștefan –vodă Tomșa dacă omorî pre Despot-vodă la Suceava și bătu pre Mircea-vodă, se întoarse la Iași. (Gr. Ureche)

CURIOZITĂȚI...

Cele mai interesante informații despre cărți.

1. Locuitorii Indiei sunt cei mai pasionați cititori din lume, un pasionat de lectură din India citește în medie cam 10,7 ore pe săptămână.
2. „Aventurile lui Tom Sawyer” de Mark Twain este primul roman din lume redactat pe o mașină de scris.
3. Cea mai mică carte din lume este deținută de *Biblioteca Națională din Țara Galilor* și se numește „Bătrânul rege Cole”. Cărticica are un 1 mm lungime și 1 mm lățime, pentru a trece la o alta pagină ai nevoie de un ac.
4. Cartea cu cel mai lent ritm de vânzări este o traducere limba latină din anul 1716 a „Noului Testament”. Ultimele 500 de exemplare ale ediției respective au fost vândute în anul 1907.
5. Deschide cartea și citește ce au scris alții, închide cartea și gândește ce au scris alții!

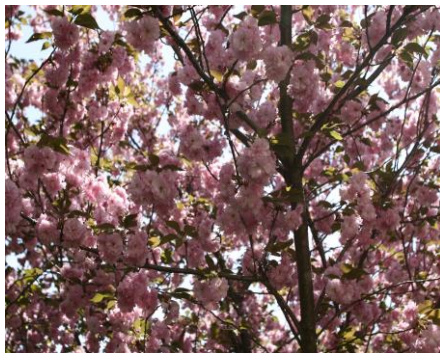
VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Care propoziții se numesc subordonate de timp?
2. Numiți elementele de relație?
3. Care este topica și punctuația propozițiilor subordonate de timp.
4. Citiți cu atenție textul. Delimitați propozițiile subordonate de timp și faceți schema lor. Analizați morfologic și sintactic cuvintele evidențiate.

De ziua ta

Primăvara o cunoaștem după primii muguri care se aud plesnind grăbit pe crengi, după stolurile păsărilor sosite din țările sudului care-și caută cuiburile vechi prin arborii **dezgoliți**, după seva pe care o simțim cum urcă în copaci, după **mărțișoarele** prinse la pieptul **trecătorului**. Clinchetul **motoceilor** sună ca niște clopoței în văzduh. Se apropie încă o **sărbătoare** – Ziua Femeii – care ne face, vorba poetului, viața

primăvară Mamă, soție, fiindcă sunt trei ipostaze ale femeii. Văzduhul miroase a primăvară. Și nu întâmplător aproape **întotdeauna** primul cuvânt rostit, scris și citit este numele tău, Mama – cuvânt fără de vârstă, la fel ca lumina sau aerul, cum fără de vârstă și va **dăinui** atât cât există pe glob copii ca să-l rostească. Când simțim miros de **pâine** coaptă, ne gândim la mâinile, la hărnicia, la zbulciul vostru.

Sărbătoarea voastră ne aduce primăvară, ne aduce lumină în suflete și în gând. Când stau în fața ta, mamă, parcă nu aș respira aerul, ci propriul suflet ca pe un măr. Totul: arborii, iarba, mugurii, florile devin aer bun de respirat. De ziua aceasta mi se **deschide sufletul**, cum se **desface** un mugure, ca să izbucnească din el floarea. Acea floare și acea frunză, ce ne-o cresc sufletele, e dragostea noastră pentru voi, mereu **neobosită**, mereu luminoasă și **netrecătoare**.

Femeia, dragostea, primăvara sunt sinonime ale frumosului și **veșniciei**. (*Nicolae Dabija*)

Citiți cu atenție afirmațiile de mai jos. Dacă apreciați că afirmația este corectă, subliniați **Corect**. Dacă este incorectă, subliniați **Inc corect**.

a) Prin expansiunea complementului din enunțul: „S-a trezit în zori.”, se obține o propoziție circumstanțială de timp.

b) În fraza: „Am vizitat satul unde s-a născut Ion Creangă.”, propoziția introdusă prin adverbul relativ **unde** este circumstanțială de loc.

c) Propoziția subordonată din enunțul: „Cum deschizi fereastra întră căldura”. este o subordonată completivă de timp (CT).

d) „În timp ce învață, se gândește la vacanță.” Elementul de relație subliniat este o locuțiune conjuncțională.

e) Complementul circumstanțial de timp din enunțul: „Nu va afla în veci adevărul.” Se exprimă prin subst.+prep.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Dezvoltați subiectul: *Mamă, doar când mi-i greu îmi amintesc de tine. Întâi și-ntâi a fost cuvântul MAMA.*

Dacă ai o mamă, ai și un izvor,
Nu mai ești pe lume simplu călător,
Dacă ai o mamă și e lângă tine,
Pe pământ e pace, pe pământ e bine.

Să nu uitați!

Mama este ființa care poate lua locul oricui, dar nu poate fi înlocuită cu nimeni.

Proverbe despre mamă:

1. În lume există un singur copil frumos, iar fiecare mamă este mama lui. 2. Dumnezeu și-a dat seama că nu poate ajunge în mai multe locuri în același timp, așa că a creat mama. (*Proverb evreiesc*)

§ 36. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD. ELEMENTELE DE RELAȚIE. TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

I TERMINOLOGIE

- subordonata circumstanțială de mod
- elemente regente
- elemente de relație
- topica, punctuația

II REPERE TEORETICE

Propoziția subordonată circumstanțială de mod este subordonata care îndeplinește în frază rolul unui complement circumstanțial de mod și arată cum se desfășoară acțiunea din regentă sau se manifestă o însușire. (CM)

Răspunde la întrebările: *cum?*, *în ce fel?*, *în ce mod?*, *în ce chip?*, *cât?*, *cât de?*

Propoziția subordonată circumstanțială de mod este de mai multe feluri:

propriu-zisă: se introduce prin adverb relativ (*cum*, *precum*, *cât*) sau **locuțiune conjuncțională** (*după cum*, *fără (ca) să*).

De exemplu:

Mă țin cu amândouă mâinile, cât pot de bine.

Fără să mai privească în urmă, Tudor se prăpăstui pe poartă.

NOTĂ. Propoziția modală propriu-zisă poate să aibă un adverb corelativ (așa, astfel) în regentă: *Cum e buna ziua, așa e și mulțumita*.

comparativă: se introduce prin adverb (*cum*, *precum*) sau locuțiune conjuncțională (*după cum*) când comparația este reală.

De exemplu: a) Fug, cum fuge-o rândunică.

a) A fost și el acolo, după cum au fost și alții. b) Și prin locuțiunea conjuncțională *ca și cum (când)* când comparația este ireală, ipotetică.

De exemplu: Bătrânul clipi din ochi, ca și când n-ar fi înțeles întrebarea...

de măsură progresivă: se introduce prin locuțiune conjuncțională (care, uneori, formează împreună cu corelativul din regentă o construcție de felul: *cu cât ... cu atât (a)*, *de ce ... de ce (de aceea) cu (pe) cât ... (pe) atât* sau prin locuțiune conjuncțională fără corelativ (*pe măsură ce*).

De exemplu: *Cu cât* mai multe auzi, *cu atât* mai multe înveți. Băiatul se făcea mai cuminte, *pe măsură* ce treceau anii.

Termeni regenți

Circumstanțiala de mod determină:

- **un verb:** Cum îți vei așterne, așa vei dormi.
- **un adjectiv:** Era silitor cât putea el.
- **un adverb:** El l-a primit bine, precum m-a primit și pe mine.

REAMINȚIȚI-VĂ!

Elemente de relație

Propoziția subordonată circumstanțială de mod poate fi introdusă prin:

adverbe relative: *cum*, *precum*, *cât*.

De exemplu: Iar noi locului ne ținem, /cum am fost așa rămânem.

locuțiuni conjuncționale subordonate: *după cum*, *ca și cum*, *fără să*, *pe măsură ce*, *cu cât*.

De exemplu: Îți pun această întrebare, a continuat el *ca și cum* mi-ar

fi spus întâia oară ceea ce avea să urmeze, când de fapt totul fusese demult răsucit pe toate fețele.

Observați care sunt elementele introductive ale propoziției subordonate circumstanțiale de mod din următoarele exemple:

1) Florica e mlădioasă cum e trestia. 2) Se poartă precum știi. 3) Copilul țipa cât putea. 4) După cum ți-am spus plecăm mâine. 5) Cu cât înveți cu atât știi mai multe.

Elemente corelative

Adverbul relativ care introduce o propoziție circumstanțială de mod are de multe ori în regentă adverbul corelativ *așa* sau (mai rar) corelativul (tot) *astfel*: Cum mășori, așa ți se va măsura.

1. *Indicați adverbele corelative ale propozițiilor circumstanțiale de mod din frazele următoare: a) Așa vom face cum am stabilit. b) Atât îți dau cât am. c) După cum te-ai străduit, astfel vei fi răsplătit.*

Fiți atenți la propozițiile subordonate introduse prin adverbele relative *cum* sau *cât*, deoarece aceste adverbe nu introduc numai propoziții de mod, ci și propoziții subiective, predicative, atributive, completive directe sau indirecte, temporale.

Atenție deosebită cer propozițiile predicative care, atunci când sunt introduse prin adverbul *cum?*, ca și propozițiile circumstanțiale de mod.

Topica și punctuația

Propoziția circumstanțială de mod așezată după regentă sau înaintea regentei se desparte prin virgulă când nu se insistă în mod deosebit asupra ei:

De exemplu:

a) Și s-așează toți la masă, cum li-s anii, cum li-i rangul.

b) Primarul înghiți o dată, ca și când i s-ar fi uscat gâtulejul. Ca și cum i s-ar fi uscat gâtulejul, primarul înghiți o dată.

Când se insistă asupra subordonatei, aceasta nu se desparte prin virgulă: **De exemplu:** *Cum mășori ți se măsoară* (subînțeles nu în alt fel). Propoziția circumstanțială de mod așezată înaintea regentei se desparte totdeauna prin virgulă când în regentă se află adverbul corelativ *așa* sau *astfel*: **De exemplu:** Cum e bradul, / *Așa-i badea de frumos.*

FOLOȘIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Citiți textul:

a) Și țin minte și cum biata **Calița**, care ținea spițerie în Ulița Mare, stând în mijlocul drumului cu mâinile în șolduri răcnea... și batjocorea cum îi venea la gură și scuipa de departe în urma unui „cazac”, **care** din

fuga calului înfipsese sulița în pâinile ei de pe teighea, înșirase pe ea vreo cinci-șase **cum se înșiră** mărgelele pe ață și tot în goana calului se făcuse **nevăzut**. (*C. Hogaș*)

- b) Și era una la părinți
Și mândră-n toate cele,
Cum e **Fecioara** între sfinți
Și luna între stele. (*M. Eminescu*)
- c) Și vesel Mugur-Împărat
Ca cel dintâi s-a ridicat
Și cu paharul plin în mâini,
Precum e felul din bătrâni
La orice chef între români,
El a-nchinat. (*G. Coșbuc*)
- d) Dar și noi încă o pândeam
Cum se pândește o fiară
Și tot **chiteam** și ne gândeam
Cum să ne cadă-n gheară. (*V. Alecsandri*)

Cerințe:

- a) Precizați tipurile de subordonate din exemplele de mai sus.
b) Stabiliți funcția sintactică a cuvintelor marcate din text.
c) Găsiți câte un sinonim potrivit pentru cuvinte: *răcnea, înșirase, nevăzut, departe, mândră, vesel, bătrâni, chef*.
d) Menționați valoarea morfologică a cuvintelor subliniate din exemplele de mai sus.
e) Rescrieți, din șirul dat, cuvintele ce conțin diftongi și triftongi: *biata, ținea, drumului, pândeam, gândeam, Fecioara, fiară, gheară, chiteam, cadă, pândește*.

EXERSAȚI!

1. *Identificați propozițiile circumstanțiale de mod, spuneți felul lor, analizați morfologic și sintactic regentul.*

- a) Pe cât de minunată e fabricarea pânzei, pe atât de minunate sunt instrumentele cu care lucrează.
b) Toată lumea era grăbită, unii chiar fugeau ca și când i-ar fi alungat cineva din urmă.
c) Venise fără să știe pentru ce a venit și ce vrea.
d) Furnicile s-au mișcat, de parcă n-ar fi fost de când lumea.
e) Lasă-l să și-i cheltuiască cum îi va place.

2. *Copiați exemplele. Indicați subordonatele de mod.*

La pe această femeie, du-o numaidecât acolo, cum îi ști tu, și povățuiește-o cum a fi mai bine. (*I. Creangă*) De-ar fi-n a mea putință să

fac precum doresc. (V. Alecsandri) Împăratul, după cum, s-a hotărât, pe toți i-a tăiat, fără cruțare. (I. Creangă) Măi-măi că așa face așa precum zici tu. (P. Ispirescu) Din câte am auzit vorbindu-se, era un timid. (G. Călinescu)

A început dracul a țipa cât îl lua gura. (I. Creangă) De rele ce sunt, nu pot să trăiască la un loc. (P. Ispirescu) Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât îmi aduc aminte; și-mi aduc bine aminte. (I. Creangă)

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

a) Despărțiți în silabe cuvintele: punctual, înființat, agrafă, astmatic, neproductiv, prelung, alături, părintească, ancorează, afluent, jertfă, altceva, dezaproba, veșnic, antarctic, subiectivitate, anterioritate, transformare, propoziție, înainte, acru, albastru, înfundătură, eliminator, exersare.

b) Scrieți gerunziul negativ al verbelor derivate cu ajutorul prefixului **în-** de la cuvintele de bază.

Alb, drept, groază, pachet, balsam, condei, fașă, nod, preajmă.

c) Subliniați, în lista următoare, adverbele formate prin derivare cu sufixe și scrieți apoi patru enunțuri în care să folosiți patru dintre ele cu funcția sintactică de complement circumstanțial de mod.

Bătrânesc, bătrânește, bătrânețe, îmbătrânește, tinerel, tineret, tinerește, întineri, târâș, târâtoare, româtime, românește, furiș, furiș, desiș, desime, mișelie, mișelește, româncă, românesc, mutește, amuți, amuțește, amețitor, amețește.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Completați spațiile punctate cu regente potrivite pentru subordonata circumstanțială de mod:

- a)precum își imaginase.
- b)cum i-am promis.
- c)ca și cum n-ar fi auzit.
- d)pe cât afirmase el.

2. Identificați subordonatele circumstanțiale de mod:

- a) Așa va proceda, cum l-ai învățat când era mic.
- b) Furnicile s-au mistuit, de parcă n-ar fi fost de când e lumea.
- c) Răul pieri așa cum apăruse și fără să lase urme.
- d) Copiii, așa săraci cum rămăseseră, creșteau cum crește răchita-n prundișul apăsător, iar muma lor întinerea... (I. Slavici)
- e) Cărăbușul se făcu mai mic decât era, ținându-și sufletul. (E. Gârleanu)

f) Cum o vede, maiorul se oprește o clipă, ca și cum ar vrea să se reculegă, fiind surprins de inamic. (*I. L. Caragiale*)

g) Te voi sluji cum am slujit pe tată-tău. (*P. Ispirescu*)

3. Completați spațiile libere cu propoziții CM impuse de context:

- a) Cât, atâta a cumpărat.
- b) L-am condus la gară așa cum
- c) Pe cât, pe atât era de silitor.
- d) M-a privit ca și cum.....
- e) Decât să, mai bine să lenevească.
- f) Fără să, a pus rezultatul.
- g) Așa de tare se bucura, de parcă.....
- h) Pe măsură ce....., te înseninai la față.
- i) Zâmbea liniștit, ca și cum.....

4. Precizați felul propozițiilor din zicalele următoare: analizați CM și CCM din enunțurile următoare, precizați valorile morfologice ale relatorilor:

- a) Fără să aibă grijă de copii, niciun părinte nu poate trăi.
- b) Nu e bine să vorbești fără îndestul să gândești.
- c) Decât să ai un car de frumusețe, mai bine un dram de minte.
- d) E mai sigur să întrebi de două ori, decât să greșești o dată.
- e) E plin de noroc ca broasca de păr.

5. Încercuiți cu **A** (adevărat) sau **F** (fals) în funcție de afirmațiile din enunțurile următoare:

A/F – Subordonata circumstanțială de mod se desparte întotdeauna prin virgulă de termenul regent.

A/F – Subiectul propoziției CM din fraza: *L-am propus pentru premiere, așa cum merita.* Este subînțeles.

A/F – În fraza: *Cum îl văzu, îl și cunosc.*, prima propoziție este CM.

A/F – Pronumele din fraza anterioară îndeplinește, în ambele propoziții, funcția sintactică de complement direct.

A/F – În propoziția subordonată fraza: *Nu se știe cum a fost proiectul.* adverbul relativ *cum* are funcția sintactică de nume predicativ.

A/F – Cuvântul *cum* poate avea valoare adjectivală.

A/F – Corelative ale propozițiilor CM pot fi adverbele de mod *așa, astfel, atât.*

A/F – Propozițiile subordonate pot fi în raport de coordonare.

A-F – Relația de subordonare se realizează cel mai frecvent prin juxtapunere.

A/F – Propoziția subordonată din enunțul *Cum deschizi ușa intră pisica.* Este CM.

A/F – În fraza *Spune-mi cum ai reușit.* Propoziția subordonată este o

CM.

6. Contrageți propozițiile circumstanțiale de mod din următoarele fraze:

- a) A plecat de acasă, fără să-l mai aștepte.
- b) Vorbește cum îi place.
- c) Merge pe stradă ca și când ar pluti.
- d) Citește expresiv, după cum a învățat la ore.

7. Construiți fraze în care să apară, introduse prin adverbul cât, propozițiile subordonate indicate: SB, PR, CD, AT, CM.

8. Precizați valoarea morfologică a cuvântului **a** în exemplele următoare:

- a) „A” este prima literă a alfabetului.
- b) Lucrările a doi copii păreau identice.
- c) A! Asta nu e ce ți-am cerut.
- d) Colega mea a scris o poveste.
- e) Datoria oricărui elev este de a se pregăti.
- f) Aici miroase puternic a parfum.
- g) Părerea aceasta este a colegului tău.
- h) Banca a doua s-a deteriorat.
- i) Diploma voastră este la panou, a clasei noastre este la director.
- j) A veni ea mâine și-a vedea ce-a păți!
- k) Stă de-a dreapta Tatălui și se dădu de-a dura prin iarbă.

9. Delimitați textul în propoziții și analizați propoziția circumstanțială de mod.

Cum nu se dă scos ursul din bârlog, țăranul de la munte strămutat la câmp, așa nu mă dădeam eu dus din Humulești. (I. Creangă)

CURIOZITĂȚI...

Termenul **educație** provine din latinescul: educo-educare și are sensul de: a alimenta, a crește, a îngriji. De fapt, educația disciplinează omul, formează individul, în primul rând pentru sine, dar și pentru cei din jur. O posibilă definiție a educației în concepția filosofului german Immanuel Kant ar fi: „Educația este activitatea de disciplinare, de cultivare, civilizare a omului, iar scopul educației este de-a dezvolta în individ toată perfecțiunea de care este susceptibil.”

Procesul de educație este unul complex și nu oricine este interesat să facă educație. Încă de mic, copilul trebuie să cunoască anumite reguli de conduită, norme ale moralității și comportamentului uman. Pentru formarea sa, acesta nu trebuie să evite contactul cu răul, dimpotrivă, să lupte contra acestuia, să-l cunoască și să devină capabil de a-l învinge.

De fapt, scopul educației este acela de a-l pregăti pentru o viață completă.

Educația aparține cunoașterii, dar este și un gest de generozitate și de sacrificiu. Nu oricine deține calitatea de-a fi educator. Din comoditate, din confort, din dezinteres, acești făuritori de spirite, pot fi însă distrugători.

A fi educat înseamnă o posibilă cale spre reușită, spre succes. Cu siguranță, individul educat este acela care are șansele cele mai mari de-a progresa. Există forme ale educației care provin din diferite experiențe: economice, politice, religioase, artistice, filosofice, tehnice, sociale și profesionale. Orice experiență constituie, o posibilitate de instruire, de formare, o formă a educației, de altfel.

Binele poate fi în relație cu educația? Iar răul cu lipsa acesteia? Cu cât omul este mai evoluat, cu atât instinctul primar este controlat, cu atât mai mult, acesta prin înțelepciune poate discerne binele de rău, îndepărtându-l pe acesta din urmă. Dobândirea cunoștiințelor este un produs al educației, în acest sens, Aristotel, un important filosof al Greciei Antice afirma: „Educația este cea mai bună provizie pe care o poți face pentru bătrânețe.” Educația este un stil de viață, omul educat este acela care a învățat să trăiască în spiritul înțelepciunii.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Cerințe:

1. Propoziția subordonată din fraza „*Zăpada moale se lipea strat cu strat de călcâie, făcându-mi-le tot mai înalte, așa că eram silit să bat din picioare la fiecare moment*” (H. Stahl) este:

a) completivă directă; b) completivă indirectă; c) circumstanțială de mod; d) circumstanțială de scop.

2. În fraza: „La vremea de care vorbesc, era însă pace în țară și între oameni bună-voire. (M. Sadoveanu) există:

a) o principală și o atributivă; b) două principale și o atributivă;

c) o principală și două atributive; d) o principală și o temporală.

3. Precizați felul subordonatei din frază: „Surprins foarte tare că a fost examinat de către profesor, elevul n-a mai spus nimic.”

a) cauzală; b) modală; c) subiectivă; d) indirectă.

4. Realizați expansiunea complementelor circumstanțiale de mod în propoziții corespunzătoare: a) Citește expresiv. b) Pășește fără a face gălăgie. c) Merge țopăind.

5. Precizați două dintre modificările apărute prin această transformare.

6. Menționați felul propozițiilor din următoarele fraze: a) Umblând de

colo până colo, cum umblă omul fără treabă, a intrat, către seară, pe gangul unui palat, s-a suit pe scări, pe unde se îmbulzea el de lume, și a nimerit într-o sală mare. (I. L. Caragiale) b) El ridică ochii în podină, ca și cum podina ar fi fost vinovată de neputința lui și trebuie s-o spargă cu privirile. (F. Neagu) c) De abia când soarele se apropia de asfințit, mulțimea izbuti să se urnească de la primărie în jos, spre curtea lui Iuga, sporovăind și gâlcevind, parc-ar fi mers la nuntă. (L. Rebreanu)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

a) Realizați un scurt eseu în care să răspundeți la întrebarea: **Este mila un sentiment mântuitor sau doar o povară?**

b) Redactați o compunere-raționament de 20-25 rânduri: **Excesul de sare, zahăr și alcool dăunează sănătății.**

§ 37. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ. ELEMENTELE DE RELAȚIE. TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

I TERMINOLOGIE

- subordonata circumstanțială cauzală
- elemente regente
- elemente de relație
- topica
- punctuația

II REPERE TEORETICE

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză exprimă cauza pentru care se săvârșește acțiunea din regentă și este echivalentă cu un complement circumstanțial de cauză. (CZ)

Răspunde la întrebările: **din ce cauză? din ce pricină?**

Termeni regenți

Circumstanțiala de cauză determină:

- **un verb:** Copacii au înmugurit, fiindcă s-a încălzit.
- **locuțiune verbală:** A luat-o la sănătoasa, pentru că s-a speriat.
- **un adjectiv:** Vremea este frumoasă, deoarece a venit primăvara.

REAMINTIȚI-VĂ!

Observați care sunt elementele introductive ale propoziției subordonate circumstanțiale de cauză de mai jos?

- Mi-am luat umbrela, fiindcă ieri a plouat.
- Tabloul impresionează, căci are o mare delicatețe a culorilor.
- Dacă fratele meu mai mic n-a fost supravegheat de nimeni, de asta a făcut prostii.
- Întrucât a făcut un referat interesant, a fost lăudat de profesor.

Elemente de relație

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză se introduce prin:

a) **conjunții subordonatoare:** *fiindcă, deoarece, căci, întrucât, că, dacă, de;*

b) **locuțiuni conjuncționale subordonatoare:** *pentru că, din cauză că, din pricină că, de vreme ce, din moment ce, o dată ce;*

c) **adverbe relative cu valoare conjuncțională (fără funcție sintactică de parte de propoziție)** *cum, unde.*

De exemplu: *Fiindcă* ea procedase corect, toată lumea a apreciat-o.

Din cauză că nu se simțea bine, n-a mai venit la teatru. Pentru că avea foarte multe de spus lumii, s-a hotărât să scrie o carte.

Atenție!

Circumstanțiala cauzală nu se introduce niciodată prin conjuncția *să* sau prin locuțiuni conjuncționale în alcătuirea cărora intră această conjuncție.

NOTĂ! Tipuri de cauzale:

Cauzale propriu-zise: exprimă numai cauza.

El tace pentru că-i e rușine de mine.

Cauzale condiționale: apar pe lângă propoziții interogative:

Dacă ești bolnav, cum o să mergi în vizită?

Acțiunea din propoziția cauzală se realizează înaintea celei din regentă, indiferent de locul pe care îl are subordonata față de regentă, iar acțiunea din regentă este efectul acțiunii din propoziția cauzală.

Elemente corelative

Adverbele și locuțiunile adverbiale: *apoi, atunci, pentru aceea, de aceea, de aceasta.*

Topica și punctuația

Propoziția circumstanțială de cauză poate sta atât înainte, cât și după regentă. Ea se desparte prin virgulă de regentă indiferent de locul pe care îl ocupă. Totuși, când se exprimă singura cauză pentru care are loc

acțiunea din regentă, nu se desparte de ea prin virgulă. **Să se compare:** Plec la munte, fiindcă e vreme frumoasă. Fiindcă e vreme frumoasă plec la munte.

1. Puneți virgulele necesare în textul următor:

Mergând în excursie am constatat că primăvara se instalase deplin pe plaiurile noastre întrucât câmpul înverzise și copacii înfloriseră. Am văzut și berzele reîntoarce la vechiile cuiburi fiindcă se încălzise. Râurile de munte își umflaseră apele pentru că zăpezile se topiseră brusc. Deoarece am oprit într-o poiană cu toporași am cules cu plăcere un buchet.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Citiți cu atenție textul următor:

Bine-ai venit, An Nou!...

Bine-ai venit...

De când te-aștept aproape-am și albit...

Dar fiindcă-mă intri-n casă-ntâia oară,

Te rog să nu-mi faci casa de ocară...

Nu te grăbi să-mi intri pe furis, C-abia sosisș...

Noroc că te-așteptam deștept

Să te previu la timp, să fii atent,

Și-n clipa marelui eveniment

Să-mi calci în casă cu piciorul drept... (I. Minulescu)

Cerințe:

a) Selectați din text, un predicat verbal și unu nominal.

b) Precizați rolul virgulei din primul vers.

c) Transcrieți două verbe la două timpuri diferite ale indicativului.

d) Menționați felul propozițiilor din ultimele patru versuri. e) Găsiți în text o propoziție subordonată circumstanțială CZ și una CT.

e) Scrieți 2 fraze în care verbul *a ruga* să fie regent pentru o **CM** și o **CL**.

EXERSAȚI!

1. Identificați propozițiile circumstanțiale de cauză:

a) Nu scuipa în fântână, deoarece se poate să bei apă din ea. (Folclor)

b) Sunt mulțămită, că trăiesc cu tine, dragă bunică, în aceeași casă. (AL. Vlahuță)

c) Întrucât ești mai mare peste împărăție, am venit să-ți cer fetele. d) Ți-am înșirat toate la rând, pentru că am vrut să mă mărturisesc. (M. Sadoveanu)

e) Ba ești vinovat, deoarece nu te-ai opus. (M. Preda)

f) Munceau iarna și vara, fiindcă visa și el să aibă o gospodărie în rând cu lumea. (I. Druță)

g) Era convins că trebuia să ajungă la casa profesorului, fiindcă era numai el, cine putea s-o facă...

2. Complectați propozițiile cu complemente circumstanțiale de cauză potrivite:

- a) Din cauza nu am venit la tine.
- b) Copilul era palid de
- c) Tremura din pricina
- d) Înghețase de

4. *Construiți fraze în care să existe propoziții cauzale care să determine un verb, o locuțiune verbală, un adjectiv. Subliniați propozițiile cauzale și precizați cu săgeata cuvintele determinate.*

5. *Alcătuți patru fraze în care să existe **propoziții** cauzale, având ca regente verbele: **a bate, a întârzia, a alunga, a certa** subordonate.*

6. *Faceți analiza completă a propozițiilor circumstanțiale cauzale din exemplele următoare:*

a) Timpul mort și-ntinde trupul și devine vecinicie,/Căci nimic nu se întâmplă în întinderea pustie,/Și în noaptea neființei totul cade, totul tace,/Căci în sine împăcată reîncep-eterna pace. (*M. Eminescu*)

b) Eu nu cânt că știu cânta,/ Dar mi-e dragă țara mea./ Eu nu cânt că știu să cânt,/ Dar mi-e drag acest pământ.

c) D. Lefter a trimis turbatului o scrisoare, cerând, cu tot respectul, un concediu de două-trei zile, pe motiv că nu se simte deloc bine.

d) Și să nu credeți că nu mi-am ținut cuvântul de joi până mai de-apoi, pentru că așa am fost eu, răbdător și statornic la vorbă, în felul meu. (*I. Creangă*)

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Eliminați greșelile din enunțurile următoare:

Trebua să le car/c-ar.

A fost cea/ce-a mai bună.

Dune/du-ne acasă la tine.

Știu caș/c-aș vrea să vin la meci.

Am aflat ceai/ce-ai făcut!

Nu regret cam/c-am plecat.

Avea doi dinți lați/l-ați.

Văzându-se/văzându-se descoperit, a decis să fugă.

Văzutu-l-ai căci/că plângea?

Plângea datorită/din cauza dureri/durerii de cap.

2. Explicați folosirea virgulei în frazele:

a) De te-ndeamnă, de te cheamă,/ Tu rămâi la toate rece. (*M. Eminescu*)

b) Ș-a început să se jelească, să se bată cu palmele peste ochi și cu pumnii în cap și să tropăie din picioare, făcând așa un tărăboi, încât a

trebuie bancherul să ceară ajutorul forței publice ca să scape de dânsul.
(I. L. Caragiale)

NU UITAȚI!

Limba este organul prin care neamul își cunoaște ființa proprie, organul prin care acest neam moștenește avutul intelectual și istoric al strămoșilor lui.

V

PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Analizați frazele următoare, precizați felul predicatelor și evidențiați subordonatele cauzale, precum și relatoriile lor.

a) Cum însă sufletul meu niciodată n-a fost în stare să ducă prea multă vreme, în spate, povara ucigătoare a sublimului, și cum puterile întunericului, în urgia răzvrătirii lor, izbise, pe toate glasurile, clapele imense ale claviaturilor făpturii, aș fi ajuns în cele din urmă să găsesc banală și monotună această rodomontadă a stihiiilor. (C. Hogaș)

b) Așa domol te poartă firea

Căci dulce unda-ți gânditoare

Durerea unui neam ce-așteaptă. (O. Goga)

c) Floarea-Soarelui, bătrână

De pe-acum se sperie,

C-au să-i cadă în țărână

Dinții de mizerie. (G. Topârceanu)

2. Împărțiți frazele în propoziții și observați care sunt părțile de vorbire determinate de CZ:

a) Copacii au înmugurit, fiindcă s-a încălzit.

b) A luat-o la fugă, deoarece se speriasse rău.

c) Fata este frumoasă, căci seamănă cu mama ei.

d) Am plecat acasă, fiindcă a început ninsoarea.

e) Vremea este frumoasă, deoarece a venit primăvara.

3. Realizați expansiunea complementelor circumstanțiale de cauză din propozițiile de mai jos:

Tremura de frig. Era furios din cauza greșelii.

4. Contrageți subordonatele circumstanțiale din frazele date în partea de propoziție corespunzătoare:

A căzut examenul, deoarece nu a învățat.

Din pricină că plouase, s-a răzgândit.

5. Delimitați frazele de mai jos în propoziții și specificați felul acestora:

a) Dar eu râd, căci mi-am adus aminte de un prieten...

b) Am tăcut și m-am rușinat că n-am priceput de la început ce-a vrut să-mi spună bunicul.

- c) De aia se întristase că nu găsisese pe nimeni capabil s-o ajute.
 d) De asta n-o mai crede nimeni, fiindcă se dovedise că a mințit prima oară.
 e) De vreme ce nu doreai să participi la competiție, de ce ai mai promis că vii?
 f) Cum nu s-a mai întors până la miezul nopții, părinții s-au speriat.

CURIOZITĂȚI... Valori naționale

Grigore Bostan personalitate proeminentă din Nordul Bucovinei. Profesor universitar, care a activat și a condus pe parcursul unui sfert de veac Catedra de Filologie Română și Clasică din cadrul Universității Cernăuțene, a fost primul președinte al Societății pentru Cultura Românească „Mihai Eminescu” din Cernăuți, constituită în 1989, primul care în perioada analizată s-a învrednicit de titlul de membru de onoare al Academiei Române. Grigore Bostan a fost cu adevărat apostol al neamului, pregătind cadre didactice pentru școlile românești din Ucraina. El a alcătuit primul conpediu al literaturii române din regiunea Cernăuți din anii 1775-2000. În afară de activitatea științifică, profesorul, doctorul Grigore Bostan a scris și poezii. Iar după moartea sa prematură s-a constatat că el a lăsat în manuscris un roman fantastic – „Eterna”, care poate fi pus alături de alte scrieri de acest gen în literatura română de pretutindeni.

VI > VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Care sunt propozițiile subordonate de cauză?
2. Care sunt elementele de relație ce introduc o propoziție cauzală?
3. Extrageți din opere literare fraze cu propoziții subordonate cauzale.
4. Citiți cu atenție afirmațiile de mai jos. Dacă considerați că afirmația este adevărată, încercuiți litera **A**. Dacă credeți că este falsă, atunci - **F**.
 - a) /A-F/ Complementul circumstanțial de cauză determină un verb sau un adjectiv și arată cauza unei acțiuni, a unei stări sau însușiri.
 - b) /A-F/ Propoziția cauzală nu se desparte prin virgulă de regentă.
 - c) /A-F/ Complementul circumstanțial de cauză poate fi exprimat prin substantive în cazul acuzativ.
 - d) /A-F/ Propoziția circumstanțială de cauză se introduce prin conjuncția *să*.

e) /A-F/ În exemplul *Se zăpăcise de bucurie*. Cuvântul subliniat este complement circumstanțial de cauză.

f) /A-F/ În fraza *Merg la școală /ca să învăț*. P2 Este propoziție circumstanțială de cauză.

g) /A-F/ În fraza *El s-a supărat, /deoarece nu l-ai salutat*. P1 Este propoziție principală.

5. Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate din exemplele următoare:

a) Când îl privești împiedicați în fier, / Par, el de bronz și vitele-i de piatră. (T. Arghezi)

b) Departe sunt de tine și singur lângă foc... (M. Eminescu)

c) Toamna și-a întins marama de aramă pe zăvoi.

d) De treci codri de aramă, de departe vezi albind, /Și-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint. (M. Eminescu)

e) Codrul clocoti de zgomot și de arme și de bucium.

6. Faceți analiza completă a propozițiilor subordonate circumstanțiale cauzale din exemplele următoare.

a) Timpul mort și-ntinde trupul și devine vecinicie, / Căci nimic nu se întâmplă în întinderea pustie, / Și în noaptea neființei totul cade, totul tace, / Căci în sine împăcată reîncep-eterna pace... (M. Eminescu)

b) Aș vrea să cânt de fericit,

Că simt suflarea ta divină,

Că pot să văd ce-ai plăsmuit. (G. Coșbuc)

c) O! Dar, atunci în pieptu-mi simt inima că saltă

Ca la un glas de frate iubit și așteptat,

Căci gingașele broaște sunt dulci poeți de baltă,

Precum mulți poeți gingași sub broaște de uscat. (V. Alecsandri)

d) Eu nu cânt că știu cânta, / Dar mi-e dragă țara mea. / Eu nu cânt că știu să cânt, / Dar mi-e drag acest pământ.

7. Despărțiți în propoziții frazele din textele următoare și notați cu simbolurile cunoscute propozițiile învățate până acum (SB, PR, AT, CD, CI, CL, CT, CM), iar circumstanțiala de cauză cu CZ.

a) Lipsești din fața mea, stăpânule! Doar n-am venit pentru tine, ș-am venit pentru Harap-Alb, căci el este adevăratul nepot al împăratului Verde. (I. Creangă) b) Nu te face fata mea, pui de cuc în cuib de cioară, că nu-ți este firea pentru aceasta. (I. Slavici) c) Conștiința nu e dublă și nu se scindează, cum crede și Dostoievski, din pricină că putem în același timp să facem și bine, și rău, sau să urâm fiindcă ni se face binele și alte descoperiri abisale care i-au turmentat marele său spirit. (M. Preda) d) Soldații se mișcă și ei, umbrele se confundă cu trunchiurile arborilor, dar tunicile foșnesc la fiecare mișcare aspru, fiindcă de patru

zile, de când se înmoaie prin noroaie și iar se usucă pe dâșii, s-au întărit scoarță. (C. Petrescu) e) Dragostea nu se termină niciodată pentru că ea produce în individ transformări în infinit. f) Calul dacă simți că Făt-Frumos se pierde cu firea, îi aduse aminte ce să facă. (P. Ispirescu) g) Când îți spun adevărul, de ce nu mă crezi?

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Alcătuți un eseu în care să vă prezentați **eroul preferat din istorie**, utilizând toate tipurile de subordonate studiate.

În eseu va trebui:

- să evidențiați două trei trăsături morale și fizice;
- să precizați două mijloace de caracterizare utilizate;
- să aveți un conținut adecvat cerințelor.

§ 38. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP SAU FINALĂ. ELEMENTELE DE RELAȚIE. TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

I TERMINOLOGIE

- subordonata circumstanțială de scop (finală)
- elemente de relație
- topica
- punctuația

II REPERE TEORETICE

Propoziția circumstanțială de scop (sau finală) exprimă scopul în vederea căruia se îndeplinește acțiunea din regentă și constituie în frază o realizare propozițională a complementului circumstanțial de scop. (CS, F)

Propoziția subordonată de scop răspunde la întrebările: **de ce?, cu ce scop?, în ce scop?**

Termeni regenți

Circumstanțiala de scop determină:

- **un verb:** A luat un taxi ca să ajungă mai repede.
- **o locuțiune verbală:** Ca să nu mai greșesc, tata mi-a adus aminte.
- **o interjecție:** Hai la Maria pentru ca să lămurim problema.

III REAMINTIȚI-VĂ!

Observați care sunt elementele introductive ale propoziției subordonate circumstanțiale de scop.

a) Profesorul îi dădea explicații ca să înțeleagă. b) Vin să iau cartea de la tine. c) Pentru ca să ia examenul, a muncit mult.

Elemente de relație

Propoziția subordonată circumstanțială de scop se introduce prin:

a) **conjunții subordonatoare:** *ca să, să, de;*

b) **locuțiunea conjuncțională:** *pentru ca să.*

De exemplu: Acum, dragă doamnă, du-te de-ți vezi copiii. (*C. Negruzzi*)
Budulea s-a gândit dar să vie, ca să-l ia pe Huțu și să-l ducă acasă, dar să nu-i spuie nimic, pentru ca să vadă ce zice. (*I. Slavici*)

NOTĂ!

Propoziția de scop negativă se introduce prin aceeași conjuncție sau locuțiune conjuncțională ca și propoziția finală pozitivă, la care se adaugă negația, cu sau fără elemente întăritoare (*cumva, care cumva*); *să nu, ca să nu, să nu cumva să, să nu care cumva să* etc.

De exemplu: Se grăbea ca să nu întârzie cumva la cursuri.

Elemente corelative

Propozițiile circumstanțiale de scop (finale) pot avea drept corelative în regentă una dintre locuțiunile adverbiale *de aceea, de asta, pentru aceea.*

De exemplu: *De aceea* mi-am luat umbrela, *să nu-mi ude* pălăria.

Să nu se confunde propoziția circumstanțială de scop cu cea de cauză. Le putem deosebi ținând seama de întrebare, de raportul temporal dintre momentul când se săvârșește acțiunea din regentă față de cea din subordonată și elementul introductiv.

REȚINEȚI!

Elementele introductive la finale sunt *să, ca...să, ca să, pentru ca să*, iar cele cauzale sunt: *că, deoarece, că, căci, fiindcă, din cauză că, din pricină că, de vreme ce.*

NOTĂ. Circumstanțialele de cauză nu se introduc niciodată prin conjuncția *să* sau printr-un grup de cuvinte alcătuit cu *să*. Deci ele nu se construiesc cu modul conjunctiv.

Topica și punctuația

Propoziția circumstanțială de scop (finală) stă înainte, cât și după regentă. Propozițiile de scop (finale) introduse prin *să* și *de* stau totdeauna după regentă. Când se află înaintea regentei, propoziția de scop (finală) se desparte, de obicei, prin virgulă de aceasta:

Ca să nu-l deranjeze, a amânat întâlnirea.

Când este așezată după regentă, propoziția circumstanțială de scop (finală) se desparte prin virgulă numai când autorul vrea să arate că nu-i un element esențial al frazei. **Să se compare:**

Mă duc la gară, să-l întâlnesc pe colegul meu. Ca să nu rămână repetent și anul acesta, mam-mare, mamița și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă la București... (I. L. Caragiale)

EXERSAȚI!

1. Copiați frazele. Subliniați subordonatele finale cu o linie, iar jonctivele – cu două linii. Observați locul subordonatelor în frază.

a) Primiți-mă, păduri, în fiecare seară, ca-n pacea voastră să cobor senin... (I. Vatamanu) b) Prin asta a trecut Eminescu ca să ajungă în cele din urmă a ne da „Luceafărul”. (G. Vieru) c) Fiule să-i scrii mai mult mămucăi să deprindă și celelalte buchii. (Gr. Vieru) d) Pentru a nu răzleți feciorii de pe lângă sine, mai dură două case alătura. (I. Creangă) Mătușa Frăsâna tocmai adunase o cutie de pui să-i scoată afară. (I. Druță)

2. Copiați frazele. Puneți semnele de punctuație. Subliniați jonctivele. Arătați, dacă finala determină predicatul sau întreaga propoziție.

a) Mai șede el cât șede de cască gura prin târg și-apoi își ia tălpășița spre casă. (I. Creangă) b) Fetele alergau prin grădini și le ieșeau flăcăilor în cale, ca să-i petreacă până afară în sat. (I. Bejenaru) c) Iar clopotnițele câmpiei se tot căinau încleștate într-o jale cumplită ca să nu-l lase pe Onache să-și termine cântecul. (I. Druță)

d) Multe și de toate a încercat el în viața lui ca să și-o poată cârpi de azi pe mâine. (I. L. Caragiale) e) În împrejurări de acestea românul e mai înțelept; el nu-și primejduiește zilele până nu vede cătuși de puțin nădejde de izbândă; atunci mai bine se trage înapoi, ca la urmă să poată sări mai departe. f) Pentru ca să poată vorbi însă acestui popor trebuia să-și dea silința de a-i cunoaște limba felul de a gândi și a simți, întreaga fire specială, ca să se potrivească cu ea... (I. Slavici) g) El nu cânta pentru că nu știa să cânte nu făcea glume pentru că nu știa să le nimerească... Treaba lui era să adune snopii și să-i așeze în cruci bine încheiate, ca vântul să nu le răstoarne... Și de câte ori lua câte un snop în furcă și-l simțea că e greu inima îi râdea de bucurie și, pentru ca bucuria să-i fie mai mare lua câte doi și trei snopi deodată. (I. Slavici)

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Alegeți varianta corectă:
 - a) Venise timpul să absolutească/să absolute Facultatea de Drept.
 - b) Jurnalista înseamnă/însemnează într-un carnet cele relatate.
 - c) Imaginea salciei se reflectă/reflectează în oglinda lacului.
 - d) Se întâmplă că memoria mă înșală/înșeală.
 - e) Mă înfiorează/înfiorează gândul că te-aș putea pierde.
 - f) Bătrânul se așază/așează gârbovit pe bancă.
 - g) Șovăi/șovăiesc atunci când sunt în fața unei dileme.
 - h) Băiatul manifestează/manifestă un comportament ciudat.
2. Explicați ortografia formelor verbale. Plasați-le în enunțuri proprii.

te-aș privi;	făcându-se mare;
nu-i așa;	jelui-m-aș;
ajunsesese;	sta-i-ar în gât;
lăsați-l acolo;	veni-va o zi;
fă-te sănătos;	fiți prudenți.
3. Amintiți-vă câteva reguli de ortografie a verbelor, ilustrând fiecare regulă prin exemple.
4. Scrieți locuțiuni verbele ce au în structura lor verbele: *a pune, a purta, a veni, a vedea, a rămâne, a merge*.
5. Scrieți în dreptul verbelor propuse locuțiunile corespunzătoare:

a) a se opri	a deschide
b) a observa	a vorbi
c) a înflori	a-și aminti
d) a năvăli	a veghea
6. Comentați unul din proverbele de mai jos. Relevați rolul verbelor în conturarea mesajului proverbului.
 - Vorba ce zboară o dată nu se mai întoarce.
 - Vorba dulce mult aduce.
 - Vorba dulce oase frânge.
 - Vorba goală nu umple sacul.
 - Vorba puțină și mâncarea puțină niciodată nu strică pe om.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

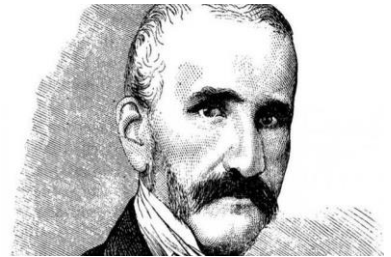
1. Prin expansiune, structura subliniată în fraza: „Oamenii însă aveau treabă prin curte, nu era acum timpul de ieșit în drum.” (*Marin Preda*), devine o propoziție subordonată:
 - a) completivă indirectă; b) circumstanțială de scop;
 - c) circumstanțială de timp.
2. Conjuncția subordonatoare *să nu* introduce o propoziție circumstanțială:

- a) consecutivă; b) condițională; c) concesivă; d) cauzală; e) atributivă.
3. Completați spațiile punctate cu propoziții subordonate circumstanțiale de scop:
- Lucrează câte zece ore pe zi.....
 - Noi ne-am implicat în proiect.....
 - M-am apucat de o nouă limbă străină.....
 - Marco se antrenează zilnic.....
 - Oamenii au semnat petiția.....
 - Ea citește mult.....
4. Construiți fraze în care CS să fie introdusă, pe rând, prin: **ca să, să, pentru ca să.**
5. Construiți câte o frază în care să existe:
- 2 CS în raport de coordonare copulativă;
 - O CS care să aibă ca regent un verb la modul indicativ, timpul perfect compus;
 - După schema PP-PP-CS-CS.

CURIOZITĂȚI...

Cine a fost cărturarul care l-a marcat pe Eminescu?

Poate că personalitatea fiului de țăran devenit cărturar și „laminator” al Transilvaniei ar fi căzut în uitare dacă n-ar fi existat acea odă funebră „La mormântul lui Aron Pumnul”, poezie pe care Eminescu o scrie la 16 ani, cu o pasiune ieșită din comun. A fost prima poezie publicată a poetului.

Aron Pumnul

Prețuirea pe care elevul Eminescu o avea pentru profesorul său, jurnalistul pașoptist Aron Pumnul, în ciuda opiniilor critice, uneori chiar drastice din articolele lui Titu Maiorescu, arată o înțelegere profundă a sensului național în care dascălul său, plecat din Blajul Școlii Ardelene, vedea istoria și limba unui popor ca elemente vitale ale existenței lui. Cine era Aron Pumnul? Biografia sa este pilduitoare pentru destinul unui fiu de iobagi, devenit intelectual român angajat în evenimentele vremii sale.

Pumnul (uneori semna „Pumne”) s-a născut în 1818 la Cuciulata, localitate situată între orașele Făgăraș și Rupea, din județul Brașov.

Începe cursurile școlii primare la Odorhei, unde este trimis de preotul greco-catolic din satul său, care i-a observant inteligența ieșită din comun.

Continuă liceul la Blaj și Cluj. Ultimul an de liceu este absolvit în 1842, la renumitul Liceu al Piaristilor, unde a fost de generație cu Avram Iancu și alți vestiți revoluționari de la 1848.

Aron Pumnul a devenit profesor la Școlile Blajului, iar apoi a fost trimis, împreună cu alți elevi eminenți, să primească o educație universitară de rang înalt la Institutul Catolic „Sfânta Barbara” din Viena, ca bursier al Episcopiei Greco-Catolice din Blaj.

Aron Pumnul a revenit în Transilvania în anul 1846 și a început să predea filosofia la școlile superioare din Blaj. Aici, în colaborare cu canonicul Timotei Cipariu al Episcopiei Române Unite cu Roma a Blajului, a scos primul ziar în limba română cu litere latine, „Organul luminărei”, care s-a transformat, apoi, în anul 1848, în „Organul național”. Aron Pumnul a devenit un jurnalist respectat, pe care cititorii îl socoteau la fel de bun ca și ziaristul George Barițiu.

Casa în care a locuit Aron Pumnul (Cernăuți)

În acest timp el se ocupă cu studiul literaturii române, traduce din germană multe lucrări printre care și „Despre Principatele Române”, lucrare arsă la Blaj în timpul Revoluției. A participat la Revoluția de la 1848 iar, după înfrângerea Revoluției, s-a refugiat în Bucovina, așa cum de altfel au făcut mulți cărturari patrioți ai timpului.

În Bucovina s-a bucurat de o primire deosebită, fiind mai întâi profesor „suplimentar” (suplinitor) (1849), apoi titular (1850) la catedra de limba română, la Liceul real din Cernăuți. Pe lângă activitatea de profesor el desfășoară și o activitate politică, „comunicând discipolilor săi, odată cu știința limbii și literaturii române, și puternicul său patriotism” (*Perpessicius*).

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Care sunt propozițiile subordonate de scop (finale)?
 2. Care sunt elementele de relație?
 3. Extrageți din opere literare fraze cu propoziții subordonate de scop (finale).
 4. Determinați care fraze cuprind subordonate finale și care cauzale. Justificați opiniile.
- a) Scridon se uita primprejur, de nu i-a văzut nimeni. (*I. Druță*) b) Am

închis ochii, poate, ca să păstrez în mine pentru totdeauna priveliștea nemaipomenită a munților. (*M. Sadoveanu*). M-am apropiat cu frică de flori, ca nu cumva să cadă o petală.

5. Transformați circumstanțialele finale în propoziții subordonate finale.

a) Floarea înflorește pentru a rodi. (*Proverb*) b) De ce nu voi pentru nume, pentru glorie să scriu. (*M. Eminescu*) c) Și să iei un plug de-argint, să tragi brazdă pe pământ.

6. Identificați propozițiile subordonate circumstanțiale de scop din exemplele următoare:

a) Ne-am trezit devreme să prindem răsăritul și să ne bucurăm de frumusețea unei noi zile.

b) Părinții mei au muncit foarte mult să ne ajute să ne urmăm visul.

c) Voi ați cumpărat o mașină mai bună ca să puteți călători și în străinătate.

d) Noi am investit în această afacere să scoatem un profit foarte bun.

e) Muncitorii au rămas peste program să finalizeze la timp produsele.

7. Împărțiți textele de mai jos, completând tabelul dat:

a) „Din sfera mea venii cu greu

Ca să-ți urmez chemarea,

Iar cerul este tatăl meu

Și mumă-mea e marea.

Ca în cămara ta să vin,

Să te privesc de-aproape

Am coborât cu-al meu senin

Și m-am născut din ape.” (*M. Eminescu*)

b) „Ba uneori, ca să-și mai ție de urât, tot ea vorbea și tot ea răspundea.” (*B. Șt. Delavrancea*)

Propoziția CS	Element regent	Element introductiv
---------------	----------------	---------------------

8. Realizați expansiunea complementelor circumstanțiale de scop pentru a obține propozițiile subordonate corespunzătoare:

a) Am venit pentru a ne juca. b) Părinții mei au plecat la treierat grâul.

c) Firma a lansat un nou concurs și pentru aceasta ne-am pregătit mult.

d) Grăbiți-vă pentru a nu pierde trenul! e) Curierul a cerut adresa pentru livrarea comenzii.

9. Identificați subordonata finală din textul dat, analizați morfologic elementul introductiv al finalei identificate. Înlocuiți subordonata finală identificată printr-un complement circumstanțial de scop.

„Văzând eu că mi-am aprins paie-n cap cu asta, am și șterpelit-o de-acasă numai cu beșica cea de porc, nu cumva să-mi ieie tata ciubotele și să rămân de rușine înaintea tovarășilor.” (*Ion Creanga*)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

- a) Amintiți-vă un eveniment din viața școlară care v-a afectat. Relatați-l într-o pagină de jurnal.
- b) Descrieți o persoană din școala voastră despre care puteți spune: profesorul/profesoara, dirigintele, directorul școlii care inspiră simpatie și care este un model pentru voi.

§ 39. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONDIȚIONALĂ. ELEMENTELE DE RELAȚIE. TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

I TERMINOLOGIE

- **subordonata circumstanțială condițională**
- **elemente regente**
- **elemente de relație**
- **topica**
- **punctuația**

II REPERE TEORETICE

Propoziția subordonată circumstanțială condițională (CȚ) este propoziția care îndeplinește în frază rolul unui complement circumstanțial condițional, arătând care este condiția sau ipoteza îndeplinirii unei acțiuni sau a unei însușiri în regentă.

Propozițiile subordonate condiționale răspund la întrebările: *în ce condiții?, cu ce condiții?*

Termeni regenți

Circumstanțiala condițională determină:

- **un verb:** Dacă nu poți face lecțiile, te ajut. Dacă nu mă feream, rămâneam fără vedere. (Z. Stancu)
- **locuțiune verbală:** Mi-aș da seama de greșeală, dacă mi-ai explica mai clar.

III REAMINTIȚI-VĂ!

Observați care sunt elementele introductive ale propoziției subordonate condiționale de mai jos?

Dacă duminică va fi vreme frumoasă, mergem în excursie.

De-i veni la mine, ți-o înapoia datoria.

Să nu fi fost ploile, câmpul ar fi înverzit.

În caz că vei lua o notă mare la examen, ne vom bucura toți.

Elemente de relație

Propoziția subordonată circumstanțială condițională se introduce prin:

- **conjunții subordonatoare:** *dacă, să, de;*
- **locuțiunea conjuncțională** *în caz că;*
- **adverbul** *când* cu valoare de conjuncție.

De exemplu: N-aș fi crezut, *dacă* aș fi citit într-o carte și *dacă* n-aș fi văzut cu ochii mei. (*I. Al. Brătescu Voinești*) *Dacă* te trezești, /Iată până unde se poate ajunge... (*N. Stănescu*) Bucuros, dragă cumătră, dar mai bucuros eram *când* m-ai fi chemat la nuntă. (*I. Creangă*)

Elemente corelative

Propoziția subordonată condițională poate avea în regentă unul din corelativele *atunci, apoi*: *Dacă-i așa, atunci (apoi)* trebuie să mă mai gândesc.

REȚINEȚI!

Rar, propoziția subordonată condițională, poate fi juxtapusă cu regenta ei. În cazul acesta ea stă înaintea regentei și se desparte de aceasta prin virgulă:

De exemplu: Ai, carte, ai parte; n-ai carte, n-ai parte. (*Folclor*) *Dacă* ai carte, ai parte; *dacă* n-ai carte n-ai parte. Ai ceva de spus, spune.

Topica și punctuația

Propoziția subordonată circumstanțială condițională poate sta atât înainte, cât și după regentă și se desparte prin virgulă, indiferent de locul pe care îl ocupă. Totuși, când arată singura condiție pentru înfăptuirea acțiunii din regentă, nu se desparte prin virgulă de aceasta.

De exemplu: În caz că aș fi avut o casă mare, mi-aș fi luat un pian, fiindcă îmi place muzica.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Găsiți propozițiile circumstanțiale condiționale, subliniați cu o linie regentul și cu două elementul introductiv.

a) [...] crede-mă, că să aibi tu puterea mea, ai vântura țările și mările, pământul l-ai da de-a dura... (*I. Creangă*)

b) Iar *dacă* ai tu cuget și-ți pasă de-al meu dor.

Ghirai, mă lasă, lasă în ora morții grele

Să mai sărut o dată pământul țării mele! (*V. Alecsandri*)

c) Ci de-ar fi să știu / Că-n atât pustiu, cât am mers pribeag, / M-a oprit vreun prag, / N-aș mai fi plângând jalea unui gând, / Ci mi-ar fi ușor / Să gândesc că mor. (*E. Farago*)

d) De o sută de ori dacă se uita la tine, de o sută de ori te privea, de parcă te vedea atunci pentru întâia oară și sunt sigur că de fiecare dată descoperirea la tine ceva care nu fusese în stare să vadă până atunci.

e) Atunci îi spuse că-i va da drumul, numai când i-ar arăta unde-i ascunzișul zmeilor. (*Basm popular*)

EXERSAȚI!

1. Delimitați propozițiile din fraza următoare, stabiliți felul propozițiilor și explicați valoarea stilistică a propozițiilor circumstanțiale condiționale. Realizați schema frazei.

... de-aș fi poet aș culege mitologia română, care-i mai frumoasă ca și aceea latină sau greacă; de-aș fi istoric, aș străbate bordeiele să descopăr o amintire: de-aș fi gramatic aș călători pe toate malurile românești și aș culege limba. (*Al. Vlahuță*)

2. Scrieți o scrisoare unui prieten, în care să folosiți o propoziție condițională așezată după regentă și una înaintea regentei. Subliniați propozițiile condiționale și motivați punctuația folosită.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

Analizați, oral, morfologic textele următoare, indicând și funcțiile sintactice:

a) Copiii mirați începură să întrebe:

– Unde ne ducem, mamă?

– De ce nu mâncăm, mamă?

Agripina n-avu vreme să răspundă. De jos din sat se ridicară și sfredeliră slăvile țipete, nechezaturi și noi împuşcături.

– Ce e, mamă? Cine țipă? Cine dă cu pistolul?

Agripina le răspunse gâfâind:

– Turcii, dragii mamei, [...] de care vă spunea bunicul! Să fugim cât om putea, până sus la stână! (*G. Galaction*)

b) A mea e lacrima ce-n tremur / Prin sita genelor se frânge, / Al meu e cântul ce-n pustie / Neputincioasa jale-și plânge. (*O. Goga*)

1. Explicați de ce anume cuvintele din textele a) și b) s-au scris legate prin liniuță de unire.
2. Explicați de ce cuvintele mamă și dragii mamei s-au separat prin virgulă de restul propozițiilor din care fac parte.
3. Scrieți cuvintele *n-avu vreme, ce-n tremur, ce-n pustie, jale-și plânge* în așa fel, încât să nu fie nevoie de folosirea liniuței de unire.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Se dă textul:

Sunt acolo trei prăvălii modeste de târgușor provincial. Întâia este a lui Take, a doua este a lui Ianke și cea din urmă și micuță de tot a lui Cadâr. Casa lui Take și a lui Ianke sunt construite absolut la fel, numai că sunt cu totul altfel zugrăvite. De pildă, zidurile casei lui Take sunt roșii, iar tabla de pe acoperiș îi albă, pe când casa lui Ianke are zidurile albastre... (V. I. Popa)

Cerințe:

- a) *identificați predicătele verbale și cele nominale din textul dat;*
- b) *rescrieți, într-o coloană părțile de propoziție care, în textul dat, sunt coordonatoare prin conjuncția coordonatoare copulativă și;*
- c) *precizați propozițiile coordonatoare prin juxtapunere în textul dat;*
- d) *identificați propozițiile coordonate prin conjuncții și precizați felul conjuncțiilor coordonatoare.*

2. *Marcați prin încercuire situațiile în care conjuncția să are rol subordonator și prin subliniere situațiile în care să nu are rol subordonator.*

a) Să nu se ia însă după zvonuri că zvonurile le scot cei care au anume interese, ori care nu sunt cu suflet curat. (L. Rebreanu)

b) Dulce zumzet somnoros și ireal
Să ne cheme spre poienile din deal,
Taina liniștei înalte să ne fure
Prin cotite luminișuri de pădure
Și la umbră să ne-mbie mai târziu
O clopotniță de aur străveziu
Legănând deasupra creștetelor noastre
Licuricii înălțimilor albastre. (G. Topârceanu)

c) Să curgă val de lacrimi și sângele ca râul
Ce roade vor aduce când munca nu le-ajută? (V. Voiculescu)

d) Să cred că trebuie să învăț doar pentru a reuși la examene sau să
e) creg că trebuie să învăț pentru a cunoaște toate tainele universului?

CURIOZITĂȚI... despre rolul familiei în societate

Familia este instituția în care se formează, se construiește personalitatea.

NU UITAȚI! Cel mai important element al muncii noastre este familia. Noi sperăm să creăm o legătură indisolubilă în cadrul familiilor. Familia reprezintă piatra de temelie a întregii noastre afaceri.

Știți că sunt drepturi și obligații?

Convenția ONU asupra drepturilor copilului a fost adoptată la 20 noiembrie 1989. În Ucraina ea a intrat în vigoare la 27 septembrie 1991. Drepturile și obligațiile cetățenilor adulți și copii sunt consfințite în Constituția

Ucrainei. Legea fundamentală asigură dreptul fiecărei persoane la viață, la studii și asistență medicală gratuită. În Constituția Ucrainei se ține cont de Convenția ONU asupra drepturilor copilului.

Să vedem cum înțelegeți articolele din Convenția ONU asupra drepturilor copilului, care se referă la păstrarea și întărirea sănătății.

Articolul 1. Până la vârsta de 18 ani sunt copil. Articolul 2. Am drepturi indiferent de culoarea mea, de faptul dacă sunt băiat ori fată, câți ani am, de ce naționalitate sunt, ce limbă vorbesc, cărui Dumnezeu mă închin... Articolul 9. Nimeni nu mă poate separa de părinții mei contrar voinței mele. Am dreptul să-mi văd părinții oricând doresc.

Articolul 20. Am dreptul la protecție și grijă din partea statului, dacă voi rămâne singur sau îmi va fi foarte rău acasă.

NU UITAȚI! Orice copil are nu numai drepturi, ci și obligații: în fața familiei, în fața colegilor, în fața școlii, în fața societății.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Descoperiți propoziția subordonată care răspunde la înrebările: în ce condiție? cu ce condiție?

- De-ar ști omul ce-ar păți, / Dinainte s-ar păzi. (*I. Zanne*)
- De-ar ști omul ce-ar ajunge, mult ar mai ofta și-ar plânge.

2. Explicați care este instrumentul de relație, pentru subordonata circumstanțială condițională:

De n-am mătăsurii, am ce pot,

Nici bun prea, nici rău de tot. (*G. Coșbuc*)

3. Alcătuiți propoziții circumstanțiale condiționale introduse prin: *conjunții dacă, să locuțiuni conjuncționale în caz că, de unde adverbul când.*

4. Realizați schema frazei:

Dacă tu știai problema astei vieți cu care lupt,

Ai vedea că am cuvinte, până chiar să o fi rupt. (*M. Eminescu*)

5. Completați propozițiile condiționale din textele următoare, folosind punctuația adecvată:

Dacă să-ți iei umbrela cu tine.

Dacă anunțați imediat medicul.

În caz că anunță-mă din vreme, să nu te aștept în zadar.

De să vină mâine.

6. Alcătuiți diferite fraze, înlocuind punctele ci regentele potrivite, ținând seama de punctuația necesară:

În caz că te apucă seara în munți,

Dacă nu vii la timp,

De vezi că nu sosește,

Dacă vrei să iei note bune,

7. Notați cu CȚ propozițiile condiționale și cu R regentele lor din frazele următoare:

a) Ascultă-mă pe mine, dacă vrei ca lucrurile să iasă bine.

b) Ar fi bine dacă ai cunoaște potecile în munți.

c) Hotărârea dacă va dormi la cabană în noaptea aceasta nu este definitivă.

d) Să-l fi strigat mai tare, te-ar fi auzit.

8. Alcatuiți fraze cu următoarele propoziții condiționale:

- două propoziții introduse prin conjuncția „dacă”

- două propoziții introduse prin conjuncția „de”

- două propoziții introduse prin conjuncția „să”

9. Continuați enunțurile:

a) Partea de vorbire care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, stări sufletești se numește...

b) Partea de vorbire care denumește o acțiune...

c) Figura de stil care constă în punerea în opoziție a unor trăsături, acțiuni sau personaje.

d) Pronumele își schimbă forma după persoană, și caz.

e) Figură de stil care constă în exagerarea intenționată a unei trăsături, imagini, figuri.

10. Dezvoltați construcțiile subliniate în subordonate circumstanțiale condiționale.

a) În locul profesorului tău, te-aș fi pedepsit. b) Numai uitându-se cineva la el, ar fi murit de frică. c) În caz de incendiu, sună pompierii. d) Învățând bine lecția, vei fi lăudat. e) Urmărind cu atenție filmul, vei înțelege mesajul transmis.

11. Construiți câte o frază în care propoziția condițională să determine: *un verb, o locuțiune verbală*.

Atenție!

Nu confundați locuțiunea conjuncțională **în caz că** cu expresia **în cazul că!**

a) În caz că plouă nu vin la tine. (CȚ) b) În cazul că plouă nu vin la tine. (AT)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Aristotel spunea: Fericirea este „*sensul și scopul vieții*”, pornind de la această afirmație alcătuiți un eseu despre fericire și vise.

Adolescența! Timpul visării, timpul dorințelor, timpul speranțelor, timpul planurilor mărețe! S-a spus, nu de puține ori, că adolescența este partea cea mai însoțită a vieții omului, perioada marilor căutări și decizii.

§ 40. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ. ELEMENTELE DE RELAȚIE. TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

I TERMINOLOGIE

- subordonata circumstanțială concesivă
- elemente regente
- elemente de relație
- topica
- punctuația

II REPERE TEORETICE

Propoziția subordonată circumstanțială concesivă arată împrejurarea care ar fi trebuit să împedice realizarea acțiunii din regentă, dar nu o împiedică. (CV)

Răspunde la întrebările: **în ciuda cărui fapt? în pofida cărui fapt?**

Termeni regenți

Circumstanțiala concesivă determină:

- **un verb:** Deși sunt obosită,/mă uit la televizor.
- **o locuțiune verbală:** Și-a adus aminte de mine,/cu toate că nu ne-am văzut de mult timp.
- **o interjecție:** Hai la meci, deși plouă.
- **un adjectiv:** Sora este optimistă,/deși are numai probleme.

III REAMINTIȚI-VĂ!

Elemente de relație

Propoziția subordonată circumstanțială concesivă poate fi introdusă prin:

b) **conjunții subordonatoare** (*deși, dacă, de, că, să*);

De exemplu: Deși știa despre ce-i vorba, domnu Toma se arătă mirat.
(M. Sadoveanu)

c) **locuțiuni conjuncționale subordonatoare** (*măcar că, măcar să, măcar de, cu toate că, chiar dacă, chiar de, chiar să, fără să, fără ca să*);

De exemplu: Era un vag pericol și ea îl simțise chiar dacă tăcuse.

d) **adverbe nehotărâte** (*oricât, oricum, oriunde*);

De exemplu: Oricât de nalt să fie copacul, frunzele cad tot la pământ.

e) **pronume nehotărâte sau adjective pronominale**

nehotărâte (*oricine, oricare, oricât, oricâți, oricâte*).

De exemplu: Oricâtă vreme trecuse, noi tot nu ajunseseam acasă.

Observați!

Propoziția concesivă se recunoaște ușor dacă înlocuim elementul introductiv prin conjuncția *deși* și punem în regentă (dacă nu este) corelativul *tot* sau *totuși*:

De exemplu: *Cu toate că plouă, eu mă duc în excursia proiectată cu multe zile înainte.*

REȚINEȚI!

Clasificarea concesivelor:

În funcție de natura piedicii care se opune realizării acțiunii din regentă, reală sau presupusă, concesivele se împart în concesive *propriu-zise* și *concesive ipotetice* (sau condiționale).

Propoziția circumstanțială concesivă propriu-zisă

În circumstanțiala concesivă propriu-zisă, un fapt real ar putea împiedica desfășurarea acțiunii din regentă.

➤ se introduce prin **conjunții subordonatoare** (*deși, că, dacă, de*), **locuțiuni conjuncționale subordonatoare** (*cu toate că, chit că, măcar*

că, fără să, fără ca ... să), **pronume și adjective nehotărâte compuse** cu *ori-* (*oricare, oricine; oricât, oricâtă, oricâți, oricâte*), **adverbul relativ** (*cât*), **adverbe nehotărâte compuse** cu *ori-* (*oricând, oriunde, oriîncotro, oricum, oricât*).

Propoziția circumstanțială concesivă ipotetică

În circumstanțiala concesivă ipotetică (sau condițională), un fapt ipotetic (presupus) ar putea împiedica desfășurarea acțiunii din regentă.

➤ se introduce prin **conjunții subordonatoare** (*dacă, de, să*), **locuțiuni conjuncționale subordonatoare** (*chiar dacă, chiar de, chiar să, măcar de, măcar să, măcar dacă, și de, și dacă, nici de, nici dacă*).

Elemente corelative

Pot fi adverbele (*și*) *tot, (și) totuși*, și locuțiunea adverbială *cu toate acestea*. Conjunțiile *deși, măcar*, și locuțiunile conjuncționale menționate (cu excepția lui *fără ca să*) sunt specifice.

Topica și punctuația

Propoziția concesivă poate sta atât înainte, cât și după propoziția regentă. Ea se desparte totdeauna prin virgulă, indiferent de locul pe care îl ocupă.

De exemplu: Deși bate vântul, nu-i frig. Nu-i frig, deși bate vântul.

NOTĂ!

Propoziția concesivă intercalată în regentă se izolează prin virgule:

De exemplu: Băiatul, deși era mic, se comporta ca un om matur.

REȚINEȚI!

Concesiva poate fi juxtapusă, folosind ca marcă a raportului sintactic intonația: Supără-te, tot plec. Concesivă (predicat exprimat prin verb la imperativ) Fie ce-o fi tot încerc. Concesivă (predicat exprimat prin verb la conjunctiv fără conjuncția *să* și care are valoare imperativă.) Vrei, nu vrei, tot înveți. Concesive (predicate exprimate prin verbe la indicativ).

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Indicați adverbele și locuțiunile adverbiale corelative ale propoziției circumstanțiale concesive din frazele următoare: Deși am plecat mai devreme, tot am întârziat. Cu toate că am sunat insistent, totuși nu mi-a răspuns. Chiar dacă m-am străduit, cu toate acestea n-am reușit.

2. Arătați care este locul propozițiilor circumstanțiale concesive față de regentă în exemplele din această lecție.

3. Explicați care este topica și punctuația propozițiilor circumstanțiale concesive.

a) Deși treaz de-a binelea, nu se hotărî încă să deschidă ochii: mai zăbo-

vi în el. b) Ceilalți nu mai cască, deși simt câte o gură de peșteră cu balauri în fălcile încleștate. c) Firește însă că, oricât, i-ar fi crescut mâhnirea, Niță n-avea de ce să sufere. d) În loc să citească pierde vremea. e) Din cauză că am întârziat puțin, nu ne-am întâlnit. f) Deși plouă, nu e frig.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Citiți textul și corecți greșelile ortografice.

Pentru un timp, oamenii lau lăsat în pace; erau preocupați și iei cu greutatea pricinuite de iarnă, căci, flămânzi și obraznicii lupii nu pregetau să atace gospodăriile, omorând dogacii din cocini și oile din staule. A fost ce-a mai lungă și m-ai grea iarnă din câteși aducea morarul aminte! Iar primă vara aduse-se alte nenorociri, căci după ce zăpezile sau topit și au început ploile, apele au crescut ne asemuit: lunca râului a fost inundată, lafel și satul. Văzând moara înconjurată de ape, morarul a chemat toate animalele în pod. Doar roata mare a morii continua să se învârtească de zor c-a și când nimic nu sar fi întâmplat.

În ziua aceea sătenii sau urcat pe un deal, strigându-l pe morar să vină și el, s-ă se salveze. Dar el nuși putea abandona prietenii.

- Identificați în text câteva arhaisme.
- Faceți analiza morfologică a cuvântului morarul.
- Exprimați-vă părerea despre acest morar.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Aflați propozițiile circumstanțiale concesive, analizați morfologic elementele introductive:

- Nu mă duc, mamă, nu mă duc la Socola, măcar să mă omori, ziceam eu plângând cu zece rânduri de lacrimi. (*I. Creangă*)
- Că ori cum ar fi, tot îs mai aproape dinții ca părinții. (*I. Creangă*)
- Oricât de mare ar fi averea, încetul cu încetul se duce.
- Tu ai susținut pe altcineva și acela, oricine ar fi fost, nu avea nici o șansă.

2. Găsiți propozițiile circumstanțiale concesive și corelativul lor.

Tot mai citesc măiastra-ți carte

Deși ți-o știu pe dinafară.

Deși mulți au zis-o eu tot o mai zic...

3. Delimitați propozițiile și spuneți ce fel de propoziții sunt cele introduse prin *dacă*, *oricât*, *că*, *cât*. Explicați cum ați reușit să le diferențiați.

- Ce e val ca valul trece;

De te-ndeamnă, de te cheamă,

Tu rămâi la toate rece. (*M. Eminescu*)

b) Dar vorba cea: Dacă te-ai băgat în joc trebuie să joci. (*I. Creangă*)

c) Domnule, oricât ar fi lumea de mare oamenii se întâlnesc. (*M. Sadoveanu*)

d) Cât suntem încă pe pace, eu îți zic. Bine-ai venit! (*M. Eminescu*)

e) Sunt dator a mărturisi că amicul meu știa să rabde suferințele cu un stoicism antic. (*V. Alecsandri*)

CURIOZITĂȚI... Trebuie de respectat regulile buneii cuviințe:

- Bucurați-vă de succesele altui om.
- Aveți îndrăzneală să vă recunoașteți sincer greșeala, să n-o puneți în seama altora.
- Vorbiți întotdeauna adevărul, dacă doriți să aveți încrederea în oameni.
- Prețuiți încrederea părinților și prietenilor.
- Îndepliniți-vă promisiunile. Nu promiteți ceea ce nu puteți face.
- Nu supărați pe nimeni – nici cu vorba, nici cu fapta.
- Aveți grijă de cei mai mici și de cei mai slabi și neputincioși.
- Nu înjosiți demnitatea celor ce nu se pot apăra.
- Nu răspundeți cu vorbe murdare.
- Trăiți și acționați în așa fel, ca adulții și copiii să simtă alături de voi plăcere, bucurie, susținere și încredere.

Țineți minte!

Caritatea se manifestă în atitudinea atentă față de alții, în grija față de ei, în bunăvoință, respect și delicatețe. Omul trebuie să fie întotdeauna gata și capabil să compătimizească și să ierte, să înțeleagă și să ajute.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Despărțiți frazele în propoziții. Analizați felul tuturor propozițiilor și faceți schema raporturilor sintactice.

a) Stăpânitorul acesta, deși avea destui slujbași pricepuți și strașnici, tot voia să cunoască el singur cum merg lucrurile în împărăția lui.

b) Și de m-ar fi bătut mama cu toate gardurile și de m-ar fi izgonit de la casă ca pe un străin, tot n-aș fi rămas așa de umilit în fața ei, ca atunci când m-a luat cu binișorul. (*I. Creangă*)

c) Și cu toate că spre răsărit se-nroșea luna și creștea lumina peste pâcla ogoarelor, în pădure o umbră tainică și deasă se-ntindea izvorând din văi și cotloane necunoscute. (*M. Sadoveanu*)

d) – Cucule, cucuțule,

Vara vii, vara te duci,

Mă mir iarna ce mănânci,
– De-aș mânca iarna pământ,
Tot vin vara să vă cânt:
De-aș mânca frunze de fag,
De-aș bea apă din sfârlag,
Tot cânt codrului cu drag. (M. Eminescu)

e) – Și nu-mi pare rău, căci, deși el nu râde, nici zâmbește, cu mine e bun și blând. (Al. Odobescu)

f) Cel puțin de mi-ar ieși un urs înainte! L-aș mânca tot... sau, de m-ar mânca el pe mine, tot eu m-aș simți cel sătul..., atâta eram de flămând! (G. Hogaș)

2. Construiți trei fraze în care propoziția concesivă să fie despărțită de regentă prin două propoziții subordonate.

2. Se dă enunțul:

„Puse să se strige prin toată țara că cine se va găsi să descopere pe nelegiuitii care îi tot stricau podul și chipul cu care va putea să-l înființeze, va dobândi domnii împărătești. (P. Ispirescu)

Cerințe: delimitați propozițiile; precizați felul lor, realizați schema raporturilor dintre ele.

3. Construiți o frază alcătuită din două propoziții în care să existe o propoziție subordonată concesivă al cărei termen regent să fie o locuțiune verbală.

4. Transcrieți două propoziții subordonate din fraza următoare, precizând felul lor: Faptul că în zilele noastre fotografii au ajuns să fie menționați frecvent drept coautori pe coperta cărților de rețete culinare reprezintă rezultatul unui proces care a durat decenii în șir.

5. Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate, menționând partea de vorbire prin care se exprimă: Nu mai trăim în vremea în care lumea își închipuia că întrebuințarea limbii naționale rezultă dintr-o concepție clară, dintr-un act de voință.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Realizați rezumatul unei nuvele studiate din programa școlară la literatura română. În redactarea rezumatului veți avea în vedere:

- identificarea, în text, a secvențelor reprezentative;
- prezentarea secvențelor semnificative pe baza planului simplu de idei;
- respectarea succesului întâmplărilor/situațiilor la care participă personajele;
- respectarea convențiilor de redactare a unui rezumat.

§ 41. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ. ELEMENTELE DE RELAȚIE. TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

I TERMINOLOGIE

- subordonata circumstanțială consecutivă
- elemente regente
- elemente de relație
- topica
- punctuația

II REPERE TEORETICE

Propoziția subordonată circumstanțială consecutivă este propoziția care îndeplinește funcția unui complement circumstanțial consecutiv la nivelul frazei, arătând consecința unei acțiuni sau a unei însușiri. (CNS)

Răspunde la întrebarea *care este rezultatul faptului că?*

Termeni regenti

Circumstanțiala consecutivă determină:

- **un verb:** Minte de te sperii.
- **o locuțiune verbală:** Ne-a tras o chelfăneală, *încât* n-am mai dat pe la el.
- **un adjectiv:** Este atât de amabil, *încât* nu-l poți refuza.
- **un adverb:** A înțeles atât de repede, *încât* m-a uimit.

III REAMINȚIȚI-VĂ!

Elemente de relație

Propoziția subordonată circumstanțială consecutivă poate fi introdusă prin:

- **conjunții subordonatoare:** *încât, de, că, să, ca să;*
- **locuțiuni conjuncționale subordonatoare:** *de cât să, încât să, așa că, cât să.*

De exemplu:

Ceața este atât de deasă, *încât* nu vezi.

Vorbește atât de repede, *că* nu-l înțeleg.

Ploile pot fi atât de puternice, *încât să* producă inundații.

Observați!

Propoziția circumstanțială consecutivă se recunoaște ușor dacă înlocuim elementul introductiv prin *încât* și punem în regentă (în caz că nu este) unul dintre adverbele sau locuțiunile corelative: *asa, astfel, așa*

de+un adjectiv, *în așa fel, în așa măsură*: A venit puhoiul de-a luat moara la vale=A venit puhoiul așa de mare, încât a luat moara la vale.

Elemente corelative

De cele mai multe ori în regenta propoziției consecutive se află unul din adverbele corelative *așa (de), atât (de, astfel, destul* sau unele locuțiuni adverbiale *în așa măsură, în așa fel)*, care arată că propoziția consecutivă este o urmare a unei acțiuni, însușiri sau cantități deosebite.

De exemplu: Va face ea *astfel, încât* avea să-și aducă aminte de bunătățile casei noastre. Noaptea era *așa de* oarbă *încât* la doi pași lucrurile dispăreau.

Prisăcile sunt atât de multe, că ai putea alcătui uriașe movili de faguri.

Topica și punctuația

Propoziția circumstanțială consecutivă stă totdeauna după regentă. Consecutiva se desparte prin virgulă de regentă. Nu se desparte prin virgulă când este introdusă prin conjuncția subordonatoare de care urmează imediat predicatul regentei și când în regentă se află corelativul prea.

De exemplu: Așa-i de departe lacul, încât abia se vede de aici.

Propoziția consecutivă introdusă prin **de** se poate despărți prin virgulă dacă stă departe de regentul ei. **Să se compare:**

Așa de tare bat vânturile în ultima vreme, **de** cad frunzele ca toamna târziu, cu: Vânturile bat **de** cad frunzele ca toamna târziu.

FOLOSIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Despărțiți în propoziții frazele din textul următor:

Ieri, tata a plecat într-o delegație în Franța și toată familia l-a condus la avion. Aeroportul este atât de modern, încât m-a uimit. Formalitățile s-au terminat rapid, așa că am stat un timp mai îndelungat în aerogară. Soarele bătea de încălzise pista. Avioanele decolau atât de des, că nu le-am putut număra. Era o vreme foarte plăcută pentru o călătorie, încât m-am bucurat pentru tata.

2. Arătați ce exprimă propozițiile subordonate și precizați ce parte de vorbire determină.

3. Alcătuiți câmpul lexical al cuvântului *avion*.

4. **Se dă textul:**

Așadar trebuie să mergi la cetatea lui de scaun cu oastea să aduni pe toți sftencii, fruntașii și căpeteniile tuturor stărilor și să-i mângâi, arătându-le că pierderea unui om, oricât ar fi de strălucit, nu oprește în loc mersul lumii al cărui capăt numai Dumnezeu îl știe. (I. L. Caragiale)

- a) Analizați fraza;
- b) Identificați tipurile de propoziții;
- c) Descoperiți natura raporturilor dintre propoziții;
- d) Faceți analiza morfo-sintactică a cuvintelor subliniate.

EXERSAȚII!

1. Identificați propozițiile circumstanțiale consecutive, analizați cuvintele care le determină, încercați să înlocuiți elementele introductive prin altele fără să schimbați sensul frazelor:

- a) Atunci baba se duce în poiată, găbuiește găina, o apucă de coadă și o ia la bătaie de-ți venea să-i plângi de milă! (*I. Creangă*)
- b) Mai spre miază-noapte, roata unei mori de pe Someș vântură atât de repede apa încât, în pulberea ei, se ivesc culorile curcubeului. (*G. Bogza*)
- c) Acum femeia simțea că singurul ei sprijin ce-l are era calul acesta mare, alb, slab să-i numeri toate oasele. (*I. Agârbiceanu*)
- d) La steua care-a răsărit
E-o cale-atât de lungă.
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă. (*M. Eminescu*)

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

Atenție!

- Complementele circumstanțiale așezate între subiect și predicat se izolează de obicei prin virgule. Eu, atunci, am fugit repede în casă.
 - Gerunziile și participiile verbale, cu sau fără determinant așezate la începutul propoziției se despart prin virgulă. Supărat, el a trântit ușa.
- Câteva dintre **greșelile frecvente** care ne-au atras atenția se referă la:

- **Utilizarea greșită a pronumelui relativ „care”**

„Cartea care am citit-o” în loc de „Cartea pe care am citit-o” – aici pronumele relativ “care” are funcția de complement direct și trebuie însoțit de prepoziția „pe”

- **Expresia „nu se merită” în loc de „nu merită”** – ambele verbe nu sunt reflexive (nu sunt însoțite de pronumele reflexiv „se”)

„Nu mă risc pentru că nu se merită”.

– corect: „Nu risc pentru că nu merită”.

- **Confuzia termenilor „datorită/ din cauza”:**

– „datorită” se folosește atunci când efectul cauzei exprimate este pozitiv, fiind sinonim cu „mulțumită”, „Datorită voinței și perseverenței a reușit”.

–„din cauza” se folosește când efectul cauzei exprimate este negativ:
„Nu se vede nimic din cauza ceții”.

• **Utilizarea greșită a adverbului „decât”** „Am decât 10 grivne” în loc de „Nu am decât 10 grivne / Am numai 10 grivne” – „decât” este adverb restrictiv, se folosește în propoziții negative.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Citiți cu atenție textul. Scrieți răspunsul pentru fiecare cerință.

Unchiul Tache locuia pe strada Dionisie într-o casă veche, mare cât o cazarmă, fără să primească pe nimeni, mai avar și mai ursuz încă, de când era atât de bolnav. Propriu-zis nu locuia decât într-o cameră, care-i slujea și de birou și de dormitor și de sufragerie, ca astfel să nu mai cheltuiască cu lumina și încălzitul, căci era foarte friguros. Era îngrijit de bătrânul Gligore, a cărui nevastă, Tudora, era și jupâneasă și bucătăreasă.

Masa era pusă acum în sufrageria cea mare și bogată ca în zilele tinereții. Era un lux prăfuit și întunecat parcă, fiindcă mobila era lăcuită castaniu și se stacojise, iar scaunele reci și înalte. (C. Petrescu)

a) Despărțiți în silabe cuvintele: *sufragerie, cheltuiască, bucătăreasă*.

b) Faceți analiza fonetică a cuvintelor: *unchiul, Tache, veche, reci, sufragerie, cheltuiască, lux*.

c) Transcrieți două propoziții subordonatoare și indicați tipul lor.

d) Precizați mijlocul inter de îmbogățire a vocabularului prin care s-au format cuvintele: *încălzitul, friguros, îngrijit, jupâneasă, prăfuit*.

e) Numiți modul de expunere dominant în textul dat.

f) Transcrieți o structură în care să aveți un epitet.

2. Citiți fraza: Să-ți mai scriu despre D. mi-ar fi greu, căci îți mărturisesc că el nu formează nici pe departe centrul preocupărilor de acum, iar efortul la care mă supui este asemenea aceluia care e impus unui convoi, obligat să se abată ca să ia un trecător izolat. (Camil Petrescu) a) Subliniați cuvintele care pot fi predicate, indicând prin ce parte de vorbire se exprimă: b) Încercuiți relatoriile și delimitați fraza în propoziții, precizând felul acestora).

CURIOZITĂȚI... Se povestește că atunci când Dumnezeu a făcut lumea, el a născocit și toate plantele și animalele care trăiesc pe pământ. Stând Dumnezeu în cer, el se tot gândea ce flori să mai născocască pentru a face planeta noastră aproape la fel de frumoasă ca și Grădina Paradisului. Și cum crease până atunci majoritatea florilor, Dumnezeu s-a gândit să trimită pe Pământ, doi copilași pe care îi iubea, să vadă ce flori ar mai lipsi. Și prin voia lui Dumnezeu, cât ai clipi, cei doi copii au

ajuns pe Pământ. Au colindat ei ce au colindat pământul, au văzut ce flori erau deja aici și acum se pregăteau să se întorcă din nou în cer. Însă, unul dintre băieței, ispitit de Satana, nu a mai dorit să plece înapoi spre cer. Celălalt băiețel, nedorind să calce porunca Tatălui său s-a reîntors la Dumnezeu. Dumnezeu s-a supărat pe băiețelul neascultător și drept pedeapsă l-a prefăcut într-un spin, care să crească pe pământ, dar care să fie urât de oameni. Într-una din zile, copilul cel bun, se juca în cer când dintr-o dată, printr-o crăpătură, a picat pe pământ.

Dumnezeu l-ar fi readus în cer pe băiatul cel bun, dar hotărâse deja că nimeni nu se va mai putea întoarce de pe pământ la cer. Dar pentru că-i era tare milă de el, Dumnezeu l-a transformat într-un trandafir deosebit de frumos. Trandafirul era tare iubit de oameni, iar spinul era tare gelos și invidios pe el. Așa se face că într-o zi spinul s-a repezit la trandafir și l-a înțepat cu țepii lui. Din această

încăierare trandafirul s-a ales pe tulpina lui cu ghimpi ascuțiți. Cu toate acestea, trandafirul a rămas iubit de toți, iar spinul urât și ocolit de oameni. Astfel, trandafirul a devenit cea mai îndrăgită floare și un simbol al iubirii și loialității.

Cerințe în baza textului de mai sus:

1. Faceți analiza sintactică la prima frază.
2. Identificați tipurile de propoziții din frază.
3. Numiți ce raporturile sintactice au propozițiile din această frază.

Dumnezeu s-a supărat pe băiețelul neascultător și drept pedeapsă l-a prefăcut într-un spin, care să crească pe pământ, dar care să fie urât de oameni.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Completați următoarele enunțuri cu propoziții subordonate potrivite în context:

- a) Am lucrat atât de mult, *încât*.....
- b) Ai o voce atât de plăcută, *de*.....
- c) Ești atât de obosit, *că*.....
- d) Nu fi așa de naiv, *încât să*
- e) Aleargă atât de repede, *încât*.....
- f) Soneria nu funcționa, *asa că*.....

2. Uniți printr-o linie regentele din prima coloană cu propozițiile circumstanțiale consecutive din a doua coloană:

a) Acest articol nu e semnat,	1. încât ziua nu poți respira bine pe străzi
b) Orașul nostru este atât de poluat,	2. așa că nu-l publicăm.
c) Jucătorii au fost atât de brutali,	3. că n-a mai scos o vorbă.
d) Această veste l-a surprins atât de mult,	4. încât să gădesc imediat adresa.
e) Nu mi-a dat detalii în așa măsură,	5. încât arbitrul a oprit meciul.

3. Construiți două enunțuri în care conjuncția **încât să** să introducă două subordonate consecutive.

4. Discutați topica și punctuația propozițiilor circumstanțiale consecutive:

a) Astfel, turmă după turmă

Pleacă toamna de la stâni,

De rămân pustii la urmă

Munții singuri și bătrâni. (*G. Topârceanu*)

b) Atâta liniște-i în jur de-mi pare că aud cum se izbesc de geamuri razele de lună. (*L. Blaga*)

5. Aflați propozițiile circumstanțiale consecutive și analizați morfologic elementul introductiv; găsiți subiectele și predicatele acestor subordonate:

a) [...]deodată s-a schimbat vremea cea frumoasă într-o vijelie cumplită, să răstoarne brazii la pământ, nu altceva. (*I. Creangă*)

b) Erau atât de depărtați și de străini, că de-abia îi mai puteam considera vii, mai degrabă semănau cu niște mecanisme repetând gesturi stereotipe, singurele învățate, cele de bază. (*Al. Ivasiuc*)

c) Era o piatră colțuroasă, înfiptă adânc în pământ și învelită în ierburi, încât nu se vedea deloc. (*M. Preda*)

d) Aoleo! E o îmbulzeală, nene, de n-ai unde face loc. (*M. Sadoveanu*)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Redactați o compunere, în care să relatați o întâmplare petrecută în sala de lectură a unei biblioteci.

În compunere trebuie:

- să relatați o întâmplare, respectând succesiunea logică a faptelor;

- să precizați două elemente ale contextului spațio-temporal;
- să respectați structura specifică tipului de compunere cerut.

2. Alcătuiți o compunere cu titlul „*Natura, locul unde se odihnește și sufletul, și inima...*” de aproximativ 30 de rânduri în care să folosiți fraze cu propoziții subordonate consecutive.

§ 42. EXPANSIUNEA ȘI CONTRAGEREA UNITĂȚILOR SINTACTICE

I TERMINOLOGIE

- **expansiune**
- **contragere**

II REPERE TEORETICE

Expansiunea este o tehnică de transformare a unei unități sintactice de rang inferior (parte secundară de propoziție, la care se adaugă subiectul și numele predicativ) în unitate echivalentă de rang superior (propoziție subordonată, corespunzătoare ca sens, pe principiul sinonimiei sintactice).

De exemplu: *Citesc o carte interesantă.* → *Citesc o carte care este interesantă.* *Mă pot duce la film.* → *Pot să mă duc la film.* *Rezultatul trebuie comunicat tuturor.* → *Rezultatul trebuie să fie comunicat tuturor).* Condițiile de realizare a expansiunii prevăd echivalența sensurilor rezultate din transformare, prezența în subordonată a unui element de relație subordonator (conectiv frastic) și a unui predicat.

Contragerea este o tehnică opusă expansiunii, presupunând transformarea unei unități sintactice de rang superior (propoziție subordonată) în unitate sintactică de rang inferior (parte secundară de propoziție, subiect, nume predicativ), în virtutea aceluiași principiu de sinonimie sintactică, în mod obligatoriu, prin contragere se menține echivalența sensurilor, dar se elimină sau se transformă predicatul și elementul de relație subordonator/conectivul frastic (*Pot să cânt la pian. → Pot cânta la pian. Cine este simpatic place oricui. → Omul simpatic / Simpaticul place oricui. Îi convine că ai plecat. → Îi convine plecarea ta.*).

III REAMINTIȚI-VĂ!

Orice propoziție subordonată corespunde unei părți de propoziție îndeplinind, în frază, funcția acesteea pe lângă un termen regent din propoziția regentă. Propozițiile subordonate răspund la aceleași întrebări, realizează același raport și au același termen regent ca și părțile de propoziție cărora le corespund.

Expansiunea constă în transformarea unei părți de propoziție în propoziție subordonată corespunzătoare. (S – SV, N.p. – PR, A – AT, C.d. – CD)

Mod de lucru:

- introducerea unui element de relație subordonator;
- introducerea unui predicat sau verb copulativ;
- păstrarea înțeleșului.

El a rămas neschimbat. El a rămas cum l-am știut. (PR)

Doresc o carte de aventuri. Doresc să cumpăr o carte de aventuri (CD)

Contragerea constă în transformarea unei propoziții subordonate în parte de propoziție corespunzătoare (SB – S, PR – N.p., AT – A, CD – C.d., ...).

Mod de lucru:

- eliminarea elementului de relație subordonator;
- eliminarea predicatului / verbului copulativ;
- păstrarea înțeleșului:

a) Cine câștigă / primește totul. (SB) b) Câștigătorul primește totul. (S) c) Satul / în care s-a născut Ion Creangă / este Humulești. (AT) d) Satul natal al lui Ion Creangă este Humulești. (A) e) Mama are mere / care sunt coapte. (A) f) Nu am citit ziarul / care a fost adus de azi. (A)

NOTĂ!

E ușor de văzut că modificările operate la dezvoltarea părților de propoziție în propoziții reprezintă exact reversul celor de la contragerea propozițiilor: ele au în vedere aceleași elemente, dar privite dintr-un unghi opus. De aceea exemplele pot ilustra simultan ambele tehnici. Iată câteva, grupate după funcțiile sintactice:

Propoziția subiectivă: a) Să citești cărți bune e o plăcere. b) Cine câștigă întrecerea va căpăta un premiu.

Subject: a) A citi cărți bune e o plăcere. b) Câștigătorul întrecerii va căpăta un premiu.

Subordonată circumstanțială de timp:

Ne-am întâlnit când s-a deschis expoziția.

Complement circumstanțial de timp:

Ne-am întâlnit la deschiderea expoziției.

EXERSAȚI!

1. Contrageți propozițiile subordonatoare la părțile de propoziție corespunzătoare:

- Cel mai greu lucru din lume e să dai socoteală unui om prost. (*Proverb*)
- În timp ce mergea a simțit o durere acută.
- Dacă plec, nu mă mai întorc.
- În loc să citească pierde vremea.
- Din cauză că am întârziat puțin, nu ne-am întâlnit.
- Deși plouă, nu e frig.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

5. Motivați folosirea virgulei în enunțul:

Ciocârlia, cucoane, a fost fată de împărat.

6. Scrieți forma literară a cuvintelor: *câne, ceriului, să steie, răpizi, roș, cătră, a îmblat, să vie, vro*,

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Citiți cu atenție afirmațiile de mai jos.

Dacă apreciați că afirmația este *corectă*, subliniați *corect*, dacă considerați că nu e corectă, subliniați *incorect*.

a) Corect – incorect

Prin expansiunea complementului din enunțul: *S-a trezit în zori*, se obține o subordonată circumstanțială de timp.

b) Corect – incorect

În timp ce învață, se gândește la vacanță elementul de relație subliniat este o locuțiune conjuncțională.

c) Corect – incorect

În enunțul *A aflat când se întoarce și unde va locui*, există o circumstanțială de timp și una de loc.

2. Dezvoltați cuvintele subliniate în propoziții corespunzătoare părților de propoziție pe care le reprezintă:

- Viteazul nu se teme de nimic, iar fricosul se teme și de umbra lui.
- Elevii se pregătesc pentru examenul de admitere în liceu.
- Clopotnița stătea ca o stâncă.
- Dorința lui este obținerea titlului de campion.
- Ion Creangă a descris în „Amintiri ” satul natal.
- Ajută pe oricine!
- La bunici se întinde o pădure de stejari.
- Toamna se numără bobocii.
- Plângea de supărare.

1. ... cine este fricos se teme și de umbra lui.
2. ... să dea examenul de admitere în liceu.
3. ... cum stă o stâncă.
4. ... să obțină titlul de campion.
5. ... în care s-a născut.
6. ... pe oricine are nevoie!
7. Unde locuiesc bunicii...
8. Când vine toamna...

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Alegeți din coloana **A** litera care corespunde enunțului potrivit din coloana **B**.

A

B

CZ

A. Cum a sosit, s-a culcat.

AT

B. Cum n-a făcut exercițiul, a luat o notă mică.

CI

C. Cum a făcut, așa a primit.

CT

D. A aflat cum s-au întâlnit colegii lui în parc.

CM

E. Cum nu-i păsa de nimeni nu lucra de loc.

CZ

F. A organizat o petrecere, cum n-am văzut.

CZ

G. M-am gândit, cum să rezolv problema.

CD

H. Cum lua note mici, nu mai primi cadoul.

2. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect:

➤ Prin contragerea propoziției subliniate din fraza: *Am venit aici să*

învăț, se obține un:

- a) complement circumstanțial de cauză;
- b) complementul indirect;
- c) complement circumstanțial de scop.

➤ Prin expansiunea complementului circumstanțial de cauză din propoziția Neînvățând lecția, nu s-a dus la școală, se obține propoziția:

- a) Neștiind lecția....
- b) Din cauza neștiinței....
- c) Fiindcă nu a învățat lecția.....

➤ Prin expansiunea complementului subliniat din propoziția:

Am fost în oraș după cumpărături, se obține o propoziție:

- a) circumstanțială de cauză;
- b) circumstanțială de scop;
- c) circumstanțială de mod.

3. Contrageți subordonatele introduse prin conjuncția să din frazele de mai jos:

- a) Este bine [să] muncești.
- b) Scopul este [să] ne înțelegem.
- c) Îmi făcusem planul [să]-i scriu o scrisoare.
- d) Începuse [să] citească.
- e) Mă gândeam [să]-i propun o colaborare.
- f) A plecat [să] se culce.
- g) Am încercat [să] lămuresc.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Alcătuți o compunere narativă cu titlul: „**O aventură pe malul mării**”.

În realizarea compunerii trebuie:

- a) să adaptați conținutul la titlul propus; să respectați cerințele unei compuneri; relațați întâmplarea într-o succesiune logică;
- b) să folosiți un stil adecvat (cel puțin să aveți două moduri de expunere și câteva figuri de stil.)

§ 43. BAZELE ARTEI ORATORICE

I TERMINOLOGIE

- **arta**
- **oratoria**
- **retorica**

II REPERE TEORETICE

Bazele artei oratorice

Arta este o oglindire a vieții. Așadar, cuvântul artă desemnează atât o activitate a omului menită să creeze anumite bunuri, valori, opere, cât și o îndemânare deosebită în acest sens, o măiestrie în actul de creație.

Noțiunea de artă. Provenit din latinescul *ars* și are următoarele semnificații: „activitate a omului care are ca scop producerea unor valori estetice și care folosește mijloace de exprimare cu caracter specific.”

Arta se poate manifesta în orice produs material (construcții, sculpturi, picturi etc.) sau spiritual (scrieri de toate genurile, romane, poezii, lucrări științifice, compoziții muzicale etc., inclusiv discursuri și rostirea lor).

Oratoria - arta de a vorbi. Termenul de oratorie (din lat. *oratoria*) semnifică: - „arta de a compune și rosti discursuri; - arta de a vorbi convingător și frumos, cu pasiune și creativitate.

Oratoria este considerată cea mai înaltă formă de artă, deoarece cuprinde toate celelalte discipline. Este nevoie de o cunoaștere a literaturii, de o capacitate de a construi proza și de o ureche pentru ritm, armonie și muzicalitate. Oratoria nu înseamnă doar vorbire, ci înseamnă vorbire care apelează la sentimentele noastre cele mai nobile, stimulează

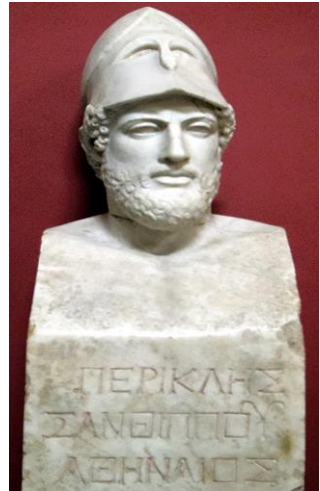

pasiunile și emoțiile.

Puterea cuvântului vorbit este incontestabilă. În toate marile crize din istorie găsim mari discursuri care au influențat viitorul; discursuri importante care au motivat oamenii să lupte împotriva nedreptății, să elimine tirania și să-și dea viața pentru o cauză nobilă. Cuvintele pot face oamenii să se schimbe, să râdă, să plângă, să-și redobândească valorile sau să simtă că sunt patrioți. Se spune că puterea oratoriei, a cuvântului este asemănătoare cu cea a lui Dumnezeu. Puterea cuvântului poate fi folosită în scopuri bune sau rele și vine cu o mare responsabilitate. Cei care susțin virtutea și bunătatea trebuie să fie pregătiți să vorbească cu aceeași măiestrie cu care încearcă alții să convingă publicul să renunțe la valorile și principiile sale.

Oratoria în Grecia Antică

Grecia Antică este locul unde discursul și vorbirea în public au fost ridicate la rang de artă. Primul care a dat startul unei „epoci de aur a oratoriei” este *Pericle*, al cărui discurs reprezenta o glorie a reușitelor atenienezilor, formulat astfel încât să dea curaj spiritelor unui stat care încă se afla în război – a fost primul discurs mare care a fost scris pentru public și care a stabilit standarde pentru toate celelalte oratorii. Pericle (aproximativ 495 – 429 î. Hr.) a fost un general, orator și om de stat atenian. A fost conducător al Atenei între 443 și 429 î.Hr., timp în care a inițiat numeroase reforme democratice, care au transformat orașul într-un centru politic, cultural, artistic și economic al lumii grecești. Cu toate acestea, *Demostene* este cel mai mare orator al tuturor timpurilor. Oratoria a fost considerată una dintre cele mai înalte forme de artă. A fost o parte esențială a educației fiecărui om, bază pe care au fost construite toate celelalte activități academice și discipline. Stăpânirea oratoriei a fost considerată o parte esențială a unui om bine educat. Oratoria a înflorit rapid în Grecia Antică datorită funcției sale centrale în viața publică.

Oratoria în Roma

Arta oratoriei a fost lentă în Roma, dar a început să înflorească atunci când imperiul a cucerit Grecia și a început să fie influențat de tradițiile sale. Oratoria era reprezentată de două instanțe, *Comitia* (adunările în care oamenii dezbăteau adoptarea legilor) și *Senatul*. Oratoria romană a

împrumutat o mare parte din stilul Greciei, deși au existat diferențe. Romanii erau mai puțin intelectuali decât grecii, discursurile lor erau mai slabe și ușor stilizate. Unul dintre virtușii oratori ai Romei a fost *Cicero*. El a rămas cunoscut ca „regele barocului” în viața politică a Romei.

Oratoria modernă

Odată cu declinul democrației, arta oratoriei s-a diminuat. În timpul Evului Mediu și al Renașterii, oratoria a fost în mare măsură limitată la sfera religioasă. Dar a reînviat în secolele al XVIII-lea, în timp ce Franța, Anglia și America au creat organisme parlamentare de guvernare, iar problemele de libertate au fost dezbătute puternic.

III REAMINTIȚI-VĂ!

Comunicarea include: arta de a vorbi, arta de a scrie, arta de a asculta, arta de a acționa.

Există 4 tipuri de activitate verbală.

Ascultarea 45%, vorbirea 30%, scrisul 9%, cititul 16%.

Cel mai bun vorbitor e cel mai bun ascultător.

Limbajul nu este doar vorbirea. Analizând fenomenul comunicării trebuie să evidențiem cele șase componente/elemente ale sale, toate necesare pentru a exista o comunicare: **emițătorul, receptorul, mesajul, canalul, codul, conexiunea inversă.**

Pentru a comunica eficient trebuie de folosit toate simțurile: **vizual, tactil, auditiv, olfactiv, gustativ.**

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Ordonăți fiecare din serile de cuvinte de mai jos pentru a obține câte un proverb:

a) muște, și, unde, sunt, miere, e; b) cine, în, rămâne, se, drum, grăbește. c) grăunte, un, invidia, e de, ochi, în, nisip.

2. Alcătuiți enunțuri cu ele.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Încercați să țineți un discurs pe tema **În lumea înaripatelor**. Puteți începe astfel: Păsările sunt cele mai minunate creaturi de pe Terra, și deseori, noi le pricinuim rău fără să ne dăm seama.

NU UITAȚI!

Păsările care s-au născut în colivie le e frică mai ales de cer.

Cu penele altuia te poți împodobi, dar nu poți zbura. Acest lucru nu-l

prea știu oamenii, dar îl știu păsările. (*L. Blaga*)

Natura dansează pretutindeni: în valurile oceanului, în zborul păsărilor. Ea cântă peste tot: în vântul care trece peste ramurile pinilor, în ciripitul păsărilor. (*R. Tagore*)

1. Scrieți cel puțin zece termeni din câmpul lexical al păsărilor din țara noastră.

2. Numiți care este pasărea voastră preferată și scrieți două-trei argumente în acest sens.

NOTĂ! Natura nu aparține nimănui și, totuși, ea se dăruie tuturor!
(*T. Bogdan*) Soarele răsare nu ca să apună, ci ca să lumineze până apune.
(*N. Iorga*)

CURIOZITĂȚI... A fi un orator bun înseamnă multă muncă.

O idee preconcepută este că arta oratoriei ține de un talent înnăscut și nu poate fi învățată, ceea ce nu este adevărat;

Demostene, înainte să ajungă un mare orator, mergea la ocean și încerca să recite discursuri mai tare decât valurile, în încercarea de a-și îmbunătăți enunțul, el a recitat discursuri în timp ce gura lui era plină de pietricele și zilnic și-a practicat vorbirea în fața unei oglinzi, îmbunătățind orice defect corporal sau de vorbire (avea un obicei de a ridica un umăr în timp ce vorbea, așa că a pus o sabie deasupra care i-ar fi tăiat umărul dacă l-ar fi ridicat).

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Ce este arta?
2. Ce numim oratorie?
3. Încercați să fiți în calitate de orator și țineți o cuvântare în fața colegilor, tema vă alegeți singuri.
4. Citiți și rețineți aceste afirmații.

A aștepta să culegi altceva dintr-un pământ decât ce a fost semănat în el ar fi o copilărie. Oamenii nu se deosebesc atât prin ceea ce zic, cât prin ceea ce fac. Omul de spirit e acela care în fundul inimi lui râde de toți și de toate. Omul de geniu e cel ce râde de el însuși. (*M. Eminescu*)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Povestiți o întâmplare imaginară în scris (visată, născocită) în care să fiți eroul principal al unei confruntări cu o ființă năzdrăvană, o forță a răului, folosind verbe la toate timpurile trecute.

- să respectați structura specifică tipului de compunere cerut;
- să relatați întâmplarea, respectând succesiunea logică a faptelor;
- să folosiți cel puțin două mijloace de caracterizare.

§ 44. ORATORUL ȘI AUDITORUL

I TERMINOLOGIE

- **orator**
- **auditor**

II REPERE TEORETICE

Oratorul este o persoană cu însușiri artistice (dicțiune, gestică) care rostește un discurs în fața unui public.

Auditor persoana care ascultă un curs, o conferință, un concert; ascultător, auzitor.

Încă din Antichitate oratoria a determinat apariția a numeroase lucrări de filozofie cu axare pe arta vorbitului frumos. Oratorul era considerat „un creator”. Omul este unica ființă pe care natura a înzestrat-o cu darul de a vorbi. Încă din sec.IV î.e.n. acest fapt a fost menționat de învățații greci, printre ei numărându-se și Aristotel.

E firească tendința oamenilor de a-l întrebuința cu înțelepciune, la locul potrivit pentru a fi de bun augur. Din cele mai vechi timpuri oratorii vorbeau în fața unui public numeros fără a întrebuința mijloace tehnice suplimentare.

Vorbeau frumos și cu mult talent în fața templelor, pe stadioane, în teatre. Influența oratorului asupra publicului era directă, nemijlocită și efectivă. Discursurile oratorilor din antichitate sunt adevărate izvoare istorice despre societatea și relațiile politice, civilizația și cultura din Grecia și Roma acelor vremuri.

Uneori mai poți auzi că arta de a vorbi cu totalitatea elementelor lingvistice, logice și compozițional- stilistice este o realizare a timpurilor noastre. În realitate, toate normele unor discursuri publice erau prezente demult în retorica antică.

Actualmente se simte necesitatea cunoașterii teoriei elocvenței exprimării. Ea este binevenită pentru toți vorbitorii unei limbi, dar în mod deosebit, pentru cei care au de vorbit în fața unui public. Nu întâmplător oratorii înzestrați cu talent și cu cei care au o anumită experiență sunt comparați cu Demostene și Cicero.

Cicero s-a remarcat ca un teoretician al artei retorice, fiind socotit unul dintre părinții oratoriei antice. El afirma că oratorul ideal este prototipul omului și cetățeanului desăvârșit, o personalitate complexă.

Un orator trebuie să apară în fața publicului bine pregătit și convins în ceea ce spune.

Oratorul indiferent de subiectul tratat trebuie să țină seama de următoarele operații:

- să identifice ce are de spus;
- să-și scrie discursul într-o anumită ordine;
- să selecteze termenii cei mai potriviți;
- să memorizeze cât mai mult;
- să vorbească calm, tare;
- să fie atent.

III REAMINTIȚI-VĂ!

Un orator trebuie să fie în primul rând credibil să poată convinge auditoriul. Obiectivul oricărui orator este să păstreze atenția publicului.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Transformați enunțurile într-un dialog, corectând greșelile de ortografie și punând semnele de punctuație necesare:

Tu măi băiete punete pe carte dacia de gând să faci cevan viață ma-și pune domnule profesor dacași avea chef ș-i vreme și dacă naș fi rămas corigent d-ar greșelile s-e pot corecta și a-i viitorul înfață v-oi înceca domnule profesor dar ași vrea să fi-ți dumneavoastră ca m-ai indulgent l-a examen...

2. Analizați și comentați proverbele puneți semnele de punctuație care lipsesc.

- a) Gură am limbă n-am.
- b) Limba taie mai tare decât sabia.
- c) Limba oase n-are dar oase frânge.
- d) Cine-și păzeșt limba își cruță capul.
- e) Toată pasăreea pe limba ei piere.

3. Plasați în context omofonele: naș/n-aș; mii/mi-i; mai/m-ai.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Citiți cu atenție versurile. Identificați substantivele și verbele. Precizați funcțiile sintactice și părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

Ce e pacea?

- Mămico, ce e pacea?
- Este lumina-n noapte,

E zâmbetul curat,
E raza ce-ncălzește
Năsucul înghețat.
– Dar spune-mi cine-i pacea ?
– Este o zână bună,
Ce-aduce bucurie
Și strânge-n jurul mesei
Pe toți ce-i vrem să fie.

Patria

Patria e primul nostru leagăn;
Drumul până-n prag și înapoi,
Plopii-n fața casei și-un mesteacăn
Ori un tei ce freamătă în noi.
Patria e marea și sunt munții
Care ne îndeamnă spre înălțimi,
Tot ce înălțăm și ce iubim. (*Ion Brad*)

1. Ce mod de exprimare este reprezentat în fragmentul următor?
Argumentați:

Era o noapte de catifea și de plumb, în care adierea molatecă a unui vânt fierbinte cerca în zadar să risipească pâcla ce închegase văzduhul. Zărilor scăpărau de fulgere scurte, pădurea și grădinele posace tăceau ca amorțite de o vrajă rea; mirosea a taină, a păsat, a rătăcire. Înaintam cu greutate prin întunerecul ce vătuia aleile singuratice, trebuind să mă opresc covârșit de slăbiciune. (*M. Caragiale*)

2. Identificați figurile de stil din textul de mai sus.

3. Descrieți costumul național. Cum ați putea argumeta că în costum s-a reflectat sufletul poporului.

4. Alcătuiți propoziții în care adverbele propuse să aibă funcția sintactică de complement circumstanțial. Remarcați cazurile când acest adverb va fi izolat.

Degrabă, altfel, câteodată, devreme, niciodată, întruna, îndeosebi.

5. Ilustrați folosirea figurată a cuvântului *limbă* în frazeologisme.

6. Comunicați aceeași informație într-un discurs.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Se dau frazele de mai jos. Citiți-le atent și răspundeți corect cerințelor date:

a) „După ce mântuim de băut cana aceea, ni se aduce alta pentru care mulțameam crâșmăriței, până ce se făcea că se mânie și iar fugea dintre noi.” (*N. Filimon*)

b) „Se știe că regele de mult își dă seama de starea nenorocită în care

a ajuns țara, și nu pierde nici o ocazie pentru a-și manifesta nemulțumirea față de guvernul vizirului.” (I. L. Caragiale)

c) „Sultănica rățăcea ca o umbră, nu de vreun farmec; ci, când e să te biruie dragostea, să te pui cruciș, și-n curmeziș, să te tai și să presări sare pe crestături, tot degeaba.” (B. Șt. Delavrancea)

Cerințe:

1. Despărțiți în propoziții frazele date și precizați felul acestora.
2. Realizați schema frazelor date.
3. Realizați schema primei propoziții din text și alcătuiți o altă propoziție după schema obținută.
4. Transformați fiecare propoziție în opusul ei (principală în secundară, afirmativă în negativă, dezvoltată în simplă, enunțiativă în interogativă sau exclamativă)

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Realizați un eseu în care să vă expuneți **motivele pentru care ați vrea să deveniți un corespondent.**

§ 45. BAZELE VORBIRII SONORE

I TERMINOLOGIE

- **vorbirea**
- **dicția**
- **intonația**
- **comunicarea eficientă**

II REPERE TEORETICE

Vorbirea este o formă vocalizată de comunicare umană. Vorbirea este, fără îndoială, caracteristica esențială a omului, care îl deosebește fundamental de alte viețuitoare.

Vorbirea se realizează în urma pronunțării cuvintelor ce se modifică și se îmbină după anumite modele. În vorbirea orală avem de-a face cu rostirea cuvintelor incluse în propoziții, fraze ce au o anumită intonație. În vorbirea scrisă însă recurgem la anumite semne grafice (litere, semne ortografice, punctuaționale).

În vorbirea orală rostirea cuvintelor este însoțită și de alte mijloace ca intonația (melodia, tonul, pauzele, accentele, tem poul, ritmul), mimica, gesturile. În vorbirea scrisă intonația este redată cu ajutorul

ordinii cuvintelor, semnelor de punctuație, sensului unor cuvinte. Vorbirea și limba sunt concepte în strânsă legătură, de nedespărțit: limba este un set de instrumente, iar vorbirea este funcționarea acestuia.

Cu ajutorul vorbirii o persoană poate explica ce și cum gândește. Rapiditatea și **tonul** pot indica starea pe care respectivul o are în acel moment.

De explicat este simplu. O persoană nervoasă vorbește întotdeauna cu tonul ridicat și cu o rapiditate mai mare decât ar fi normal. O persoană calmă vorbește utilizând un ton calm, cald pronunțând cuvintele întregi și clar. Felul în care cineva își alege cuvintele mai poate oferi indicații precise despre cultură, dar și despre educația (asimilată) a celui/celei care vorbește.

Dicția, sau dicțiunea (în limba franceză *diction*, din limba latină *dictio, dictionis*), reprezintă modul de a pronunța cuvinte, silabe și sunetele; arta de a pronunța corect și clar un text.

În sensul de bază, dicția se referă la vocabularul și stilul de exprimare în poezie sau proză ale autorului/vorbitorului. În sensul contemporan însă, dicția definește arta (și știința) de a vorbi clar, astfel încât fiecare cuvânt să fie auzit și înțeles perfect de către interlocutor. Această definiție înglobează conceptele de *pronunție* și *ton* și deviază de la vocabular și stil. Dicția este un câmp de studiu vast, cu aplicații multiple.

Orice persoană care dorește să activeze cu succes în domenii în care vorbirea în public este esențială, trebuie să stăpânească dicția, vocabularul și sintaxa. Defectele de vorbire pot fi corectate prin diverse tehnici și exerciții special concepute pentru fiecare sunet în parte.

Ce înseamnă intonația?

Termenul „intonație” în sens restrâns are la rândul său mai multe definiții, în funcție de ceea ce se consideră a fi componentele intonației.

Intonația reprezintă acele variații de ton sau felul cum modulăm vocea în timpul unei conversații; ea se remarcă mai ales la verbele la modul imperative sau la substantivele în cazul vocativ.

Exemplu: Stai, nu fugi! (aici avem modul imperativ) **Femeie**, înțelege că nu ai dreptate! (aici avem cazul vocativ)

Câteva tipuri de intonație din limba română:

a) intonația exclamativă (vorbire cu ton ironic, constant sau admirativ) **Exemplu:** „Cât de frumoasă te-ai gătit, natur-o, tu!” (G. Cosbuc) „O! te admir progenitură de origine română!” (M. Eminescu)

b) intonația interogativă (vorbire cu un ton ascendent, care caracterizează propozițiile interogative).

Exemplu: „Nu-ți aduce glas de buciom blânda batere de vânt?” (V. Eftimiu)

c) intonația neutră (ton ascendent în vorbire întâlnită în enunțurile obișnuite, neutre fără încărcare emoțională)

Exemplu: „Plecat-am nouă din Vaslui

Și cu sergentul zece...” (V. Alecsandri)

Parametrii intonației sunt melodia propoziției/frazei, accentul cel mai puternic din propoziție, care cade pe un cuvânt din rima acesteia, și pauza.

Melodia termen preluat din muzică, adică intonația în sensul din definiția precedentă, este linia dată de variația înălțimii sunetelor din sintagmă, propoziție sau frază. Unii autori precizează componentele intonației considerate în acest sens, care ar fi după unii în număr de trei după alții de patru.

Intervalul dintre sunete este diferența de înălțime dintre ele.

Direcția intonației se realizează la fiecare nivel de înălțime. Din punctul de vedere al direcției sale, sunt trei tipuri principale de intonație: ascendentă, descendentă și uniformă.

REAMINTIȚI-VĂ!

Ce este o comunicare eficientă?

- O comunicare eficientă presupune să te faci înțeles din puține cuvinte de către interlocutorul tău, fără agresivitate.
- Comunicarea eficientă presupune expunerea ideilor în scris sau în vorbire într-un mod clar și concis. Să comunici eficient înseamnă să transmiți și să primești exact informațiile pe care le dorești și de care ai nevoie, ascultând ce are interlocutorul de spus. Condițiile comunicării eficiente sunt: sinceritatea, gândirea și ascultarea.

Comunicarea paraverbală (paralimbajul) este un nivel mai profund de comunicare și operează cu aspecte și forme ale comunicării verbale și nonverbale discutate anterior (intonația, accentul, timbrul vocii, tonul, postura, mimica etc.).

Comunicarea paraverbală operează cu nuanțe și este factorul esențial în personalizarea comunicării și în perceperea autentică a mesajului.

- **Volumul vocal** – trebuie să fie adaptat diferitelor momente ale discursului (se vorbește mai tare la început și la sfârșit, pentru a sublinia obiectivele și concluziile), trebuie adaptat ambianței (o sală mai mică sau mai mare, liniște sau gălăgie);
- **Ritmul vorbirii** – trebuie să fie variat, pentru „a sparge” monotonia; se vorbește rar când se subliniază ideile principale, dar ritmul crește la pasajele de tranziție, la pasajele descriptive și la cele familiare elevilor; se recomandă evitarea vorbirii „împiedicate”, a bâlbâielilor, a ruperilor de ritm prea dese; unele pauze au rolul de a pregăti elevii pentru o idee importantă, de a capta atenția;
- **Tonalitatea** – trebuie să fie adecvată situației; se ridică tonul pentru a sublinia ideile esențiale sau pentru a calma atmosfera dintr-un grup de elevi gălăgioși; tonul ascuțit este considerat agresiv;
- **Articularea cuvintelor** – trebuie să fie clară, corectă, trebuie să se evite folosirea excesivă a limbajului de specialitate („pedanteria”), înghițirea unor silabe sau cuvinte.
- **Intonația** – este reprezentată de modulația vocii, de ridicarea și coborârea tonului, în timpul vorbirii, pentru nuanțarea sau accentuarea unei idei, a unui cuvânt etc.
- **Accentul** – reprezintă forța, intensitatea cu care sunt pronunțate anumite cuvinte din propoziție; modificarea accentului de pe un cuvânt pe altul, într-o propoziție, poate determina semnificații diferite ale aceleiași propoziții/fraze.

EXERSAȚII!

1. Introduceți semnele de punctuație omise în propozițiile de mai jos:
 - a) Pe lanuri dorm spicele grele
Asupra pădurii veghează de sus
Cetatea eternelor stele (*S. Gociu*)
 - b) Așa i măi niculaie las că te facem noi popă nu învătător (*I. Slavici*)
2. Stabiliți și corectați greșelile din următoarele enunțuri:
Ce nu dormi Nu nu plouă Vreau să te văd pe tine școlăriță (*O. Cazimir*)
3. Alegeți semnele de punctuație necesare rescrierii corecte a enunțului:
Las mamă că lumea asta nui numai cât se vede (*I. Creangă*)
 - a) linia de dialog, cratimă, virgulă;
 - b) linia de puză, punct, virgulă;
 - c) linia de dialog, virgulă, semnul exclamării;
 - d) linia de dialog, virgulă, punct.
4. Transcrieți corect propozițiile ținând cont de regulile de ortografie și punctuație:

1. Să aveți grijă de frați voștri
2. livezele cu pomii sau pavoazat cu florii albe ca pentru o albă sărbătoare de pace
3. Peizajul iera minunatear iei nu șteau să-l apricieze
5. Asociați fiecărui concept literar aflat în coloana din dreapta definiția potrivită din coloana din stânga

a) Corespondență	a) Cel care transmite un mesaj.
b) Comunicarea	b) Formă de comunicare între două sau mai multe persoane, care își transmit informații în mai multe scopuri.
c) Emițătorul	c) Un mesaj scris pentru a fi trimis unei persoane sau unei instituții.
d) Textul epistolar	d) Schimb de scrisori între două sau mai multe persoane.
e) Receptorul	e) Informația transmisă.
f) Mesajul	f) Un proces de transmitere a unui mesaj de la o sursă către o destinație, folosind un anumit cod și un anumit canal.
g) Dialogul	g) Destinatarul unui mesaj.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

Grupul de sunete **ie** se pronunță legat atunci când se află în aceeași silabă: iepure, caiet, băieți, baie etc.

Se scrie **e**, dar se pronunță **ie** în pronumele personale și în formele verbului a fi (ești, este, e, eram, erai, era, erați, erau).

În celelalte situații, la început de cuvânt și de silabă, se scrie **e** și se pronunță **e** (ecran, epocă, eră, examen, aerodrom, alee, creez, efectuez, agreez, poet etc.)

Atenție! Scriem poet, poezie, poem.

1. Citiți frământările de limbă și explicați necesitatea folosirii cratimei.

Tot am zis ș-am zis c-oi zice,
 Dar de zis eu n-am mai zis.
 Și n-am zis, nici n-oi mai zice,
 C-am să zic c-am zis c-oi zice.

NOTĂ!

Nu învățăm pentru școală, ci pentru viață.

CURIOZITĂȚI...

Paștele, Învierea Domnului, este cea mai mare sărbătoare a creștinilor. Ea ne amintește de marea minune făptuită pe Pământ. Este închinată Învierii din morți a lui Hristos. Prin învierea Lui, Iisus a biruit moartea pentru totdeauna și a dovedit că este fiul lui Dumnezeu. În noaptea Învierii credincioșii își aprind lumânările din lumânarea pe care preotul o aduce de pe masa Sf. Altar și vestește că Hristos a înviat!

La aceste vorbe se răspunde: „Adevărat a înviat!” Când se vine de la biserică se spală cu apă în care se află un ou roșu sfințit.

Se ciocnesc ouă, se mănâncă miel, cozonac și pască. Oul este semnul genezei al nașterii, pentru că el conține sămânța din care apare viața.

Mielul simbolizează pe Hristos, care s-a jertfit pentru păcatele lumii. Pasca simbolizează fața lui Iisus. Iepurașul este simbolul rodniciei pentru că el naște foarte mulți pui.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Reproduceți amănunțit fragmentul dat. Pentru aceasta mai întâi precizați sensul cuvintelor necunoscute. Determinați tema, ideea.

Încercați să arătați ce înseamnă „*a fi stăpân în țara ta*”.

Toate popoarele își au patria lor, casa lor, familiile lor. Zicem ca Bălcescu: „Patria este locul, căminul în care ne-am născut și care ne hrănește, locul de care sunt legate suvenirele copilăriei noastre, suvenire atât de dulci, a căror coardă face să tresară omul bărbat. Această simpatie ce o avem către patrie se numește amorul patriotic, care se naște odată cu inima omului, deodată cu sine...”

A fi stăpân în țara ta ... înseamnă să o iubești, să-i consacrî elanurile și simțămintele cele mai înalte, căci ele dau muncii și creației frumusețe și noblețe, sens adânc vieții. *(După D. Almaș)*

2. Citiți textul de mai jos și spuneți la ce stil se referă: la vorbirea orală sau la cea scrisă?

Ștefan Vodă cel Bun și cu fiul său Bogdan de multe ori au avut războaie cu leșii. Și multe robii au făcut în Țara Leșească, când au pus pe leși în jug, de au arat cu dâșii, de au semănat ghindă, de au făcut dumbrăvi pentru pomenire... *(I. Neculce)*

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Citiți expresiv versurile și explicați muzicalitatea lor.

Nu uitați!

Trăind această viață,
Avem o datorie:
Să ținem foc în vatră
Prin secolii ce vin,
Și umăr lângă umăr
Să creștem pomi în glie,
Cu sfintele izvoare
Ca să ne înfrățim. (D. Matcovschi)

Explicați sensul expresiei: „**Să ținem foc în vatră.**”

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Scrieți un eseu pe tema:
„**Sunt toate trecătoare în această
lume, unul cuvântul este veșnic.**”

§ 46. PRELEGerea. DISCURSUL

I TERMINOLOGIE

- **prelegere**
- **discurs**

II REPERE TEORETICE

Prelegerea – este o formă de comunicare de durată medie, care se adresează unui public avizat. În general, prezentarea unei prelegeri se face într-o sală publică, tema ei fiind anunțată din timp.

Deși din punct de vedere didactic prelegerea rămâne principalul instrument de transmitere a unor noi informații (atât la școală cât și acasă).

Termenul „**discurs**” își are originea în retorică, dar a fost adoptat și de lingvistică. După unii lingviști, prin discurs se înțelege mai ales o producție orală. După alții este un termen generic pentru diverse tipuri de texte, prin care înțeleg atât producții scrise, cât și orale.

Discursul este specie a genului oratoric și constă într-o expunere orală sau scrisă a unei teme în fața unui auditoriu. Scopul lui este de a

convince auditoriul în privința temei abordate prin argumente bine înălțuite, într-o gradație care merge spre concluzii.

Dezbaterea este o discuție pe o temă comună, la care participă mai mulți (cel puțin 2) emițători. De obicei, opiniile sunt prezentate ca răspuns la întrebările puse de un moderator. Durata sa este variabilă, dar de obicei depășește o jumătate de oră.

Structura discursului (Modelul discursului)

Structura discursului oferă vorbitorului posibilitatea să-și urmărească ideea centrală și modul în care urmează să o susțină. În același timp duce la o mai ușoară înțelegere a ideilor prezentate, facilitând convingerea audienței. Părțile din care se compune discursul sunt:

1. Introducerea.
2. Cuprinsul.
3. Concluzia.

Introducerea este partea de început a unui discurs și trebuie să traseze linia de desfășurare a discursului, conținând ca elemente principale:

1. Salutul.
2. Prezentarea personală (numele și prenumele).
3. Enunțarea temei.
4. Prezentarea ideii centrale a discursului (și a argumentelor).
5. Explicarea termenilor care urmează a fi folosiți (definiții) dacă este necesar.

6. Enunțarea temei, a ideii principale și a argumentelor încă din începutul discursului este necesară pentru a putea oferi publicului o imagine despre întregul conținut.

Explicațiile devin necesare atunci când se folosesc termeni tehnici, neologisme sau concepte specifice anumitor domenii de activitate cum ar fi: medicina, relațiile publice, tehnica de calcul etc.

Scopul principal al introducerii este de a capta atenția publicului. De asemenea, se urmărește și atragerea simpatiei din partea acestuia. Se pot folosi, mai ales de către vorbitorii experimentați, glume sau lucruri menite să creeze senzație.

Cuprinsul este partea discursului în care se prezintă argumentele și se aduc dovezi în sprijinul acestora. Pe parcursul acestei secțiuni trebuie urmărite:

- Dezvoltarea ideii centrale.
- Dezvoltarea argumentelor.
- Concluzia
- Exemple (dovezi) care să susțină argumentele.

Pentru a nu se pierde atenția publicului, pe parcursul prezentării argumentelor trebuie evitată monotonia. Din acest motiv înaintea introducerii punctelor cheie ale discursului se folosesc tehnici de captare a atenției. Tehnicile de captare a atenției constituie subiectul unui articol separat.

Concluzia este partea finală și trebuie să ofere o privire de ansamblu asupra discursului. În cadrul ei, în măsura timpului rămas, trebuie urmărite pe scurt:

- Explicarea eventualelor neclarități apărute de-a lungul discursului (dacă au o importanță majoră în susținerea ideii principale).
- Accentuarea punctelor puternice ale discursului.
- Privire de ansamblu asupra întregului discurs.
- Pe parcursul concluziei se urmărește atingerea unui tonus maxim, scopul fiind convingerea audienței asupra celor spuse, dar evitându-se agresivitatea.

REAMINTIȚI-VĂ!

1. Ce este retorica?

Retorica este știință, tehnică și, totodată, artă. Retorica este arta oratorului de a convinge auditoriul cu privire la justetea ideilor sale.

Sau, într-o altă formulare, retorica este arta al cărei obiectiv este elocvența. Despre retorică, romanii spuneau că este fie arta de a vorbi bine, fie arta de a vorbi corect. Retorica este, în același timp, știința ce cuprinde totalitatea conceptelor, principiilor și ideilor folosite pentru convingerea auditoriului. Retorica este, de asemenea, tehnica ce cuprinde ansamblul metodelor sau procedeele pe care le utilizează un orator pentru un discurs persuasiv.

Cum să ne construim discursul

Câteva recomandări pentru un discurs convingător (persuasiv)

- Pregătirea conținutului comunicării și *orientarea în teren* sunt aspecte esențiale care contribuie la persuasiune. Studiarea temei ce urmează a fi abordată și culegerea de informații despre participanții la manifestarea în cadrul căreia urmează a fi susținut discursul sunt aspecte importante pentru producerea unei comunicări de calitate.
- Introducerea potrivită pentru captarea atenției auditoriului.

În funcție de datele și împrejurările dezbaterii ori manifestării respec-

tive, introducerea este recomandabil să fie bogată (densă), succintă sau chiar abruptă, ținând seama, în mod deosebit, de tema abordată. Aceasta cuprinde două momente, dintre care primul este esențial, și anume formula de adresare și precizarea subtemelor și al doilea moment este cel care asigură trecerea de la introducerea propriu-zisă la conținutul subiectului sau temei abordate.

- Contează cum, ce și cât spui. Tonul vocii trebuie să varieze, gestică trebuie să fie relativ discretă, iar conținutul discursului trebuie să fie suficient de captivant.

Un aforism spune: „*nu mult și prost, ci puțin și bine*”. Prin alte cuvinte, am putea spune: *Nu mult cantitativ, ci mult calitativ*.

- Vorbitorul (oratorul) trebuie să controleze procesul de transmitere a mesajului pe care dorește să-l recepteze auditoriul.

- Vorbitorul trebuie să urmărească atât transmiterea într-o modalitate accesibilă a datelor relevante, cât și furnizarea unor răspunsuri la posibilele întrebări ale interlocutorului. Prin discursul său, comunicatorul are ca scop principal convingerea interlocutorului prin transmiterea informațiilor.

EXERSAȚII!

1. Lucrând în echipe, imaginațivă și descrieți castelul în care trăia Cătălina din poemul „Luceafărul” de M.Eminescu; odaia fetei; marea din apropierea castelului; palatele de mărgean în care ar fi putut trăi Cătălina.

2. Lucru în perechi

a) Meditați asupra întrebării: Ce ar fi câștigat și ce ar fi pierdut Cătălina, acceptând propunerea Luceafărului?

b) Explicați în 8-10 enunțuri, cum înțelegeți expresia: **ochii – ferestre ale sufletului**.

3. Se dă textul:

Conform legislației, învățământul are ca finalitate formarea personalității umane prin: însușirea cunoștințelor științifice, a valorilor culturii naționale și universale; formarea capacităților intelectuale, a disponibilităților afective și a abilităților practice prin asimilarea de cunoștințe umaniste, științifice, tehnice și estetice; asimilarea tehnicilor de muncă intelectuală, necesare instruirii și autoinstruirii pe durata întregii vieți; educarea în spiritul educării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, al demnității și al toleranței, al schimbului liber de opinii; cultivarea sensibilității față de problematica umană, față de valorile moral-civice, a respectului pentru natură și mediul înconjurător; educație igienico-sanitară și practicarea sportului; profesionalizarea tinerei generații pentru desfășurarea unor activități utile, producătoare de bunuri materiale și spirituale.

Cerințe:

1. Precizați elementele discursive în textul dat: emițător, receptor, context. 2. Prezentați caracteristicile stilului funcțional în care este redactat textul dat, tema și scopul comunicării în textul dat.

IV MOMENT ORTOGRAFIC

Să vorbim și să scriem corect!

1. Corectați greșelile din enunțurile de mai jos și explicați în ce constau aceste greșeli.

Lam trimes ieri să cumpere pentru bebliblioteca școlii zece exemplare din volumul de poezii postume ale lui Mihai Eminescu. Nimic nu ne împiedică c-a pe viitor să creem propria noastră bază sportivă. Gazdele au oferit câte un buchet de flori la fiecare membru al delegației.

V PRACTICUM PENTRU EVALUARE

1. Alcătuiți un discurs pe tema „Limba este întâiul mare poem al unui popor.”
2. Scrieți un text de tip argumentativ despre importanța cunoașterii temeinice a propriei personalitate, ca o condiție a împlinirii în viață.

În elaborarea textului de tip argumentativ, trebuie:

- să respectați structura discursului de tip argumentativ;
- formularea ideilor în scris, utilizarea mijloacelor lingvistice adecvate exprimării unei aprecieri;
- să aveți conținutul adecvat argumentării pe o temă dată;
- formularea ipotezei/a propriei opinii față de problematica pusă

în discuție, enunțarea și dezvoltarea corespunzătoare a două argumen-

te adecvate ipotezei, formularea unei concluzii pertinente;

- să respectați normele limbii literare (registrul stilistic adecvat, normele de exprimare, de ortografie și de punctuație) și limitele de spațiu indicate.

3. Scrieți sinonimele cuvintelor de mai jos. Alcătuiți propoziții cu cele evidențiate. **Vatră**, teamă, **soartă**, crez, pământ.

4. Complectați expresiile, utilizând expresii atât proprii, cât și din poezie.

Aici mi-i vatra și-i aleasă.

Aici mi-i vatra și-i irepetabilă.

5. Caracterizați patria din punct de vedere al unui poet, pictor, elev, adult, refugiat, al unei persoane din diasporă etc.

6. Faceți o descriere proprie a meleagurilor bucovinene.

Locuri mai frumoase ca în Ucraina nu există nicăieri! Pădurea începe chiar de la marginea apei, pădure de brazi și stejari. O aromă îmbătătoare umple văzduhul, mai îmbătătoare decât toate parfumurile franțuzești, care costă aur. Roua încă nu s-a scuturat de pe frunze, par a fi niște fire de mărgăritare care sclipesc pretutindeni. O poiană verde se deschide în fața noastră ca o taină seculară. Aici, în poiană, luminează galben păpădiile, parcă le-a semănat cineva anume de sus din ceruri.

7. Redactați un eseu cu tema: „Un pământ mai scump pe lume nu e.”

8. Formați îmbinări de cuvinte și încadrați în propoziții: *poet, poezie, patrie, meleag, codru, părinții, strămoșii*.

NU UITAȚI! Omul este mai slab decât o floare și mai tare decât o piatră.

VI VERIFICAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Răspundeți la întrebările:

a) Ce numim prelegere?

b) Ce este un discurs? Care este structura unui discurs?

c) Ce se numește retorica?

2. Indicați predicatul verbal și precizați forma verbului de bază.

a) După o zi de arșiță, bolta cerului a pornit a-și frământa adâncurile peste sat, cernând picături mii de răcoare senină. (*Ion Druță*) b) Dar n-apucă bunica să-și sfârșească vorba că dintre cele șapte blocuri începură să răsară „indieni” cu tolbe pline de săgeți. c) Nimic nu poate da atâta rod, cât poate da frăția între popoare. d) Cum a sfârșit de zis Făt-Frumos aceste, deodată s-a stârnit un vânt năpraznic. (*Ion Creangă*). După ce isprăvi anul trecu zece clase, a vrut și Florica să învețe mai departe, la institut. (*Liviu Deleanu*)

3. Explicați de ce sunt greșite formulările:

- a) A reveni din nou. b) A conlucra împreună. c) Aversele de ploaie sunt iminente. d) Ortografia lui este corectă.

VII DOVEDIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Alcătuiți un text în care să vă imaginați un discurs monologat, începând cu: „Mă duceam spre casa bunicilor. Și, ce văd? O umbră se ținea după mine. O vreme am încercat să n-o iau în seamă, dar mai apoi...” sau

„Oricine știe că cele mai frumoase povești se spun și se află în serile friguroase de iarnă, sau în cele cu lună de vară la bunici. Ni le spun bunicii, iar noi devenim eroii acestor povești...”

NU UITAȚI! „Nimeni nu poate face pentru copii ceea ce poate face bunica. Ea împrăștie un praf de stele peste viețile lor.” (Alex Haley)

„O adevărată grădină a Iubirii crește în inima bunicii...”

„Bunicul este un om cu argint în păr și aur în inimă.”

2. Redactați un text pe tema: „Rolul meu în societate.” Din fragmentul dat identificați coplementele circumstanțiale. Folosind diferite tipuri de subordonate, continuați gândul:

„Acum sunt doar un adolescent, dar peste câțiva ani voi avea responsabilități serioase. Rolul meu în societate este și va fi unul important, deoarece voi avea o mică șansă să schimb ceva. Eu aparțin de ea, și am datoria să o fac mai bună pentru celelalte generații. Pe lângă asta, societatea îmi oferă drepturi de care benefic. Viitorul meu depinde de societate, fiindcă eu îmi doresc ca oamenii să fie uniți, să contribuie și să facă eforturi care să ne denumească o societate responsabilă. Împreună putem alcătui ceva frumos și benefic. De aceea nu doar eu, dar și...”

CUPRINS

Întroducere.....	3
§ 1. Noțiuni de sintaxă (actualizare).....	4
§ 2. Discursul. Relația text, frază, propoziție.....	10
§ 3. Tipuri de propoziții (actualizare)	13
§ 4. Sintaxa propoziției. Părțile de propoziție	18
§ 5. Predicatul. Predicatul verbal. Exprimarea predicatului verbal.....	23
§ 6. Predicatul nominal. Valorile sintactică ale verbului <i>a fi</i>	26
§ 7. Numele predicativ simplu și multiplu.....	30
§ 8. Subiectul. Subiectul exprimat (simplu, compus, multiplu).....	34
§ 9. Subiectul neexprimat (subînțeles, inclus, nedeterminat).....	38
§ 10. Părți de vorbire prin care poate fi exprimat subiectul.	41
§ 11. Atributul (actualizarea cunoștințelor). Atributul adjectival.....	46
§ 12. Atributul substantival. Exprimarea	51
§ 13. Atributul pronominal. Exprimarea	56
§ 14. Atributul verbal. Atributul adverbial. Exprimarea	59
§ 15. Atributul interjecțional. Apoziția. Exprimarea	64
§ 16. Complementul. Complementele necircumstanțiale.....	69
§ 17. Complementul indirect. Exprimarea	75
§ 18. Complementul circumstanțial de loc.....	80
§ 19. Complementul circumstanțial de timp.....	85
§ 20. Complementul circumstanțial de mod	89
§ 21. Complementul circumstanțial de cauză	93
§ 22. Complementul circumstanțial de scop (final).....	97
§ 23. Complementul circumstanțial condițional.....	101
§ 24. Complementul circumstanțial concesiv.....	106
§ 25. Complementul circumstanțial consecutiv.....	110
§ 26. Fraza. Sintaxa frazei	114
§ 27. Relațiile sintactice în frază.....	120
§ 28. Tipuri de propoziții în frază	126
§ 29. Propoziția subordonată predicativă.....	133
§ 30. Propoziția subordonată subiectivă.....	141
§ 31. Propoziția subordonată atributivă.....	150
§ 32. Propoziția subordonată completivă directă.	156
§ 33. Propoziția subordonată completivă indirectă	162
§ 34. Propoziția subordonată circumstanțială de loc.....	167
§ 35. Propoziția subordonată circumstanțială de timp.....	175
§ 36. Propoziția subordonată circumstanțială de mod.....	182
§ 37. Propoziția subordonată circumstanțială cauză.....	190
§ 38. Propoziția subordonată circumstanțială de scop sau finală.....	197
§ 39. Propoziția subordonată circumstanțială condițională.....	204
§ 40. Propoziția subordonată circumstanțială concesivă.....	210
§ 41. Propoziția subordonată circumstanțială consecutivă.....	216
§ 42. Expansiunea și contragerea unităților sintactice.....	222
§ 43. Bazele artei oratorice	227
§ 44. Oratorul și auditorul.....	231
§ 45. Bazele vorbirii sonore	234
§ 46. Prelegerea. Discursul	240

Навчальне видання

Говорнян Лілія Серафимівна
Єнекюк Іоана Семенівна
Ротару Людмила Миколаївна

РУМУНСЬКА МОВА **(профільний рівень)**

Підручник для 11 класу з навчанням румунською мовою
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за державні кошти. Продаж заборонено

Румунською мовою

Редактор *Л.С. Пушкарьова*
Коректор *І.В. Іоницой*

В оформленні підручника на сторінках 3, 4, 8, 10, 13, 15, 16, 20, 21, 22, 25, 28, 29, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 45, 46, 49, 50, 53, 55, 59, 62, 63, 64, 68, 69, 73, 77, 79, 80, 83, 87, 93, 97, 98, 102, 104, 105, 107, 109, 111, 114, 115, 120, 121, 125, 126, 127, 138, 140, 141, 142, 148, 150, 154, 156, 157, 161, 162, 163, 167, 170, 172, 175, 176, 181, 182, 190, 196, 203, 204, 206, 209, 210, 216, 221, 223, 226, 228, 229, 230, 234, 240, 243, 244 використано фотографії з колекцій вільних зображень електронних ресурсів.

Формат 70x100¹/16.

Ум. друк. арк. 20,088. Обл.-вид. арк. 16,62

Тираж 541 пр. Зам. № 4/07.

Державне підприємство

«Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»

79008 м. Львів, вул. Галицька, 21

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4826 від 31.12.2014

www.svit.gov.ua

e-mail: office@svit.gov.ua

svit_vydav@ukr.net

Друк СПД Торба М.М.

79049 м. Львів, вул. Коломийська, 7, кв.44